

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ**

**İNGİLTERE BASININDA TÜRKİYE-AB SÜRECİ
(1999–2006)**

Aşlı KURTOĞLU

**Danışman
Prof. Dr. Zekeriya Kurşun**

**Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı**

İSTANBUL, 2009

İNGİLİZ BASININDA TÜRKİYE- AB SÜRECİ

(1999-2006)

Ash KURTOĞLU

Prof.Dr.Zekeriya KURŞUN

(DANIŞMAN)

Dr.Edip BAŞER

Doç.Dr.Tülay Alim BARAN.....

İÇİNDEKİLER

Kısaltma Listesi	vi
Önsöz	viii
Abstract	x
Özet	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİNE TARİHSEL BİR BAKIŞ	3
1.1. Başvuru Süreci	3
1.1.1. Hazırlık Dönemi: 1963 – 1973	3
1.1.2. Geçiş Dönemi: 1973 – 1987	5
1.1.3. Üyelik için Başvuru Dönemi: 1987 – 1996	6
1.1.4. Gümrük Birliği Sonrası Dönem: 1996 – 1999	7
1.2. Adaylık Süreci ve Müzakerelerin Başlaması	10
1.2.1. Aday Olması: 1999 – 2004	11
1.2.2. Müzakerelerin Başlaması: 2004	17
İKİNCİ BÖLÜM	
2. İNGİLTERE – TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ	20
2.1. İngiltere'nin AB Üyeliği	21
2.2. İngiltere'nin AB'ye Yaklaşımı	25
2.3. Kıbrıs Meselesi	28

2.4. Türkiye'nin AB'ye Aday Gösterilmesi Sonrası Gelişmeler	34
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNGİLTERE BASININDA TÜRKİYE'NİN AB'YE ADAYLIK SÜRECİNİN ANALİZİ	37
3.1. İngiltere Basınına Genel bir Bakış	37
3.2. İngiltere Kamuoyunun Türkiye'nin Üyeliğine Bakışı	39
3.3. İngiltere Basınında Türkiye'nin AB'ye Adaylık Sürecine Yönelik Söylem Analizi	40
3.3.1. İncelenen Basın Kuruluşları	41
3.3.1.1. <i>BBC</i>	42
3.3.1.2. <i>The Guardian</i>	42
3.3.1.3. <i>The Independent</i>	43
3.3.1.4. <i>The Daily Telegraph</i>	43
3.3.1.5. <i>Financial Times</i>	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.İNGİLTERE BASININDA TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ	44
4.1. İngiltere Basınında Türkiye ile AB Arasındaki Genel Diplomatik ve Askeri İlişkiler	44
4.2. İngiltere Basınında Kıbrıs Meselesi ve Türk Yunan İlişkileri	80

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.İNGİLTERE BASININA GÖRE TÜRKİYEDEKİ

SOSYAL DEĞİŞİMLER 162

5.1. İngiltere Basınına Göre Türkiye’de Demokrasi ve

İnsan Hakları 162

5.2. İngiltere Basınında 11 Eylül Sonrası Gelişmeler: 200

Ötekileştirme Meselesi

5.3.İngiltere Basınına Konu Olan Muhtelif Haberler 266

SONUÇ 305

KAYNAKÇA 308

ÖZGEÇMİŞ 321

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

AGSP: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

AIHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AIHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AK: Avrupa Konseyi

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

ANAP: Anavatan Partisi

AP: Avrupa Parlamentosu

AT: Avrupa Topluluğu

BBC: British Broadcasting Corporation

BM: Birleşmiş Milletler

DSP: Demokratik Sol Parti

EFTA: Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması

EOKA: Kıbrıslı (Rum) Savaşçılar Ulusal Örgütü

GRECO: Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu

HADEP: Halkın Demokrasi Partisi

KİT: Kamu İktisadi Teşekkülü

IMF: Uluslararası Para Fonu

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

NATO: Kuzey Atlantik İttifakı

OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

OGT: Ortak Gümrük Tarifesi

OTP: Ortak Tarım Politikası

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

s.: Sayfa

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK: Türk Ceza Kanunu

vb.: Ve benzeri.

YÖK: Yüksek Öğrenim Kurulu

ÖNSÖZ

18. yüzyıldan bu yana Osmanlı İmparatorluğu'nda gözlemlenen Batılılaşma eğilimi, genç Türkiye Cumhuriyetinin kurucularınca daha da benimsenmiştir. Türkiye'nin Batılılaşma süreci kimi zaman altyapı kimi zaman da üstyapı kurumlarının köklü değişimlerle dönüştürülmesine yol açmıştır. 20. yüzyılda ise Türkiye'nin Batılılaşmasına ilişkin gözlemlenen nihai adım, Avrupa'yı tek bir çatı altında toplamaya aday girişimi olan Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusu yapması ile doruk noktasına ulaşmıştır. 1950'lerden bu yana Avrupa ülkelerinin ticari ve askerî anlamda sadık bir müttefiki olagelmiş Türkiye'nin Batı ile bütünleşme girişimleri pürüzsüz ve düz bir seyir takip etmemiştir.

Gerek Türkiye içinde, gerekse Avrupa'da Türkiye'nin Avrupa'nın bir parçası olma yolunda attığı ya da atmaya çalıştığı adımları destekleyenler olduğu gibi, desteklemeyen taraflar da olagelmiştir. Bu destekçiler ya da karşıtlar, görüşlerini daha ziyade yaygın olan basın kanalları ile ifade etmişlerdir.

Bu çalışmanın seçilme gerekçesi, Türkiye'nin Batılılaşma sürecindeki olumlu ya da olumsuz tepkilerin, Batı'da nasıl yansıdığına – İngiltere özelinde - kısmî bir ayna tutabilmektir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma sürecinin Avrupa ve Avrupa Birliği ile bir biçimde özdeşleşmiş ülkelerden birinin, İngiltere'nin kamuoyunca nasıl değerlendirildiği, olumlu ve olumsuz yanları ile gelecekte bu sürecin ayrıntılarını irdelemek isteyenlere yol gösterici olabilecektir.

Bugüne değin İngiliz basınının Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusundaki bakışına ilişkin herhangi bir akademik çalışma yapılmamış olması, çalışmanın gerekliliğini gösteren nedenlerden biri olarak kabul edilebilir. Bir diğer gerekçe ise, çalışmada köklü bir Avrupa ülkesindeki basının Türkiye'yi olumlu ve olumsuz yönleri ile nasıl ele aldığıın anlaşılmasının söz konusu üyelik sürecinin geçmişi ve

bugününü gelecek ile ilintilendirmede araştırmacılara kolaylık sağlayacak olmasdır. Bu alışmada İngiliz yazılı basınında en büyük beş yayının (*BBC, The Guardian, The Independent, The Daily Telegraph, Financial Times*) 1999 – 2006 sürecinde Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylık sürecine yaklaşımı, ilgili konudaki haberlerin ele alınması ile irdelenmiştir. Bu bağlamda söz konusu yayınların ücretsiz ve ücretli arşivleri ile bu yayınlar ve bu yayınların irdelendiği yayınlar taranmış ve belirli bir tarihsel süreç için bir Avrupa Birliği ülkesinde nc basının Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine yaklaşımındaki farklılıklar, benzerlikler ve bakış açıları incelenmiştir.

Türkiye-İngiltere-AB ilişkileri söz konusu olduğunda bu ilişkilere bağımlı ve aynı zamanda onlara türev olan diğer ülke, aktör, olay ve bunlar arasındaki ilişkilerin de ön plana çıktığı ve bu anlamda nesne – zne ilişkilerinin karmaşık bir yapıya kavuştuğu söylenebilir. Bu çalışmada, sylen analize konu olan temalar bu karmaşık ilişkilerin tipik örneklerini teşkil etmektedir.

Çalışma beş ana bölümden meydana gelmektedir. Söz konusu temalar şunlardır: Türkiye ile AB arasındaki Genel Diplomatik ve Askeri İlişkiler; Kıbrıs Meselesi ve Yunanistan ile ilişkiler; Demokrasi ve İnsan Hakları; 11 Eylül sonrası Gelişmeler ile tekileştirme Meselesidir.

Çalışmanın kapsamayı amaçladığı yıllar, her ne kadar büyük lde internet ortamında yer alsada, çeşitli niversite kütüphaneleri ve gazete arşivleri ile özellikle Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün 2001-2006 yılları arasında İngiliz basının haber arşivlerinden yapılan araştırmalar çalışmanın temel yapısının şekillenmesini sağlamıştır.

Çalışmanın hazırlanmasında ve çeşitli yanlış yönelimlerde kılavuzlukları ile daha yararlı bir çözümlenin ortaya çıkmasındaki katkılarından ötürü çok değerli tez danışmanım Prof. Dr. Zekeriya KURŞUN'a, enstituye ilk geldiğim gün fikirleriyle beni cesaretlendiren Dr. Edip BAŞER'e çaresiz kalıp yardım gereksindiğim anlarda yardımlarını esirgemeyen Doç Dr. Tülay Alim BARAN 'a, manevi desteğini gördüğüm Nezih Fikri ACARBAY'a ve yardımlarından ötürü Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Mdrlğ'ne de teşekkr etmeyi bir bor bilirim.

ABSTRACT

Until transferring its global world leader status to the United States of America (US), United Kingdom (UK) has had an essential role in liberal and pluralist approaches with respect to media. In the post 2nd World War period, the role and power of media to affect national public opinion is evident.

In this respect, media in the UK has been strengthening and preserving its power as an effective public opinion founder. Through this dissertation candidacy and membership talk processes of Turkey for the European Union (EU) are realized through discourse analysis. Two disciplinary perspectives, European Studies and international relations were used of along the dissertation. The focus of the dissertation is on Turkey's candidacy process along 1999 – 2006 with respect to the reflection of the news related to this process within British media through discourse analysis to establish public opinion. Accordingly, media institutions such as the *BBC*, *The Guardian*, *The Independent*, *The Daily Telegraph* and *Financial Times* were gone through in this dissertation. The diplomatic relations and military relations between Turkey and the EU; Cyprus question and relations with Greece, democracy and human rights, developments in the post-September 11 period and the problem of factionalization were considered as separate topics along the dissertation.

Key Words: media , public , candidacy, EU, public opinion, process

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya liderliğini Amerika Birleşik Devletleri'ne devredinceye kadar İngiltere dünya siyasetine yön verdiği gibi basın alanında özellikle liberal ve çoğulcu yaklaşımın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde ise yazılı ve görsel basının özellikle teknoloji sayesinde gelişimi ile ülke kamuoyunu etkilemedeki gücü hemen tüm ülkeler tarafından bilinmektedir.

Bu bağlamda İngiltere'de de basın önemli bir kamuoyu oluşturma aracı olarak işlevini geliştirerek ve güçlendirerek sürdürmektedir. Bu çalışmayla, İngiltere basınında Türkiye'nin AB'ye adaylık ve üyelik müzakereleri süreçlerinin söylem analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada basın ve söylem ile Avrupa çalışmaları ve uluslararası ilişkiler gibi iki disipliner perspektiften yararlanılmıştır. Çalışmanın odağında, Türkiye'nin aday olduğu 1999 yılından 2006 yılına kadar geçen sürede Türkiye ile ilgili İngiltere basınında öne çıkan haberler ile bu haberlerin içeriği ve aynı zamanda bir kamuoyu oluşturan söylemsel içerikler yer almaktadır. Bu anlamda, bu çalışma ile İngiltere'de *BBC*, *The Guardian*, *The Independent*, *The Daily Telegraph* ve *Financial Times* gibi basın kuruluşlarının seçili konularda ortaya koydukları söylemsel içeriklerin bir araya getirilerek incelenmesi hedeflenmiştir. Söz konusu incelemede Türkiye ile AB arasındaki genel diplomatik ve askeri ilişkiler; Kıbrıs Meselesi ve Yunanistan ile ilişkiler; demokrasi ve insan hakları; 11 Eylül sonrası gelişmeler ile ötekileştirme meselesi temel konular olarak işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: medya, kamuoyu, adaylık, Avrupa Birliği, kamuoyu düşüncesi, süreç

GİRİŞ

Dünyada basının gelişimi bir anlamda siyasal ve ekonomik sistemin, özellikle Batı Avrupa'da gelişimi ile paralel bir çizgidedir. Siyasal ve sivil hakların gelişimi aynı zamanda yazılı basının gelişimini doğrudan etkilemiştir. Bu süreç içinde de özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasına kadar hakim ya da öncü olan ülke İngiltere'dir.

Ticari kapitalizm ve ardından gelişen sanayi ve finans kapitalizminin ortaya çıkışı ve gelişiminde hem teorik hem de uygulamada İngiltere öncü bir rol oynamıştır. Bu bağlamda özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya liderliğini Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne devredinceye kadar İngiltere dünya siyasetine yön verdiği gibi basın alanında özellikle liberal ve çoğulcu yaklaşımın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Günümüzde ise yazılı ve görsel basının özellikle teknoloji sayesinde gelişimi ile ülke kamuoyunu etkilemedeki gücü hemen tüm ülkeler tarafından bilinmektedir. Bu bağlamda İngiltere'de de basın önemli bir kamuoyu oluşturma aracı olarak işlevini geliştirerek ve güçlendirerek korumaktadır.

Buna benzer olarak, uluslararası haber ajansları bildirim ve bilgileri haber olarak üretirken, doğal olarak kendi ulusal politikaları doğrultusunda, kendi özgün koşullarında davranırlar. İngiltere'de de durum farklı değildir. Özellikle İngiliz demokrasisinin gelişimi bağlamında basın önemli bir işleve sahiptir.

İngiltere'nin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerinin sakin ve düzenli bir seyir izlemediği düşünüldüğünde bu inişli çıkışlı ilişkinin İngiltere basınında daha yumuşak yansıtıldığı söylenebilir¹. Bu noktada, AB-Türkiye ilişkileri ise, İngiltere

¹ Peter J. Anderson ; Tony Weymouth , *Insulting the Public: The British Press and the European Union*, Addison Wesley, Londra, 1999, s. 7.

basınında yine sert bir çizgide sunulmamakta, basın kuruluşlarına göre değişen bazı farklılıklar göze çarpmaktadır.

Bu çalışma, İngiltere basınında Türkiye'nin AB'ye adaylık süreci ve üyelik müzakereleri süreçlerinin bir söylem analizini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada basın ve söylem ile Avrupa çalışmaları ve uluslararası ilişkiler gibi iki disiplinler perspektiften yararlanılmıştır. Çalışmanın odağında, Türkiye'nin aday olduğu 1999 yılından 2006 yılına kadar geçen sürede Türkiye ile ilgili İngiltere basınında öne çıkan haberler ile bu haberlerin içeriği ve aynı zamanda bir kamuoyu oluşturan söylemsel içerikler yer almaktadır. Bu anlamda, çalışma İngiltere'de *BBC*, *The Guardian*, *The Independent*, *The Daily Telegraph* ve *Financial Times* gibi basın kuruluşlarının seçili konularda ortaya koydukları söylemsel içeriklerin bir araya getirilerek incelenmesini hedeflemektedir.

Buna göre çalışma şu şekilde planlanmıştır: Birinci bölüm, Türkiye – AB ilişkilerine tarihsel bir genel değerlendirmeyi içermektedir. İkinci bölümde ise, İngiltere, Türkiye ve AB ilişkilerini incelemekte; bu anlamda, İngiltere'nin AB üyeliği ve AB'ye yaklaşımı ile birlikte Kıbrıs meselesi ve Türkiye'nin AB'ye aday gösterilmesi sonrası gelişmeler incelenmektedir. Bu tarihsel altyapının aktarılmasındaki amaç çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan söylem analizinin temelini anlaşılmasıdır. Bu çerçevede, İngiltere basınında Türkiye'nin AB'ye adaylık sürecinin analizinde, İngiltere basınından söz edilmiş ve İngiltere kamuoyunun Türkiye'nin AB üyeliği hakkındaki görüşleri aktarılmıştır. Çalışmanın analiz bölümünde ise, önde gelen İngiltere basın kuruluşlarında Türkiye ile AB arasındaki genel diplomatik ve askeri ilişkiler; Kıbrıs Meselesi ve Yunanistan ile İlişkiler; Demokrasi ve İnsan Hakları; 11 Eylül sonrası Gelişmeler ile Ötekileştirme meselesi üzerinden şekillenen söylemler incelenmiştir.

Çalışmanın sonuç bölümünde, söylem analizi neticesinde incelenen basın kuruluşlarının karşılaştırılmalı tahlili ile genel anlamda İngiltere basınının Türkiye'nin adaylık sürecinde meydana gelen olaylara bakış açısı ve kamuoyu oluşturma öğelerinin irdelenmesi yer almıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİNE TARİHSEL BİR BAKIŞ

1.1. Başvuru Süreci

Türkiye'nin AB'ye başvuru sürecinden itibaren inişli çıkışlı bir seyir izleyen Türkiye – AB ilişkilerinin karmaşık bir yapısı olduğu söylenebilir. Türkiye içerisindeki siyasi, ekonomik ve sosyal dalgalanmalar ile bunların etkilerini arttıran demokrasi kesintileri sebebiyle AB'nin Türkiye'nin üyeliğine karşı birtakım endişelerinin olduğu gibi Türkiye'de de AB'nin kendi iç siyasetinde derinleşme ve genişleme süreçlerinin birbirini dengeleyen doğası gereği AB'nin ver-ve-al (*give-and-take*) politikasının tepkilere sebep olduğu görülmektedir.

AB'nin olgunlaşmamış birlik yapısı ve homojen olmayan fikirler ortaya çıkarması AB'nin Türkiye'nin üyeliğine karşı tek vücut olamamasını da beraberinde getirmektedir. Türkiye'nin üyeliğine karşıt görüş belirten fikir grupları siyasal anlamda fikirlerini somutlaştırmak istemekte ve bu durum üye ülkelerin iç siyasetlerinde seçim kampanyalarına dahi yansımakta ve Türkiye'nin üyeliğinin reddedilmesi seçilen hükümetlerin bir tür seçim vaadi halini almaktadır.

Böylesine karmaşık ve heterojen bir sosyolojik yapıya sahip AB ile demokratik gelişimini tamamlama yolunda olan Türkiye'nin ilişkilerini daha iyi anlayabilmek için bu ilişkinin tarihsel gelişimine kısaca göz atmak gerekmektedir.

1.1.1. Hazırlık Dönemi: 1963 – 1973

Türkiye 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Antlaşması'nın 238. maddesinin verdiği hakla 31 Temmuz 1959 tarihinde AB'ye üyelik başvurusunda

bulunmuştur². Türkiye'nin AET'ye "ortak üye" olmasını sağlayan, taraflar arasında gümrük birliğine dayanan ve ileride "tam üyeliği" öngören ortaklık antlaşması, 25 Haziran 1963 tarihinde Brüksel'de parafe edilmiştir. Anlaşma 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanan anlaşmanın tam adı da "Türkiye ile AET Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma"dır. Anlaşmaya, Ankara'da imzalandığı için "Ankara Antlaşması" da denilmektedir³.

Antlaşmanın amacı, Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını Türk halkının istihdam seviyesini, yaşam standardının yükseltilmesini sağlama gereğini tümüyle göz önünde bulundurarak taraflar arasındaki ticari, ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir⁴. Söz konusu antlaşma, hazırlık, geçiş ve son dönem olmak üzere üç aşamalı bir süreçten sonra Türkiye'nin üyeliğinin gerçekleşmesini öngörmüştür. Bu aşamaların herhangi birinden diğerine geçiş ise Ortaklık Konseyi'nin kararına bağlanmıştır. Ankara Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle başlayan, prensipte beş yıl sürmesi öngörülen ve 1 Ocak 1973 tarihine kadar devam eden hazırlık dönemi, dokuz yılı kapsamıştır. Söz konusu dönemde Türkiye ileride üzerine düşecek yükümlülükleri üstlenebilecek duruma gelmek için topluluğun da yardımlarıyla ekonomisini güçlendirme çalışmıştır⁵. Hazırlık döneminde, Türkiye'ye tek taraflı tarife kotaları açılmıştır. Bu süreçte, kota miktarı limiti içinde tercihli bir tarife uygulanmış, miktar aşılnca da normal tarifelere geçilmiştir⁶.

Hazırlık dönemi boyunca ithalat ihracattan daha hızlı gelişerek Türkiye'nin bu kaleminde AET'nin payı yükselmiştir. 1963'te yüzde 29 olan toplam ithalat 1972 yılında yüzde 42'ye yükselmiştir. Hazırlık döneminde; işgücünün serbest dolaşımı, yerleşme hakkı ve hizmet edimi serbestliği konularında herhangi bir gelişme sağlanamamıştır. Sermayenin serbest dolaşımı konusunda, bunu kolaylaştırmak için

² Nurettin Bilici, *Türkiye AB İlişkileri*, Ankara,2004, s. 125.

³ Rıdvan Karluk, *AB ve Türkiye*, İstanbul,1996, s. 673 – 674.

⁴ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, *AB ve Türkiye*, Ankara, 2002, s. 210.

⁵ Bilici, *a.g.e* .,s. 125.

⁶ Karluk, *a.g.e.*, s. 25.

tarafların karşılıklı danışmaları öngörülmüştür. Hazırlık döneminde uygulanan Birinci Mali Protokol ile Türkiye'ye 175 milyon ECU tutarında kredi verilmiştir⁷.

1.1.2. Geçiş Dönemi: 1973 – 1987

Geçiş Dönemi ile ilgili ayrıntıları düzenleyen belge “*Katma Protokol*”dür. Katma Protokol, 23 Kasım 1973'te imzalanmış, 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Protokol'e göre 1973 – 1995 yıllarındaki 22 yıllık süreç Geçiş Dönemi'dir. Bu dönemde AET'yle Türkiye arasında Gümrük Birliği gerçekleştirilerek gümrükler sıfırlanmıştır. Ayrıca, Türkiye birlik dışında kalan ülkelere karşı kendi tarifelerini uygulamadan kaldırıp, topluluğun Ortak Gümrük Tarifelerini (OGT) uygulamaya koymuştur. Gümrük Birliğinin sağlanmasının ardından birlik üyesi ülkelerle Türkiye ithalatta eş etkili resimler ve miktar kısıtlamaları kaldırmıştır. Aynı şekilde ihracatta ve ithalatta milli üretimi destekleyici veya koruyucu önlemler kaldırılmıştır⁸.

Geçiş döneminde uygulamaya konulan değişiklikler şunlardır:

Gümrük vergileriyle eş etkili vergi ve resimlerin kaldırılması: Protokolün ticari hükümlerini yürürlüğe koyan geçici antlaşmanın 31 Aralık 1972 tarihinde uygulamadan kalkmasıyla Katma Protokol, 1 Ocak 1973'ten itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu döneme geçişle taraflar, karşılıklı ödün vererek bir “*Gümrük Birliğini*” gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Kurulacak gümrük birliğinin Roma Antlaşması'nda olduğu gibi sanayi ürünlerini kapsaması öngörülmüş, tarımsal ürünler için ortak bir tarım politikası kabul edilmiştir.

Ortak gümrük tarifesine uyum: Birlik Üyeleri, 1 Temmuz 1968'de ortak gümrük tarifesine uyumu sağlamış ve OGT'yi yürürlüğe koymuştur. Katma Protokol'e göre Türkiye'nin 12 ve 22 yıllık süreler sonunda AET'nin OGT'ye uyumunu sağlaması öngörülmüştür.

⁷Bilici., *a.g.e.*, s. 125.

⁸Münir Nuri Yetkin, “*Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi Ve Değerlendirilmesi*” <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/turk-abozsay.doc> 16.7.2008, 17:40,2006

Kotaların Kaldırılması: Türkiye, birlik çıkışlı ithalata uygulanan kısıtlamalarını aşamalı kaldırmak ve liberal olmayan maddelerin ithalatında AET lehine kontenjan açmakla yükümlüdür. Türkiye ve AET arasında tam bir gümrük birliğinin kurulabilmesi için, gümrük vergileri gibi miktar kısıtlamalarının da kaldırılması gerekmektedir.

İhracat miktar kısıtlamaları ile ihracat vergilerini kaldırılması ve tekellerin düzenlenmesi: Taraflar aralarındaki ithalat ve ihracatta yeni gümrük vergileri veya eş etkili vergi veya resimler koymaktan ve bu protokolün yürürlüğe giriş tarihinde karşılıklı ticari ilişkilerinde uyguladıkları gümrük vergileri ile eş etkili vergi veya resimleri arttırmayacakları öngörülmüştür.

Tek vergi prensibine dayalı olarak hazırlanan yeni ithalat rejimi çerçevesinde Gümrük Birliği: 1 Ocak 1993 tarihinden itibaren uygulanmak üzere ithalatta ürüne göre tek bir gümrük vergisi ve bu kapsamda tek bir fon alınması prensibine dayalı olarak hazırlanan yeni ithalat rejimi kararı yürürlüğe konmuştur.

1988 ad-hoc komite toplantıları sonucunda hızlandırılmış gümrük indirimleri ve Gümrük Birliği için iki temel şart: Bunun için gerekli olan ortak ticaret ve rekabet politikalarına uyumun sağlanmasıdır.

1.1.3. Üyelik için Başvuru Dönemi: 1987 – 1996

Türkiye ile AET ortaklığının üç dönemde oluşacağı, Ankara Antlaşması'nın 2. maddesinde belirtilmiştir. Gümrük Birliği'ne dayanacak tarafların, ekonomi politikalarında uyumlaştırma sağlamaları öngörülmüştür. Son döneme geçiş otomatik olarak değil, Roma Antlaşması ikinci bölümde belirtildiği gibi dörder yıldan üç aşamalı bir geçiş dönemi öngörülmüştür. Yalnız, 12 yıl sürecek olan bu dönemin en fazla 14 yıla kadar uzatılabileceği belirtilmiştir. Türkiye'nin AB'ye tam bütünleşmesinin öngörüldüğü, yani üyelik başvurusunun yapılacağı dönemdir. Yalnız, bu döneme gelinceye kadar Gümrük Birliği sağlanmış, ekonomik politikalar tam bir eşgüdümle çalışmaya başlamış olmalıdır⁹.

⁹ Bilici., a.g.e., s. 83.

Türkiye ile AB arasında 6 Mart 1995 tarihli Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı ile gümrük birliği başlatılmıştır. Avrupa Parlamentosu ise 1 Ocak 1996 tarihinde başlayan Gümrük Birliği'ni onaylamıştır¹⁰.

1.1.4. Gümrük Birliği Sonrası Dönem: 1996 – 1999

Türkiye-AB Gümrük Birliği 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Böylece Ankara Anlaşması ile belirlenen son dönem başlamıştır. Gümrük Birliği, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşımını, üçüncü ülkelere yönelik olarak ortak ticaret politikası uygulanmasını, fikri mülkiyet hakları, kamu alımları, rekabet hukuku ve vergileme gibi alanlarda mevzuatın yakınlaştırılmasını kapsamaktadır. Mevzuatın yakınlaştırılmasını da içermesi nedeniyle, AB ve Türkiye arasında kurulan bu ittifak, bir gümrük birliğinden daha ileride bir adım olarak kabul edilebilir.

Gümrük Birliği çerçevesi temelinde, taraflar arasında malların serbest dolaşımını ve üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifelerinin uygulanmasını öngören bir bütünleşme olan Türkiye-AB Gümrük Birliği, AB'de ticaret ve rekabet politikalarında kaydedilen gelişmeler doğrultusunda, Türkiye'nin bu politikalara da uyumunu öngören bir nitelik kazanmıştır¹¹.

Yukarıdaki birlikteliğe ek olarak Gümrük Birliği çeşitli alanlarda Türkiye ile AB arasında işbirliğini öngörmüştür. Bu alanlar; Avrupa-ötesi şebekelere katılım, sınaî, enerji, ulaştırma, telekomünikasyon, çevre ve bilimsel alanlarda işbirliği, istatistik veriler, adalet ve içişleri, kültür, tüketicinin korunması, enformasyon konularındadır. 1995 yılında kabul edilen Mali İşbirliğine İlişkin Birlik Bildirgesi'nde sözü geçen ve Gümrük Birliği kapsamında gerçekleştirilen uygulamalardan bazıları şunlardır¹²:

¹⁰ A.g.e., s. 84.

¹¹ Devlet Planlama Teşkilatı, *Türkiye-AB İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, 2000, s. 17-18.

¹² Fulya Bayraktar , “AB'ye Üyelik Sürecinde Türkiye tarafından Kaydedilen Gelişmeler ve AB ile olan Mâli İlişkiler” http://www.tkb.com.tr/data/file/raporlar/ESA/GA/2001-GA/GA-01-06-11_ABye_Uyelik_Surecinde_Turkiye.pdf , 10.9.2008, 23:46,2001, s. 10.

AB ve EFTA çıkışlı sanayi ürünleri ithalatında uygulanan gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve Toplu Konut Fonu kaldırılmış, üçüncü ülkelerden ithalatta Ortak Gümrük Tarifesi hadleri uygulanmaya başlanmıştır.

AB'nin belirli maddeler ve süreler itibariyle üçüncü ülkelere karşı uyguladığı süspansiyon rejimine (gümrük vergilerinin askıya alınması) uyum sağlanmış, AB'nin dâhilde ve hariçte işleme rejimleri esas alınarak hazırlanan düzenlemeler yürürlüğe konulmuş; ithalat ve ihracatta ortak kurallar uygulanmaya başlanmıştır.

Türkiye, Gümrük Birliği'nin bir gereği olan AB ile ortak bir ticaret politikası uygulama yükümlülüğü uyarınca, üçüncü ülkelerle bir müzakere süreci içerisine girmiştir. Bu çerçevede, bugüne kadar, İsrail, Macaristan, Romanya, Litvanya, Letonya, Estonya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Bulgaristan, Polonya ve Makedonya ile serbest ticaret anlaşmaları imzalanmıştır.

“Türkiye Cumhuriyeti ile AKÇT Arasında AKÇT’yi kuran antlaşmanın Yetki alanına giren ürünlerin ticareti ile ilgili anlaşma”, 1 Ağustos 1996 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Birlik mevzuatına uyum konusunda gerçekleştirilen çalımsalar çerçevesinde, “Dış Ticarete Standardizasyon Rejimi Kararı” Nisan 1996 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir. Buna ilaveten, uygunluk değerlendirme işlemlerinin AB normlarına uygun olarak gerçekleştirilerek Türk ihraç ürünlerinin teknik engellerle karşılaşmasının önlenmesini teminin, ilgili tüm tarafların katılımı ve işbirliğiyle hazırlanan Türk Akreditasyon Konseyi Kurulu Kanunu TBMM tarafından onaylanmış ve 4 Kasım 1999 tarihli T.C. Resmi Gazetesi’nde yayımlanmıştır.

Tekstil ve konfeksiyon dışında kalan sektörlerdeki devlet yardımları, mevzuatın AB mevzuatıyla uyumlaştırılması çerçevesinde, ihracatın taahhütlere uygun olarak desteklenmesi amacıyla hazırlanan “İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı” 1995 yılında yürürlüğe konulmuştur.

Türkiye, Gümrük Birliği çalışmaları sırasında ortaya çıkan ihtiyaç doğrultusunda, “Türk Patent Enstitüsü” kurulmuştur.

Gümrük Birliği'nden sonra gerçekleşen diğer bir önemli gelişme de 12–13 Aralık 1997 tarihlerinde gerçekleştirilen Lüksemburg Zirvesi'nde ortaya çıkmıştır. Bu zirvede AB Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Polonya, Slovenya, Romanya, Bulgaristan, Litvanya, Letonya, Estonya ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni tam üyelik için aday olarak belirlemiş, fakat Türkiye'ye aday ülkeler içerisinde yer verilmemiştir. Bu karar sonucunda gerilen AB - Türkiye ilişkileri, bu dönemden itibaren yeni bir boyut kazanmıştır.

Avrupa Konseyi, bu karara gerekçe olarak katılım müzakerelerinin başlamasına olanak sağlayacak siyasi ve ekonomik şartların Türkiye tarafından yerine getirilmemesini göstermiştir. Buna karşılık Lüksemburg Zirvesi'ni takiben, 14 Aralık 1997 tarihinde Türk hükümeti, AB ile siyasi diyalogu dondurma kararını almıştır. Bu gelişmeleri Kasım 1998'de Türkiye için ilk ilerleme raporunun yayımlanması takip etmiştir. Türkiye'ye ilişkin ikinci İlerleme Raporu 13 Ekim 1999 tarihinde yayımlanmış ve anılan Raporda, Türkiye'nin AB ile gümrük birliğini gerçekleştirme konusunda ciddi bir performans gösterdiği belirtilerek, aday ülkeler arasına Türkiye'nin de dahil edilmesi yönünde görüş bildirilmiştir¹³.

AB Dışişleri Bakanlarının 4–5 Eylül 1999 tarihlerinde Finlandiya'da Saariselka'da gerçekleştirdikleri ve AB Devlet ve Hükümet Başkanlarının Aralık ayında Finlandiya'nın dönem başkanlığı sonunda yapacakları zirve toplantısı için bir hazırlık niteliği taşıyan gayri resmi toplantıda, Türkiye'ye resmi adaylık statüsü kazandırılması yönünde AB üye ülkeleri arasında bir görüş birliği sağlanamamıştır.

Almanya, Fransa, Hollanda ve İtalya Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesi gerektiğini vurgularken, başını İsveç ve Danimarka'nın çektiği Baltık ülkeleri adaylık statüsü verilmeden önce Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine, özellikle de siyasi alandaki kriterlere uyum sağlaması gerektiğini vurgulamışlardır. Yunanistan prensip olarak Türkiye'nin adaylığına ve tam üyeliğine karşı olmadığını bildirmiş,

¹³ Yetkin, a. g. m., <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/turk-abozsay.doc> . 16.7.2008, 17:40, 2006.

ancak bunun gerçekleşmesi için Türkiye'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin AB üyeliğine karşı benimsediği olumsuz tutumu değiştirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

1999 yılının Aralık ayında Helsinki'de gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Türkiye, diğer aday ülkelerle eşit şartlarda AB'ye aday ülke olarak kabul edilmiştir. Bu gelişme, Türkiye-AB ilişkileri açısından büyük önem taşımaktadır. Zirve metninde, Türkiye'nin, diğer aday ülkelere uygulanan kriterler çerçevesinde aday ülke olduğunun ilan edilmesinin yanı sıra, üyelik bakımından gerekli olan reformların gerçekleştirilmesine yönelik olarak Türkiye için bir "Katılım Öncesi Strateji" geliştirileceği belirtilmiştir.

Ayrıca, katılım sürecinde, Türkiye'nin de birlik programlarından faydalandırılacağı ve AB ile diğer aday üye ülkeler arasında yapılacak toplantılara dâhil edileceği ifade edilmiştir. Bunlara ilaveten, Türkiye'nin AB'ye katılımında AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin bir ulusal program hazırlaması öngörülmüştür. Bu doğrultuda Zirvede, Avrupa Komisyonundan üstlenilmesi gereken AB mevzuatına ilişkin bir çalışma yapması ve katılım öncesi sağlanacak olan tüm mali yardımların koordinasyonuna ilişkin bir çerçeve hazırlaması talep edilmiştir¹⁴.

1.2. Adaylık Süreci ve Müzakerelerin Başlaması

Türkiye'nin adaylık süreci ve katılım müzakerelerin başlaması, AB – Türkiye ilişkilerinde iki önemli dönüm noktalarıdır. AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini Birliğe dahil eden son büyük genişleme dalgasının ardından kurumsal anlamda olağanüstü bir fazlalık yaşadığı ve AB Anayasası'nın birçok ülkede reddedilmesi ile birlikte AB projesinin sorgulandığı bir dönem söz konusudur. Bu anlamda, bu problemlerin ortaya çıktığı bir dönemde, Türkiye ile müzakerelerin başlamasının ikili siyaset ve pazarlıkların bir sonucu olduğu ve AB'nin derinleşme- genişleme (ulus devlet çıkarları ile ulusötesileşme) eksenlerinde çatışan kurumlarının mücadelesi sonucu bu gelişmenin ulusötesileşme ve Komisyon lehine sonuçlanan bir karar ile şekillendiği söylenebilir.

¹⁴ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, *a.g.e.*, s. 210.

1.2.1. Aday Olması: 1999 – 2004

Türkiye, 10–11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki’de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde oybirliği ile AB’ye aday ülke olarak kabul ve ilan edilmiş, diğer aday ülkelerle eşit konumda olacağı açık ve kesin bir dille ifade edilmiştir.

Helsinki Zirvesi kararlarına göre, Türkiye, diğer aday ülkeler gibi bir Katılım Öncesi Stratejisinden yararlanacaktır. Böylece, Türkiye birlik programları ve ajansları ile aday ülkeler ve Birlik arasında, katılım süreci çerçevesinde yapılan toplantılara katılma imkanına sahip olacaktır. Zirve Sonuç Bildirisi ayrıca, önceki AB Konseyi kararları çerçevesinde bir katılım ortaklığı hazırlanmasını öngörmektedir.

Bu ortaklığın aynı zamanda, siyasi ve ekonomik kriterleri ile üye ülke olmanın gerektirdiği yükümlülükler ışığında ve AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program ile bir arada, katılım hazırlıkları üzerinde yoğunlaşacağı belirtilmiştir. Komisyon ayrıca, Türk mevzuatının Birlik müktesebatıyla uyumlaştırılması amacıyla, müktesebatın analitik incelenmesi sürecini hazırlamakla görevlendirilmiş, öte yandan, katılım öncesine yönelik mali kaynakların eşgüdümü için tek bir çerçeve sunmaya çağırılmıştır.

11 Nisan 2000 tarihinde, Lüksemburg’da yapılan Türkiye – AB Ortaklık Konseyinde alınan karar uyarınca, AB müktesebatının analitik incelemesini gerçekleştirmek amacıyla 8 alt-komite kurulmuştur. Bu karara göre alt-komiteler Ortaklık Komitesine rapor sunmak zorundadır ve alt-komitelerin karar alma yetkileri yoktur. Alt-komite toplantılarının ikinci turu da tamamlanmıştır¹⁵.

2001 ve sonrası dönem, müktesebata uyum ve adaylık süreci açısından önemli gelişmelere sahne olmuştur. Başta Anayasa değişiklikleri olmak üzere, hukuki ve ekonomik alanlarda gerçekleştirilen reformlar ile müktesebat uyumu konusunda sağlanan ilerlemeler Birlik ve Birliğe üye ülkeler açısından önem arz

¹⁵ *A.g.e.*, s. 210.

etmektedir. Yanı sıra, AB'nin kendi açısından öncelik verdiği AGSP'da İngiltere ve ABD ile varılan mutabakat ve Kıbrıs'ta iki lider arasında görüşmelerin başlaması gibi konularda Türkiye'nin katkılarıyla sağlanan gelişmelerin yarattığı olumlu havanın da etkili olduğu söylenebilir¹⁶.

Türkiye 2002 seçimlerinden adaylık sürecine kadar geçen dönemde, Avrupa standartlarına uyum konusunda önemli kurumsal değişiklikler yapmıştır. Siyasi reformlar, geliştirilmiş özgürlük ve insan haklarından ordu üzerindeki genişletilmiş sivil denetime kadar birçok değişiklik getirmiştir. Sivil toplum daha güçlenmiştir. Reform süreci, açık bir biçimde temel konuları ele almış ve daha da önemlisi, liberal demokrasi yararına giderek artan görüş birliğini vurgulamıştır.

Demokrasi ve hukukun üstünlüğü alanında, kamu idaresi reformu konusu 2002 yılının başlarında yeni bir ivme kazanmıştır. Kamu idaresi sisteminin kapsamlı bir biçimde gözden geçirilmesi ve merkezi hükümet ile yerel idare ve belediyeler arasındaki ilişkinin yeniden yapılandırılması amacıyla yapılan önerilerden oluşan bir Eylem Planı kabul edilmiştir.

Sivil otoritenin ordu üzerindeki denetimi güçlendirilmiştir. Milli Güvenlik Kurulunun (MGK) görevleri, işleyişi ve yapısı değiştirilmiştir. Anayasa değişikliklerinin bir parçası olarak, MGK, çoğunluğu sivillerden oluşan ve yürütme yetkisi olmayan danışma organı haline getirilmiştir. Ağustos 2004'de, ilk defa bir sivil, MGK Genel Sekreterliği görevine atanmıştır. Bütçede şeffaflığı artırmak amacıyla, Sayıştay'a, askeri ve savunma harcamalarını denetleme yetkisi verilmiştir.

Bütçe dışı fonlar, TBMM'nin tam kontrolünü sağlayabilmek için genel bütçeye dahil edilmiştir. YÖK ve RTÜK gibi sivil kurullarda mevcut askeri temsilcilikler kaldırılmıştır. Askeri mahkemelerin askerlik hizmetinin eleştirilmesi ile ilgili suçlar nedeniyle sivilleri yargılama yetkisi kaldırılmıştır. Hükümet, ordu üzerindeki kontrolünü giderek artan bir şekilde hissettirmektedir. Sivil-ordu ilişkilerinin AB'deki uygulamaya yaklaştırma süreci devam etmesine rağmen,

¹⁶ AB Genel Sekreterliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=4&l=1>. 15.10.2008. 14:34.

Türkiye’de Silahlı Kuvvetler resmi olmayan çeşitli kanallar aracılığıyla etkisini devam ettirmektedir¹⁷.

Türkiye’nin bir Avrupa Konseyi üyesi olarak yasal yükümlülüklerini yerine getirme konusundaki taahhüdünü ve yeteneğini açıkça gösterdiği gerçeğine dayanarak, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Haziran 2004’de, 1996’da başlatılan denetim sürecine son vermeyi kararlaştırmıştır. Bununla birlikte, Türkiye, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi (AİHS) çerçevesindeki, yükümlülükleri ile ilgili birçok alanda bir denetim sonrası sürecine tabi olacaktır.

Ocak 2004’te imzalanan AİHS’ye EK 13 No’lu Protokol uyarınca ölüm cezası her durumda kaldırılmıştır. Türkiye, AİHS’ye EK 6 No.’lu Protokolü de onaylamış ve mevcut Türk mevzuatında ölüm cezası ile ilgili bölümler kaldırılmıştır.

İnsan haklarının uygulanmasına ilişkin olarak, İnsan Hakları Başkanlığı, İnsan Hakları Kurulları ve İçişleri Bakanlığına bağlı bir İnsan Hakları Bürosu kurulmuştur. TBMM İnsan Hakları Komitesi, çeşitli soruşturmalar yaparak genel ve özel çeşitli raporlar yayımlamıştır. Bununla birlikte, bu kurumların etkisi uygulamada halen oldukça sınırlıdır.

Medeni ve siyasi haklar konusunda, işkence ve kötü muamele ile mücadeleyi güçlendirmek için, özellikle görüşme imkanı tanınmayan gözaltı uygulamasının kaldırılması ve avukata erişim ve sağlık muayenesi sağlanarak yargılama öncesi gözaltı koşullarının iyileştirilmesi yoluyla, önemli çabalar sarf edilmiştir. Buna rağmen, uygulamada tutuklular, yetkililer tarafından hakları konusunda her zaman bilgilendirilmemektedir. İşkenceye karşı sıfır hoşgörü politikası uygulamaya konulmuş ve işkence faillerinin cezasız kalmalarını sınırlandırmak için yasal tedbirler alınmıştır.

Yeni TCK ile işkence failleri çok ağır bir şekilde cezalandırılacaklardır. İşkencenin sistematik olmamasına rağmen, işkence dâhil çeşitli kötü muamele olayları hala varlığını sürdürmektedir ve bu tür uygulamaları ortadan kaldırmak için daha fazla çaba harcanmalıdır. Cezaevi sistemi önemli ölçüde iyileştirilmiştir.

¹⁷ AB Komisyonu, *Türkiye İlerleme Raporu*, <http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/report,2004,15.10.2008.10:30>.

Tutukluların haklarının iyileştirilmesi amacıyla, İnfaz Hâkimliği ve İzleme Kurulları gibi kurumlar oluşturulmuştur. İşkenceyi Önleme Komitesinin bir dizi tavsiyesi uygulamaya konulmuştur¹⁸.

2001–2004 arası dönemde, temel özgürlüklerin kullanılmasının genel çerçevesinin iyileştirilmesi için çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bu özgürlüklerin kapsamı genişletilmiştir. İfade özgürlüğünün kullanılmasındaki çeşitli yasal kısıtlamalar kaldırılarak, Terörle Mücadele Kanunu da dâhil olmak üzere çeşitli kanunlar değiştirilmiştir. Şiddet içermeyen görüş açıkladıkları için mahkum olan kişilerin durumu, şu sıralarda ele alınmaktadır. Eski hükümlere göre mahkum edilen birçok kişi beraat etmiş veya serbest bırakılmıştır. Aynı zamanda, farklı kanunlardaki çok sayıda hüküm, hala ifade özgürlüğünün aşırı derecede kısıtlanması şeklinde yorumlanabilir ve savcılar şiddet içermeyen görüş açıklayan kişilere karşı ceza davaları açmaya devam etmektedir.

Basın özgürlüğünü güçlendiren anayasa değişiklikleri yapılmıştır. Basın özgürlüğü, yayınevlerinin kapatılması, baskı makinelerinin dağıtımının durdurulması ve müsaderesi gibi yaptırımları kaldıran yeni Basın Kanununun kabulü ile daha da iyileştirilmiştir. Ancak, gazetecilere karşı açılan davaların sıklığı endişe konusudur.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda yapılan değişiklikler, dernek kurma ve barışçı toplantı özgürlüğünün kullanılmasındaki çeşitli kısıtlamaların kaldırılmasını sağlamıştır. Dernekler Daire Başkanlığı gibi yeni kurumlar önceden polisin sorumluluğunda olan yetkilerin sivillere devrine katkıda bulunmuştur. Bütün toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin sistematik olarak kaydedilmesi uygulamasına son vermek ve güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanmalarını engellemek ve cezalandırmak için tedbirler alınmıştır. Bununla birlikte, insan hakları dernekleri dâhil, insan hakları savunucularının hala yargı yoluyla taciz edildiklerine ilişkin raporlar vardır. Siyasi Partiler Kanunu, partilerin kapatılması imkanını sınırlayacak şekilde değiştirilmiştir. Zira bu değişiklik Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin kapatılmasına ilişkin davanın sonucunu da etkilemiş ve parti kapatılmamıştır.

¹⁸ AB Komisyonu, *Türkiye İlerleme Raporu*, <http://www.europa.int.comm.enlargement.report,2004,15.10.2008.10:30>.

Din özgürlüğüne ilişkin olarak, inanç özgürlüğünün Anayasa ile güvence altına alınmış olmasına ve ibadet özgürlüğünün büyük ölçüde engellenmemesine rağmen, gayri-müslim cemaatler, tüzel kişilik, mülkiyet hakları, din adamlarının eğitimi, okul ve iç yönetim ile ilgili konularda sorunlar yaşamaktadır¹⁹.

Ekonomik ve sosyal özgürlüklere ilişkin olarak, kadın erkek eşitliği ilkesi güçlendirilmiştir. Yeni TCK uyarınca, “namus adı altında işlenen cinayetlere” ömür boyu hapis cezası istenmekte, bekaret testi, bir hâkim veya savcı tarafından resmi olarak yetki verilmedikçe yasaklanmakta, evlilik-içi cinsel saldırı ceza gerektiren bir suç olmaktadır. Bununla birlikte esas olarak, kadına karşı şiddet ciddi bir sorun oluşturmaya devam etmektedir. Çocuk hakları, ilgili uluslararası sözleşmelerin onaylanması, mevzuat değişiklikleri ve diğer pratik tedbirlerle güçlendirilmiştir. Ancak, çocuk işçiliği konusu endişeye neden olmaya devam etmektedir.

Grev hakkı dâhil olmak üzere, örgütlenme hakkı ve toplu pazarlık hakkı konularındaki önemli kısıtlamalar devam etmektedir. Azınlık hakları, kültürel haklar ve azınlıkların korunması ile ilgili olarak, Kürtçenin kullanılmasına ilişkin yasağı kaldırmak için Anayasada değişiklik yapılmıştır. Kürtçe dâhil, Türkçeden başka dil ve lehçelerde radyo ve televizyon yayınına izin veren değişiklikler gecikmeli de olsa yapılmış ve bu dilleri öğrenme imkanı getirilmiştir. Daha sonra, Kürtçe dil kursları açılmış ve Kürtçe, Arapça ve Boşnakça gibi farklı dillerde radyo ve televizyon yayınları başlamıştır. Güneydoğu bölgesindeki kültürel etkinliklerde Kürtçenin kullanımına karşı daha fazla hoşgörülle yaklaşmıştır. Böyle önemli bir ilerleme kaydedilirken, radyo televizyon yayıncılığı ve eğitim alanları dâhil, kültürel hakların uygulanmasında hala önemli kısıtlamalar bulunmaktadır.

Güneydoğudaki bazı illerde devam eden olağanüstü hal uygulaması 2002 yılında tamamen kaldırılmıştır. Olağanüstü hal uyarınca daha önce, duruşma öncesi gözaltı haklarını kısıtlayan hükümler değiştirilmiştir. Yerlerinden edilmiş kişilerin köylerine dönmelerini sağlamayı amaçlayan programın zayıflıklarını ele almak amacıyla, uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak çalışmalar başlatılmıştır. Buna

¹⁹ AB Komisyonu, *Türkiye İlerleme Raporu*, [http://www.europa.int.comm.enlargement report,2004,15.10.2008.10:30](http://www.europa.int.comm.enlargement.report,2004,15.10.2008.10:30).

rağmen, bölgesel farklılıkları azaltmayı ve yerel nüfusun ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bütüncül bir strateji bulunmamaktadır.

Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanmasına ilişkin bir Kanun Temmuz 2004’de kabul edilmiştir. Önceden yasa dışı örgütlerin faaliyetlerine katılan kişilerin kısmen affedilmesine ilişkin Topluma Kazandırma Kanununun etkisi çok sınırlı kalmıştır. Güneydoğuda güvenlik durumu, son zamanlarda can ve mal kaybına neden olan birkaç olay olmasına rağmen önemli değişimler olmuştur. Yerlerinden edilmiş kişilerin durumu hassasiyetini korumaktadır. Köy korucuları sistemi ve temel altyapı eksikliği dâhil, bazı engeller, halen yerlerinden edilmiş kişilerin köylerine dönmelerini engellemektedir.

Güçlendirilmiş siyasi diyalog konusunda, Türkiye’nin dış politikası önemli aşamalar kaydetmiştir. Yunanistan ile ilişkiler, 1999’dan itibaren olumlu bir şekilde gelişmiştir. Bir dizi ikili anlaşma imzalanmış ve çeşitli güven artırıcı tedbirler alınmıştır. Son dönemde bir dizi istişari görüşmeler yapılmıştır. Kıbrıs konusunda, adanın bölünmesi konusu ve yeniden birleşmesine ilişkin girişimler, siyasi gündemin en önemli konularını teşkil etmiştir. Türk hükümeti, çeşitli vesilelerle, 2003 yılına kadar açık bir tutum belirlememesine rağmen, BM Genel Sekreterinin iyi niyet misyonunun devamı aracılığıyla Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulma çabalarını desteklediğini ifade etmiştir. Önemli bir politika değişikliği bağlamında, Türkiye, Kıbrıs sorununa çözüm bulunması için BM Genel Sekreterinin çabalarını aktif olarak desteklemiştir. Türkiye, Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm getirecek Annan Planını ve adada yapılan müteakip referandumu desteklemiştir²⁰.

Tüm bu olumlu gelişmeler, Türkiye’nin AB’ye aday olma sürecini etkilemiştir.

²⁰ AB Komisyonu, *Türkiye İlerleme Raporu*, <http://www.europa.int/comm/enlargement/report,2004>, 15.10.2008.10:30.

1.2.2 Müzakerelerin Başlaması: 2004

AB devlet ve hükümet Başkanlarının 17 Aralık 2004 tarihli zirvesinde aldığı karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'ta yapılan Hükümetler Arası Konferans ile Türkiye resmen AB'ye katılım müzakerelerine başlamıştır. Yine aynı gün Türkiye için Müzakere Çerçeve Belgesi yayımlanmıştır. Böylece, Türkiye ile AB arasındaki inişli çıkışlı ilişki, çok önemli bir dönüm noktasını aşarak yeni bir sürece girmiştir.

Türkiye ile müzakerelerin açılması, Kopenhag siyasi kriterlerinin yeterli ölçüde karşılanması ile mümkün olmuştur. Bu sürecin bir diğer önemli yanı, siyasi kriterlere ilaveten ekonomik kriterlerin ve özellikle müktesebat uyumunun ön plana çıkmasıdır. Ekonomik kriterler müzakerelere konu olmamakla birlikte, bu alandaki gelişmeler müzakere süreci boyunca AB tarafından yakından izlenecek ve bazı müktesebat başlıklarında müzakerelerin açılmasında ölçüt olarak kullanılabilir. Buradaki önemli husus, istikrara yönelik sürdürülebilir bir ekonomi politikasına devam edilmesi, özellikle mali dengesizliklerin azaltılması ve enflasyonla mücadelenin disiplinli bir şekilde yürütülmesidir.

Ekonomik kriterlerin yanısıra, Türkiye'nin Gümrük Birliğinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi de müzakere sürecinde büyük önemi haizdir. AB, bu hususu bazı alanlarda müzakerelere başlamak için koşul olarak öne sürebilecektir. Söz konusu yükümlülüklerimiz özellikle Malların Serbest Dolaşımı, Sınai ve Fikri Mülkiyet Hakları ve Rekabet konuları kapsamında da yer almaktadır.

15 Aralık 2006 gerçekleştirilen AB zirvesinde, Türkiye ile müzakerelerin 8 fasılda askıya alınmasına kararlaştırılmıştır. Bu fasıllar şunlardır: malların serbest dolaşımı, taşımacılık, Gümrük Birliği, tarım, balıkçılık, dış ilişkiler, mali hizmetler ve iş kurma hakkı. AB'nin temsilcileri bu kararın gerekçesi olarak Türkiye'nin Kıbrıs Rum Kesimine limanları ve havaalanlarını açmamasını göstermektedir. Buna ek olarak, özellikle Fransa ve Almanya'da başa geçen yeni hükümetlerin Türkiye'ye karşı "komşuluk" politikasının uygulanmasını vurgulamaları da diğer bir sebep olarak gösterilebilir²¹.

²¹AB Genel Sekreterliği Resmi İnternet Sitesi., <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=4&l=1.>, 15.10.2008. 14:34.

18 Şubat 2008 tarihinde AB Konsey'i tarafından Türkiye için hazırlanan Katılım Ortaklığı belgesi kısa, orta ve uzun vadeli öncelikleri sıralamaktadır. Buna göre, kısa vadeli öncelikler arasında demokrasi ve hukukun üstünlüğü –kamu yönetiminde düzenlemeler, şeffaflık – güvenlik güçlerinin sivil denetimi, yargı sisteminde düzenlemeler, yolsuzlukla mücadele politikası, insan hakları ve azınlıkların korunması, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, adalete erişimin geliştirilmesi, ifade özgürlüğü, toplanma ve dernek kurma özgürlüğü, sivil toplumun gelişiminin ve kamu politikalarının güçlendirilmesi, din özgürlüğü, vakıflar ile ilgili mevzuatın revize edilmesi ve uygulanması, kadın haklarına ilişkin mevcut mevzuatın uygulanması ve namus adı altında işlenen suçları da dâhil her türlü şiddet eylemlerine karşı önlemler alınması, çocuk haklarının güçlendirilmesi, işçi hakları ve sendikaların güçlendirilmesi, ayrımcılığa karşı politikaların oluşturulması, azınlık hakları, kültürel haklar ve azınlıkların korunması, Türkçe dışında yapılan Radyo/TV yayınlarına erişimin etkili biçimde geliştirilmesi, özellikle geriye kalan yasal engellerin de ortadan kaldırılması, Türkçe dışındaki dillerin öğretilmesinin teşvikine yönelik uygun tedbirlerin alınması, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesine yönelik kapsamlı bir yaklaşım sergilenmesi, Kürt kökenli olanlar dâhil tüm Türk vatandaşları için iktisadi, sosyal ve kültürel fırsatları geliştirecek biçimde özellikle Güneydoğudaki durumun iyileştirilmesi, BM çerçevesinde ve AB'nin üzerine inşa edilmiş olduğu ilkeler doğrultusunda Kıbrıs sorununa kapsamlı ve geçerli bir çözüm bulunması yönünde imzalanan 8 Temmuz sürecinin uygulanmasına yönelik çabaların aktif olarak desteklenmesi ve böylesine kapsamlı bir çözüm için daha iyi bir ortamın yaratılması için somut adımların atılması, Kıbrıs bayraklı ve Kıbrıs ticaretine hizmet eden gemilere yönelik kısıtlamaları kaldıran Protokolün uygulanması, makroekonomik istikrarın ve öngörülebilirliğin korunmasına yönelik olarak uygun önlemlerin alınmasıdır.

Müzakeresi açılan ve geçici olarak kapatılan fasıl bilim ve araştırma faslıdır. Müzakeresi açılan fasıllar ise şirketler hukuku, fikri mülkiyet hukuku, istatistik, işletme ve sanayi politikası, trans-Avrupa şebekeleri, tüketicinin ve sağlığın korunması, mali kontrol fasıllarıdır. AB Konseyi'nde onaylanıp açılış kriteri belirlenmeyen ve müzakerelere açılması beklenen fasıllar ise, ekonomik ve parasal politika ile eğitim ve kültür fasıllarıdır. Türkiye'nin müzakere pozisyonunu sunmaya

davet edildiği fasıl bilgi toplumu ve medya faslıdır. AB Konseyi'nde onaylanıp açılış kriteri belirlenen fasıllar ise, malların serbest dolaşımı, iş kurma hakkı ve hizmet sunumu serbestisi, sermayenin serbest dolaşımı, kamu alımları, rekabet politikası, mali hizmetler, tarım ve kırsal kalkınma, gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı, vergilendirme, sosyal politika ve istihdam, evre ve gümrük birliği fasıllarıdır.

AB Konseyi'nde görüşülmesi süren fasıllar şunlardır: işçilerin serbest dolaşımı, balıkçılık, taşımacılık politikası, enerji, bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu, yargı ve temel haklar, adalet, özgürlük ve güvenlik, dış ilişkiler ile mali ve bütçesel hükümler. Dış güvenlik ve savunma politikaları faslının taslak tarama sonu raporu henüz Türkiye'ye iletilmemiřtir²².

²² AB Genel Sekreterliği Resmi Internet Sitesi, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=4&l=1>. 15.10.2008. 14:34.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNGİLTERE – TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ

Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın dönemleştirmesine göre Türkiye-İngiltere ilişkileri üç dönemde incelenmektedir. Buna göre, Türkiye-İngiltere ilişkilerinin birinci dönemi Cumhuriyetten Türkiye'nin NATO'ya katılmasına kadar uzanır. Bu dönemin iki ülke arasındaki meseleleri Musul Sorunu ve İkinci Dünya Savaşı'dır. Musul Sorunu tam olarak çözülememiş ancak Türkiye Müttefik Kuvvetler tarafında savaşa girerek İngiltere'yle ilişkilerin olumlu gelişmesine yön vermiştir. İkinci dönemde, Soğuk Savaş gerginliği ve Kıbrıs aktif olarak gündemde yer almış ve diğer siyasi söylemleri de belirleme gücüne sahip olmuştur. Son dönemde ise İngiltere AB'nin bir parçası ve dönem sözcüsü olarak Türkiye'yle ilişki içinde bulunmuş. Kıbrıs sorununun Birleşmiş Milletler ve AB bünyesinde çözülmesi için aktif rol oynamıştır.

1973'te İngiltere'nin AB'ye tam üye olması ile birlikte İngiltere hem iç siyasetinde AB'ye karşı sorumlu olup hem de dış siyasette bu bağımlılığı kırma girişimleri söz konusu olsa da birlik kararlarından tamamen bağımsız hareket edememiştir. Dolayısıyla, Türkiye – İngiltere ilişkiler AB'den bağımsız düşünülememektedir. Bu sebeple, İngiltere – Türkiye ilişkilerinin tematik analizini içeren bu bölüm İngiltere, Türkiye ve AB üçgeninin reel politiği ve her birinin iç ve dış siyasetinde dönüm noktası teşkil eden olaylar incelenmektedir. Bu çerçevede, bu olayların nasıl siyasi bir boyutu kazanarak bir kamuoyu oluşturduğu irdelenecektir. Yine, bu bölümde anlatılan tarihsel olaylar tezin üçüncü bölümünde yer alan söylem analizinin temelini oluşturmaktadır. Bu bölümde incelenen başlıca olaylar şu şekildedir: İngiltere'nin AB üyeliği ve AB'ye yaklaşımı, Kıbrıs meselesi ve Türkiye'nin AB'ye aday gösterilmesi sonrası gelişmeler.

2.1. İngiltere'nin AB Üyeliği

Avrupa entegrasyonunun 1960'lı yılları De Gaulle'ün vazgeçemediği ve korumak için her türlü yola başvurduğu ulus devlet ve ulusal egemenlik anlayışı ile karakterize edilmektedir. Bu anlayış üye devletler arasında diyalog eksikliği ile birlikte özellikle İngiltere'nin üye olması sürecinde Birliğin dışlayıcı yaklaşımını da beraberinde getirmiştir.

De Gaulle döneminde entegrasyon ciddi krizlere de sahne olmuştur. Bunlardan en önemlisi, De Gaulle'ün Komisyon'un Ortak Tarım Politikası (OTP) maliyetinin başlangıç mali düzenleme tarihinin Temmuz 1965 ve AT geçiş döneminin bitiş tarihinin ise 1970 arasında bir dönem olarak önermesinin sebep olduğu "boş sandalye krizi" olmuştur. OTP tarım ithalatından gelen ödenekler ve endüstriyel ürünlerin ödeneklerinin desteği ile finanse edilmekteydi. Bunların tümü "AT kaynakları" olarak adlandırılmıştır. Temmuz 1967'de program dışı tamamlanan Ortak pazar ile Komisyon, AT'nin kendi kaynaklarını elde edebileceğini önermiştir. Üye devletlerin ithalat gelirlerinden vazgeçmesinin önerilmesi kendi içinde çekişmeli bir özelliğe sahip olmuştur. Komisyon'un bu önerisi anlaşmadaki ticari ve tarım düzenlemelerinin değiştirilmesine ve De Gaulle'ün OTP yeni finansmanı üzerindeki çıkarlarını etkilenmesine sebep olmuştur. Komisyon, karmaşık bir bütçeleme sistemi öne sürmüştür. Sistemde Komisyon ve AP'nin yetkileri genişletilmiş; üye devletlerin güçleri ise oybirliği yerine çoğunluk sistemi ile azaltılmıştır. Bu durum, De Gaulle ile Komisyon arasında sert tartışmalara sebep olmuş; De Gaulle, Komisyon yetkililerini, 'devletsiz ve milletsiz' olmakla suçlayıp yok saymıştır. Komisyon Başkanı Hallstein'in Avrupa entegrasyonunu federal bir çizgiye oturtmak ve Komisyonu yürütme organı olarak konumlandırarak güçlendirmeye çalıştığını vurgulamıştır²³.

Bu çerçevede, 28 Haziran 1965'te Konsey toplanmış; Fransa Dışişleri Bakanı OTP finansmanın 1 Temmuz'dan sonra gerçekleştirilmesi kararının alınmasında baskı yapmıştır. Diğer ülkeler ise Komisyon önerisinin bir bütün içinde değerlendirilmesi üzerinde ısrar etmişlerdir ve tartışma devam etmiştir. Toplantıya

²³ Desmon Dinan, *Ever Closer Union An Introduction to the European Community*, Londra, 1994, s.50

Para verildiği sırada, Fransız hükümeti daimi temsilcisini çağırarak Fransız yetkililerinin bundan böyle Konsey veya sayısız komite toplantılarına katılmayacaklarını bildirmiştir. Fransa'nın otumlara katılmaması sebebi ile Komite fazla ilerleme kaydedememiştir. Bu noktada, De Gaulle, bambaşka bir tartışma açarak, 1 Haziran 1966'da uygulanacak anlaşmanın Konsey'de sınırlı konularda çoğunluk sistemi ile oylamasını ön gören maddesini kabul etmediklerini duyurmuştur. De Gaulle'ün nitelikli çoğunluğu reddetmesi ve oybirliğini savunması krizi daha da kötü hale getirmiştir.

Fransa olmadan toplanan Konsey toplantısında, beş ülke anlaşmaya bağlıklarını dile getirmişler ve ulusüstü oluşumlarla ilgili birkaç maddenin tekrardan görüşülmesine karşı çıkmışlardır. Diğer devletlerin bağlılığı De Gaulle'ün görüşmeleri kesmesinin sebeplerinden biri olmuştur. Fransız kamuoyu ise, çiftçiler ve iş dünyası krizin doğuracağı sonuçlardan endişe duymuştur. Fransa'da Aralık 1965'te gerçekleştirilen Başkanlık seçimleri, kamuoyunun bu endişelerin vurgulanması için uygun bir fırsat olmuştur; fakat De Gaulle François Mitterand'a karşı seçimi kazanmıştır. Bu seçim sonuçları, De Gaulle'ün Avrupa politikasının ulusal sınırlarını göstermiştir; 1967 ve 1968 yıllarındaki öğrenci gösterileri de Gaulle'ün politikalarına tepkileri ifade etmiştir.

Seçimden bir hafta sonra, Fransa krize bir son verme amaçlı görüşme talebini dile getirmiş ve kriz, 28–29 Ocak 1966'te çözülmüştür. Altı üye ülke, OTP'nin nihai finansal programının uygulanması üzere anlaşmış; AT'nin kendi kaynakları ve AP'nin bütçesel gücü sorunu daha sonraki tarihe bırakılmıştır. Konsey'de nitelikli çoğunluk oylaması meselesi daha sonraya bırakılmış; Lüksemburg Uzlaşması adı ile bir deklarasyon sunulmuştur²⁴.

Bu deklarasyonda belirtilen ana konular şu şekildedir: bir ya da daha fazla sayıda ülke için önem arz eden konular Konsey tarafından karşılıklı çıkarlar doğrultusunda tüm üye devletlerce uygulanabilecek sonuçlar üretmek üzere çözülmeye çalışılacaktır; Fransa delegasyonunu, konuların çok önemli olması durumunda kararların oybirliği ile alınmasını savunmuştur; altı ülke aralarında tam bir uzlaşma sağlanmada başarısızlıkla karşılaştıklarında farklı görüşlere sahip

²⁴A.g.e.,s.51.

olmaktadır; fakat üyeler arasındaki bu farklılıklar normal işleyişin devam etmesine engel teşkil etmeyeceğinin belirtmiştir. Dinan'a göre, kriz, AT'nin kazancı ile sonuçlanmış gibi gözükse de De Gaulle lehine sonuçlanmış; OTP Mayıs 1966'da geçici olarak finanse edilmiş; Komisyon bütçe düzenlemeleri önerisini rafa kaldırmış; bununla beraber, Komisyon'un saygınlığı azalmıştır²⁵.

Böylesine karmaşık bir dönemin önemli gelişmelerinden AT'nin genişlemesi sorunu 1961'de İngiltere'nin Birliğe üyelik başvurusu yapması ile başlamıştır. Başbakan Harold Macmillan İngiltere'nin AT üyeliğini ülke içerisindeki olumsuz nedenlerden dolayı dile getirmiştir. İngiltere'nin serbest ticaret bölgesi fikrinin başarısızlığa uğraması ve gümrük birliğinin başarılı olması nedeniyle, İngiliz siyaset ve iş dünyasından kişiler ülkenin çıkarlarının AT tam üyeliğine dayandığını düşünmüştür.

Macmillan İngiltere'nin üyelik başvurusunun dış politikadaki öncelikleri ile örtüştüğü; Anglo–Amerikan ‘özel ilişkisi’ni tamamlayacağını düşünmüştür. Macmillan ve Eisenhower Anglo–Amerikan politikasını koordine etme amaçlı çalışmıştır. Kennedy'nin Başkanlığını sırasında da iki ülke arasındaki ilişkiler aynı doğrultuda devam etmiştir. Kennedy'nin İngiltere'nin AT üyeliğini destekleyici görüşleri Macmillan'ın da bu konuda kararlı olmasını sağlamıştır; fakat bu durum De Gaulle'ün olaya şüpheli yaklaşmasına sebep olmuştur.

Kennedy'nin 1962'de Kurtuluş Günü yaptığı tarihi konuşmada, daha yakın ABD–AT ilişkileri ve daha güçlü Atlantik Birliği için “Büyük Tasarım” (*Grand Design*) fikri, De Gaulle'ün “Avrupalı Avrupa” fikri ile örtüşmemiştir. De Gaulle, Avrupa ABD'ye stratejik anlamda boyun eğer konumda olduğu sürece transatlantik ilişkilerin eşitlikçi bir temele oturmasının mümkün olmayacağını düşünmüştür. Macmillan ise bu ilişkilerin geçmiş temellerini hatırlatarak düşünce farklılıklarını ortadan kaldırmaya çalışmış; Fransa'ya ziyaretler gerçekleştirmiştir. Fakat De Gaulle Macmillan ile uzlaşmaya varmak istememiştir.

İngiltere ile üyelik müzakereler teknik konuların görüşülmesi ile başlamıştır. Çoğunlukla OTP, Ortak Refah ve EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması) ile ilgili konular görüşülmüştür. OTP çerçevesinde, İngiltere'nin dünya

²⁵A.g.e., s. 52.

pazarından düşük fiyattan gıda alan ve çiftçilere doğrudan para desteği sağlayan çiftçi politikası rekabet edemeyecek bir uygulama olarak görülmüştür. Ortak Refah ile ilgili olarak İngiltere, geleneksel ticaret uygulamalarının değişiminden kaynaklanacak siyasi ve ekonomik etkilerin endişesini duymuştur. Bu noktada, Anglo–Amerikan ilişkilerinin siyasi, askeri ve ekonomik anlamda gelişmesi üyelik müzakerelerini olumsuz etkilemiştir.

14 Temmuz 1963'te, De Gaulle bir basın toplantısında, İngiltere'nin AT tarihi ile ilgili bir konuşma yapmıştır. İngiltere'nin serbest ticaret bölgesi düşüncesini 'kendi' görüşü ve koşullarına göre biçimlendirmek istediğini; yine aynı şekilde, İngiltere'nin uluslararası pozisyonun bozmadan Birliğe dâhil olmak istediğini belirtmiştir. De Gaulle'ün bu açıklamalarının İngiltere üyeliğine bir veto niteliği taşıdığı belirtilmiştir. AT liderlerinin belirttiği üzere İngiltere'nin üyeliğe hazır olmadığı düşünülerek üyelik müzakereleri durdurulmuştur.

İngiltere, 10 Mayıs 1967'de tekrar AT üyeliğine İşçi Partisi'nden Harold Wilson başbakanlığı döneminde başvurmuştur. Fakat bu başvuru da De Gaulle tarafında aynı sebeplerle veto edilmiştir. Bununla beraber, İngiltere'nin Birliğe üye olması Soğuk Savaş döneminde ve süper güçler sisteminde çok da etkili olmayacağını düşünmüştür. Aynı zamanda, De Gaulle Fransa'nın Birlikteki lider rolünün değişmesinden çekinmiştir.

De Gaulle'ün Nisan 1969'da istifa etmesi ile entegrasyonun derinleşmesi için olduğu gibi İngiltere'nin üyeliğine olan engeli de kaldırmıştır. 1970'li yıllardaki gelişmeler Avrupa devletlerini daha fazla yakınlaşma, "işbirliği" ve "ortak" politikalar oluşturma ihtiyacına sürüklemiştir. De Gaulle dönemi sonrası iyimser tabloyu Fransa Başbakanı Georges Pompidou'nun De Gaulle'den farklı bir yaklaşımı biçimlendirmiştir. Pompidou, İngiltere'nin üyeliğini veto etmesi için De Gaulle'den daha zayıf bir konumda olmuştur. Almanya ise Fransa'nın 1960'lardaki ekonomik düşüşünün tersine, ekonomik anlamda yükselme eğilimi göstermiştir.

Bunun yanında, Almanya'nın *ostpolitik*'i diğer ülkeleri endişelendirmiştir. Almanya'nın ekonomik anlamda büyümesi ve siyasi girişimleri, Pompidou için genişlemenin önemli bir alternatif olarak görülmesinde etkili olmuştur. İngiltere ve

Fransa'nın Avrupa'daki coğrafi simetrisinin kurulmasında ve Almanya'nın ağırlığının dengelenmesinde etkili olacağı düşünülmüştür.

1970'teki bütçe düzenlemeleri, AT için önemli bir basamak teşkil etmektedir; fakat üye devletler tarafından onaylanmasına rağmen uygulamaya geçirilmemiştir. Bu durum, İngiltere'nin üyeliği ile daha da belirgin bir hal almıştır. Bunun sebebi, İngiltere'nin tarım değil; endüstriyel ürünlere dayanan ekonomisi ile OTP'ye Almanya gibi daha fazla katkısı olacak bir ülke olmasıdır. Konsey bu dengesizliği Fransa'nın konunun üzerine gitmesi üzerine kabul etmiş ve anlaşmayı onaylamıştır. Bu durum, 1980'lerde İngiliz Bütçe Sorunu'nun yaşanmasına sebep olmuştur.

Avrupa Parasal Birliği ve *ostpolitik* çerçevesinde gelişen Fransız–Alman ayrılığı, genişleme aşamasında yaşanmamıştır. Almanya açısından İngiltere'nin üyeliği APB'de Almanya'nın yükünü azaltacağı için; Fransa açısından ise, İngiltere'nin ulusüstü oluşuma karşı olan duruşu, İngiltere üyeliği için uygun bir ortam yaratmıştır. İngiltere'de Wilson'un yerine geçen Başbakan Edward Heath, AT yanlısı bir siyasetçiydi. İngiliz muhafazakarları tarafından AT entegrasyonu olumsuz karşılanırsa da İngiltere, Norveç, Danimarka ve İrlanda ile üyelik müzakereleri 30 Haziran 1970'te başlatılmıştır. Pompidou, Mart 1972'de, genişleme için referandum talebinde bulunmuştur. De Gaulle çizgisinde olduğu düşünülen bu fikir, İngiliz hükümetini de kaygılandırmıştır. Pompidou'nun bu referandumu kolaylıkla kazanamayacağını düşünen gruplar yanlısı da; yüzde 60 oranında “evet” oyu, yine de çok yüksek bir oran olarak görülmüştür. Genişleme çerçevesinde dört ülke ile katılım anlaşması imzalanmış; İngiltere, 1 Ocak 1973'te AT'ye üye olmuştur²⁶.

2.2. İngiltere'nin AB'ye Yaklaşımı

İngiltere'nin AB'ye yönelik yaklaşımları, tam üye olduğu 1974'den beri hep kendine özgü bir farklılık içinde olmuştur. Avrupa bütünleşme sürecinin daha başında, İngiltere'nin üyeliğini iki kere veto eden De Gaulle bu ülkenin Avrupalılığını da sorgulamaktaydı. Fransa'ya göre, savaş müttefiki İngiltere, bir Avrupa ülkesi için çok fazla ABD eğilimliydi. Winston Churchill bile, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kıtayı iki siyasi bloka bölen düzeni 'demir perde' olarak nitelediği

²⁶A.g.e , s.53.

ünlü konuşmasında, Avrupa'nın birlik olması gerektiğini öngörürken, daha önce belirtildiği üzere İngiltere'yi bunun dışında tutmuştur²⁷.

AB tarihi incelendiğinde esasen bir tür İngiliz ve Fransız yaklaşımının hâkimiyeti görülmektedir. Fransız yaklaşımında (Almanya ile paralel) ABD'den bağımsız bir Avrupa yaratmak ve bu bağlamda nihai hedef olarak siyasal bütünleşmeyi sağlama düşüncesi süregelmiştir. Buna karşın Birlik içinde ABD'ye yakın duran ve onunla paralel politikalar izleyen İngiltere, Birliğin siyasal bir bütünleşme ile sonuçlanmasına eleştirel durmaktadır. Bu duruş ise İngiltere'nin ve basının (genelinin) AB politikalarını belirlemektedir.

İngiltere'nin AB'ye yaklaşımı genel olarak Birliğin daha esnek yapıda kalmasına yöneliktir. Bu açıdan AB içinde Fransa ve Almanya önderliğindeki bütünleşme taraftarı ülkelerin gelecekte daha çekirdek bir Avrupa oluşturabileceğine yönelik yorumlar da mevcuttur.

İngiltere'nin Avrupa Bakanı Peter Hain, Avrupa'nın en etkin düşünce kuruluşlarından Avrupa Politikaları Merkezi'nde yaptığı konuşmada İngiltere'nin AB'ye yaklaşımı açık bir şekilde dışa vurmuştur. Hain konuşmasında “Avrupa tartışmasının, federal bir süper Avrupa devleti inşa etmek isteyenler ile hükümetler düzeyinde bir işbirliğini tercih edenler arasındaki çatışma olarak karikatürleştirilmemesi gerektiğini” belirtmiştir. Bu noktada, İngiltere yavaş yavaş birçok ülke tarafından ısıtılmakta olan bazı önerilere kökten karşı çıkmaktadır. Bunların başında, AB'nin karar alma sistemindeki mevcut dengelerin, üye ülkeler aleyhine değişmesi gelmektedir. Avrupa tartışmasının, federal bir süper Avrupa devleti inşa etmek isteyenler ile hükümetler düzeyinde bir işbirliğini tercih edenler arasındaki çatışma olarak karikatürleştirilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

İngiltere üye ülke hükümetleri temsilcilerinden oluşan AB Bakanlar Konseyi'nin yetkilerinin azalmasını istememekte; böylece, yasama yetkilerini Konsey ile paylaşan Avrupa Parlamentosu'nun daha da güçlenmesine ve icra yetkileri olan AB Komisyonu'nun bir Avrupa hükümetine dönüşmesine karşı tavır almaktadır. Bu açıdan, Fransa'nın AB Anayasasını referandumda reddetmesi en çok

²⁷ Horsley William, “Churchill speech a lesson for the present”, <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4776444.stm>, 10.11.2008, 23:20.

İngiltere'yi memnun etmiştir. Çünkü İngiltere öteden beri AB'nin 'Avrupa Siyasal Birliği'ne dönüşmesine olumsuz bakmakta ve AB'nin sadece ekonomik birlik olarak devam etmesini arzu etmektedir²⁸.

İngiltere'nin AB içerisindeki konumu 2005 yılının ilk altı ayında yürüttüğü dönem başkanlığı sırasında da sıkça gündeme gelmiştir. Bir görüşe göre İngiltere, Anayasa ve bütçe krizlerine maruz kalan AB'ye Anglosakson modelini dayatmak için önemli bir fırsat yakalamıştı. İngiltere'nin dönem başkanlığı AB'deki reformlar ve Birliğin geleceği konusunda İngiltere Başbakanı Tony Blair ve diğer Avrupa liderleri arasında görüş ayrılıkları olan bir döneme rastlamasına rağmen, Fransa'nın endişeleri gerçekleştirilmemiş ve o dönemden bugüne AB'nin geleceği tartışmalarında radikal bir değişim gerçekleşmemiştir. İngiltere dönem başkanlığının öncelik verdiği konular arasında hizmet sektöründe liberalleşmeyi arttırmaya yönelik bir tüzük, AB içinde mali hizmetler eylem planı, sürdürülebilir kalkınma stratejisi, kamu sağlığı, çevrenin korunması ve rekabet konularında tartışmaya açılacak yeni mevzuat düzenlemeleri yer almıştır.

İngiltere'de AB'nin geleceği tartışmalarının yaşandığı bir dönemde Tony Blair hükümetinin politikalarının etkisiz kaldığını savunan yaklaşımlar da olmuştur. Örneğin *Financial Times* gazetesi yazarlarından Wolfgang Munchau'ya göre "İngiltere; Avrupa Anayasası'nın Fransa ve Hollanda'da reddi sonrası, İngiltere Başbakanı Tony Blair eşsiz bir fırsatı kaçırmıştır". Yorumuna göre, Blair'in AB zirvesinde, zayıf liderlikten kaynaklanan siyasi boşluğu doldurabileceğini, ama bunu başaramadığı da belirtilmiştir²⁹.

²⁸ Expatica , "UK relief at French referendum decision", <http://213.159.10.107/fr/articles/news/uk-relief-at-french-referendum-decision--9508.html> , 11.11.2008, 10:20.

²⁹ BBC, http://www.BBC.co.uk/turkish/pressreview/story/2005/06/05_pressreview.shtml.

2.3. Kıbrıs Meselesi

Soğuk Savaş döneminin başında İngiltere tarafından oluşturulan Kıbrıs politikaları, Türkiye'nin NATO'ya katılmasıyla birlikte daha çok ABD eksenli bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır. Kennedy ve MacMillan'ın adada çözüm bulma girişimleri, EOKA ve ENOSİS emelleri taşıyan Rumları geriletmekten ziyade statükoyu korumaya yönelik olmuştur. Türkiye'nin müdahalesi sonrasında oluşan tablo, İngiltere ve ABD'nin ambargolarla Türkiye'yi daha da köşeye sıkıştırmasına ve uluslararası alanda tanınmayan bir ülkenin doğmasına yol açmıştır. Bu problemin bugün dahi AB – Türkiye ilişkilerinin çıkmazı olduğu düşünüldüğünde Kıbrıs meselesinin tarihi açılımı önem arz etmektedir.

Kıbrıs meselesi, 1955 sonrasında İngiltere-Türkiye ilişkilerinin daha da boyutlanmasına sebebiyet verecek şekilde yeni bir saha açmıştır. Kıbrıs'ın Türkiye-Yunanistan ve İngiltere arasındaki ihtilafli hali yapılan antlaşmaların karşılıklı geçersiz kabul edilmesiyle birlikte, Kıbrıs cephesinde İngiltere-Türkiye ilişkileri çok daha çetrefilli bir yapı arz etmiştir.

İngiltere'nin Kıbrıs üzerindeki etkililiğinin geçmişi 1878 yılına götürülebilir. 93 harbi olarak anılan bu savaşta Çarlık Rusya'sı Kars, Ardahan ve Artvin'i işgal etmişti. Bunun üzerine, İngiltere savunma ihtiyaçlarını gerekçe göstererek -Osmanlı İmparatorluğu'nu Ruslara karşı korumak için- Kıbrıs'ın kendisine kiralanmasını istedi. Bu isteği kabul etmek zorunda kalan Osmanlı İmparatorluğu, Kıbrıs'ı; Ruslar Kars, Ardahan ve Artvin'den çıkarılınca boşaltmak üzere, İngiltere'ye kiraladı. Osmanlı İmparatorluğu, 1914 yılında Almanya'nın yanında savaşa girmesine karşılık olarak İngiltere adayı tek taraflı olarak ilhak ettiğini açıkladı. Daha sonra Ruslar işgal ettikleri yerlerden çekilmelerine rağmen, İngiltere adayı boşaltmadı³⁰.

Türkiye 1923 yılında Lozan Antlaşması ile (Madde-23) Kıbrıs'ın İngiltere'ye bırakılmasını kabul etti. Anlaşmada yer alan bu madde ile adanın statüsünde meydana gelecek değişikliklerde söz sahibi oldu. Ayrıca iki yıl süre ile adadaki Türklere Türkiye'ye göç etme ve Türk Vatandaşı olma hakkı tanındı. Bu

³⁰ Ali Kemal Meram, *Belgelerle Türk-İngiliz İlişkileri Tarihi*, İstanbul ,1969, s.125.

sürede çok sayıda Türk Türkiye'ye göç etti. Kalanlar ise İngiliz idaresine bağlanmış oldu. İkinci Dünya Savaşına kadar uzayan dönem, Kıbrıslı Türkler için zor geçmiştir.

Bir yandan İngilizlerin baskısına bir yandan da Rumların terör ve korkutma eylemlerine hedef oldular. 1923 yılında oluşturulan yasama meclisi 9 Rum, 3 Türk ve 6 da İngiliz Hükümeti tarafından atanan 18 üyeden meydana geliyordu. Bu, Türk tarafına yönelik ciddi haksızlık olarak algılandı. Ayrıca 1925 yılında meclis 12 Rum, 9 İngiliz ve 3 Türk üyeden oluşturularak haksızlık algılaması arttı. Buna rağmen Rumlar ENOSİS'i gerçekleştirmek için ilk isyanlarını 1931 yılında gerçekleştirdiler. Bunun üzerine meclis fes edildi ve 1933 yılında 4 Rum, 1 Türk üyeden oluşan Danışma Meclisi kuruldu. Bundan sonra da Rumların ENOSİS için çalışmaları hızlanarak sürdü³¹.

Kıbrıs süreci Türkiye-İngiltere ilişkilerinin ana eksenine olmaya bu dönemde başlamıştır. Bu dönem, aynı zamanda ABD'nin yönlendirmesi neticesinde, Yunanistan'ın ve 1 yıl sonra Türkiye'nin NATO'ya girdiği yıllarda (1952) Kıbrıs'ın da Yunanistan'a bağlanma girişimlerine sahne olmuştur. 1950–55 yılları arasında Türkiye'nin Kıbrıs politikası, İngiltere yönetiminin korunması, bu statüde değişiklik olacaksa Türkiye'nin de söz sahibi olması gerektiği yönünde şekillenmiştir. 1958–60 yılları arasında ABD ve İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında Kıbrıs'ın taksim edilmesi fikrini gündeme getirmiştir³².

Çevikel bu dönemdeki ilişkileri şu şekilde özetlemektedir: “1956 yılında seçimle işbaşına geçen yeni İngiliz hükümeti muhafazakar bir hükümetti. Bu hükümet, adada çıkan karışıklıkların ve eylemlerin baş sorumlusu olması nedeniyle, Makarios'u Seyshelles Adaları'na sürdü. Türkiye, İngiltere'nin uygun görmemesine rağmen, aynı yıl Birleşmiş Milletler de ilk kez, 'taksim' tezini açıkladı. İngiltere, daha sonra yapılan görüşmelerle tezin kendi içinde belirginleşmesiyle askeri üssünün kalması koşulunu koydu. Bu şartla 'self-determinasyon'u kabul etmeye yanaştı. 1957 yılında NATO arabulucu olmayı kabul etti ve bu dönem boyunca EOKA geçici ateşkes ilan etti. Aynı süreçte Seyshelles Adaları'nda bulunan Makarios serbest

³¹ Mim Kemal, Öke, *Belgelerle Türk-İngiliz İlişkilerinde Musul ve Kürdistan Sorunu 1918-1926*, Ankara, 1992, s. 75.

³² Kamuran Gürün, *Savaşın Dünya ve Türkiye*, Ankara, 1986, s. 43.

bırakıldı. NATO arabuluculuk görevini üstlenince, EOKA geçici olarak ateşkes ilan etti. Aynı yıl, 15 Kasım'da Türk Mukavemet Tugayı kuruldu.”³³

1958 yılında Sir A. Eden Başbakanlığındaki İngiliz hükümeti'nin değişmesinden sonra yerine Harold MacMillan yönetimindeki yeni hükümet geldi. İngiltere Kıbrıs'ın İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) içinde kalmasına ama Türkiye ve Yunanistan'la da bağlara sahip olmasına dayalı 'MacMillan Planı'nı gündeme getirdi. Plan en genel hatlarıyla, dönemin kolonilerden çekilme stratejisine uygun biçimde inşa edilmişti.

Robert Stephens, *Cyprus: A Place of Arms* kitabında planı şöyle anlatıyordu: *Macmillan planı, ... Yunanistan ve Türkiye arasındaki müzakerelerin eksikliğinde, Britanya'nın anayasa üzerinde kendi başına çalışma yapması ve tarafların rızası olarak ya da olmaksızın bunu uygulamaya koymaya başlamasına dayanıyordu. Plan, öncesinde yapılan Foot planının ortaklık anlayışını önerirken, Türk ve Yunan toplumları arasındaki bu ortaklığı İngiliz, Yunanlı ve Türk hükümetlerinin de eşlik etmesini öngörüyordu. Kıbrıs'ın uluslararası statüsü yedi yıl süreyle değişmeyecekti. Her bir toplum kendi kamusal işlerini kendi Temsilciler Meclisi yoluyla yönetecekti. Bir bütün olarak adanın yönetimi bir Kurul vasıtasıyla yapılacaktı. Bu kurul, Adanın Eyalet Valisi, Yunanlı ve Türk hükümetlerinin temsilcileri ve Yunan tarafının meclisinden 4 ve Türk tarafının meclisinden 2 olmak üzere altı Kıbrıslı bakandan oluşacaktı. Eyalet valisi konumunda bulunan kişi, Yunan ve Türk hükümetleri temsilcilerine danışarak dış ilişkileri ele alacaktı. Bu plan her iki taraftan da kabul görmedi. 1959'da İngiltere Başbakanı ve üç devletin dışişleri bakanlarının katılımıyla Zürich Antlaşmaları onaylandı*³⁴.

Her iki toplumun temsilcileri olarak Makarios ve Fazıl Küçük de toplantıya katıldı. 19 Şubat'ta Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Kıbrıs Anayasası'nı garanti altına aldı. İngiliz üslerinin Adadaki varlığının devam etmesi kabul edildi. Aynı yılın Mayıs ayında Yunanistan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Türkiye'ye geldi ve iki ülke arasında daha ılımlı bir döneme geçiş sinyalleri verildi. Bir yıl sonra, Kıbrıs Anayasası taraflarca imzalanırken sembolik Türk ve Yunan birlikleri de adaya

³³ Nuri Çevikel, *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası*, İstanbul, 2006, s. 54.

³⁴ Robert Stephens, *Cyprus: A Place of Arms*, Londra, 1966.s.50.

yerleştirildi. Makarios Cumhurbaşkanı, Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcısı oldu³⁵.

1963'te Yunanistan'da yaşanmaya başlanan hükümet sorunları, Atina için Kıbrıs'ın arka planda kalmasına yol açtı. Aynı süreçte, Makarios kendi girişimiyle yıl boyunca yeni kurulmuş devletin Anayasasında değişiklikler yapma politikasını gütmeye başladı. Türk Cumhurbaşkanı yardımcısının azaltma çalışmaları Türk tarafından ciddi bir eleştiri aldı. Aynı zamanda, ABD Başkanı Kennedy, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios'a yaklaşımından vazgeçmesini teklif etti. Aralık başında da Türkiye tek taraflı değişiklikleri kabul etmeyeceğini hem Yunanistan'a hem de İngiltere'ye bildirdi.

1967'de Albaylar Cuntası Yunanistan'da yönetime el koydu ve 1974'e kadar iktidarda kaldı. 1974 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında kıt'a sahanlığı ile ilgili yeni bir anlaşmazlık gelişti. Bu anlaşmazlık Haziran ve Temmuz aylarında devam ederken, Kıbrıs Rum toplumu içinde sürtüşmeler ve Makarios'un da Atina ile arası açılmaya başladı. Toplumlararası görüşmelerin uzaması, ne olursa olsun Enosis'i gerçekleştirerek Yunan halkının desteğini kazanmak isteyen Yunan cuntası, adayı Yunanistan'a ilhak zamanı geldiğini düşünüyordu. Bu sebeple, Atina, adadaki Yunan subayları vasıtasıyla, Makarios aleyhine faaliyetlere girerek, sertlik taraftarı Kıbrıs Rumlarını Makarios'a karşı kışkırttı. Makarios'un Atina'yı uyarı niteliğindeki mektubuna Atina'nın cevabı çok sert oldu ve 15 Temmuz 1974 günü Nikos Sampson, daha sonra Sampson darbesi olarak anılacak darbesi ile Makarios'u düşürdü. Bu darbe birçok tarihçi tarafından Enosis yani adanın Yunanistan'a ilhaki olarak görüldü³⁶.

Sampson darbesini Türkiye, anaysa düzeninin yıkılması, gayri meşru bir idarenin kurulması ve Kıbrıs konusundaki anlaşmaların ihlali olarak saydı ve yeni idareyi tanımadığını bildirdi. İngiltere de aynı şekilde, yeni hükümeti tanımadığını ilan etti. ABD, daha yumuşak bir tonda yine aynı görüşü paylaştı. Türkiye, Garanti anlaşmasının 4. maddesi gereği, İngiltere ile beraber Kıbrıs'a müdahale etmeye karar verdi ve Başbakan Bülent Ecevit, İngiltere hükümeti ile 17 Temmuz'da görüştü.

³⁵ Evangelos Averoff-Tossizza, *Lost Opportunities The Cyprus Question*, Caratzas, 1986,s.47.

³⁶ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Ankara, 2001, s. 794 – 816.

Fakat bu görüşmede İngiltere müdahale fikrini benimsedi; durumun Birleşmiş milletler ve NATO tarafından çözülmesi gereğini vurguladı. Türkiye'nin tek başına müdahale edeceğine ihtimal vermemiştir. Fakat Türkiye 20 Temmuz sabahı adaya askeri müdahalede bulundu. Bu müdahalenin ardından Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin gerginleşmesi üzerine Güvenlik Konseyi harekete geçmiştir. Bu çağrıya karşılık Türkiye ateşkes ilan etti. 23 Temmuz'da istifa eden Yunan hükümetinin ardından kurulan yeni hükümet ile Türkiye ve İngiltere arasında gerçekleştirilen Cenevre Deklarasyonu başarılı sonuç vermedi. Zira Yunanistan ateşkes çağrısına riayet etmemiş ve bir fikir birliği oluşmamıştı. Bunun üzerine, Türkiye aynı sona erecek ikinci bir hareket başlattı.

İkinci hareketin ardından dünya kamuoyunda Türkiye aleyhine bir havanın doğmasına ve Türkiye'nin muhalif gruplar tarafından bu dönemden sonra "işgalci" güç olarak alınmasına sebep olmuştur. Buna göre, birinci hareket bir hukuki müdahale olarak ikincisi ise bir toprak işgali olarak değerlendirilmiştir. Çıkarmadan sonra, 13 Şubat'ta 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu. Aynı yıl içerisinde bir de nüfus mübadelesi gerçekleşti. BM gözetimindeki bu mübadele ile Kıbrıs'ın Güney kesimindeki Türkler, kuzey kesimine; kuzey kesimindeki Rumlar da adanın güney kesimine geçti.

1977 yılında Denктаş-Makarios görüşmeleri ve 1979 yılında Denктаş-Klerides müzakereleri ile Doruk Anlaşmaları imzalandı. Bu anlaşmalarla, Kıbrıslı Rumlar ilk kez iki kesimli, iki toplumlu federal bir çözümü benimsiyordu. 15 Kasım 1983'te, KTFD Meclisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) adında bağımsız bir devlet kurulduğunu dünyaya ilan etti. KKTC'nin kurulması, Rum tarafının, Yunanistan'ın ve Batılı devletlerin yanısıra BM Güvenlik Konseyi'nin de tepkisini çekti. Güvenlik Konseyi, 18 Kasım'da aldığı bir kararla bağımsızlık kararını kınadı.

Türkiye'ye yakın bazı devletler, ABD ve İngiltere'nin baskıları ile bu kararlarından vazgeçtiler. 13 Mayıs 1984'te de BM Güvenlik Konseyi 550 sayılı kararı ile KKTC'nin ilanını ayrılıkçı bir hareket olarak tanımladı. KKTC'nin kurulmasından sonra toplumlararası görüşmeler yeniden başladı. KKTC kurulurken, 1977-79 Doruk Anlaşmalarına atıfta bulunularak, iki toplumlu, iki kesimli federal bir çözüme kapılar açık bırakılmıştı. Görüşmeler sürecinde; New York'ta 17 Ocak

1985'te ve 29 Mart 1986'da BM Genel Sekreteri'nin hazırlamış olduğu 'Kıbrıs Üzerine Anlaşma Taslağı', Kıbrıs Türkleri tarafından kabul edilip, Rumlar tarafından reddedildi. 22 Mayıs 1987'de AB ve 'Kıbrıs', 18 aylık görüşmeler sonucunda Gümrük Birliği protokolü başlattı. Ocak 1988'de Anlaşmanın tüm Ada'yı kapsamasına karar verildi. 1990'daki iki taraf arasındaki New York Zirvesi de başarısızlıkla sonuçlandı.

Türkiye bu dönemde İngiltere'nin Ada'da askeri ve siyasi varlığını Türklerin bir güvencesi olarak görmekteydi³⁷. Diğer yandan, Rumların arasında İngiltere karşıtı hareketlerin artması İngiltere'nin Kıbrıs politikasında değişikliklere yol açmıştır. İngiltere, adanın Self-Determinasyon ilkesini benimseyerek kendi geleceğini kendisinin tayin etmesini öneren yaklaşımı savunarak adada çoğunluk olan Rumların ada politikasında söz sahibi olması fikrini desteklemeye başladı. 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Türkler ve Rumlar görünürde eşit statülerde devlet yönetiminde rol oynamışlardır. Yunan kökenli örgütlerinin Kıbrıs Türklerinin güvenliğini tehdit etmesi üzerine 1960-1974 yılları arasında Türkiye'nin Kıbrıs politikası, adadaki Türkleri "garantör devlet sıfatı" ile korumak olarak belirlenmiştir³⁸.

1974 yılındaki Kıbrıs Barış Harekati ile birlikte daha önce ilk kez 1956 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarafından dile getirilen tez, Kıbrıs'ın taksimi konusu, fiilen gerçekleştirilmiş oldu. Türkiye'nin Kıbrıs'a askeri müdahalesi sonrası Kıbrıs Rum toplumu ve Yunanistan, konuyu sürekli milletlerarası platformlara taşımışlardır. Zaman zaman başarılı olan bu Rum-Yunan taktiği karşısında Türkiye ve Kıbrıs Türk toplumu, bir yandan, iki taraflı iki toplumlu bir federasyon fikrini savunurken diğer yandan da uluslararası siyasi temayüllere veya Kıbrıslı Rumların çeşitli adımlarına göre yeni siyasi kararlar aldılar. Bu kapsamda Kıbrıs Özerk Türk Yönetimi, önce Kıbrıs Türk Federe Devleti ve arkasından da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne dönüştü. Son zamanlarda Kıbrıs Rum halkının AB'yle birleşme yönünde almış olduğu kararlar konuya yepyeni bir boyut kazandıracak mahiyettedir.

³⁷ Cyprus Conflict , <http://www.cyprus-conflict.net> , 24 Haziran 2007, 16:10.

³⁸ Armaoğlu, *a.g.e*, s. 817.

İngiltere-Türkiye ilişkilerinin AB-Türkiye ilişkilerine dönüşmesinin ile birlikte Birleşmiş Milletler ve ABD de Kıbrıs sorununda daha aktif rol oynamışlar ve sorunun çözümü için çaba sarf etmişlerdir. İngiltere garantör ülke sıfatını kullanmamış ve bu sıfatın kaybolmasına ve uzlaştırma rolünün zaman içinde Birleşmiş Milletler ve AB tarafından ele alınmasına karşı çıkmamıştır.

Bu dönemde Kıbrıs sorunu İngiltere'nin etki alanından çıkmıştır. Türkiye-İngiltere ilişkileri AB'yle gerçekleşen siyasal ilişkilerin bir uzantısı olmaya doğru ilerlemiş, ekonomik alandaki ortaklıklar doğrudan siyasal ortaklıklara dönüşmemiştir³⁹.

Nisan 2004, adanın bütünleme ve ayrışma senaryolarının bir dönüm noktasını teşkil etmiştir. Kıbrıs'ta Annan Planının onaylanmasına dönük referandum, adanın kuzeyinde ve güneyinde, ortak geçmişi paylaşan iki partinin belirleyici olduğu bir süreçte, 24 Nisan 2004 tarihinde gerçekleşmiştir. Kuzey'den "evet", Güney'den "hayır" sonucunun çıktığı referandumdan, Türk ve Rum kesimlerinin geleceklerini ortaklaştıran bir sonuç çıkmamıştır. 2004 genişleme dalgasında, adanın Güneyinin Kıbrıs Cumhuriyeti olarak AB üyeliği başlarken, Kuzey referandumun sonucuna bağlı olarak AB genişlemesinin dışında kalmıştır. Bu gelişme, 2006 yılında Türkiye ile katılım müzakerelerinin askıya alınmasına varacak tartışmaların bir sebebi olmuştur.

2.4. Türkiye'nin AB'ye Aday Gösterilmesi Sonrası Gelişmeler

İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan yeni düzende daha da Batı'ya yönelmiş Türkiye'nin dünyadaki iki kutuplu yapı içinde taraf seçmesi kaçınılmaz hale gelmişti⁴⁰. Bu dönemde Türkiye, gerek ABD'nin gücünün önemli düzeyde artmış olmasından, gerekse İngiltere'nin bu evredeki uluslararası etkisizliğinden, ABD ile sıcak ilişkiler kurmuş; böylece, İngiltere-Türkiye ilişkileri ise ikinci planda yer almıştır. 1960'larla birlikte Ortak Pazar'la ilişkiler geliştirmeye yönelmesine

³⁹ Stephens, *a.g.e.*, s. 150.

⁴⁰ Mustafa Sıtkı Bilgin; Steven Morewood, "Turkey's reliance on Britain: British political and diplomatic support for Turkey against Soviet demands, 1943-47" *Middle Eastern Studies*, cilt 40, sayı 2, 2004, s. 24 – 57.

rağmen Türkiye tarım alanında alınan yardım ve destek karşılığında ABD'nin yanında yer almış ve Soğuk Savaş stratejilerinin bir parçası olmuştur.

Bu evre aynı zamanda Avrupa'daki siyasal kurumların önemli dönüşümler geçirdiği bir evre de olmuş AB ülkelerinin ortak pazar ve gümrük birliği oluşumları bu dönemde yaşanmıştır. 1952 yılında kömür ve çelik endüstrilerini tek bir pazar haline getirilmesi kurulan Avrupa Çelik ve Kömür Komitesi AB'nin temellerini atmış ve İkinci Dünya Savaşı'nın çöküntülerini ortadan kaldırarak üye ülkelerin yeniden kalkınmalarını hedeflemiştir. Bu anlamda, İkinci Dünya Savaşı tecrübesi yaşamış olmak AB ülkelerinin temel ortak noktasıdır ve Türkiye bu anlamda farklılaşmaktadır.

İkinci Körfez Savaşı'ndaki strateji farklılığı Türkiye ile İngiltere'yi ayrı siyasal duruşlara yönlendirdiyse de bu süreç sonrasındaki ortamda, İngiltere Türkiye'nin AB'ye girmesine yönelik kararlı tutumunda değişiklik yapmamıştır.

AB sürecinde Alman-Fransız eksenine karşı ABD yönelimli bir destek politikası yürüten İngiltere, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ni destekleyen bir yaklaşım geliştirmiştir. Yine, AB içinde, Türkiye'nin üyeliğini tutarlı biçimde en çok isteyen ülke olan İngiltere'nin bu yönelimi ABD ile yakın ilişkilerine ve Ortadoğu'daki etkinlik alanını geliştirme perspektifinden kaynaklanmaktadır.

1999 yılında Helsinki zirvesinde Türkiye'nin AB'ye aday ülke ilan edilmesinden bu yana hem Türkiye'de hem de uluslararası konjonktürde paradigma değişimlerine yol açan birçok gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye'nin 2001 ekonomik krizi ile neo-liberal bir dönüşüm yaşanmış, siyasi, ekonomik ve sosyal düzlemde radikal değişimler yaşanmıştır.

1999 İzmit depremi, Türkiye'nin maddi manevi birçok kayıplar vermesine sebep olmuş, ekonomisi ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Uluslararası ilişkiler açısından Yunanistan ile ilişkilerinin İsmail Cem ve Yorgo Papandreu ikilisinin görüşmeleri ile birlikte düzelmesine vesile olan Yunanistan'ın deprem yardımı, iki ülke arasında kazan-kazan prensibinin gelişmesine yol açmıştır⁴¹.

⁴¹ Kemal Kirişçi. "The Enduring Rivalry" Can "Democratic Peace" between Greece and Turkey Break it ? Alternatives: Turkish Journal of International Relations , cilt.1, sayı.1, 2002, s.39-50, available at <http://www.alternativesjournal.net/volume1/number1.htm>

Yine aynı yıl, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması, DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümeti döneminde gerçekleşmiş ve dönemim Başbakanı Bülent Ecevit önemli bir prestij kazanmıştır.

2000 yılındaki ekonomik durgunluk ve bunalım sonucu ortaya çıkan 2001 ekonomik krizi sonrası AKP tek başına iktidara gelmiştir. Yeni hükümet, AB'yi bir numaralı başlık yapmış ve IMF ile Dünya Bankası reformları ile de örtüşen AB reformlarını, Kopenhag kriterleri çerçevesinde uygulamaya sokarak hem AB çerçevesinde bir siyasi söylem oluşturmuş hem geniş tabanlı bir hedef kitle belirlemiştir.

2001 yılı aynı zamanda uluslararası ilişkilerde paradigma değişimine yol açan 11 Eylül olaylarına sahne olmuştur. 11 Eylül ile birlikte, ABD realist paradigmanın tanımlayamadığı bir güç olan bir terör örgütü tarafından saldırıya uğramasının ardından güvenlik ve terör üzerinden bir dış politika oluşturmuştur. Terörü destekleyen ve desteklemeyen ayrımı temelinde ortaya atılan Müslümanları ötekileştirme senaryosu ABD'nin yanında olmayan ülkeleri düşman olarak tanımlamıştır. Bu yeni tanımlama ile devlet güvenliği koruma söylemi çerçevesinde her türlü hareketini meşru kılmayı amaçlamış ve birçok ülkede terör tanımı genişletilmiştir. ABD'nin Afganistan ve Irak'a müdahalesi önceden çok fazla tepkiye yol açsa da karşılıklı imtiyazlar sonucunda AB ülkeleri de Irak'a müdahaleye sessiz kalmıştır. Türkiye ise, 1 Mart 2003 yılında Irak'a müdahaleyi öngören tezkereyi reddetmiş ve bu savaşın dışında kalmıştır. 11 Eylül'ü takiben birçok ülkede ortaya çıkan terör saldırıları neticesinde dünya terör tehdidinde karşı güvenlik ağlarını güçlendirme hedefini gütmüştür.

Bugünkü durumda, Türkiye Müslüman bir ülke olup “Batı” demokrasisini hayata geçirme hedefinde olan tek ülke olarak uluslararası ilişkiler sahnesinde yerini almaktadır. Özellikle, 2008 yılında Kuzey Irak'a sınır ötesi müdahale, türban davası ve AKP'ye kapatma davası ve AB müzakerelerinin kısmen askıya alınması gibi demokratik temeli zedeleyen gelişmeler Türkiye'nin “Batılı” bir ülke olarak değil; yapılandırmacı (*constructivist*) yaklaşıma göre, söylemsel dilde “Müslüman” ya da bir “Ortadoğu ülkesi” olarak ötekileştirilmesine sebep olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNGİLİZ BASININDA TÜRKİYE’NİN AB’YE ADAYLIK SÜRECİNİN ANALİZİ

İngiltere’deki belli başlı basın, yayın kuruluşlarında yer alan Türkiye’yle ilgili gelişmeler bu bölümde irdelenmektedir. Buna benzer bir çalışma, 1923–1938 arası dönemde Türkiye’nin İngiltere basınındaki yerini incelemiş ve İngiltere kamuoyunun Türkiye’ye yönelik ilgisinin çok yada yoğun olmadığı sonucuna varmıştır⁴². Bu çalışma ise, diğerinden farklı olarak 1999–2006 dönemini incelemiştir.

3.1. İngiltere Basınına Genel bir Bakış

1990’lı yıllarda basının artan gücü göz önüne alındığında bu gelişmenin üç ayrı trendi beraberinde getirdiği söylenebilir. Bunlar, yoğunlaşma (*concentration*), konglomerasyon (*conglomeration*) ve uluslararasılaşma (*internationalization*) kavramlarıdır. Basının birkaç büyük uluslararası şirketin kontrolünde olduğu ve kişiler üzerinden büyütüldüğü görülmektedir; bu anlamda, söz konusu kavramlar bu şirketler ve bunların ortaklıkları üzerinden değerlendirilmektedir. Yoğunlaşma kavramı, grubun sahip olduğu gazete sayısı ve piyasa payı ile değerlendirilmektedir. Konglomerasyon ise, şirket portföylerindeki çeşitlilik ile tanımlanmaktadır. Uluslararasılaşma da, yabancı ve yerli sermaye ortaklıkları ya da satın almaları üzerinden tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, üç kavram, sırasıyla kapsam (*scope*), çap

⁴² Mustafa Yılmaz, *İngiliz Basını ve Atatürk’ün Türkiyesi*, Ankara, 2002, s. 207.

(*scale*) ve oynaklık (*volatility*) kavramlarıyla ölçümlenmekte ve 1990 yıllarda İngiltere basınının palazlanmasıyla bu üç kavram ve ölçüm ön plana çıkmıştır⁴³.

Bu noktada, İngiltere basınında bu ölçümlenmeleri baz alarak ortaya çıkan basın-yayın grupları, *Daily Mail & General Trust*, *Granada*, *Guardian Media Group*, *MAI*, *Mirror Group*, *Pearson*, *Read International* ve *United Newspapers* 'tır.

İngiltere'de 119 ulusal gazete ve 3000 dergi yayımlanmaktadır. Ülkedeki en etkin basın grubu radyoda yüzde 40, televizyonda yüzde 37 payı olan kamu kuruluşu *BBC* (British Broadcasting Corporation)'dir. Ülkedeki toplam gazete tirajı 27 milyondur ve dört büyük grup ("*News International*", "*The Daily Mail - General Trust*", "*Trinity Mirror*", "*Express Newspapers*") toplam tirajın üçte ikisini kontrol eder. Ülkede en çok satan on gazete, toplam tirajın yüzde 37'sini almaktadır⁴⁴.

News Corporation grubu ise İngiltere'deki önemli özel sektör yayıncılarından biridir. *News Corporation* grubu İngiliz basınının gazeteleri, pazartesi cumartesi satışlarında sadece 1993–94 verilerine göre piyasanın yüzde 34,4'üne, Pazar günleri de yüzde 37,6'sına sahiptir. Toplamda Britanya'daki gazete sirkülasyonunun yüzde 32'sine sahiptir. Ünlü basın patronu R. Murdoch'un elinde olan *News International* başlıca aşağıdaki denetiminde bulundurmaktadır⁴⁵:

İngiltere'de *The Sun*, *The Times*, *News of the World* and *Sunday Times*, yine İngiltere'de *BSkyB*'in yüzde 40'ına sahip olup aynı zamanda *News Datacom*'un teknoloji yardımcılığını yapmaktadır. Yine bu ülkede *Financial Times*'ı yayımlayan *Pearson* grubunun hisselerinin yüzde 20'sinin de sahibidir. AAP Reuter ajansının ortağı olması sebebiyle Murdoch'un *Reuter* üzerinde de etkisi bulunmaktadır.

Mirror Group ise Britanya'daki gazete sirkülasyonunun yüzde 18'ine sahiptir. 1991'de ölen Robert Maxwell'in varislerinin elinde olan bu grup *The Mirror*, *Sunday Mirror*, *Daily Record* ve *People*, *Sporting Life*, *Sunday* oluşturmaktadır. Ayrıca şu gruplarda da denetimi söz konusudur: *Pergamon Group*,

⁴³ Colin Seymour-Ure, *The British Press and Broadcasting since 1945*, Londra, 1999 , s. 118- 119.

⁴⁴ IFJ – International Federation of Journalists *Media Power in Europe: The Big Picture of Ownership*, Belçika ,2005, s. 156.

⁴⁵ Melike Üstek , "*Türk Basını İle İngiliz Basınının Tekelleşme Ve Sahiplik Kavramları Altında İncelenmesi Ve Karşılaştırması*", Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Basın Ekonomisi ve İşletmeciliği Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul , 2007, s. 102.

United Press Holdings, Kablolu TV Şebekeleri, *ITV* Bölgesel televizyon yayınlarında yüzde 20 hisse ve İskoçya ise İskoçya Televizyonunun yüzde 40'ının sahibidir. Bütün bunların yanında, *Sinclair* Bilgisayar şirketi, *Official Airline Guide*, *Marquis Who's Who* Yayıncılık şirketlerinin sahibidir.

The Guardian Medya Grubu, Britanya'daki gazete sirkülasyonunun yüzde 3'üne sahiptir. *The Guardian* ve *The Observer* *Guardian* Medya Grubunun bünyesinde yer alan başlıca gazetelerdir. GMG 50'in üzerinde gazetenin ve çeşitli dergilerin sahibidir. *GM TV*'in ise yüzde 15'ini elinde tutmaktadır.

United News and Media Grubu incelendiğinde, Britanya'daki gazete sirkülasyonunun yüzde 14'üne sahiptir. Bu grubun denetiminde olan başlıca gazeteler şunlardır: *The Daily Express*, *Sunday Express* and *Star*. Ayrıca Miller Freeman'in 80 üzerinde bölgesel gazete ve dergi yayını bulunmaktadır.

Daily Mail and General Trust ise, Britanya'daki gazete sirkülasyonunun yüzde 13'üne sahiptir. Beş büyük gazeteyi denetiminde bulundurmaktadır: *Daily Mail*, *The Mail on Sunday*, *Evening Standard*, *London Metro*, *Irish Mail on Sunday*.

Trust Northcliffe gazete grubu yolu ile ikinci en büyük bölgesel kağıt sahibidir. Westcountry Televizyonunun yüzde 20'sine sahiptir. *Channel One*'ın ise yüzde 100'ü bu gruba aittir.

3.2. İngiltere Kamuoyunun Türkiye'nin Üyeliğine Bakışı

1999 yılındaki AB Helsinki zirvesinde Türkiye'nin AB üyelik adaylığının onaylanmasından sonra özellikle İngiliz basınında Türkiye'nin yakından izlendiği söylenebilir. İngiliz basınının Türkiye'de insan haklarından Kıbrıs sorununa, iç ve dış siyaseten müzakerelere kadar her gelişmeyi mercek altına almaktadır. İngiliz basınında Türkiye'yle ilgili çıkan tüm haber ve köşe yazıları 1999 yılında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yargılanma süreciyle başlamakta, 2007 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimiyle, Türkiye'deki son siyasi gelişmelerle son bulmaktadır.

Ancak çalışma bağlamında incelenen konuların sağlam bir zeminde tartışılması ve İngiltere Basınında yer alan haberlerin analizini yaparken bütüncül bir çerçeve oluşturmak adına İngiltere'nin AB içindeki yerinin incelenmesini

müteakiben bu sürece nasıl baktığı konusu incelenmelidir. Ayrıca İngiliz kamuoyunun AB içindeki özellikleri ve Türkiye'ye bakış açısı değerlendirilmesi gereken bir diğer konudur. Bu olguların tartışılması son bölümde yapılan söylem analizinde anlam bütünlüğü sağlamak için faydalı olmaktadır.

Buna ek olarak, İngiliz basınında özellikle AB ve Türkiye ilişkileri bağlamında yer alan haberler hem İngiltere'nin görüşlerini yansıtmakta hem de İngiliz kamuoyunu etkileme gücüne sahip olduğu gerçeğini vurgulamak gerekmektedir. İngiliz basını tarafından yönlendirilen kamuoyunun Türkiye'nin gelecekteki üyeliği konusundaki görüşlerinin olumlu ya da olumsuz yönde şekillenmesi Türkiye'ye farklı şekillerde etkilerde bulunabilecektir.

3.3. İngiltere Basınında Türkiye'nin AB'ye Adaylık Sürecine Yönelik Söylem Analizi

Her ülkede ulusal basın, o ülkenin kamuoyunu belirli oranda etkileyen önemli kitle iletişim aracı sayılır. Hiç kuşkusuz bu durum İngiltere basını için de geçerlidir. İngiltere kamuoyunda Türkiye nasıl algılanmakta ve İngiltere basını Türkiye'yi okurlarına nasıl göstermektedir gibi sorulara cevap verebilmek için ülkenin önde gelen gazetelerinde çıkan haberler ile bu haberlerin içeriğini oluşturan söylemlerin ve bunların olası etkilerinin incelenmesi gerekmektedir.

Sosyal kimlik ve algılamaların doğal sonuçlar olmadığı düşünüldüğünde ve toplum tarafından oluşturulduğu, bahsedildiği düşünüldüğünde bu oluşum sürecinin söylem pratiği ya da söylem olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda, sosyal bilim teorisyenler *dili bir anlamlar bütünü* olarak değil bir *hareket şekli* olduğunu vurgulamış ve söylemin dil sayesinde bir hayat tarzını (*lifeworld*) temsil ettiğini ve sosyal ilişkileri oluşturup tartıştığını ve bir sosyal kimlik yarattığını dile getirmişlerdir. Bu çerçevede, Anderson ve arkadaşları, İngiltere'de kültürel kimlik algılamalarının yeni bir sosyo-ekonomik, siyasi ve etnik grupların oluşumunu yansıtacak şekilde değiştiğini dile getirmişlerdir.

Piyasa yoğunlaşmasının çok yüksek olduğu İngiltere'de basının söylem oluşturma gücünün de kuvvetli olduğu söylenebilir. Bu anlamda, piyasadaki yoğunlaşmanın hem Euroskeptik (*Eurosceptic*) bir yaklaşım oluşmasında baskın hem

de kaliteli söylem oluşturmada (örneğin, çarpıcı, duygusal ve etkili başlıklar vs.) üstün bir basın oluşmasına yol açtığı söylenebilir⁴⁶.

İngiltere basınına Euroskeptik (Avrupa karşıtı) ve Europhile (Avrupa sever) olarak iki açıdan inceleyen çalışmalar yapana Anderson ve arkadaşları, her iki yaklaşımın İngiltere basınındaki özelliklerini belirtmiştir. Buna göre, Euroskeptiklerin söylemleri Avrupa Tek Pazarına ve Para biriminin olumsuz yanları, İngiliz sanayinin ve ekonomisinin AB'den bağımsız daha güçlü olacağı, AB projesinin Almanya'nın yayılımcı politikaları ile ilintilenmesi gibi düşünceleri temel almaktadır. Europhilelerin söylemler ise, AB'yi uluslararası ilişkilerde aracı olması, İngiltere ekonomisinin AB'ye ihtiyacı olması, AB siyasetinin karmaşık olması ve AB'nin meşru bir zemine dayanması gibi düşüncelere dayanmaktadır.

Bu iki yaklaşıma göre, İngiltere basınında incelenen kuruluşlar dahilinde çalışmadan şu sonuç çıkmıştır: *The Daily Telegraph* Euroskeptik bir yaklaşımda iken *The Guardian*, *The Independent* ve *Financial Times*, tamamen Europhile olmasalar da AB'yi destekler bir yaklaşım içindedir. Buna göre, *The Daily Telegraph*'ın “güçlü” ve “anlamı açık” (*unequivocal*) bir söylemi olmasına karşın adı Europhilelerin AB projesini benimsemiş oldukları ve “AB bürokrat”ı (*Eurocrats*) gibi tabirleri kullanmaktadırlar⁴⁷.

3.3.1. İncelenen Basın Kuruluşları

Çalışmanın söylem analizi bölümünde haberleri incelenen basın yayın kuruluşları ve bunların öne çıkan özellikleri bu bölümde anlatılmaktadır. İngiltere'deki basın gruplarının kapsam, çap ve oynaklıkları göz önüne alındığında bu çalışmada her bir gruptan bir basın kuruluşu seçilmiştir. Buna göre, televizyon alanında *BBC*; *Guardian Media Group*'tan *The Guardian*; *Mirror Group*'tan *The Independent*; ABD'li *Hollinger Group*'tan *The Daily Telegraph* ve *Pearson Group*'tan *Financial Times* seçilmiştir.

⁴⁶ Anderson ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 7.

⁴⁷ *A.g.e.*, s. 63-64; 94; 103.

3.3.1.1.BBC

Açılımı British Braodcasting Company olan *BBC* İngiliz devletinin özerk yayın kuruluşudur. *BBC*, 1922 yılında özel bir şirket olarak kurulmuş ve 1925 yılında tasfiye edilen şirketin yerini 1927 yılında kurulan British Broadcasting Corporation almıştır. *BBC*, gelirini televizyon ve radyo alıcıları için ödenen yıllık ruhsat ücretlerinden sağlar. *BBC* kuruluş beratı uyarınca reklam yapmaz ya da finansmanı başkalarınca karşılanmış programları yayınlamaz. Hükümet politikalarına ve günlük sorunlara ilişkin konularda kendi görüşlerini yayınlamaktan kaçınmak ve yansız davranmak zorundadır. Bu prensipler, *BBC*'nin hesap verilebilirlik ve hükümet baskılarına karşı –özellikle savaş dönemlerinde- bağımsızlığını koruyabilmesi noktasında sekteye uğramaktadır. Fakat yine bu prensiplerin halkı ‘bilgilendirmesi, eğitmesi ve eğlendirmesi’ gerektiği vurgulanmış ve bu sözcükler *BBC*'nin tüzüğüne de geçmiştir. Bu anlamda, bilgilendirme, ‘izleyiciye istediğinin iletilmesi’; eğitilmesi, izleyiciye yeni açılımlar kazandırılması ve izleyicide farkındalık yaratılması anlamındadır⁴⁸.

3.3.1.2.The Guardian

The Guardian, *Guardian* Media Group bünyesindeki bir İngiliz gazetesidir. 1821’de ilk kez kurulan gazetenin adı 1959 yılına kadar *The Manchester Guardian* idi. Gazete 1964 yılından beri Londra temelli çalışmaktadır. Yapılan anketlere göre politik açıdan özellikle sol kanada yakın okurlarca takip edilen gazetede makalelerin çoğunluğunun liberal ile sol kanat arası değişen politik bakış açılarını taşıdığı öne sürülür. Gazete, British Press Awards (İngiliz Basım Ödülleri) tarafından 1999 ve 2006 yıllarında National Newspaper of the Year (Yılın Ulusal Gazetesi) seçilmiştir. Gazetenin *Guardian* Unlimited isimli web sitesi de birçok ödül kazanmıştır ve büyük ziyaretçi sayılarına sahiptir⁴⁹.

⁴⁸ SeymourUre, *a.g.e*, s. 64.

⁴⁹ Wikipedia, Alın tarihi, 13. Ekim. 2008. 18:03. <http://tr.wikipedia.org/wiki/TheGuardian>.

3.3.1.3. The Independent

The Independent, İngiltere’de yayımlanan günlük bir gazetedir. *The Independent News & Medianın* sahibi olduğu gazetenin halk arasında lakabı Indie’dir. Pazar günleri yayımlanan *The Independent on Sunday* ‘e ise Sindie adı takılmıştır. 1986 yılında kurulan *The Independent* İngiltere’de yayımlanan en geniş sirkülasyona sahip ulusal gazetedir. Sirkülasyonu Ağustos 2007’de 240,116 olarak tespit edilmiştir. Gazete 2004 yılında Britanya Basın Ödülleri’nde (British Press Awards) yılın Ulusal Gazetesi seçilmiştir. *The Independent* sol bir çizgi izlemektedir. İlk basımı 7 Ekim 1986 tarihinde gerçekleştirilen gazete 1990’lı yıllarda finansal problemler yaşamış, Eylül 2003’den itibaren kompakt formata geçilerek tiraj arttırılmıştır⁵⁰.

3.3.1.4. The Daily Telegraph

The Daily Telegraph, İngiltere’de yayımlanan broadsheet formatında günlük bir gazetedir. *The Daily Telegraph*, 1855 yılında Albay Arthur B. Sleight (1821–1869) tarafından kurulmuştur. 1961 yılında kardeş gazete, *The Sunday Telegraph* yayın hayatına başlamıştır. Ekim 2007 yılında *Daily Telegraph*, 882,413 okuyucu sirkülasyonu ile İngiltere’de en yüksek satış rakamına ulaşmıştır. MORI kuruluşu tarafından yapılan araştırmalarda *Daily Telegraph* okuyucularının yüzde 61’inin muhafazakar partiyi desteklediği sonucuna ulaşılmıştır⁵¹.

3.3.1.5 Financial Times

Financial Times, Londra’da günlük yayımlanan uluslararası bir iş gazetesidir. Periyodik olarak 24 yerde basılmaktadır. *Financial Times*’ın ana rakibi New York’ta basılan Wall Street Journal gazetesidir. James Sheridan ve kardeşi tarafından 1888 yılında kurulmuştur. Londra Menkul Değerler Borsası (London Stock Exchange) ve dünya pazarlarında kullanılan tek mali gazetedir.⁵²

⁵⁰ Wikipedia, Alım tarihi, 15. Ekim. 2008. 11:04. http://tr.wikipedia.org/wiki/_Independent.

⁵¹ Wikipedia, Alım tarihi, 15. Ekim. 2008. 11:04. http://en.wikipedia.org/wiki/Daily_Telegraph.

⁵² Wikipedia, Alım tarihi, 15. Ekim. 2008. 11:04. <http://en.wikipedia.org/wiki/FinancialTimes>.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. İNGİLTERE BASININDA TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ

Söylem analizi, İngiltere, Türkiye ve AB ilişkilerinin tarihsel perspektifte öne çıkan ve adaylık sürecinde basında oluşan söylemlerin temelini oluşturan konu alanlarını içermektedir. Bu alanlar şu şekildedir: Türkiye ile AB arasında genel diplomatik ve askeri ilişkiler; Kıbrıs meselesi ve Yunanistan ile ilişkiler; demokrasi ve insan hakları ile 11 Eylül Sonrası gelişmeler ve Türkiye'nin ötekileştirilmesi neticesinde inişli çıkışlı ilişkilerin yapısını incelemektir.

4.1. İngiltere Basınında Türkiye ile AB Arasındaki Genel Diplomatik ve Askeri İlişkiler

Bu bölümde, Türkiye ile AB arasında üyelik müzakerelerinin yanı sıra olağan diplomatik ve askeri ilişkilerin İngiltere basınında nasıl yer aldığı irdelenmektedir.

Aralık 1999'da, Türkiye'nin AB'ye aday olması öncesinde, İngiltere basınında Türkiye'nin adaylığı ile ilgili birçok haber geçmiştir. AB'nin heterojen ve çoklu yapıları doğası gereği Türkiye'nin olası adaylığı ile ilgili birçok görüş belirtilmektedir. Türkiye'nin adaylığını destekleyen ve desteklemeyen birçok grup ve ülke temsilcileri bu düşüncelerini ve bunun sebeplerini dile getirmek ve basın aracılığıyla bir kamuoyu yaratmak istemektedirler.

AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin adaylık süreçleri ile meşgul olması, bazı ülkelerin Türkiye'nin bu süreçte AB kurumları tarafından taşınabilir olmayacağını düşünmelerine sebep olmuştur. *BBC*'de 4 Haziran 1999 tarihinde yayınlanan haberde, AB'nin Türkiye'nin Birliğe katılmasının sonuçlandırma isteğine diğer liderlerin karşı çıktığı belirtilmiştir. “*AB Almanya'nın Türkiye teklifine karşı*”

başlıklı haberde, Almanya'nın Türkiye'nin Birliğe katılmasının sonuçlandırması için "tutkulu" bir şekilde istemesine karşın AB liderlerinin Köln zirvesinde diğer üye olacak 10 ülke gibi adımları atması gerektiği konusunu oyladığı belirtilmiştir.

Bu süreçte, Aralık ayındaki zirvede verilecek Türkiye ile ilgili karara ilişkin birçok tahmin, yorum ve öneri gelmiştir. Türkiye açısından da durum aynı şekilde gelişmiş, Türkiye'nin AB'den olumsuz bir cevap almasının haksızlık olarak yorumlanacağı düşünülmüştür. Buna göre, *BBC*'de 2 Eylül 1999 tarihli haberde dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in Helsinki Zirvesi öncesi açıklamalarına yer verilmiştir. "*Türkiye'den AB'ye ters yanıt*" başlıklı haberde, Cem'in "Aralıkta Helsinki'de Türkiye'nin aday olarak kabul edilmemesi durumunda bir daha AB'ye başvurmayacağı" şeklindeki sözlerine yer verilmiştir.

Yine, bu dönemde, uluslararası ilişkilerde yaşanan gelişmeler de basında yer almıştır. Türkiye'nin de dolaylı ya da dolaysız taraf olduğu bazı olaylar AB'nin Helsinki Zirvesi döneminde gündeminde yer almıştır. Örneğin, Avrasya feribotunun ele geçirilmesi, uçak kaçırma olayları ve Swissotel baskını ile Türkiye, Rusya-Çeçenistan gerginliğinde taraf olmuştur. Buna göre, *BBC*'de 10 Aralık 1999 tarihinde yayınlanan haberde ise AB bakanlarının Rusya'nın Çeçenistan saldırısından endişeli olduğu ve Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin adaylığının görüşüleceği belirtilmiştir. "*AB Bakanları Çeçenistan saldırısından endişeli*" başlıklı haberde, AB liderlerinin Helsinki zirvesi sırasında Rusya'ya Çeçenistan saldırısı nedeniyle güçlü bir sinyal göndereceği belirtilerek, Finlandiya Başbakanı Paavo Lipponen'in Birliğin Rusya'ya karşı finansal ve siyasi baskı yapması görüşlerine yer verilmiştir.

Helsinki Zirvesi'nin gerçekleştiği günlerde ise, Türkiye'nin AB reformları ile ilgili performansının değerlendirilmesi ile ilgili haberlere yer verilmiştir.

11 Aralık 1999 tarihinde yayınlanan *BBC* haberinde ise Helsinki Zirvesinin ikinci gününe odaklanılmıştır. Haberde, AB liderlerinin zirvenin ikinci gününü genişleme ve reformlarla ilgili plan yapmakla geçireceği belirtilmiştir. "*Zirve AB reformlarına odaklanıyor*" başlıklı haberde ayrıca, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in cumartesi günü zirvenin öğle yemeğine katılmasının beklendiği de kaydedilmiştir.

Yine aynı gün *BBC*'de yayınlanan haberde, Türkiye'nin AB üyeliği adaylık davetinden memnun olduğu belirtilmiştir. "*Türkiye AB davetinden memnun*" başlıklı haberde, Başbakan Bülent Ecevit'in Helsinki'de zirvenin son günündeki konuşmasında adaylığın dönüm noktası olduğu, davetin Doğu ile Batı'nın birlikte olabileceğinin göstergesi olduğu açıklamasına yer verilmiştir. Haberde, davetin bir önceki başvurudan iki yıl sonra geldiğine dikkat çekilerek, Ecevit'in "Türkiye AB aday ülkeleri arasındaki ilk Müslüman hakimiyetindeki ülkedir. Türkiye'nin AB üyeliği doğal hakkıdır. Türkiye Hıristiyanlıkla İslam arasında Ortadoğu'ya dahil, Asyalı, Avrupalı insanların yaşadığı ülke olduğunu kanıtlamıştır" sözlerine yer verilmiştir⁵³.

Dolayısıyla, Türkiye'nin AB'ye aday olmasının gerekçelerinin aktarıldığı bu haberde objektif bir tutum göze çarpmaktadır.

Yine, zirve ardından *BBC*'de yayınlanan "*AB Helsinki sonrası iyimser*" başlıklı haberde, liderlerin Türkiye'yi resmi olarak üyeliğe davet ettikten sonra Birliğin sonunda 28 ülkeye genişleyeceği ve 500 milyon nüfusa ulaşacağına dikkat çekilse de haberde ayrıca, AB liderlerin bu genişleme konusunda iyimser olduğu görüşüne yer verilmiştir⁵⁴.

Bu olumlu gelişmelerin vurgulandığı haberlere karşın bazı haberlerde ikili ilişkilerin çetrefilli ve problematik noktalarına değinilmekte ve kişiler üzerinden bir söylem geliştirilmektedir. Ayrıca, AB-Türkiye ikili ilişkilerinin oluşturduğu siyaset alanında, ilintili diğer konulara da atıfta bulunularak daha geniş kapsamlı bir söylem oluşturulduğu göze çarpmaktadır.

Bu anlamda, 11 Aralık 1999 günü, *The Guardian*'da yayımlanan bir haberde Türkiye'nin AB'ye üyelik davetindeki diplomatik krize odaklanılmıştır. Haberde, Türk Bakanlar Kurulu'nun ülkenin adaylık sürecinin uzun olacağını öngören ek şartları tartışmak için toplanmasının, AB Dış Politika temsilcisi Javier Solana'nın Helsinki'den apar topar Ankara'ya uçmasına yol açtığına dikkat çekilmiştir. Haberde Başbakan Bülent Ecevit'in ülkesinin ilk başvurusundan 36 yıl

⁵³ *BBC*. (11 December 1999). "Turkey welcomes landmark EU invite".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/558240.stm>

⁵⁴ *BBC*. (13 December 1999). "EU optimistic after Helsinki".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/563219.stm>

sonra AB tarafından üyelik için öne sürülen ek şartları kabul etmesi ve Finlandiya'nın başkentine uçmasının beklendiği kaydedilen haberde, Alman Şansölyesi Gerhard Schröder'in Ecevit'le konuştuğunu ve Türk liderin Helsinki'ye gelmek için "prensipite hazır" olduğu açıklamalarına da yer verilmiştir.

Haberde, krizin Ege ve Kıbrıs ön şartlarının yanında önceden görülmeyen AB bildirisinde "Müslüman bir ülkenin ayrılmış olarak Birliğe katılmasının" açıklanmasıyla büyüdüğüne dikkat çekilerek, Javier Solana'nın Ankara'nın caymamasına karşı sonuca ulaşmak için müzakerelerde başka şart aranmaması uyarısı da yer almıştır. Haberde ayrıca bir Finli yetkilinin, Türkiye'nin tepkisinin çok olumlu olmadığını belirterek, "Perde aralandı, bunu başarmak için çalışacağız" sözlerine yer verilmiştir⁵⁵.

Yine *The Guardian* gazetesinde 13 Aralık 1999 tarihinde yayımlanan haberde ise, Helsinki zirvesinde AB adaylığı için Türkiye'ye bazı ön şartların kabul ettirilmesinde Javier Solana'nın rolü irdelenmiştir. "*Türk başarısında Solana'nın rolünün etkisi*" başlıklı haberde, o zamanlar 57 yaşında olan Solana'nın Kosova krizi boyunca herkesçe övülen NATO liderliği yaptığına ve iki ay önce de AB'nin uzun süredir bocalayan dış ilişkileri ve güvenlik politikalarının düzene sokulması için Birliğin genel merkezindekiler tarafından Brüksel'e atandığına dikkat çekilmiştir.

Yine aynı haberde, AB yetkilerinin üyelik görüşmeleri için fazladan öne sürdüğü demokrasi, insan hakları, Kıbrıs ve Ege kriterlerine karşın Türkiye'nin ciddi ustalıklı referansları kabul edeceğinden endişeli olduğu belirtilmiş, başarının "gözlüklü, sakallı İspanyolun" aniden Helsinki Zirvesini terk ederek Ankara'ya uçmasından sonra geldiği vurgulanmıştır. Haberde saatler sonra Javier Solana tarafından sıkıntı giderilerek başarıya ulaşıldığını açıklandığı ve Türkiye'nin Birliğe ilk başvurusundan 36 yıl sonra benzeri görülmemiş durumu "yazılı" olarak kabul ettiği kaydedilmiştir. Haberde ayrıca, diplomatların ve siyasi analizcilerin, Türkiye'nin AB'ye katılım davetini kabulünde Birliğin Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Solana'nın büyük başarısı olduğunu söyledi de yer almıştır⁵⁶.

⁵⁵ *The Guardian*. (11 December 1999). "Turkey embroiled in EU membership crisis". <http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,244684,00.html>.

⁵⁶ *The Guardian*. (13 December 1999). "Turkish success boosts Solan's role". <http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,244656,00.html>.

Helsinki zirvesinden Türkiye'nin aday ülke ilan edilmesi kararı çıkmasının ardından, Türkiye-AB ilişkilerinin tam bir güven zeminine ulaşamadığı söylenebilir. Zira oyun teorisi açısından, AB siyasetinde taraflar arasında gerçekleşen anlaşmaların ve bunların getirdiği yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmemesi (*deception*) önemli bir problem arz etmektedir. Buna göre, yeni bir boyut kazanan AB-Türkiye ilişkileri reformların yerine getirilmesi ve buna karşılık AB'nin sözünü tutması konusunda karşılıklı güvensizlik içinde olabilmektedir. Fakat bu güvensizliğin kırılması için diplomasi alanında gereken mesajlar verilmektedir.

Buna ilişkin, 17 Ocak 2000 tarihinde *BBC*'de yayınlanan haberde Türk Dışişleri Bakanı'nın reform sözüne yer verilmiştir. "*Türkiye'den AB'ye giriş reformları sözü*" başlıklı haberde dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in Türkiye'nin AB üyelik reformlarını yerine getirmek için en kısa sürede birkaç hızlı reforma başlayacağını açıkladığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Cem'in Portekiz Avrupa Bakanı Fransisca Seixas de Costa'yla Ankara'da görüştüğü, Türk yasalarının AB müktesebatına uyum sağlayacak uzun süreci başlamasını hedeflediği açıklamalarına yer verilmiştir⁵⁷.

2000 yılında, AB'nin genişleme planları ile birlikte derinleşmeye de yöneldiği ve her dönem arzuladığı ABD hegemonyasına karşı büyük bir güç olma hedefini gerçekleştirme amacı ile ortak savunma birliğinin güçlendirilmesinin istediği ve bu anlamda Türkiye'yi önemli bir değer olarak gördüğü söylenebilir. Bu noktada, *Independent* gazetesinde 17 Şubat 2000 tarihinde yayımlanan "AB'nin Hızlı Müdahale Gücü" konulu haber önem arz etmektedir. Buna göre, "*Avrupa NATO'nun savunma yapısının yerini almayı teklif ediyor*" başlıklı haberde, Avrupa'nın NATO'nun yüksek seviyeli savunma karar mekanizmalarına katılmayı teklif ettiği, Amerikan planları çerçevesinde 60 bin kişilik güçlü Hızlı Müdahale Gücü oluşturmayı teklif ettiği belirtilmiştir.

Haberde Londra ve Brüksel arasındaki tartışmalardan sonra NATO askeri personelinin gözlemci olarak Avrupa askeri komitesinde yer alması teklif edildiği bildirilmiştir. Haberde, teklifin önceki gece AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Şefi Javier

⁵⁷*BBC*. (17 January 2000). "Turkey pledges reforms for EU entry". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/607331.stm>.

Solana ve İngiliz Savunma Bakanı Geoff Hoon tarafından tartışıldığı kaydedilerek, teklif ve karar belgesine göre NATO Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutan Yardımcısı'nın 15 üyeyi temsil eden Avrupa Askeri Komitesi'nde bulunabileceği belirtilmiştir⁵⁸.

Yine, *The Independent*'da 20 Şubat 2000 tarihinde yayımlanan AB genişlemesi ile ilgili haberde, genişleme politikası stratejik açıdan değerlendirilmiştir. “*Neden AB şu anda yalnızca kasaba gibi görünüyor*” başlıklı haberde, AB yolundaki başka bir birleşme evresinin dramatik olarak kulübün dışında kalanlar için hala umut verici etkisi olduğun iletmiştir. Haberde, Birliğe erken girme umudu olmasa bile Türkiye'nin uyguladığı bazı alternatif sosyal ve liberal politikaların dikkate değer olduğu belirtilerek, bunun AB tarafından beklendiği kaydedilmiştir.

Adaylık sürecindeki diplomatik ziyaretler ve bunlar sonucunda verilen mesajlar AB-Türkiye ilişkilerinde önem arz etmektedir. Bu mesajlar mevcut durumu özetlese de uyarı niteliğinde olabilmektedir. Örneğin, *BBC*'de 6 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan haberde, dönemin Alman Cumhurbaşkanı Johannes Rau'nun Türkiye'yi ziyaretinde uyarılarına yer verilmiştir. “*Alman Cumhurbaşkanı Türkiye'yi AB konusunda uyarıyor*” başlıklı haberde, Rau'nun Türk meslektaşı Süleyman Demirel ile Başbakan Ecevit'le bir araya geldiği belirtilerek, AB üyeliğine giden resmi yolun zor olacağına dikkat çektiği ve Türkiye'nin ile Birliğin bu konuda büyük çaba göstermesi gerektiğini söylediği belirtilmiştir⁵⁹.

BBC'de 11 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan haberde ise Türkiye ile AB arasında resmi görüşmelerin başladığı açıklanmıştır. Haberde, dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in Lüksemburg'da AB'li meslektaşlarıyla Türkiye'nin yasal sistemini ve insan hakları sicilini düzeltmek için yapılacak reformları tartıştığı belirtilmiştir. “*Türkiye ile AB resmi görüşmelere başladı*” başlıklı haberde, AB'nin

⁵⁸ *The Independent*. (17 February 2000). “Europe to offer Nato seats on defence bodies”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article285261.ece>.

⁵⁹ *BBC*. (6 April 2000). “German president warns Turkey about EU”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/703329.stm>.

ise, Ankara'nın müzakerelere başlaması için bu reformların önemine dikkat çektiği kaydedilmiştir⁶⁰.

BBC'de 14 Temmuz 2000 tarihinde yayınlanan haberde ise Avrupa Komisyonu Genişlemeden Sorumlu üyesi Günter Verheugen'in ağzından Türkiye'nin AB ile bütünleşmesi için gerekli olan standartlarda ilerleme kaydettiği belirtilmiştir. "*AB: Türkiye ilerleme kaydetti*" başlıklı haberde, Verheugen'nin Ankara'da yaptığı açıklamaya değinilerek, AB'nin Türkiye'nin Birliğin siyasi ve ekonomik standartlarına uymasını kolaylaştırmak için gerekli parayı iki katına çıkarttığı bildirilmiştir. Haberde ayrıca, Verheugen'in Türkiye'nin AB ilişkilerinden sorumlu Başbakan yardımcısı Mesut Yılmaz'la görüşmesinde ülkenin baştan aşağı reform edilmesi gerektiğini söylediği de yer almıştır⁶¹.

Adaylık süreci ve reformların uygulanması ile ilgili bu tür teknik ve içerik odaklı açıklamalara karşın özellikle ülkelerin daha kıskanç olduğu savunma alanında süregelen pazarlıklar özellikle uluslararası kuruluşlarda kendini göstermektedir. Bu anlamda, Türkiye AB üyesi olmadığından AB Savunma Gücü'nün karar mekanizmalarında yer almayacağı için, bu oluşumun NATO olanaklarından yararlanmasını veto etmiştir. Fransa ise bu durumda NATO'dan ayrılabilceğini ortaya atmıştır. Sorun bu iki noktada düğümlendiği için hala Avrupa Savunma Gücü oluşturulamamıştır.

Bu konuya ilişkin *The Guardian* gazetesinde 11 Kasım 2000 tarihinde yayımlanan haberde, AB gücünün oluşturulmasında NATO olanaklarından yararlanmasına karşı Türkiye'nin sert muhalefeti ve Fransa ile ittifak arasındaki gerilim işlenmiştir. "*AB gücü planının gecikmesinde NATO gerilimi*" başlıklı haberde, diplomatlar Fransa ile NATO arasındaki gerilimin ve Türkiye'nin sert muhalefetinin Avrupa Savunma Gücü'nün geliştirilmesi yönündeki AB planını erteleyebileceği iletilmiştir. Haberde, İngiliz yetkililerin uzun süren sıkıntılar ve anlaşmazlıkların Londra ve Washington ittifakını oluşturacağını, Fransız Cumhurbaşkanı Jacques

⁶⁰ *BBC*. (11 April 2000). "Turkey holds formal EU talks".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/709390.stm>

⁶¹ *BBC*. (14 July 2000). "EU says Turkey making progress".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/831174.stm>

Chirac'ın ani girişiminin ise AB savunmasını NATO'dan uzaklaştıracağına altı çizilmiştir⁶².

15 Kasım 2000 tarihinde yine *The Guardian* gazetesinde yayımlanan haberde, Türkiye'nin Avrupa Acil Müdahale Gücü'nün NATO teçhizatlarını kullanma planını bloke ettiği bildirilmiştir. “*Türkiye AB gücü anlaşmasının NATO'da engelliyor*” başlıklı haberde, Ankara'nın ABD Dışişleri Bakanı'nın itirazını reddetmesinin ardından, deneyimsiz AB gücü ile NATO arasındaki can alıcı düzenlemeler için ittifakın dışişleri bakanlarının Brüksel'de toplanacağı belirtilmiştir. Haberde, Türkiye'nin engellemelerine karşın yılsonu bildirisinin içeriğine ileriye dönük düzenlemeler yerleştirilebileceği öne sürülmüştür⁶³.

Yine bir gün sonra 16 Kasım 2000 tarihinde *The Guardian* gazetesinde yayımlanan “*Türkiye AB ile NATO'nun anlaşma isteğine direniyor*” başlıklı haberde, ağır diplomatik baskılara karşın Türkiye'nin AB'nin hızlı müdahale gücüyle NATO arasındaki işbirliği planını açıkça reddettiği iletilmiştir. Haberde, Başbakan Bülent Ecevit'in görüşleri yer alarak, Brüksel'deki NATO Bakanlar Toplantısında Türkiye direnişinde çatlak oluşmayacağı ve AB gücü konusunda ısrarcı olunmaması uyarıları yer almıştır. Haberde ayrıca, ABD Başkanı Bill Clinton'ın ricasına karşın Ecevit'in tüm operasyon aşamalarında karar mekanizmalarında Türkiye'ye tam rol verilmeden 19 üyeli ittifaka katılım mekanizmalarını acemi AB savunma birliğine verilmeyeceğini söylediği belirtilmiştir⁶⁴.

The Daily Telegraph gazetesinde, 22 Kasım 2000 tarihinde yayımlanan “*Türkiye Avrupa Gücünün NATO'yu zayıflatacağı için endişeli*” başlıklı haberde, Türkiye'nin hızla büyüyen ekonomisi ve 65 milyonluk nüfusu ile AB güvenliği için stratejik bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Türkiye'nin Soğuk Savaş dönemi, Körfez Savaşı ve Kafkaslarla Balkanlardaki krizlerde anahtar bir rol üstlendiği belirtilmiştir. Ayrıca haberde Türkiye'nin NATO'nun belirlediği 16 dünya krizi durumunun 13'ünün gerçekleştiği bir bölgede olduğu belirtilmiştir. Yine, NATO-AB

⁶² *The Guardian*. (11 November 2000). “Nato tensions delay plans for EU force”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,396849,00.html>.

⁶³ *The Guardian*. (15 December 2000). “Turkey blocks Nato on EU force”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,411723,00.html>.

⁶⁴ *The Guardian*. (16 December 2000). “Turkey resists demands for EU deal with Nato”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,412076,00.html>.

Gücü probleminin sadece Türkiye ile değil diğer müttefiklerle de ilgili olduğunu ve devamlı uygulanacak bir çözümün bulunmasının zor olduğu belirtilmiştir⁶⁵.

The Guardian gazetesinde 24 Kasım 2000 tarihinde yayımlanan , “Avrupa Hızlı Müdahale Gücü: Destekleyenler, Kuşkulular” başlıklı haberde, AB’nin 2003 planına göre 15 üye devletin yılsonuna kadar 60 günlük süre içerisinde 60 bin kişilik birliği konuşlandırabileceği kaydedilmiştir. İngiltere’nin oluşuma 12 bin 500 kişilik, 72 avcı uçağı, bir uçak gemisi dahil 18 su üstü savaş gemisiyle katılacağına dikkat çekilerek, AB üyesi olmayan Türkiye dahil 1000 kişilik birlik sözü verdiği anımsatılmıştır⁶⁶. Bu haberde, Türkiye’nin oluşuma katılıma karşı olmasının gerekçesine az da olsa değinilmiştir.

Yine bu konu ile ilgili,*The Independent*’ta 14 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan “NATO tehditleri üzerine Fransa tokatlandı” başlıklı haberde, Fransa’nın Avrupa Acil Müdahale Gücü’nün NATO’dan bağımsız olması çabalarının ittifakın Genel Sekreteri Lord Robertson’dan “tokat yediğı” belirtilmiştir. Haberde, Lord Robertsen’in yeni savunma gücünün ABD’nin desteğı ve NATO olanakları olmadan herhangi bir görevi başarmasının olanaksız olduğunu söylediğı bildirilmiştir. Haberde Fransa’nın NATO olanakları olmadan AB ülkeleriyle tek başına askeri operasyonları gerçekleştirebileceğini savunduğı belirtilerek, ittifakın önemli askeri gücü olan ama Birlik üyesi olmayan Türkiye’nin buna karşı çıktığının altı çizilmiştir. Ayrıca, ABD Başkanı Bill Clinton’un Türkiye’yi ikna etmeye çalıştığı ama direncini kıramadığı, bu ülkenin Acil Müdahale Gücü’nün karar mekanizmalarında yer almak istediğı vurgulanmıştır⁶⁷.

The Independent’ta 15 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan haber yine Avrupa Acil Müdahale Gücü ve Türkiye’nin direncine değinmiştir. Haberde Türkiye’nin Avrupa yeni Acil Müdahale Gücü’yle NATO arasındaki anlaşmayı bloke ettiğı ve bunun zor bir diplomatik çıkmaz olduğu belirtilmiştir. Haberde, İngiliz Dışışleri

⁶⁵*The Daily Telegraph*. (22 Kasım 2000). “Turkey’s worries that plans for a Euro-force could weaken Nato”. <http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2000/11/22/dt01.xml>.

⁶⁶*The Guardian*. (24 November 2000). “Europe’s rapid force: supporters and doubters”. <http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,402254,00.html>.

⁶⁷*The Independent*. (14 December 2000). “French slapped down over Nato threats”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article156986.ece>.

Bakanı Robin Cook'un Dışişleri Bakanları toplantısı boyunca ittifaktaki 19 ülke arasında Türklerin izole edildiği aktarılmıştır.

Haberde, Türkiye'nin NATO'nun güçlü bir üyesi olduğu ama AB üyesi olmadığı anımsatılarak, Avrupa Acil Müdahale Gücü'nün karar mekanizmasında yer almak istediği iletilmiştir. Haberde ayrıca, Bush yönetiminin NATO'yla bu yolda anlaşma sağlanması yönündeki baskılarına karşın Türk delegasyonunun görüşmeleri kilitlediği, Gücün NATO'nun olanaklarından yararlanmasını veto ettiği yazılmıştır⁶⁸.

Bu kez, *The Guardian*'da 22 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan haberde, Türkiye ve AB ilişkilerinde adaylık statüsünün resmi olarak kabul edilmesinden sonraki bir yıl içindeki gelişmeler irdelenmiştir. “*Türkiye, AB başvuru arzusunu ısıtıyor*” başlıklı haberde, bir yıl önce Helsinki’de dondurucu bir günde Türkiye’nin Birliğe ilk başvurusundan 30 yıl sonra üyelik için adaylığının AB tarafından resmen kabul edildiği anımsatılarak, o zamandan itibaren Ankara ve Brüksel ilişkilerinde birçok üzücü olay yaşandığı anımsatılmıştır.

20 Mart 2001 tarihinde ise, *BBC*'de yayınlanan bir haberde Türkiye'nin reform paketini açıkladığına yer verilmiştir. “*Türkiye kapsamlı reformları açıkladı*” başlıklı haberde, hükümetin AB üyeliği için hazırlanan ulusal reform paketinin gecikmesini, koalisyon ortakları arasındaki anlaşmazlıklara bağlandığı yazılmıştır. Haberde ayrıca, ortaklar arasındaki tartışmanın ekonomik krizle aynı zamana denk geldiğine dikkat çekilmiştir⁶⁹.

29 Mayıs 2001 tarihinde *The Independent*'ta yayımlanan haberin konusu bu kez Türkiye'nin Avrupa gücünde yer almak istediğini açıklaması olmuştur. “*Türkiye AB Müdahale Gücü'nde rol almak istiyor*” başlıklı haberde, Türkiye'nin NATO Büyükelçisi Onur Öymen'in ülkesinin AB üyesi olmadığına dikkat çekerek, Avrupa Acil Müdahale Gücü için “Yalnızca istişare etmek değil, katılmak istiyoruz” sözlerine yer verilmiştir. Haberde, NATO üyesi ülkelerin resmi dışişleri toplantısında AB'li meslektaşlarıyla 2003 yılında barışı korumak için 60 kişilik güçlü acil müdahale gücü oluşturmayı tartışacağı belirtilmiştir.

⁶⁸ *The Independent*. (15 December 2000). “Cook accuses Turks in Nato defence row row fire over defence stand”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article156958.ece>.

⁶⁹ *BBC*. (20 March 2001). “Turkey launches sweeping reforms”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1230851.stm>.

Haberde ayrıca, Gücün karar mekanizmalarında Türkiye'ye danışılması şeklindeki Ankara'nın teklifinin de tartışılacağı kaydedilmiştir. Haberde, Öymen'in Türkiye'nin gelecekteki 16 senaryodan olası 13'ünde özel konumu olduğuna dikkat çektiği, AB savunma politikalarının NATO'da ayrılık yaratmaması gerektiğini söylediği aktarılmıştır. Haberde, Nice Anlaşması'nda Türkiye'ye katılımcı olarak bir rol vermediği anımsatılarak, ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in sorunun çözümü için bir sonraki hafta Ankara'yı ziyaret edeceği belirtilmiştir⁷⁰.

The Daily Telegraph gazetesinde ise AB-Türkiye ilişkilerini içeren ilk haber olan ve 20 Haziran 2001 tarihinde yayımlanan "İngiliz Dışişleri Bakanı Robin Cook İngiltere'nin ABD'nin Avrupa ordusu endişelerini gidermesi gerektiğini söylüyor" başlıklı haberdır. İngiltere Savunma Bakanı'nın ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'la görüştüğü belirtilerek, oluşturulması düşünülen acil müdahale gücünün NATO olanaklarından yararlanmasını konuştukları belirtilmiştir. Haberde, ayrıca, Cook'un ittifakta terslik yaşamak istemediklerini ve NATO içerisinde anahtar role sahip Türkiye'yle ilişkileri nasıl yürütmeyi görüştikleri belirtilmiştir⁷¹.

Reuters'in 13 Eylül 2001 tarihinde, "Türkiye, ABD'nin Orta Doğu'daki İleri Karakolu Gibi Görünüyor" başlıklı Ralph Boulton'un haberinde, ABD'nin, maruz kaldığı saldırı sonrası alınacak önlemler çerçevesinde, Türkiye ile ilişkilerine Türkiye'nin stratejik öneminden dolayı önem vermesi gerektiğine işaret edilmektedir. Acil olarak mali desteğe ihtiyacı olan Türkiye'nin, Washington'ın bölgede Batı lehine kurduğu istikrarın kalesi olarak kendi önemini öne çıkarabileceği, ancak, muhtemel bir operasyona destek verme işine karışmanın ciddi riskleri olabileceğine dikkat çekilen haberde, analizcilerin, Türkiye'de büyük bir askeri varlığı bulunan ABD'nin, NATO müttefikinden üslerini kullanmak ve istihbarat toplama ya da hareketlerin gizlenmesi gibi yardımın daha az belirgin biçimlerini kullanarak faydalanmayı düşünebileceği görüşünü dile getirdikleri bildirilmektedir. NATO'nun, Kuzey Atlantik Paktı'nın 5. maddesine işlerlik kazandırma kararı alarak, herhangi bir karşı saldırıya ABD'nin isteği doğrultusunda

⁷⁰*The Independent*. (29 May 2001). "Turkey demands role in EU reaction forces". <http://news.independent.co.uk/europe/article246321.ece>.

⁷¹*The Daily Telegraph*. (20 June 2001). "Britain must ease US fears on Euro army, says Cook". <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2001/02/07/weu07.xml>.

kolektif destek sözü vermesine dikkat çekilen haberde, buna hava sahasını ve üsleri kullandırma hakkından, bir harekate doğrudan katılmaya kadar her şeyin dahil olabileceği belirtilmektedir. Dış Politika Enstitüsü'nden Yüksel Söylemez'in, 5. madde ve Türkiye'nin katılımına ilişkin çekinceleri bulunduğunu belirterek, "Buna yasal, politik ve hatta stratejik açıdan nasıl işlerlik kazandırılabilirdiği konusunda şüphelerim var" dediği, Türkiye'nin, Batı kültürü ile İslami aşırılık arasında, kolayca "savaş" olarak betimlenebilecek bir çatışmanın ortasına düşmesinden endişesini dile getirdiği ve "Biz bu halklarla bir arada yaşamak zorundayız, onlar bizim komşularımız. Amerikalılar bugün vurur yarın evlerine dönerler" şeklinde ifadeler kullandığı bildirilmektedir.

İncirlik Hava Üssü'nün önemine de işaret edilen haberde, yorumcu Mehmet Ali Kışlalı'nın, "ABD Saddam karşıtı bir hareket kararı alırsa, o zaman durum tehlikeli bir hal alır... Irak bizim için zor olur. Ama Türkiye'nin terörizme ilişkin tezleri göz önüne alınırsa, burada ABD'yi desteklemek zorunda kalacaktır... Afganistan hepimiz için daha kolay olurdu. Türkiye'nin rolü en alt düzeyde olur" dediği bildirilmektedir. Türkiye'nin Irak ile ilişkilerinin de PKK yüzünden karmaşık olduğu iddiasında bulunulan haberde, hem Türk politikacılar hem de Türk medyası arasında son günlerde en çok tartışılan konunun terörizm problemi konusunda "Batının uyguladığı çifte standart" olduğu vurgulanmaktadır. Avrupa'nın, Türkiye'yi uzun zamandır güneydoğusunda 16 yılı aşkın bir süredir devam eden ve 30 bin insanın hayatını kaybetmesine neden olan bir gerilla savaşına ilişkin hareket tarzı konusunda eleştirdiği, ABD'ye yönelik saldırıların, uluslararası terörizmin yeniden gözden geçirilmesine neden olduğu belirtilen haberde, New York ve Washington'a düzenlenen saldırıların, Batının "Kürt meselesi"ne ilişkin doğru-yanlış tartışmasına yer bırakmayacak bir nitelik ve boyutta olduğu belirtilmektedir. Piyasaların, saldırılara ve bunların 15,7 milyar dolarlık krizle mücadele paketini uygulamak zorunda olduğu bir zamanda Türkiye'deki etkilerine yönelik hassasiyetinin sinyallerini verdiği ifade edilen haberde, Türkiye'nin, ABD ve Batı için jeostratejik öneminde azıcık bir artışın bile, Şubat krizinin aşılması için gerekli yardımın devam etmesinin bir garantisi olarak görülebileceği kaydedilmekte, Batılı bir diplomatın, "Türkiye daha fazla kredi arayışına girdiğinde, Batı krediyi artırmak zorunda kalacaktır. Milyarlarımızın karşılığında ne alacağız? Sorunlu bir bölgede sağlam bir

ittifak sağlasak bile, belki de bu hala bir tür pazarlık” şeklindeki görüşlerine yer verilmektedir⁷².

The Economist dergisinde 23 Kasım 2001 tarihinde “*Sözler Silah Olsaydı...*” başlığıyla yayımlanan yorumda, yıllardır AB’nin, bir ekonomik devama siyasi cüce olduğundan söz edildiği, bunu değiştirmek isteyen AB yetkililerinin, 1999’dan beri bir ortak savunma politikası geliştirmeye çalıştıkları, ancak, NATO ile Avrupa ordusu arasındaki ilişkinin hala sorunlu olduğu ileri sürülmektedir. Yorumda şu ifadeler de yer verilmektedir: “AB, NATO’nun planlama yeteneklerine garantili erişim istiyor. Bu yeteneği kendisinin tesis etmeye kalkması, inanılmayacak ölçüde pahalı. Burada düğüm, NATO üyesi olan ancak AB üyesi olmayan Türkiye. Türkiye, AB’ye, NATO kabiliyetlerine garantili erişim için izin verilmesi konusunda çok isteksiz. Bunun nedeni, AB ordusunun bir gün Türk çıkarlarına, örneğin Kıbrıs’taki çıkarlarına, zarar verebileceğinden korkması. Bugüne kadar Türklerle bir dizi çetin müzakere yapıldı ancak sorun hala çözülemedi. Gene de AB yetkilileri hala, Türkiye’nin askeri konularda verdiği tavizlere karşılık AB’nin, Türkiye’nin Birliğe üyelik talebinde ilerleme sağlanmasına yönelik bir anlaşmaya ulaşabileceklerini umuyorlar. Ancak bir anlaşmaya varılmaması halinde, AB NATO kabiliyetlerine erişiminin münferit talepler çerçevesinde teker teker sağlanmasını kabul etmek zorunda kalabilecek. Tabii bu da çok şeyi değiştiriyor.”⁷³

Reuters’in 27 Kasım 2001 tarihinde “*Elçiler, AB-Türkiye Savunma Uzlaşmazlığında İlerleme Kaydedildiğini Belirttiler*” başlıklı ve Paul Taylor imzalı haberinde, Diplomatların yaptıkları açıklamalara atfen, AB Acil Müdahale Gücü oluşturulmasını engelleyen uzlaşmazlığa çözüm bulmak üzere, Türkiye ve İngiltere arasında yapılan görüşmelerde ilerleme kaydedildiği, ancak sonucun henüz belli olmadığı bildirilmektedir. İngiliz Dışişleri Bakanı’nın İngiliz Parlamentosu’nda yaptığı konuşmada, “Ankara’da yapılan, bizi ve ABD’yi ilgilendiren bu çok önemli toplantıda önemli ilerleme kaydedilmiştir” dediğine işaret edilen haberde, üst düzey bir AB diplomatının da, “AB’nin Avrupa askeri operasyonlarında kullanılmak üzere NATO’nun varlıklarından ve planlama olanaklarından yararlanma garantisi

⁷² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁷³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

verilmesine yönelik bir anlaşma, şimdi Türkiye'nin asker ve sivil liderlerinin gelecek haftalardaki siyasi kararlarına bağlı olacaktır" şeklindeki sözleri aktarılmaktadır. Haberde,19 ükeli NATO'nun bir üyesi olan, ancak AB'nin yalnızca uzun vadede düşünülen aday konumunda bulunan Türkiye'nin, güvenlik çıkarlarını etkileyebilecek Avrupa kriz yönetiminden dışlanabileceğinden endişe duyulduğu belirtilmekte, Diplomatların, İngiliz Dışişleri Bakanlığı Siyasi Direktörü Peter Ricketts'in dün yapılan görüşmelerde, Ankara'ya, 60 bin kişilik AB gücünün, Kıbrıs ve Ege Denizi'ni ilgilendiren krizlerde kullanılmayacağı garantisini verdiğini belirttikleri kaydedilmektedir. AB liderleri ile ABD'nin, önümüzdeki birkaç gün içerisinde bir anlaşmaya varmak üzere Ankara'yı ikna etmek amacıyla yoğun lobi faaliyetlerinde bulunmalarının beklendiği belirtilen haberde, AB Dönem Başkanlığı yapan Belçika Başbakanı Guy Verhofstadt'ın kısa bir ziyaret için Türkiye'ye yapacağı ziyaretin önemine işaret edilmektedir⁷⁴.

Reuters'in 06 Aralık 2001 tarihinde "Yunanistan, AB-Türkiye Anlaşmasında Değişiklik Talep Ediyor" başlıklı ve Dina Kyriakidou imzalı haberinde, Yunanistan'ın, kendisi gibi NATO üyesi ve baş rakibi olan Türkiye'ye, planlanan AB askeri gücünde rol alabilme imkanı sağlayan mutabakatın değişmesini talep ettiği bildirilmektedir. Haberde, Yunan Hükümet Sözcüsü Christos Protopapas'ın yaptığı açıklamada, Yunanistan'ın, "belirsiz veya tamamlanmamış ve yanlış anlaşılmalara yol açabilecek" iki nokta üzerinde değişiklik istediğini, bunlardan birincisi noktanın, NATO üyesi olan ama AB üyesi olmayan ülkelerin Avrupa Acil Müdahale Gücü tarafından yürütülecek operasyonlar ve hareketlerle ilgili istişarelerde nasıl yer alacakları, ikinci tartışma noktasının ise, genel prensiplerin anlatıldığı bölümdeki 'AB, müttefiklerini kuşkuya düşürmeyecektir' ifadesi olduğu kaydedilmektedir⁷⁵.

Diplomatik ilişkilerin temeli olan pazarlık ve uzlaşma sürecinde karşılıklı taviz ve yan ödemeler (*side payments*), AB Güvenlik Gücü, NATO görüşmeleri ve Ermeni Tasarısı konularına sıkışan Fransa-Türkiye ilişkilerinin bir parçasıdır. Buna göre, *BBC*'de 24 Ocak 2002 tarihinde yayınlanan haberde ise, Fransa Savunma Bakanı Alain Richard'ın Ermeni Soykırımı Tanıma Yasası'nın kabulünden sonra

⁷⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁷⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bozulan ilişkileri düzeltmek için Türkiye'yi ziyaret ettiğine dikkat çekilmiştir. “Fransa Türkiye’yle bozulan ilişkileri düzeltmek istiyor” başlıklı haberde, Monsieur Richard’ın Sabahattin Çakmakoglu ve Başbakan Ecevit’le görüşmesinin beklendiği belirtilerek, iki ülke arasındaki ilişkilerin Fransız Parlamentosu’nun yasayı onaylamasıyla aşırı derecede bozulduğuna işaret ederek, ziyaretin yeniden güven sağlamanın beklendiğini öngörümüştür.

Haberde ayrıca, Türk ordusu yetkililerinin çift taraflı savunma görüşmelerinin iyileştirebileceğini söylediğini belirterek, aynı derecede çözülme olmayacağı konusunda uyardığına dikkat çekilmiştir⁷⁶.

BBC’de 5 Ağustos 2002 tarihinde yayınlanan analiz haberde ise, Türk Parlamentosu’nun AB’ye katılım için gereken büyük reformları onayladığı ama Avrupa’nın herhangi bir karara varmadan önce uygulamaları görmek istediğine dikkat çekilmiştir. “Analiz: Türkiye Avrupa için hazır mı?” başlıklı haberde, Ankara’yla Brüksel arasındaki reformlara tepkideki zıtlığın şaşkırtıcı zorluklar yaratacağı uyarısında bulunulmuştur. Bazı Türk gazetelerinin “Avrupa, işte geldik” şeklinde şaşkırtıcı başlıklar attığı vurgulanan analizde, Türk politikacılarının ne gerekiyorsa yapıldığını hissettirdiğini ama Avrupa’nın hala temkinli olduğu belirtilmiştir. Reform paketinin onaylanmasının hoş karşılanmasına karşın AB yetkililerinin her durumda uygulamayı görmek istediği ve özellikle insan hakları, Kıbrıs uyuşmazlığı dahil dış politika konularında ilerleme kaydedilmesini istediğine dikkat çekilmiştir⁷⁷.

19 Eylül 2002 tarihinde, *Financial Times* gazetesinin “Türkiye İle Anlaşmazlık AB’nin Askeri Misyonunu Riske Soktu” başlıklı ve Judy Dempsey imzalı internette sağlanan yazısında, önemli bir NATO üyesi olan Türkiye ile çıkan anlaşmazlığın çözüme kavuşturulamamasının, AB’nin ilk askeri misyonunun gerçekleşme ihtimalini riske soktuğu ifade edilmektedir. Söz konusu ilk savunma misyonunun gelecek ay, istikrarsız bir Balkan ülkesi olan Makedonya’da gerçekleştirilmesinin planlandığı, AB’nin burada NATO tarafından yürütülen

⁷⁶ BBC. (24 January 2002). “France seeks to heal rift with Turkey”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1779363.stm>.

⁷⁷ BBC. (5 August 2002). “Analysis: Is Turkey ready for Europe?”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2173555.stm>.

“Amber Fox” operasyonunu devralmak istediği hatırlatılan yazıda, 800 askerden oluşan bu küçük NATO operasyonunun, Makedonya’daki Slav çoğunluk ile etnik Arnavut azınlık arasında aylarca süren çatışmaların ardından geçen yıl varılan barış anlaşmasının uygulanmasını denetleyen uluslararası gözlemcileri koruma görevini yürüttüğü belirtilmektedir. NATO yetkililerinin, Makedonya’daki görev süresinin aralık ayına kadar uzatılmasından başka bir seçenekleri bulunmadığını söylediklerine ve Avrupa’nın, NATO’nun varlıklarını kullanması konusunda AB ile Türkiye’nin bir anlaşmaya varmayı başaramadıklarını bildirdiklerine işaret edilen yazıda, bu konuda 19 NATO üyesinin onayının gerektiğine dikkat çekilmektedir. AB’nin başarısızlığının, gelecek yılın ortalarına kadar 60 bin kişilik Acil Müdahale Gücü oluşturmak gibi iddialı bir hedef belirleyen Avrupalılar için zor bir durum yarattığı belirtilen yazıda, diplomatların, AB’nin Türkiye ile anlaşmaya varması durumunda bile, Avrupalıların yine de savunma becerilerindeki yetersizlikler nedeniyle zorlanacaklarını söylediği kaydedilmekte ve şöyle denilmektedir: “Türkiye, AB operasyonlarının karar sürecinde daha fazla söz hakkı ve Ege Denizi gibi Türkiye’nin güvenliği açısından hassasiyet taşıyan bölgelerde operasyon yapılmayacağına dair güvence istiyor. AB diplomatları, AB’ye aday olan Türkiye’ye mümkün olan her türlü güvencenin verildiğini söylediler. Anlaşmazlığın çözümünde çıkmaza girilmesi, Belçika ve Fransa gibi bazı ülkelerin, yüksek askeri risk taşımadığı gerekçesiyle, AB’nin ‘Amber Fox’ operasyonuna NATO onayı olmadan başlamasını önermesine yol açtı. Diplomatlar, AGSP’nin NATO’dan daha bağımsız olmasını destekleyen Fransa’nın planlamayı üstlenebileceğini söylediler. Fakat İngiltere, İspanya ve Almanya, NATO’yu zayıflatabileceği endişesiyle AB’nin NATO’dan bağımsız hareket etmesine karşı çıkıyor.”⁷⁸

BBC’de 9 Ekim 2002 tarihinde yayınlanan “*Türkiye’nin AB üyelik tezi*” başlıklı haberde, Türk halkının büyük çoğunluğunun Batı yanlısı siyasilerin tersine ülkelerinin yakın zamana kadar AB üyeliğine davet edilmeyeceğine inandığı vurgulanmıştır. Halkın çoğunluğunun bütünleşmenin hiçbir zaman kabul edilmeyeceğinden endişeli olduğuna dikkat çekilen haberde, diğer taraftan AB’nin

⁷⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Türkiye’yi bu yolda ikna etme çabalarının, 3 Kasım seçimlerine doğru aşırı milliyetçiler ve İslamcılar tarafından hoş görülmediğinin altı çizilmiştir⁷⁹.

BBC’de 10 Ekim 2002 tarihinde yayınlanan “*AB katılım raporu: Alıntılar*” başlıklı haberde Türkiye’nin durumu mercek altına alınmıştır. Raporda Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterleri yeterince karşılamadığı, reformların temel hak ve özgürlüklerden yararlanmayı getirdiğini ama önemli sorunun işkence ile kötü muameleyi, ordu üzerinde sivil kontrolü yeterince sağlamadığı ve şiddet içermeyen düşüncelerden dolayı mahkum olmuş kişileri kapsamadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Rapordan yapılan alıntılarda Türkiye’nin AB ekonomik kriterlere uyumu konusunda ilerleme kaydettiği ama hala piyasalarda durgunluk yaşandığını, ekonomik krizin sonuçlarına katlanıldığına dikkat çekilmiştir. Alıntıların en önemli sonucu ise, AB müktesebatıyla Türkiye yasal mevzuatı arasında büyük farklılıklar bulunmasıdır⁸⁰.

Raporun yayımlanmasından yaklaşık bir hafta sonra *BBC*’de yayınlanan diğer bir haberde ise Avrupa Komisyonu’nun Türkiye’yle müzakerelere başlamayı önerebileceğinden söz edilmiştir. “*Avrupa’nın Karar Anı*” başlıklı 16 Ekim 2002 tarihinde yayınlanan haberde, AB’nin Türkiye’nin adaylık kararıyla birlikte 10 yeni üyeyle eşi görülmemiş bir genişlemeye hazırlandığına dikkat çekilmiştir. Haberde Avrupa Komisyonu’nun genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen’in Belçika’nın *Le Soir* gazetesinde yayımlanan söyleşisinden alıntılar bulunmaktadır. Haberde Verheugen’in Türkiye’nin AB’ye katılımı için tarih verilmesinin beraberinde sorun getireceği, Bulgaristan ve Romanya’nın AB’ye 2007’de belki katılabileceği sözlerine yer verilmiştir. Haberde Verheugen’in genişlemeyle ilgili şu sözleri vurgulanmıştır: “Bundan sonra önemli soru Türkiye. Balkanlar, belki ondan sonra durabilir.”

Haberde ayrıca, yayınlandığı tarihten sonraki hafta Brüksel’de AB devlet başkanları zirvesinde Avrupa Komisyonu’nun Türkiye için yaptığı son öneri olan Ankara’yla üyelik görüşmelerine başlama kararı alınabileceği öngörüsünde

⁷⁹ *BBC*. (9 October 2002). “Turkey’s EU membership argument”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2313155.stm>.

⁸⁰ *BBC*. (10 October 2002). “EU accession report: Excerpts”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2317403.stm>.

bulunduğu belirtilmiştir. Haberde, Komisyonun Türkiye ilerleme raporuna da yer verilerek şu alıntılara yer verilmiştir: “Türkiye’nin ölüm cezasının kaldırması, Kürtlere kültürel haklar ve ana dillerinde eğitim verilmesi iyi karşılandı ama bu ülke hala Birliğe girişi için zorunlu olan siyasi kriterleri yerine getirmedi”⁸¹.

Financial Times gazetesi’nde 29 Ekim 2002 tarihinde yer alan haberin konusu ise kurulacak olası Avrupa ordusudur. “*Fransa Avrupa gücünün rolünü yükseltmek için zorluyor*” başlıklı haberde, 2000 yılındaki Nice Zirvesinde gelecekte Avrupa gücünün NATO olanaklarını kullanarak bazı operasyonları tek başına yürütmesi konusunda anlaşığına dikkat çekerek, Türkiye’nin buna itiraz ettiğine dikkat çekmiştir. Haberde, bu konuda Yunanistan ile Türkiye arasında anlaşmazlıklar olduğu, Fransa’nın ise gelecekte Avrupa gücünün etkin rol almasını istediği vurgulanmıştır⁸².

18 Ekim 2002 tarihinde, *Reuters*’in “*İngiltere: Türkiye’nin Katılımı AB İçin Önemli Olacaktır*” başlıklı ve Mike Peacock imzalı haberinde, İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw’un, terörle savaş sürecinde Türkiye’nin AB’ye girmesinin hem İngiltere’nin hem de bloğun yararına olacağını söylediği bildirilmektedir. Straw’un, Irak’a sınırı olan NATO’nun önemli müttefiki Türkiye’nin son aylarda, AB’nin, üyelik müzakerelerinin başlayabilmesi için talep ettiği kriterleri karşılama yönünde büyük ilerlemeler kaydettiğini de dile getirdiği aktarılan haberde, 15 üyeli AB’nin geçen hafta, çoğunluğu doğu Avrupa’dan olup bölünmüş ada Kıbrıs’ı da içeren 10 adayın 2004’te katılabileceğini açıkladığı, ancak, Türkiye’ye giriş müzakerelerine başlayabilmesi için daha fazla reform yapması gerektiğini söylediği hatırlatılmaktadır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı’nın Londra’daki Alman-İngiliz Forumu’na, “Türkiye NATO’nun önemli bir üyesidir ve terörle mücadelede hayati önem taşıyan bir müttefiktir. AB’ye katılımı en çok İngiltere’nin ve aslında Avrupa’nın yararınadır. Türkiye son aylarda üyelik müzakerelerine başlamak için gerekli olan siyasi kriterleri karşılama yönünde büyük ilerlemeler kaydetti” dediğine

⁸¹ *BBC*. (16 October 2002). “Europe’s moment of truth”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2334779.stm>.

⁸² *Financial Times*. (29 October 2002). “France pushes enhanced military role for EU force”. <http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=021029001395&page=8>.

işaret edilen haberde, Irak ile savaş ihtimalinin giderek arttığı şu dönemde Türkiye'nin öneminin farkında olan Washington'un, AB'den Ankara ile daha fazla yakınlaşmasını istediğine dikkat çekilmektedir⁸³.

Reuters'in 26 Ekim 2002 tarihinde “*AB, Acil Müdahale Gücü Konusundaki Çıkmazı Aşacak Bir Metni Kabul Etti*” başlıklı ve John Chalmers imzalı haberinde, AB'nin, Acil Müdahale Gücü konusunda Yunanistan ile Türkiye arasında iki yıldır süren çıkmazı aşmak için bir metin üzerinde anlaşığı ve Ankara'ya metne ‘Evet’ demesi için bir dizi ödül teklif ettiği bildirilmektedir. Aylarca süren yoğun bir diplomasi trafiğinden” zaferle” çıktığı ifade edilen AB Savunma ve Dış Politika Yüksek Temsilcisi Javier Solana'nın, Türkiye'yle sağlanacak anlaşmanın, AB'nin yılsonundan önce Makedonya'daki barış gücü görevini üstlenmesine yol açabileceğini belirttiği aktarılan haberde, AB'nin 60 bin askerden oluşacak ordusunun 2003 yılında tamamen operasyonel olmasının gerektiği vurgulanmakta, fakat Yunanistan ile Türkiye arasındaki güvensizlikten dolayı bu orduya NATO'nun imkanlarına giriş garantisinin bir türlü verilemediği hatırlatılmaktadır. Gelecekte bu ordunun Ege'ye veya Kıbrıs'a konuşlandırılması ihtimalinden korkan NATO üyesi Türkiye'nin, böyle bir garanti vermeyi kabul etmesinin karşılığında bu güçte söz sahibi olmak istediğine dikkat çekilen haberde, Solana'nın, Türkiye'nin söz konusu metni kabul edeceğinden emin olduğunu belirttiği kaydedilmektedir. Türkiye-AB ilişkileriyle ilgili son günlerde yaşanan gelişmelere de yer verilen haberde, “Ankara Belgesi” olarak bilinen metnin yerini aldığı ifade eden “Brüksel Belgesi”nin içeriği konusunda şu bilgiler aktarılmaktadır: “Bu belgenin tek farkı, belgede bir kelimenin, yani ‘karşılıklı olarak’ kelimesinin yer almasıymış gibi görünüyor. Belgede, karşılıklılık anlayışına dayanılarak, hiçbir koşulda AB gücünün bir NATO müttefiğine karşı kullanılamayacağı, buna karşılık NATO'nun askeri kanadının AB veya AB'ye üye ülkelere karşı harekete geçemeyeceği belirtiliyor. Ayrıca Yunanistan, BM Şartı'nı ihlal edebilecek hiçbir eylemde bulunulmayacağına dair yazılı bir teminat da almayı başardı. Solana, bu anlaşmayı hafta sonu NATO Genel Sekreteri George Robert Son'la, pazartesi günü de Kopenhag'da AB'ye aday

⁸³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ülkelerin toplantısına katılacak olan Türkiye Cumhurbaşkanı ile görüşeceğini belirtti.”⁸⁴

The Guardian gazetesinde 1 Kasım 2002 tarihinde yayımlanan “*Avrupa büyümesine katılımın Türk umudu*” başlıklı haberde, AB’nin 3 Kasım genel seçimlerinin sonucu ne olursa olsun AB’nin uzun süredir tarih verilmesi için “can atan” Türkiye’ye bunu vermeye hazır olduğu öngörüsüne yer verilmiştir. Haberde, AB diplomatlarının Türkiye’de önde gelen seçim anketlerine göre hükümeti kurması beklenen İslamcı geçmişi olan AKP için bunun iyi bir şans olduğunu, Kopenhag’daki Aralık zirvesinde Türkiye’nin Birliğe katılması için bunun imzalanabileceği açıklamaları da yer almıştır⁸⁵.

The Guardian’da 5 Kasım 2002 tarihinde yayımlanan “*AB’den ihtiyatlı tepki*” başlıklı haberde ise Brüksel’in Türkiye’deki seçim sonuçlarına ölçülü yaklaştığı belirtilmiştir. Haberde, Türkiye’nin üyelik müzakerelerine başlamak için tarih isteği vurgulanarak, AB’nin Dış Politika Temsilcisi Javier Solana’nın şu sözlerine yer verilmiştir: “Birliğin taahhüdü altında birbirine güven telkin eden mevcut ilişkilerimizin yapıcı ruhuyla, gelecekte Türk hükümetiyle çalışacağız.”. Öte yandan haberde, Avrupa Komisyonu’nun reform politikasının izlenmesi konusunda yeni hükümeti uyararak daha temkinli davrandığına dikkat çekilmiştir⁸⁶.

BBC’de 14 Kasım 2002 tarihinde yayınlanan haberde TBMM’nin seçimlerden sonra ilk kez toplandığı belirtilerek, yeni siyasi gelişmelere yer verilmiştir. “*Türk parlamentosu ilk toplantısını yaptı*” başlıklı haberde seçimleri İslami kökenli AKP’nin büyük çoğunlukla kazandığı, yasaklı parti lideri Recep Tayip Erdoğan’ın seçime giremediği ama AB Dış İlişkiler ve Savunma Temsilcisi Javier Solana’yla görüşüğünü ve Cuma günü de Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’le Başbakan’ın belirlenmesi için konuşacağı belirtilmiştir⁸⁷.

⁸⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁸⁵ *The Guardian*. (1 November 2002). “Turkish hope of joining EU grows”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,823673,00.html>.

⁸⁶ *The Guardian*. (5 November 2002). “Guarded reaction from EU”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,830108,00.html>.

⁸⁷ *BBC*. (14 November 2002). “Turkey parliament holds first session”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2471863.stm>.

BBC'de 14 Kasım 2002 tarihinde yayınlanan “*AB'nin değişen yüzü*” başlıklı haberde, genişleme ve Türkiye'yle ilgili sorular yer almıştır. Sorular ve *BBC*'nin yanıtı şu şekilde olmuştur. “Avrupa'nın sınırları nerededir? AB daha fazla genişlemeye ne zaman ve nerede ‘yeter artık yeter’ diyecek? Neden AB 10 yeni üyeyi kulübe katılmaya davet ederken bu kadar mücadele ediyor? Çünkü daha karmaşık ve büyük bir adayla da uğraşacak: Türkiye. Türkler belki yakın bir zamanda AB'ye katılmayacak ama üyelik müzakerelerinin başlaması için Ankara'dan AB'ye baskı ve sitem var”⁸⁸.

The Guardian'da ise, 21 Kasım 2002 tarihindeki “*Büyük davet*” başlıklı haberde, Türkiye'nin AB üyelik davetinin büyük pazarlıklara bağlı olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde, Türkiye'ye müzakerelere başlama tarihi verilmesinin koşulları da Kıbrıs anlaşmazlığının çözümü, gelecekte AB askeri gücüyle NATO arasındaki ilişkilere ve ABD'nin Irak politikasına bağlı olarak gösterilerek, bunun perçinlemek için yalnızca üç hafta olduğu uyarısında bulunulmuştur. Haberde ayrıca, 12 Aralık'taki zirvenin son gününde birkaç Doğu Avrupa ve Akdeniz ülkesine resmi üyelik daveti yapılacağı belirtilerek, Türkiye tarafından adanın kuzeyinin 1974 yılında işgal edilmesine karşı Danimarka'da Kıbrıs'ın üyeliğine yeşil ışık yakılacağı belirtilmiştir⁸⁹.

Yine, Kopenhag Zirvesi öncesi 3 Aralık 2002 tarihinde *The Guardian*'da yayımlanan haberde, bu kez ABD'nin Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediği açıkça yer almıştır. “*Amerikan şahini Türkiye'nin AB içinde yer almasını istiyor*” başlıklı haberde, Bush yönetiminin önde gelen şahini Paul Wolfowitz'in Türkiye'nin demokrasi geçmişinin Saddam yönetimindeki Irak dahil Müslüman ülkeler için model olabileceği çağrısı yer almıştır. Haberde, Wolfowitz'in AB'nin “İmkansız gördüğü Türkiye'yi içine alan genişlemesinin sürmesini istediği belirtilerek, Amerikan Savunma Bakan Yardımcısı'nın “Nasıl büyüyeceğini abartmak imkansız. İki haftada ABD dostu Türkiye'yle ilişkiler sağlanabilir” sözlerine dikkat çekilmiştir.

⁸⁸ *BBC*. (14 November 2002). “The changing face of the EU”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2471789.stm9>

⁸⁹ *The Guardian*. (21 November 2002). “The big invitation”. <http://www.Guardian.co.uk/cyprus/story/0,,844615,00.html>.

Haberde, Wolfowitz'in "Bunun dev stratejik önemi olduğu" sözleri de belirtilmiştir⁹⁰.

BBC'de 12 Aralık 2002 tarihinde yayınlanan haberde de bu kez İngiltere Başbakanı Tony Blair'in AB'nin Türkiye'ye tarih vermesiyle ilgili baskısından söz edilmiştir. "*Blair'den Türkiye'nin AB üyeliği için baskı*" başlıklı haberde, AB'nin Türkiye'ye tarih vermesini "tarihi fırsat" olarak değerlendirdiğini ve bunun için baskıyı arttırdığına dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, genişlemenin yıllar alması durumunda 10 potansiyel ülke için AB'nin Danimarka'yla birlikte uyarılması konusunda Kopenhag zirvesinin dönüm noktası olacağı sözlerine yer verilmiştir⁹¹.

The Independent'ta ise, 13 Aralık 2002 tarihinde yayımlanan haberde, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlamak için tarih alamadığı belirtilmiştir. "*Türkiye üyelik müzakereleri tarihi için başarısızlığa uğradı*" başlıklı haberde, Avrupalı liderlerin Türkiye'nin "arzulu" bir şekilde istediği AB'yle müzakerelere başlama tarihinin 2005 yılında olması isteğini geri çevirdiği yazılmıştır. Haberde, Kopenhag Zirvesinin gece yarısı yapılan basın toplantısında, Ankara'nın Aralık 2004'te AB'ye katılım müzakerelerine başlama isteğinin reddedildiği açıklanmıştır.

Haberde ayrıca, Danimarka Başbakanı Anders Forg Rasmussen'nin, "Eğer AB liderleri 2004 yılının Aralık ayında Türkiye'nin demokrasi, insan hakları, ekonomik göstergelerinde yeterli ilerleme görürse, müzakereler gecikmeksizin başlayabilir" sözleri aktarılmıştır. Haberde, Fransız-Alman planına göre 2004 yaz zirvesinde AB liderlerinin kabul etmesi durumunda müzakerelerin 2005 yılında başlatılacağı da aktarılırken, İngiliz Başbakanı Tony Blair'in, 2005 yılının müzakerelere başlamak için çok geç olmadığı ama öncesinde de olabileceğini söylediği kaydedilmiştir⁹².

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 30 Mayıs 2003 tarihli "*Türk Ordusu AB'ye Katılmaya Karşı Değil*" başlığı altında ve Leyla Boulton

⁹⁰ *The Guardian*. (3 December 2002). "US hawk wants Turkey in EU".
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,852594,00.html>.

⁹¹ *BBC*. (12 December 2002). "Blair presses for Turkey's EU membership".
http://news.BBC.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2567451.stm.

⁹² *The Independent*. (13 December 2002). "Turkey fails to win date for membership talks".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article135863.ece>.

imzasıyla yayımlanan bir makalede, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın yaptığı açıklamada, güçlü Silahlı Kuvvetler'in, ülkenin AB üyelik girişimine karşı çıktığı yolundaki iddiaları yalanladığı bildirilmektedir. Büyükanıt'ın, Türkiye'nin zaten Avrupa'nın bir parçası olduğunu ve 40 yıl önceki ilk başvurusunun ardından Birliğe katılmasının zorunlu olduğunu söylediği kaydedilen makalede, Büyükanıt'ın, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuş olan Mustafa Kemal Atatürk'ün çağdaşlaşmaya yönelik mirasının yerine getirilmesinin “jeopolitik açıdan zorunluluğu” olmasından dolayı “Türk Silahlı Kuvvetleri'nin AB karşıtı olamayacağını” belirttiği ifade edilmektedir.

Orgeneral Büyükanıt'ın, küreselleşme ve uluslararası güvenlik konulu bir konferansın açılışındaki bu sözlerinin, Birliğin en büyük ve tek Müslüman adayı olan Türkiye ile üyelik görüşmelerine başlanıp başlanmaması konusunda AB liderlerinin gelecek yıl verecekleri karar öncesinde, ordunun AB konusundaki tutumunu açıklığa kavuşturan bir girişimin işaretlerini vermiş olduğu belirtilen makalede, bazı AB diplomatlarının, güçlü Türk ordusunun Ankara'nın üyelik görüşmelerine başlaması için gerçekleştirmesi gereken insan hakları reformlarını engelleyeceği yönündeki endişelerinden dolayı Büyükanıt'ın bu sözlerinin önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Makalede, Orgeneral Büyükanıt'ın, AB'nin, “istikrarsızlıklar ve güvensizliklerle çevrili” bir ülke olarak Türkiye'nin özel koşullarına anlayış göstermesi gerektiğini, ayrıca, İslamcı köktendinciler ve Kürt teröristlerin, Türkiye'nin AB ile ilgili girişimini” kendi çağdışı ve bölücü hedeflerini gerçekleştirmek için” suistimal etmelerine asla izin verilmeyeceğini de kaydederek, bu tür hedeflerin yalnızca laik ve üniter Türk devletinin değil, bizzat AB'nin de “yüce ideallerine” ters düştüğünü söylediği kaydedilmektedir⁹³.

BBC haber ajansının internet sitesinde 30 Mayıs 2003 tarihinde “*Türkiye AB'ye Girmeye Kararlı*” başlığı altında yer alan bir haberde, Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, ülkesinin demokratik reformları yerine getirirse, 2012 yılına kadar AB üyesi olabileceğini söylediği belirtilmekte ve Erdoğan'ın, Genelkurmay İkinci Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın, ordunun Türkiye'nin AB girişimine verdiği desteği yinelemesinden saatler sonra bu açıklamayı yaptığına işaret edilmektedir.

⁹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Büyükant'ın, jeopolitik ve jeostratejik açıdan, AB'ye üyeliğin Türkiye için "zorunlu" olduğunu söylediği ifade edilen haberde, Erdoğan hükümetinin, ifade özgürlüğünü ve Kürt diline ilişkin hakları artırma yönünde yasa çıkarmaya hazırlandığı kaydedilmektedir. AB'nin, Türkiye'nin başvurusunu, Aralık 2004'te incelemeye ve ertesi yıl da olası müzakerelerin yolunu açmaya karar verdiği, ancak Türkiye'yi, herhangi bir reform yasasını gerektiği ölçüde yerine getirmesi gerektiği yönünde uyardığı hatırlatılan haberde, Erdoğan'ın, "Aralık 2004 yılına kadar yasalarımızı AB yasalarına uyumlu hale getirmek ve reformların tam olarak yerine getirilmesini sağlamak için gerekli bütün adımları atmak zorundayız. Eğer beraber işbirliği içinde çalışırsak, 2011-2012 tarihinin verileceğine ve bunun da gerçekçi bir zaman dilimi olduğuna inanıyorum" şeklindeki sözleri aktararak, orduyu "Türkiye'nin modernleşme sürecinin miladı" olarak tanımlayan Erdoğan'ın, orduyla gerginlik yaşandığı yönündeki söylentileri yatıştırmaya çalıştığı vurgulanmaktadır⁹⁴.

Reuters'ın 09 Eylül 2003 tarihinde Mark Bentley imzalı ve "ABD, Irak'ta Türk Askerlerinin Nereye Konuşlandırılacağı Konusunda Türklerle Sıkı Pazarlıklarla Karşı Karşıya" başlıklı haberinde, Irak'ta giderek artan kayıplarla karşı karşıya olan Washington'un NATO'nun tek Müslüman üyesi olan Türkiye'den, mümkün olduğu kadar çabuk 10 bin asker göndermesini istediği, halihazırda, Türk askerlerini istemeyen Irak Hükümet Konseyi ile aralarında çıkan anlaşmazlığı çözmekle uğraşan ABD yetkililerinin Türkiye ile uzun ve yorucu pazarlıklara girmeyebileceklerini umdukları ifade edilmektedir. Kuzey Irak'taki Kürtlerin kaygılarına yer verilen haberde, İspanya Dışişleri Bakanı Ana Palacio'nun, Türkiye ziyareti sırasında yaptığı açıklamada, Ankara'nın asker gönderme kararını takdir ettiğini belirttiği aktarılmakta, İspanya'nın AB içinde savaş konusunda görüş ayrılıklarının bulunmasına rağmen ABD'nin Irak politikasını hararetle desteklediği ifade edilmektedir. Haberde, Palacio'nun "Türkiye, BM'nin Irak'ın istikrarı ve güvenliği konusunda işbirliği çağrısına cevap vermiştir. AB'deki birçok ülke de bu çağrıya cevap verdi. AB'ye aday bir ülke olarak Türkiye, bu perspektifte değerlendirilecektir" dediği de kaydedilmektedir⁹⁵.

⁹⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁹⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Reuters'in 07 Ekim 2003 tarihinde “*Almanya, AB'nin Kararından Sonra Türkiye'ye Silah Satmayı Planlıyor*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Almanya Savunma Bakanı Peter Struck'un, Türkiye'nin AB'yle üyelik müzakerelerine başlama yönünde ilerleme kaydetmesinin, Almanya'nın, Ankara'ya silah satışına yeniden başlamasının yolunu açabileceğini söylediği belirtilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun müzakerelere başlanması için yeşil ışık yaktığı Türkiye'nin, uzun zamandan beri Almanya'nın 200'den fazla üretim fazlası Leopard 2 savaş tankını almak istediğinin söylendiği belirtilen haberde, Struck'un, tanklar konusunda Türkiye'den resmi bir talep gelmediğini söyleyerek, anlaşma yönünde hiçbir engelin olmaması gerektiğini ifade ettiği kaydedilmektedir. Haberde, Struck'un, NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer'le Berlin'de gerçekleştirdiği görüşmenin ardından düzenlediği basın toplantısında, “AB'nin şimdi üyelik görüşmelerine önderlik etmesi gerçeğinin, şimdiye kadar Leopard 2 tanklarının Türkiye'ye satışına karşı çıkanların düşüncelerinde değişikliğe neden olacağını, olması gerektiğini düşünüyorum.” şeklindeki ifadesine yer verilmektedir.

Reuters'in 26 Aralık 2003 tarihinde “*Türkiye, AB Reformlarının Uygulamasını Hızlandıracak*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Türk liderlerin, zengin bloğun önümüzdeki aralık ayında düzenleyeceği zirvede Ankara ile uzun süredir ertelenen katılım müzakerelerini başlatma kararı almasını sağlamak amacıyla, AB'nden esinlenen reformların uygulanmasına hız kazandırmak konusunda ortak bir karar aldıkları belirtilmektedir. Türkiye'nin, 15 AB üyesi, ABD ve Kıbrıslı Türklerin ikamet ettiği Kuzey Kıbrıs'ta görev yapan büyükelçilerinin, Ankara'da, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı'na AB ile ilişkilerde oynadıkları rol konusunda bilgi verdikleri ifade edilen haberde, toplantılara katılan diplomatik bir kaynağın gazetecilere, “AB'nin en geç önümüzdeki haziran ayının sonunda siyasi kriteri (katılım müzakerelerine başlamak için) yerine getirdiğimize inanması çok önemli” diyerek, bunun ekim ayında yayınlanacak olan Avrupa Komisyonu'nun yıllık ilerleme raporunda olumlu bir değerlendirmenin yer almasını sağlayacağını söylediği kaydedilmektedir. Bu olumlu değerlendirmenin AB liderlerinin Türkiye'ye aralık ayında müzakerelere başlaması için yeşil ışık yakması yolunu da açabileceği öne sürülen haberde,

yetkililerin, Türkiye'nin, Kıbrıs sorununun müzakerelere başlamayı engellemek için kullanılmaması gerektiğinde ısrar edeceğini söyledikleri belirtilmektedir⁹⁶.

Reuters'in 27 Aralık 2003 tarihinde “*Patten: Türkiye İçin AB’de Yer Var, İsrail İçin Yok*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, AB Dış İlişkiler Komisyonu üyesi Chris Patten'in, Birliğin genişleme sınırlarına yaklaştığını ancak Müslüman NATO üyesi Türkiye'nin Birliğe üye olabileceğini umduğunu söylediği belirtilmektedir. Patten'in, bazı Avrupalı politikacılar tarafından üyelik için önerilen İsrail'in, gelecek yıl üye sayısı 15'ten 25'e yükselecek AB'ye üye olmasının mümkün olmadığını söylediği kaydedilen haberde, Patten'in, İngiliz *BBC* Radyosu'na verdiği demeçte, “AB'nin bittiği bir çizgi olmalı. Neredeyse o çizgiye ulaştık. 25 ya da 30 üyeden sonra AB'nin çalışmasının zorlaşacağına dair bir düşünce var. Bundan daha fazlası olası değil” dediği aktarılmaktadır. Patten'in, gelecek yılın sonunda üyelik müzakerelerinin başlayıp başlamayacağına ilişkin bir karar bekleyen Türkiye'nin Birliğe katılmasını çok istediğini belirttiği ve “Önümüzdeki birkaç ay içinde bize üyelik müzakerelerine hazır olduğunu gösterebilmesini umuyorum” dediği ifade edilen haberde, Patten'in, Türkiye'nin kabul edilmesine ilişkin bir anlaşmanın “Kıbrıs konusunda olumlu bir karara” bağlı olduğunu da sözlerine eklediği kaydedilmektedir⁹⁷.

The Daily Telegraph gazetesinin 21 Ocak 2004 tarihinde yayımlanan “*Türkiye ve Yunanistan askeri harcamalarda kesinti planlıyor*” başlıklı haberinde, Yunanistan'ın askeri harcamaları kısacağına ilişkin bir öneride bulunduğu ve Abdullah Gül'ün bu öneri hakkında olumlu konuştuğu aktarılmıştır. İki ülkenin askeri harcamalarının çok yüksek olduğu fakat karşılıklı güvenin geliştiği belirtilmiştir. Yine, askeri harcamalardaki sınırlamaların Türkiye'yi AB üyeliğine daha çok yaklaştıracığı vurgulanmıştır⁹⁸.

The Independent'ta 23 Ocak 2004 tarihinde yayımlanan haberde, bu kez Oxford Üniversitesi Türkiye Programı Müdürü ve Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nden Philip Robins'in Türkiye hakkındaki açıklamaları yer almıştır.

⁹⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁹⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁹⁸ *TheDailyTelegraph*.(21 Ocak 2004). “Turkey and Greece plan army cuts”. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1452228/Turkey-and-Greece-plan-army-cuts.html>.

“Philip Robins: Türkiye için bir başka düş kırıklığı yılı” başlıklı haberde, 2004’ün Türkiye için ağır bir yıl olacağı öne sürülmüştür. Haberde, Türkiye’de 1990’ların ortalarından bu yana, iç ayaklanmalar yaşandığı, sınırlarında savaş olduğu, iki ekonomik kriz atlattığı, depremin kötü etkilerinin geçmediği, İslami hükümete karşı “post modern” darbe yapıldığı anımsatılmıştır.

Haberde ayrıca, eğer Kıbrıs sorununa siyasi çözüm bulmakta başarısızlığa uğranırsa, 1 Mayıs’ta bölünmüş adanın AB’ye katılacağı anımsatılarak, bu durumda Ankara ile Birlik arasındaki ilişkilerin daha da karmaşık olacağı öngörüsünde bulunulmuştur. Haberde, Türkiye’nin Aralık zirvesinde müzakereler başlama tarihi beklediği anımsatılarak, Ankara’nın Kürtler tarafından desteklenen Irak’ta etnik federalizme karşı çıktığı, demokratik yollarla seçilmiş hükümetteki post-İslamcı parti ile askerlerin ilişkilerinde gerilim atmosferi yaratılabileceği, Kıbrıs’ta düş kırıklığına uğrayabileceği uyarılarına yer verilerek, 2004’ün zor bir yıl olacağı uyarılarında bulunulmuştur⁹⁹.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 16 Temmuz 2004 tarihinde “Türkiye Avrupa’nın Güvenlik Alanında Çıkarlarını Savunarak Batılı Olduğunu Kanıtlamıştır” başlığı altında ve Yörük Işık imzasıyla yayımlanan okuyucu mektubunda şöyle denilmektedir: “Sayın Joachim Wuermeling, 14 Temmuz tarihli mektubunda, Türkiye’nin üyeliğinin Avrupa Birliği’nin geleceğini şaibeli hale getireceğini ve AB’nin kimliğinin, siyasi ve ekonomik alandaki görüşlerinin Türkiye’ye karşı korunması gerektiğini iddia ediyor... Bosna’da yapılan mukabelenin etkisiz olmasına yol açan AB’nin siyasi vizyonudur ve bundan çok daha kötüsü, Ruanda’daki soykırımda Belçika’nın ve Fransa’nın suça iştirak etmesine izin veren de aynı vizyondur. Sayın Wuermeling, Avrupa’nın bir Asya ve Müslüman ülkesi olan Türkiye’nin AB’ye üyeliğine hazır olmadığını ileri sürüyor. Böyle bir görüş Bavyera’da geçerli olabilir, ancak bugünün Avrupası’nda ırkçılık kokuyor. Türkler, Avrupa’nın kanunlarını ve kurallarını kabul edecekler mi? Kabul ettiler bile. Türk şirketleri de Ortak Pazar kurallarına uyuyor. Türk vatandaşlarının kendi davalarını Avrupa mahkemelerine götürme hakları var. Ayrıca Türkiye’de

⁹⁹ *The Independent*. (23 January 2004). “Philip Robins: Another year of frustration for Turkey”. <http://comment.Independent.co.uk/commentators/article74951.ece>.

son olarak yapılan iki seçim, Avrupa yanlısı reformlar yapılmasına büyük bir destek verildiğini gösteriyor. Bir NATO üyesi olarak Türkiye, Avrupa'nın güvenlik çıkarlarını 50 yılın üstünde bir süredir koruyor. ABD silahlı kuvvetleri Batı Almanya'yı korurken Türk ordusu NATO'nun doğu kanadını Sovyet istilasından korudu. Avrupa'nın bütünleşmesinde son 50 yılda ekonomik, sosyal ve siyasi yönden elde edilen neticeler, Türkiye olmadan mümkün olamazdı. Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin AB'yi Ortadoğu'ya yaklaştıracak iddiasına gelince, haritaya acele göz atılmasını öneririm... Sayın Wuermeling'in AB-Malta Komitesi'nde bulunduğunu hesaba katarsak, Malta'nın başkenti Valletta'nın Libya'nın Trablus kentinden yalnızca 346 kilometre mesafede olduğunu biliyor olması gerekir. Peki, Wuermeling, Malta ve Kıbrıs'ın da üyeliklerine aynı coğrafi nedenlerle karşı çıkmış mıydı? Herhalde böyle bir çözüm önerilmesinin sebebi, AB'nin haritacılık ile ilgili yaklaşımları: Madeni eurolar üzerinde Kıbrıs, uygunluk sağlanması amacıyla haritada batıya doğru kaydırıldı. İşte mali yönden sağlam bir AB politikası daha!"

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 08 Ağustos 2004 tarihinde "Türk Ordusundaki Değişim, AB Üyeliği Çabasına Katkıda Bulunuyor" başlığı altında ve Vincent Boland imzasıyla yer alan bir makalede, AB'nin, Türkiye'nin AB üyeliği yönünde kat ettiği ilerlemeye ilişkin yayımladığı rapordaki rakamların, ülkenin değişen önceliklerine ışık tuttuğu ve bu rakamlara göre 2004 yılı savunma bütçesi 5,6 milyar dolar iken, eğitim bütçesinin 6,7 milyar dolar olduğu belirtilmektedir. Bunun, sivil ve askeri yetkililer arasındaki ilişkinin değiştiğini gösteren bir işaret olduğu ve şüphesiz bu meselenin Türkiye'nin AB'ye katılım şansında merkezi bir önem taşıdığı ve ordunun kendini hissettiren varlığının uzun süredir demokratik standartlarla çeliştiği ve ülkenin siyasi istikrarsızlığını kuvvetlendiren bir unsur olarak görüldüğü ifade edilen makalede, son birkaç yıl içerisinde gerçekleştirilen anayasal ve yasal reformlarla, idari yetki dengesinin ordudan seçilmiş siyasetçiler lehine değişmeye başladığı ifade edilmektedir. Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) kontrolünün geçen ağustos ayında generallerden sivillere geçmesiyle önemli bir adım atıldığı ve savunma harcamalarının daha şeffaflaştığı ve savunma harcamalarından önümüzdeki yıldan itibaren Meclis'in sorumlu olacağı, ordunun hassas kamu kurullarına temsilci atama hakkının da sona erdiği hatırlatılan makalede, uzmanların, ordunun reform sürecinden

memnuniyetinin, en azından şu an için, AB'nin reformların baş gözlemcisi rolünü üstlenmesine izin vermeye hazır olduğunu da gösterdiğini söyledikleri kaydedilmektedir. Makalede, Stratejik Çalışmalar Enstitüsü'nde üst düzey danışman olan ve Türk ordusu üzerine çalışan Gareth Jenkins'in, "*Türkler siyasi süreci etkilemenin ve hükümetten hesap sormanın başka yolları olduğunu görürlerse, ordunun bu rolü oynamasına daha az başvururlar fakat bu, bir nesil alır*" dediği aktarılmaktadır.

The Financial Times gazetesinde 02 Haziran 2005 tarihinde "*Avrupa'nın Güvenilirlik İçin İzleyeceği En İyi Yol Büyümek*" başlığı altında ve Quentin Peel imzasıyla yayımlanan bir yorumda, Fransa ve Hollanda'da yapılan AB anayasası referandumlarından çıkan "hayır" sonucu değerlendirilmektedir. Referandumlarda sadece yeni Avrupa anayasasına değil, aynı zamanda AB'nin genişlemesine de "hayır" denildiği kaydedilen yorumda, bunun aynı zamanda, Birliğin son 50 yıl içinde sağladığı tüm kazanımlarının da reddedilmesi anlamına geldiği ifade edilmektedir. Yorumda, artık geçerliliğini yitirmiş de olsa, yeni anayasa metninin ruhunu teşkil eden "yeni bir meşruiyet anlayışıyla daha fazla demokrasi ve şeffaflık" temeline sahip çıkılması gerektiği vurgulanarak, böyle bir meşruiyet olmaksızın, Balkanlar, Türkiye ve Ukrayna'yı kapsayacak şekilde doğu ve Güney Avrupa'da istikrar ve demokrasiyi destekleyecek genişleme sürecinin gerçekleşmeyeceği aktarılmaktadır¹⁰⁰.

Yine aynı tarihte, *The Daily Telegraph* gazetesinde "*Şimdi de Hollanda 'Hayır' Dedi*" başlığı altında yayımlanan bir haberde, Hollanda'da 200 yıldır ilk kez yapılan bu referandumda halkın avro ile ilgili sıkıntılardan fiyat artışlarına, özellikle Türkiye'nin üyeliği olmak üzere birliğin genişlemesine yönelik tepkilerini dile getirme şansı elde ettiği bildirilmektedir. Haberde, AB anayasasının Fransa'nın ardından Hollanda'da da büyük bir çoğunlukla reddedildiği belirtilmekte ve Avrupalı liderlerin, anayasasının tüm üye ülkelerde oya sunulması gerektiği yönünde ısrarcı oldukları vurgulanmaktadır¹⁰¹.

¹⁰⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁰¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

The Daily Telegraph gazetesinde aynı gün “*Yaşlı Avrupa Kulübü Özünü Koruma Mücadelesi Veriyor*” başlığı altında yayımlanan bir yazıda, Fransa ve Hollanda’dan gelen “hayır” yanıtlarının ne anlama geldiğini kavramanın, AB için aylar hatta yıllar alacağı belirtilmekte; ancak birliğe katılmak isteyen ülkeler için “*Yaşlı Avrupa’nın kendi içine döndüğü*” mesajının gayet açık olduğu vurgulanmaktadır. İngiltere’nin halen, Türkiye’nin de dahil olacağı AB’nin yeni genişlemelerinin sadık savunucusu olduğu kaydedilen yazıda, Fransa ve Hollanda’nın Türkiye’ye yönelik açık karşıtlığına ilaveten, Almanya’da önümüzdeki sonbaharda yapılacak erken seçimlere de Türk sorununun damgasını vuracağı, Almanya’daki muhafazakar muhalefetin Türkiye’yi AB içinde görmek istemediği aktarılmaktadır¹⁰².

The Independent’ta 17 Aralık 2004 tarihinde yayımlanan haberin konusu bu kez Brüksel Zirvesinde Türkiye’nin 2005 “yılında tam üyelik müzakerelerine başlama kararı verilmesiyle ilgili olmuştur. “*AB Türkiye’ye üyelik müzakereleri için tarih verdi*” başlıklı haberde, Avrupalı liderlerin 3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye’yle tam üyelik müzakerelerine başlama kararı aldığı belirtilmiştir. Haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın müzakere tarihi almak için çok çaba sarf ettiği kaydedilmiştir. Haberde, Türkiye’nin Mayıs ayında AB’ye üye olana Kıbrıs hükümetini tanımadığı anımsatılarak, Avrupa komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso’nun, “AB bu gece Türkiye’ye kapıyı açtı. Türkiye’nin bunu memnuniyetle kabul edeceğine gerçekten inanıyorum” sözleri aktarılmıştır.

Haberde ayrıca, Mayıs ayında bölünmüş Kıbrıs’ın AB’ye üyeliğinin zor sorunlardan biri olduğuna dikkat çekilerek, tüm baskılara karşın Türkiye’nin Kıbrıs Rum Kesimi’ni tanımadığının altı çizilmiştir. Haberde, Kıbrıs Rum Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos’un, çözüm için her türlü çabayı göstereceğine söz verdiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Türkiye’nin Kıbrıs’ı tanımayı reddetmesine karşın, Ankara Anlaşması çerçevesinde Kıbrıs Rum Kesimi dahil 10 yeni üyeye gümrük birliğini uygulamasının beklendiği anımsatılmıştır¹⁰³.

¹⁰²Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁰³*The Independent*. (17 December 2004). “EU sets date for talks on Turkish entry”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article25252.ece>.

Aynı tarihte, *The Daily Telegraph*'ta yayımlanan “Küresel gücün anahtarı” başlıklı haberde, Türkiye'nin askeri gücünün AB'ye dahil edilmesinin AB'yi küresel bir güç yapacağını tahmin edildiği dile getirilmiştir. Buna göre, Ankara'nın askeri gücünün Fransa ve İngiltere'nin toplam gücünden daha fazla olduğu vurgulanmıştır. Türkiye'nin AB topraklarını Asya'ya genişleteceğinden ve Avrupa'yı Ortadoğu'da güçlü bir aktöre dönüştüreceğinden bahsedilmiştir. Yine, Türkiye'nin AB'ye girişinin ABD'deki neo-muhafazakarlar tarafından bir tehdit olarak görüldüğü belirtilmiştir¹⁰⁴.

The Independent gazetesinde 18 Aralık 2004 tarihinde yayımlanan “Tarihi başarı: Türkiye'nin AB'ye katılım yolu açık” başlıklı haberde, 41 yıl bekledikten sonra sonunda AB'nin Türkiye'ye Birliğe katılım için müzakerelerin 2005 yılında tarihi teklifi kabul ettiğini belirtilmiştir. Haberde, “çılgın” müzakerelerden ve her şey göze aldığı günden sonra Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın da teklifi kabul ettiği kaydedilmiştir. Haberde, Avusturya'nın Fransa'nın Ankara'nın üyeliği konusunda Birliğe katılımı öncesi halk oylamasına gideceği kararına katıldığı, çünkü herhangi bir ulusun Türkiye'nin katılımını veto edebilme şansı olması gerektiğini savunduğu yer almıştır. Haberde, Fransa, Almanya, Avusturya ve Hollanda'nın muhalefetine karşın, AB liderlerinin kararında Türkiye'nin kulübe üyeliğinin büyük bir yük olmayacağı kararını aldığına dikkat çekilmiştir. Haberde, müzakerelerin ‘açık uçlu’ olacağı, sonuçta üyeliğinin garanti olmadığı Türkiye'ye iletildiği de aktarılmıştır¹⁰⁵.

The Guardian gazetesinde 30 Haziran 2005 tarihinde yayımlanan haberde, Türkiye'nin 40 yıldır AB'ye katılma girişimlerinin bir gün önce Brüksel'de Avrupa Komisyonu üyeleri arasındaki tartışmalardan sonra reddedildiği açıklanmıştır. “Komisyon Türkiye'nin AB umudunu koruyor” başlıklı haberde, Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso'nun bir grubun AB'ye tam üyelik yerine ‘ayrıcılık ortaklık’ önerisini kestiğine dikkat çekilerek, Türkiye ile müzakerelerin planlandığı

¹⁰⁴ *The Daily Telegraph*. (17 Aralık 2004). “The key to global power”.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1479237/The-key-to-global-power.html>.

¹⁰⁵ *The Independent*. (18 December 2004). “Historic breakthrough: way clear for Turkey to join EU”.
<http://news.Independent.co.uk/europe/article25397.ece>.

gibi 3 Ekim’de başlayacağı ve komisyonun buna zemin hazırlaması gerektiği belirtilmiştir¹⁰⁶.

The Independent’ta aynı tarihte yayımlanan haberde ise, Türkiye’nin AB üyelik yolunun Avrupa Komisyonu’nun müzakerelerdeki resmi planına göre olacağına dikkat çekilerek, Komisyonun 3 Ekim’de görüşmeleri başlatacağı anımsatılmıştır. “*AB Türkiye için kapıyı açık tutuyor ama öngörülen zorlu müzakereler sürecektir*” başlıklı haberde, Fransa ve Hollanda’nın Avrupa Anayasası’nı halkoyuyla reddetmesinden sonra, komisyondaki bazı üyelerin Türkiye’ye ‘imtiyazlı ortaklık’ önerdiğine dikkat çekilmiştir.

Haberde ayrıca Avrupa Komisyonu’nun genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn’nin bunu temyiz etmediği, “Bence imtiyazlı ortaklık yıllar ve aylar içerisinde müzakerelerin parçası olacaktır” dediği aktarılarak, Komisyonun güçlü bir şekilde üyelik müzakerelerini başlatacağı ve bunun da “uzun ve zor” olacağını söylediğini yazılmıştır.

Haberde ayrıca, Türkiye’nin Birliğe katılımı konusunda yükümlülük olmasına karşın Ankara’nın AB’ye katılımın stresli ve yeni üyelerin Birliğin sindirme kapasite bağlı olduğu vurgulanmıştır. Haberde, alınan kararlar bir önceki gün 25 üyeli Birlikte küçük bir adım atıldığı belirtilerek, ulusal başkentlerde Alman muhalefet lideri Angela Merkel ve Fransız ırkçı politik starı Nicolas Sarkozy’nin ve Avusturya’daki belli başlı partileri de Türkiye’nin sonuçta üyeliğine karşı olduğuna dikkat çekilmiştir¹⁰⁷.

2 Ekim 2005 tarihinde, Türkiye’nin AB ile müzakerelerine temel oluşturacak Müzakere Çerçeve Belgesi üzerinde uzlaşma arayışları sürerken konu ile ilgili birçok haber İngiliz basınında yer almıştır. Türkiye’nin üyeliğinin Avrupa, Türkiye ve dünya için önemine işaret edilen haberlerde, “Avrupa, Türkiye’yi reddederse bir felaket ile karşı karşıya kalacak” “ Türkiye desteklenmeli çünkü Avrupa için doğru olanı budur” şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

¹⁰⁶ *The Guardian*. (30 June 2005). “Commission keeps Turkish EU hopes alive”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1517801,00.html>.

¹⁰⁷ *The Independent*. (30 June 2005). “EU keeps door open for Turkey but predicts ‘difficult’ talks ahead”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article295733.ece>.

Buna göre, *The Daily Telegraph* gazetesinde, Avusturya'nın Türkiye'ye ilişkin tutumunu yabancı düşmanlığının da ötesine geçtiği kaydedilmiş “bunun altında tarihte Türklerin Viyana kapısına dayanmış olmasının verdiği rahatsızlığın bulunduğundan emin olduğunu” belirtilmiştir. Haberde, “Ancak bir de Türklerin yüzyıllarca bütün medeniyetlere ev sahipliği yaptığına işaret eden alternatif tarih var” şeklinde bir ifade kullanılmıştır.

Türkiye'nin ırk ve din gibi sebeplerle reddedilmemesinin istendiği başyazıda, ilke olarak Türkiye'nin Birliğe üye olmasının önünde hiçbir engel bulunmadığı, Avusturya'nın itirazlarının mutlaka etkisizleştirilmesi gerektiği kaydedilmiştir¹⁰⁸.

Ayrıca, *The Daily Telegraph* gazetesi, Avrupa Parlamentosu'nun Muhafazakar Grup üyelerinden Daniel Hannan tarafından kaleme alınmış bir makaleye yer vermiştir. Hannan, Avrupalı politikacıların Türkiye'nin üyeliğiyle ilgili olumlu pek çok nutuk attığını, ancak bunlara kendilerinin de inanmadığını belirtmiştir.

Türklerin Aralık ayında kendilerine verilen “kriterleri gerçekleştirdikleri an Birliğe kabul edileceklerine” dair sözlere masumca inandıklarını ifade eden Hannan, “Türkleri bugün reddetmek tabii ki önemli bir şey. Ama bundan daha da önemlisi, onları 10 yıl boyunca küçültücü fedakarlıklarda bulunmaya zorladıktan, yüzlerce binlerce AB yarasını sindirmelerini sağladıktan sonra reddetmektir. Bu tam bir felaket olacaktır” ifadelerini kullanmıştır.

Hannan, Türkiye'nin önüne konulan Kıbrıs'ı tanımak, sözde Ermeni soykırımını kabul etmek gibi şartları da eleştirirken, AB'nin diğer hiçbir aday ülkeye böyle şartlar koşmadığına işaret etmiştir¹⁰⁹.

Yine, *The Daily Telegraph*'ta 4 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan haber, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlamaya odaklanmıştır. “*AB Ankara'nın üyelik müzakerelerine başlama kararını bekliyor*” başlıklı haberde, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlama kararının son dakikada onaylandığına dikkat çekilerek,

¹⁰⁸*TheDailyTelegraph*. (2 October 2005). “Austria sabotages Turkish EU talks”. http://watch.windsofchange.net/2005/05_0926_1002.htm.

¹⁰⁹*The Daily Telegraph* .(2 October 2005).

İngiliz Dışişleri Bakanı Jack Straw'ın Ankara'nın son dakika anlaşmasıyla AB'nin müzakerelerin başlama teklifini kabul ettiğini söylediği belirtilmiştir. Haberde, Avusturya'nın blokajının aşılmasının uzun süre aldığı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün Lüksemburg zirvesi öğle yemeği törenine katılmayı reddettiği kaydedilmiştir¹¹⁰.

The Daily Telegraph gazetesinde 4 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan, İngiltere'nin AB dönem başkanlığında iki önemli sorunla karşı karşıya kalacağına dikkat çekilmiştir. “İngiltere AB-Türkiye müzakerelerini ikna ediyor” başlıklı haberde, birinci sorunun 2003–2013 AB bütçesinden hükümetlerin kabul edeceği İngiltere'ye vergi iadesi anlaşmasını sağlamak olarak gösterilmiştir.

Haberde İngiltere'nin ikinci önemli sorunun Türkiye'yle müzakerelerinin açılmasının kabulünü sağlamak olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde, müzakerelerde Avusturya'nın üyelik dışında Türkiye'ye başka bir statü tanınması ve Kıbrıs sorununun gündeme geleceğine dikkat çekilerek, İngiltere'nin 2006 Aralık-Haziran dönem başkanlığı boyunca bu iki ülkeyi ikna etmeye çalışacağı vurgulanmıştır¹¹¹.

05 Aralık 2006 tarihinde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ve Almanya Başbakanı Angela Merkel görüşmesiyle dikkat çeken Türkiye-AB ilişkilerinde geleneksel noktayla ilgili birçok İngiliz gazetesinde haber ve makale yer almıştır.

Financial Times gazetesinde yayımlanan makalede, “Fransa-Almanya ilişkilerinin eskisi gibi olmadığı, çünkü görüşmede Mitterand-Kohl dönemindeki hevesli tutumun görülemediği” belirtilmiştir. Gazetenin konuyla ilgili başyazısında, “bunun sadece Chirac-Merkel ikilisinin kişisel yapılarının tutmamasından değil, iki Almanya'nın birleşme sürecinin ardından Almanya'nın daha çok kendi çıkarlarına dönmesinden kaynaklandığı” kaydedilmiştir. “Bu nedenle Fransa ve Almanya'nın bundan böyle ortak zemin bulmak için daha çok çaba harcamaları gerekeceğine” dikkat çekilen yazıda, “genişleyen AB içinde Fransız-Alman motorunun ikili ilişkilerin sağlıklı devamı açısından büyük önem taşıdığına” işaret edilmiştir.

¹¹⁰*The Daily Telegraph*. (4 October 2005). “EU waits on Ankara's entry talks decision”. <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2005/10/03/uturkey2.xml>.

¹¹¹*The Daily Telegraph*. (4 October 2005). “Britain persuades the EU to talk Turkey”. <http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2005/10/04/dl0401.xml>.

Haberde, “Söz konusu iki ülkenin anlaşmalarının AB içindeki bir politikanın yürütülmesi için hayati önem taşıdığı” ifade edilmiş, “ancak bu iki ülke bir konuda tartışmanın aynı tarafında yer alırsa bu kez de diğer üye ülkeler, örneğin İngiltere bunun bir komplo olduğunu düşünüyor” denilmiştir. “Dünkü toplantının AB’nin yeni gerçeklerinin bir yansıması olduğu” belirtilen makalede, “görüşmenin en ihtilafli konusunun Türkiye’nin AB üyeliği olduğu” savunulmuştur. “Görüşmenin Fransa ve Almanya’nın bir şekilde birleşerek Türk hükümetine Kıbrıs Rum kesimine liman ve havaalanlarını açma konusunda sert zaman sınırlamaları tehlikesini taşıdığı” savunulan yazıda, “Almanya Başbakanı’nın dünkü görüşmede böyle bir ultimatoma verilmemesi için ikna edildiği” kaydedilmiştir.

“Görüşmede, Türkiye’nin üyeliğini destekleyen Fransa Cumhurbaşkanı Chirac’ın Merkel’i ikna ettiğinin görüldüğüne, ancak kendisinin Cumhurbaşkanlığı makamında süresinin kısaldığına” dikkat çekilen makalede, “Geçen yıllarda Fransa, Almanya ilişkilerinde iniş-çıkışlar yaşandı. Geline nokta ilişkiler hep Almanya’nın önce Avrupa’nın gelmesi gerektiği yolundaki müdahalesiyle kurtarıldı. Birleşmeden bu yana, bu da artık geçerliliğini yitirdi. Bu arada AB de daha karmaşık bir yapı haline geldi” denilmiştir.

Makalenin son bölümünde, “artık iki vitesli bir motorun Avrupa’yı yürütmeye yetmeyeceği” uyarısında bulunulurken, “genişleyen bir AB’de farklı durumlar için farklı ittifaklara ihtiyaç duyulacak. Bu daha geniş Avrupa’da Türkiye’ye de yer verilmeli” görüşü vurgulanmıştır¹¹².

1999-2006 tarihleri arasındaki dönemde, Türkiye-AB ilişkilerinin inişli çıkışlı bir seyir izlediği ve bunun İngiltere basınında sıklıkla yer aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, 1999-2006 tarihleri arasında, AB-Türkiye ilişkilerinde, genel diplomatik ve askeri meselelerin İngiltere basınındaki yansımalarının yoğun ve Türkiye’ye ilginin çok olduğu görülmektedir. Buna göre, bu meseleler ile ilgili bu bölümünde öne çıkan noktalar basın yayın kuruluşları arasındaki söylem farkı; İngiltere basınında Türkiye algılaması ile AB ve Türkiye içerisindeki tartışmalardır.

¹¹² Turkish Press Review. (05.12.2006). “*Financial Times*: Chirac And Merkel Unite to Get Tough on Turkey”. <https://www.hri.org/news/turkey/trkpr/2006/06-12-05.trkpr.html>.

İncelenen basın yayın kuruluşları göz önüne alındığında *BBC* ve *Financial Times*'ın daha objektif olduğu ve teknik konular üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Buna karşın, *The Daily Telegraph*, *The Independent* ve *The Guardian*'ın Türkiye ile ilgili haberlerde daha subjektif olduğu ve olaylara ya Türkiye tarafından ya da AB tarafından baktıkları görülmektedir. Yine de, AB-Türkiye ilişkilerine bakışta holistik anlamda bütünleştirici bir çizgide yorumlanan haberlerin de olduğu söylenebilir.

İngiltere basınında, Türkiye algılamasının da farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre, İngiltere basınında Türkiye, askeri bir müttefik olarak konumlandırıldığı gibi laik ve Müslüman olarak İslam dünyasında örnek bir ülke olarak da görülebilmektedir. Bu anlamda, Türkiye'nin ordusu ile ilgili haberlerde Türkiye övülmüş ve AB için önemli bir askeri ve stratejik güç olarak gösterilmiştir.

AB içerisindeki tartışmaların, siyasi kişilerin, tutarsız politikaların ve önyargılı algılamaların da İngiltere basınındaki haberlerde göze çarptığı görülmektedir. Buna göre, Türkiye'nin 1999 yılında, AB üyeliğini "tutkulu" bir şekilde istediği ve "can attığı" söylenirken, AB'nin kendi iç siyasetinde belirsiz ve "ihtiyatlı" olduğu ve Türkiye'ye verilecek olumsuz bir cevabın "haksızlık" olacağı vurgulanmıştır. Buna göre, AB içerisindeki belirsizliğin AB'nin kendi içindeki kurumsal, işlevsel, siyasi, ekonomik ve sosyal problemlerden kaynaklandığı ve son genişleme dalgasının ardından Türkiye'ninki gibi çetrefilli bir adaylık sürecinin bu aşamada problemliliğinden ortaya çıktığı söylenebilir. Özellikle AB'nin sınırları neresi? Avrupa neresi? Avrupalı kim? Soruları ile sorgulanan bu sürecin AB içinde zor olduğu söylenebilir. Bu gerçeğin, İngiltere basınında da dile getirildiği daha çok Türkiye ile ilgili teknik ve objektif yorumlarda ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye üyeliğine tamamen karşı olmayan İngiltere basını, üyeliğin stratejik bir önemde olduğunu belirtmekte ve objektif yaklaşımla adaylık sürecinin kısa sürmeyeceğini ve her iki tarafın da önem verdiği konularda uzlaşma sağlamanın zor olacağı vurgulanmaktadır.

4.2.İngiltere Basınında Kıbrıs Meselesi ve Yunanistan ile İlişkiler

Kıbrıs meselesi, Türkiye – İngiltere ve AB üçgeninde yıllardan beri süregelen bir sorun olarak hala tartışılmaktadır. Türkiye'nin adaylık süreci ile birlikte bu sorunun Türkiye, Yunanistan ve AB üçgenine kaydığı söylenebilir. Bu anlamda, bu bölüm, Türkiye – AB müzakerelerini tıkanma noktasına getiren bu sorunun hangi söylemsel yaklaşımlarla İngiltere basınında yer aldığını incelemektedir.

1999'lı yıllarda, İzmit depremi sonrası, Yunanistan'dan gelen yardımın kabul edilmesiyle ilerleyen Türkiye-Yunanistan ilişkileri o dönemde İngiltere basınında da geniş yer bulmuştur.

BBC'de 5 Eylül 1999 tarihinde yayınlanan bir haberde AB Dışişleri Bakanlarının toplantısının sonucu açıklanmış ve Türkiye'ye deprem yardımı için onay verildiği belirtilmiştir. “*AB'den Türkiye deprem yardımına onay*” başlıklı haberde, ülkenin kuzeybatı bölümünü harap eden deprem için büyük boyutta yardım paketinin onayladığı kaydedilerek, prefabrik evler için 30 milyon avro ve üç yıl için de 150 milyon avroluk ekonomik yardım verileceği açıklanmıştır. Haberde ayrıca, bakanların geçen yıl verilmesi onaylanan 150 milyon dolarlık bir yardımın da blokajının kaldırılmasına karar verdiği belirtilmiştir.

Ayrıca haberde Türkiye'nin deprem hasarını Birleşmiş Milletlere 10 milyar dolar olarak iletmesine dikkat çekilerek o güne kadar diğer ülkelerin ülkeye 100 milyon dolar deprem yardımı yapma taahhüdünde bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca, IMF yetkilerinin de bir hafta sonra Ankara'yı ziyaret ederek 330 milyon dolarlık yardımı ve Dünya Bankası'nın bloke ettiği 300 milyon doları konuşmasının beklendiği vurgulanmıştır¹¹³.

AB'nin deprem yardımının açıklanmasından bir gün sonra, 6 Eylül 1999 tarihinde *BBC*'de yayınlanan haberde, Yunanistan ile Türkiye arasındaki yakınlaşmaya dikkat çekilmiştir. Haberde, dönemin Yunan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu'nun hükümetinin Türkiye'nin AB'ye üye olmasını onayladığını açıkladığı belirtilmiştir. Haberde, Yunan hükümetinin bu hareketinin 17 Ağustos depreminden sonra multi milyon avroluk yardım paketini ortaklarıyla onaylamasından sonra

¹¹³ *BBC*. (5 September 1999). “EU approves Turkish quake aid”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/stm>

geldiğine dikkat çekilmiştir. Yine, Yunanistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Körfez Depremi'nden sonra gerginliklerden yakınlaşmaya dönüştüğü belirtilmiştir. Türkiye'de ardı ardına gelen depremlerden sonra Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler düzelme yoluna girmiş, bunda her iki ülkenin Dışişleri Bakanları Cem ile Papandreu'nun büyük payı olduğu belirtilmiştir¹¹⁴.

BBC'de 12 Eylül 1999 tarihinde yayınlanan analiz haberde ise Türkiye'ye Helsinki zirvesinde “yeşil ışık” yakılabileceğine dikkat çekilmiştir. “*Analiz: Türkiye İle Değişen İlişkilere Doğru*” başlıklı haberde, dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in AB mukabilleriyle Brüksel'de buluşacağı, deprem yardım paketini konuşacağını ama toplantıda “uzun süredir bekleyen” Türkiye'nin Birliğe üyelik başvurusunun da gündeme gelebileceği öngörülmüştür. Analiz haberde ayrıca, Ankara'nın adaylık olasılığının o güne kadar asla bu kadar iyi gözükmediğine de dikkat çekilmiştir¹¹⁵.

Bir gün sonra *BBC*'de yayınlanan haberde Avrupa Komisyonu'nun dış ilişkilerden sorumlu üyesi Hans van den Broek'un açıklamalarına yer verilmiştir. “*AB Türkiye değerlendirmesinde değişiklik*” başlıklı haberde, van den Broek'un Helsinki zirvesinde tartışılacak AB genişleme planlarına Türkiye'nin de dahil edilebileceği açıklamalarına yer verilmiştir. AB Dışişleri Bakanları toplantısından çıkan Van Den Broek'un, yeni kararlar alınabileceği yönündeki açıklamasına karşın Yunanistan ve Türkiye arasındaki “düşmanlık, husumet” (*antagonism*) ile insan haklarıyla ilgili endişeler yüzünden başvurusunun bekletildiğine dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, iki ülke arasındaki ilişkilerin depremden sonra birbirlerine yardım etmesiyle ilerlediği belirtilmiştir¹¹⁶.

BBC'de 18 Kasım 1999 tarihinde yayınlanan haberde ise Türkiye ve Yunanistan başbakanlarının İstanbul'da bir araya geleceği duyurulmuştur. “*Türkiye, Yunanistan zirvede buluşuyor*” başlıklı haberde, Bülent Ecevit'le Kostas Simitis'in

¹¹⁴ *BBC*. (6 September 1999). “Greece warms to Turkey”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/439014.stm>

¹¹⁵ *BBC*. (12 September 1999). “Analysis: Shifting attitudes towards Turkey”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/445405.stm>

¹¹⁶ *BBC*. (13 September 1999). “EU changes tack on Turkey”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/445993.stm>

İstanbul'da düzenlenecek OSCE zirvesinde buluşacağına dikkat çekilirken, Türk Başbakanı'nın ülkesinin AB'ye üyeliğine aday olması için Yunanistan'la pazarlık yapmayacağı açıklamasına yer verilmiştir.

AB üye adaylığı için en önemli engellerden birinin Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü olduğu öne sürülen haberde, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın 1999 Aralık ayında BM tarafından düzenlenen New York'taki barış görüşmelerine katılmayı kabul ettiği ama Yunanistan'ın Türkiye'nin adaylığı konusunda bunun yeterli olmadığına ısrar ettiğine de dikkat çekilmiştir¹¹⁷.

10 Aralık 1999 yayınlanan bir haberde ise, zirvede altı ülkenin daha üyeliğe davet edileceği belirtilirken Lipponen'in Yunan meslektaşı Kostas Simitis'le Yunanistan'ın Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki vetosunu görüşeceği kaydedilmiştir¹¹⁸.

The Guardian gazetesinin Türkiye'nin AB adaylığının açıklandığı Helsinki zirvesi öncesi "*Helsinki düş dünyası*" başlıklı haberinde, Birliğin en büyük genişlemesine ve Kıbrıs sorununa odaklanmış olduğu vurgulanmıştır. 11 Aralık 1999 tarihinde *Guardian*'da yayımlanan haberde, AB'nin 15 üyesinin gelecek beş yılda 13 üyeyle büyüme kararının Helsinki'de buluşacağı belirtilerek, Birliğin ne şekilde yürütüleceğini bilmeden bu olağan üstü genişlemeyi çözmeye başlamadığına dikkat çekilmiştir.

Öte yandan, Birliğin Türkiye'ye 'şartlı adaylık' statüsü önerdiği belirtilerek, eğer kabul edilirse Yunanistan'la Ege'deki sorunlarda gelişme kaydedilebileceği, Kürtlere dolaylı olarak yardım edilebileceği savunulmuştur. Haberde Kıbrıs'ın bölünmüşlüğüne de işaret edilerek, AB'nin Türkiye'yi davetinin sorunu daha da giriftleştireceği öne sürülerek, durumun Rusya'nın hala öz sermayesi olan Baltık ülkelerinden daha karmaşık olduğu belirtilmiştir¹¹⁹.

¹¹⁷ BBC. (18 November 1999). "Turkey, Greece meet at summit".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/525683.stm>

¹¹⁸ BBC. (10 December 1999). "EU ministers to consider Chechenya action".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/557780.stm>

¹¹⁹ *The Guardian*. (11 December 1999). "Helsinki's dreamworld".
<http://www.Guardian.co.uk/leaders/story/0,,246537,00.html>.

BBC'de Türkiye'nin adaylığının onaylandığı Helsinki Zirvesinden hemen sonra 12 Aralık 1999 tarihinde yayınlanan haberde Türkiye ile Yunanistan arasında gelişen yeni ilişkilere dikkat çekilmiştir. “*Türkiye ve Yunanistan için ‘Yeni Çağ’*” başlıklı haberde, AB liderlerinin Türkiye'nin üye adaylığına davetiyle birlikte iki ülke arasındaki ilişkilerin “Yeni Çağ”ın başlangıcı olduğu belirtilmiştir. İki ülkenin uzun süredir Ege kıta sahanlığı ve Kıbrıs sorunu yüzünden kavgalı olduğu belirtilen haberde, ilişkilerin iki ülkedeki depremlerden sonra birbirlerine yardım ettikten sonra samimiyete döndüğüne dikkat çekilmiştir. Haberde, Başbakan Ecevit'in Türkiye'nin AB üyeliği olasılığının Yunanistan'la ilişkilerin tabanını güçlendirdiği şeklinde sözlerine yer verilirken, Yunan başbakanı Kostas Simitis'in bunu onayladığı belirtilmiştir¹²⁰.

Türkiye'nin adaylık sürecinde İngiliz basınında sıkça yer alan haberlerden Yunanistan ile yakınlaşma haberlerine ek olarak bir tane de “*Yunanistan Türkiye'nin AB üyeliğine yardım ediyor*” başlığıyla 28 Şubat 2000 tarihinde *BBC*'de yayınlanmıştır. Haberde, Yunan diplomatlardan oluşan bir delegasyonun Ankara'nın AB üyeliğinin hazırlanmasına yardım için Türkiye'de olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde, Türkiye'nin AB mevzuatına uyum konusunda Yunanistan'ın deneyimlerinden yararlanacağı, Ankara'daki iki ülkenin diplomatlarının toplantısında iki geleneksel “düşman, saldırgan” (*hostile*) ülke arasında güven inşa edeceği görüşlerine yer verilmiştir¹²¹.

The Independent'da 20 Şubat 2000 tarihinde yayımlanan haberde Türkiye ile Yunanistan arasında depremden sonra ilişkilerin geliştiğinin altı çizilerek, Atina'nın Türkiye'nin adaylığı konusunda yapıcı bir şekilde çaba gösterdiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın idamı ve BM'nin bölünmüş adanın birleştirilmesi çabalarında Kıbrıslı Türklerin lideri Rauf Denktaş konularında baskı altında olabileceğine dikkat çekilmiştir¹²².

¹²⁰ *BBC*. (12 December 1999). “‘New era’ for Greece and Turkey”
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/560840.stm>

¹²¹ *BBC*. (28 February 2000). “Greece helps Turkey over EU membership”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/659781.stm>.

¹²² *The Independent*. (20 February 2000). “Why EU is now the only show in town”.
<http://news.Independent.co.uk/europe/article285228.ece>.

The Independent gazetesinde 5 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan haberde, Avrupa'nın dört büyük ülkesinin Nice Zirvesini AB'de nasıl güçlü olunabileceği çabasıyla kilitlediğine dikkat çekilmiştir. “*Almanya yönetime katılma savaşının merkezinde*” başlıklı haberde, Alman Şansölyesi Gerhard Schröder ile Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chriac'ın haftasonu boyunca birbirlerini ikna etmek için çabaladığını ama anlaşmaya varamadığını belirterek, AB'nin büyük ülkeleri İtalya, Almanya; Fransa ve İngiltere'nin Avrupa Komisyonu'nu daha karar mekanizmaları açısından çok yönetime katılan Bakanlar Konseyi'ne dönüştürmek istediği kaydedilmiştir.

Haberde ayrıca, Dışişleri Bakanlarının AB'ye tam üyelik müzakerelerinde 13 ülke olabilmesi için Türkiye'yle ilişkileri geliştirmek için yol haritasını onayladığına dikkat çekilmiştir. Haberde kabul edilen belgeye göre, Türkiye'nin Yunanistan'la arasındaki kıta sahanlığı sorununun ve bölünmüş ada Kıbrıs sorununun çözülmesi gerektiği aktarılmıştır¹²³.

Financial Times gazetesinin 19 Temmuz 2001 tarihinde, “*Bölünmüş Kıbrıs, AB'nin Genişlemesini Veto Etmekle Tehdit Ediyor*” başlıklı ve Judy Dempsey imzasıyla yayımlanan haberinde, Kıbrıs Rum kesiminin, AB'ye katılmadan önce bölünmüş ada konusuna siyasi bir çözüm bulunamaması halinde Türkiye'nin üyelik görüşmelerini engelleme tehdidinde bulunarak, Türkiye ve Brüksel'e meydan okuduğu bildirilmektedir. Kıbrıs'ın AB'deki Daimi Temsilcisi Theophilos Theophilou'nun yapılan bir mülakat sırasında, Türkiye'nin AB'ye girişinin veto kapsamında olacağını söylediğine işaret edilen haberde, Theophilou'nun uyarısının, bu konunun, AB'nin genişlemesinde başağrısı olacağı yönündeki Avrupa Komisyonu ve çoğu üye ülkenin tahminlerini doğru çıkardığı belirtilmektedir. Haberde, Yunanistan'ın baskısı sonucu AB liderlerinin, 1997 yılında Kıbrıs'a tam üyelik statüsünü tanıdıkları, Ankara'nın itirazlarına ve adanın statüsünün çözümlenmemesine rağmen bunun gerçekleştiği, Türkiye'nin, 1974'de Lefkoşa'daki darbe sonrasında Kıbrıs'ın kuzeyine asker gönderdiği hatırlatılmakta ve şöyle denilmektedir: Brüksel ile AB'ye giriş görüşmelerine başlayacak olan Kıbrıs, 2002 yılı sonuna kadar görüşmeleri tamamlamayı ve 2004 Avrupa Parlamentosu

¹²³ *The Independent*. (05 December 2000). “Germany at center of battle over voting power”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article156994.ece>.

seçimlerinde yer almayı ümit eden 10 ya da 12 ülkeden bir tanesi. Bu arada Theophilou, Birleşmiş Milletler'in bir çözüme varılabilmesi için mümkün olan her şeyi yapacağını belirterek, 'Türkiye'nin uyuşmazlığı nedeniyle bu mümkün olmazsa, Kıbrıs'ın AB'ye girişinde ilerleme kaydedilmeli ve kaydedilecektir. Bir çözüm olmasa bile, bunu genişlemede bir sorun olarak görmüyoruz' dedi. AB diplomatları ise aksini düşünüyorlar. Bazı üye ülkeler bir çözüm sağlanmadan Kıbrıs'ın AB'ye girişini ertelemek isteyebilirler¹²⁴.

BBC'nin 20 Temmuz 2001 tarihinde, "ABD, Kıbrıs Sorununun Çözümü İçin Kıbrıs'ın AB Üyeliğini Bir Çare Olarak mı Görüyor?" başlıklı haberinde, gazeteci Yasemin Çongar'ın konuyla ilgili değerlendirmesi aktarılmaktadır. Haberde, Washington'un yaklaşımının, başından beri AB ile üyelik müzakerelerinin, Rum yönetiminin yürüttüğü bu müzakerelerin desteklenmesi ve bu müzakerelere Türk tarafının da katılımı için bir formül bulunması doğrultusunda olduğu belirtilmekte, ABD'nin, Türkiye'nin AB üyeliğini de gerçekten hararetle desteklediği ve aynı şekilde Türkiye ile AB arasındaki yakınlaşmanın katılım ilişkisinin ilerletilmesinin de Kıbrıs'taki sorunun çözümüne yardımcı olacağı kanısında olduğunu dile getirdiği ifade edilmektedir. Amerikalı yetkililerin, Türk tarafının dolaylı görüşmelere katılmaya ikna olması durumunda Kıbrıs'taki Türk tarafının AB sürecinde söz sahibi olmasının daha garanti olacağını düşündüğünün vurgulandığı haberde, Amerikalıların, adanın sorunlarına Türklerin kendi istekleri doğrultusunda çözüm bulunmasının bu yolla mümkün olabileceğine inandıkları kaydedilmektedir¹²⁵.

Reuters'in 24 Temmuz 2001 tarihinde, "BM, Çıkmaza Giren Kıbrıs Görüşmelerinin Kısa Süre İçinde Yeniden Başlayacağını Umuyor" başlıklı Irwin Arief'in haberinde, Birleşmiş Milletler tarafından dün yapılan açıklamaya göre, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Glafkos Klerides ve Türk Kesimi Lideri Rauf Denktaş ile barış görüşmelerinin en kısa zamanda başlayacağı umudundan söz edilmektedir. BM Sözcüsü Fred Eckhard'ın, söz konusu açıklamayı, Ankara'da bulunan Denktaş'ın, Annan'la New York'ta görüşeceğini ve BM himayesinde yapılan barış görüşmelerinin devamı yönünde hareket edebileceğini

¹²⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹²⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

söylemesinden sonra basın mensuplarına yaptığı ve “Kıbrıs görüşmelerinin tekrar rayına sokulması amacıyla çabaların sürdüğü biliniyor. Genel Sekreter, bunun çok kısa bir zaman içinde gerçekleşeceğini umuyor” dediği aktarılmaktadır. Haberde, AB, NATO, ABD ve Birleşmiş Milletler’in Kıbrıs ihtilafına çözüm istedikleri vurgulanan haberde, Kıbrıs konusundaki gerginliğin, NATO müttefiki Yunanistan ve Türkiye arasındaki çekişmenin esası olduğu kadar AB’nin genişleme planının önündeki bir sorun olarak da durduğu belirtilmektedir. Dünyanın büyük bir bölümü tarafından adanın tek meşru yönetimi olarak görülen Güney’in, AB üyeliği için en önde giden adaylardan biri olduğu, Denktaş’ın, Kıbrıs’ın AB üyeliğine karşı çıktığı ifade edilen haberde, Denktaş’ın "Temaslar iyi giderse görüşmeler başlayabilir, ancak bu durum Genel Sekreter ile New York’ta yapacağım görüşmeye bağlı” dediği kaydedilmektedir¹²⁶.

BBC’nin 4 Eylül 2001 tarihinde, “*Kıbrıs’ın AB Üyeliği, Türkiye-AB İlişkilerini Yeniden Gündeme Getirdi*” başlıklı ve Sabetay Varol imzalı haberinde, Avrupa Parlamentosu’nun Kıbrıs raporunun görüşmeye açıldığı bildirilmekte, Türkiye’nin, Kıbrıs’ın üyeliğine karşı tutumunun da bir kez daha gündem konusu olduğuna işaret edilmekte, belgeyi asambleye sunan raportör Jacques Poos’un, Rauf Denktaş ve Türkiye’ye sert bir şekilde çattığı ve üstü kapalı olarak BM Genel Sekreteri’nin yaptığı öneriyi sabote etmekle suçladığı ifade edilmektedir. Poos’un, ABnin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Verheugen’in Ağustos ayı sonunda Denktaş’la yaptığı son görüşmeye rağmen Avrupa Parlamentosu’nun önceden benimsediği sert tutumunu değiştirmemesini istediği belirtilen haberde, “Kıbrıs’ın, AB üyeliğine alınmasına misilleme olarak Türkiye’nin, adanın kuzeyini 82. vilayet biçiminde ilhak etmesi halinde AB üyeliği umutlarına kendi kendine son vereceğini belirten söz konusu raporun, yarın öğle saatlerinde oylanmasının beklendiği, değişiklik önerilerinin bir bölümünün Poos raporunu daha da sertleştirirken, özellikle Avrupa liberallerinin, raporu, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs lehine yumuşatan öneriler vermesinin dikkat çektiği” kaydedilmektedir¹²⁷.

¹²⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹²⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Aynı tarihte, *Reuters*'in “*AB, Türkiye İle Taze Bir Kıbrıs Tartışması Başlatmak İstiyor*” başlıklı haberinde, eski Lüksemburg Dışişleri Bakanı Jacques Poos'un parlamentoda oylamaya sunulacak raporu konu edilmekte, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Guenter Verheugen'in, Poos'un raporu hakkında yapılan bir tartışmadaki sözlerine yer verilmektedir. Verheugen'in, milletvekillerinden, 15 üyeli bloğa katılmadan önce Kıbrıs'ı yeniden birleştirmek için, Türkiye'yi, görüşmeleri engellediği takdirde ortaya çıkacak sonuçlar konusunda uyararak yerine diplomatik çabaları desteklemeye odaklanmalarını istediği belirtilen haberde, Uluslararası olarak tanınan Kıbrıs Rum hükümetinin, Birliğe katılacak üyelerin en önde gelenleri arasında olduğu ve büyük bir olasılıkla 2004'te üyeliğe kabul edileceğine işaret edilmektedir. Poos'un parlamentoda oylamaya sunulacak raporunda, “Eğer Türkiye, Kıbrıs'ın AB'ye girmesi halinde Kuzey Kıbrıs ile birleşme tehdidinde bulunursa kendi AB adaylığına son verecektir” denildiğine dikkat çekilen haberde, anlaşmazlığın, AB ve BM'nin, Kıbrıs Türk lideri Rauf Denktaş'ı, Kıbrıs konusunda barışçı bir çözüm için BM himayesinde yapılan dolaylı görüşmelere geri döndürmeye ikna etmeye çalıştığı hassas bir zamanda ortaya çıktığı kaydedilmektedir. Denktaş'ın, Kıbrıs hükümetiyle eşit statü ve yalnızca Ankara'nın tanıdığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası olarak tanınması talebinde bulunduğu ifade edilen haberde, Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın yaptığı açıklamada, Türkiye'nin hiçbir zaman Kuzey Kıbrıs ile birleşmeye yemin etmediğini belirttiği ve Türkiye'ye olan kişisel düşmanlığından dolayı Poos'u suçladığı da bildirilmektedir¹²⁸.

Reuters'in 2 Ekim 2001 tarihinde, “*AB, Kara Para Aklandığı İddialarına Karşı Kıbrıs'ı Savundu*” başlıklı haberinde, Başbakan Bülent Ecevit'in, “AB'nin Kıbrıs'ı üyeliğe kabul etmeden önce, Kıbrıs Rumlarının 'karapara oyunları'ndan dolayı iki kez düşünmesi gerektiği” şeklindeki açıklamasıyla ilgili olarak, AB yetkililerinin, karapara aklandığı iddialarının Kıbrıs'ın AB'ye katılım girişimini engellemeyeceğini ve yavaşlatmayacağını, bölünmüş adanın, bu problemi çözmek için gerekeni yaptığını belirttikleri bildirilmektedir. Eski bir CIA ajanı olan James Woolsey'in de İtalyan *La Repubblica* gazetesinde yayımlanan sözlerinde, Kıbrıs

¹²⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Rum hükümetinin, Usame Bin Ladin'in de adının karıştığı bir rüşvet olayında işbirliği yaptığını dile getirdiğine işaret edilen haberde, AB diplomatlarının, "Bu konuda her ne olmuşsa geçmişte kalmıştır. Avrupa Komisyonu, Kıbrıs'ın kara parayla mücadele için elinden geleni yaptığı konusunda tatmin olmuş durumdadır" açıklamasında buldukları ifade edilmekte, Kıbrıs Merkez Bankası'nın ise bu açıklamaları "mesnetsiz ve art niyetli" olarak nitelediği kaydedilmektedir¹²⁹.

14 Kasım 2001 tarihinde, *The Guardian* gazetesinde yayımlanan "AB Büyük Genişleme Yolunda İlerliyor" başlıklı Yıllık Değerlendirme Raporu, aday ülkelerin en büyüğü olan Polonya ve hala bölünmüş durumdaki Kıbrıs'la ilgili kaygıları yansıttığı bildirilmiştir. Raporda ayrıca, henüz üyelik görüşmelerine başlamayan Türkiye'nin uyarıldığı ve Türkiye'den NATO yeteneklerinin serbest bırakılmasını reddederek AB'nin savunma planlarını engellemesini durdurmasını istendiği bildirilmiştir.

Aynı tarihte, *Financial Times* gazetesinde "AB Genişlemesi" başlıklı başyazıda, "en zorlu görüşmeler Polonya ile yapılacak ama diğer olası bir engeli de Kıbrıs oluşturuyor" denmiştir. Yunanistan, en yakın müttefikini kapsamayan her türlü genişlemeyi veto edeceği bildirilen haberde, ancak, Türkiye'yi büsbütün öfkelenemesi dışında, AB'ye katılmadan adadaki bölünmenin çözümlenememesi, ileride sonsuz bir sorun kaynağı yaratacağı ve dolayısıyla, bir barış anlaşması mutlaka gerekeceği bildirilmiştir¹³⁰.

Aynı gün, *The Independent* gazetesinde "AB 2004 Yılında Büyük Genişleme ile Karşı Karşıya" başlıklı haberde, bir gün önce yayımlanan stratejik belgeye göre, Kıbrıs ve Malta ekonomik hazırlık açısından diğer adayların önünde olduğu ancak kuzeyi Türkiye tarafından 1974 yılında işgal edilen Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü, AB'ye girişini karmaşıktığı bildirilmiştir. Kıbrıs'ın durumu, AB'nin genişleme planını rayından çıkartabileceği bildirilen haberde, bazı AB üyesi ülkeler, adadaki Türk nüfusla bir siyasi anlaşmaya varmadan Kıbrıs Rum Kesiminin Birliğe girmesine karşı çıktığı vurgulanmıştır. "Her AB üyesi ülkenin parlamentosunun, yeni devletleri üyeliğe kabul eden antlaşmayı onaylaması gerekiyor ve Yunan Parlamentosunun,

¹²⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹³⁰ ABGS. Basında AB. İç Basın. (14 Kasım 2001). <http://www.euturkey.org.tr/index.php?p=20445&l=1>.

Kıbrıs'ın üyeliğini içermeyen tüm anlaşmaları reddedeceği de hemen hemen kesin” şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

Financial Times gazetesi ise, “*Brüksel Aday Ülkeler Konusunda Umutlu*” başlıklı Ekonomik İlerleme Raporu’na göre, “Romanya hiçbir kriteri yerine getiremiyor, ama ilk kez bu yolda ilerleme sağlamış durumda” denmiştir. Ayrıca, “Aday olan ama üyelik görüşmelerine henüz başlamayan Türkiye ise işlek bir piyasa ekonomisi yolunda herhangi bir gelişme göstermedi, ancak ekonomisinin ‘kayda değer bir bölümü’ Gümrük Birliği çerçevesinde AB ile rekabet ediyor” sözleri ifade edilmiştir.

Ayrıca, *Financial Times*’ın “*Yeni üyeler: AB Büyük Genişlemeye Yol Alıyor*” başlıklı haberinde, “Bu arada Kıbrıs sorunu var. Bir çözüm bulunamaması halinde, AB, Yunanistan’daki bir darbeden sonra 1974’te kuzey kesimi Türkiye tarafından işgal edilen bölünmüş Kıbrıs’ı içine alacak” ifadeleri kullanılmıştır¹³¹.

Reuters’in 25 Kasım 2001 tarihinde, “*İngiltere, Türkiye-AB Anlaşmazlığına Karşı Girişimde Bulunuyor*” başlıklı ve Paul Taylor imzalı haberinde, İngiltere Dışişleri Bakanlığı Siyasi Direktörü Peter Ricketts’in üstlendiği özel bir görevle, Ankara’da sivil ve askeri makamlarla, Türkiye’nin Avrupa Acil Müdahale Gücü’nün askeri operasyonları için NATO’nun malvarlıkları ve planlama kolaylıklarından faydalanmasına karşı çıkmasını önleme amacıyla görüşmeler yapacağı bildirilmekte, bu girişim, 15 AB liderinin gelecek ay oluşturulması planlanan güvenlik ve savunma politikasının ilk öğelerini açıklamalarından önce, sorunun çözülmesi için son şans olarak görüldüğü ifade edilmektedir. Ancak diğer diplomatların,”11 Eylül’den bu yana değişen stratejik durum içerisinde Türklerin, ABD’nin Afganistan konusunda şiddetle kendi desteğine ihtiyacı olduğunu ve Avrupalılara boyun eğmesi konusunda baskı uygulamayacağını hissettiğini” belirttikleri vurgulanan haberde, AB üyeliği için aday olan ancak en az bir on yıl için Birliğe girebilecek gibi görünmeyen Türkiye’nin, güvenlik alanı içerisinde olduğunu düşündüğü AB kriz yönetim operasyonlarında veto hakkını etkin bir şekilde kullanabilmeyi talep ettiği kaydedilmektedir. Haberde, AB diplomatlarının yapılacak görüşmelerde bir anlaşma

¹³¹ ABGS, *Basında AB İç Basın*, 14 Kasım 2001, <http://www.euturkey.org.tr/index.php?p=20445&l=1>.

sağlayamamanın dezavantaj yaratacağını, ancak Avrupa Savunma Girişiminin” çok etkileyici” sayılmayacağını söyledikleri de belirtilmekte, AB-NATO bağları konusunda yapılacak bir anlaşmanın, Brüksel ile Ankara arasında, Kıbrıs’ın AB’ye katılımı için gelecek yıl yapılacak nihai görüşme umutları konusunda ortaya çıkabilecek büyük bir krizin önlenmesine yardımcı olabileceği ifade edilmektedir¹³².

Reuters’in 23 Kasım 2001 tarihinde, “*Türk Milletvekilleri Kıbrıs Konusunda Kapalı Oturum Düzenliyor*” başlıklı ve Hıdır Göktaş imzalı bir diğer haberinde, TBMM’nin Kıbrıs konusuyla ilgili olarak yaptığı gizli oturumdan söz edilmekte, dört yıldan bu yana ilk kez doğrudan karşılıklı yapılacak Klerides-Denktaş görüşmesinin önemine işaret edilmektedir. Konuyla ilgili yetkililerin “Kıbrıs’ın satılması” endişesini taşıdıkları vurgulanan haberde şöyle denilmektedir:”NATO müttefikleri olan Yunanistan ve Türkiye’nin, Kıbrıs gibi bölgesel sorunları var. İki ülke 1974 yılında, Kıbrıs Rum kesimini Yunanistan ile birleştirmeye yönelik bir askeri darbe üzerine Türkler’in Kıbrıs’ın kuzeyine asker çıkarmasıyla birlikte neredeyse doğrudan karşı karşıya kalmıştı. Bugüne kadar tekrar tekrar yapılan diplomatik girişimler başarısızlıkla sonuçlandı. Ancak Türkiye’de bazıları, konuya Kıbrıs’ın AB’ye girmeden önce bir çözüm sağlanması baskısının, Ankara’yı, Kıbrıslı Türklerin çıkarlarını 'satma' olarak gördükleri bir duruma sürüklemesinden endişe duyuyor¹³³.

Financial Times gazetesinde 27 Kasım 2001 tarihinde, “*Kıbrıs: AB’ye Üyelik Hedefi Adayı Birleştirmeyi Başaramadı...*” başlığı ve Kerin Hope imzasıyla yayımlanan *Internet*’ten sağlanan bir yazıda, Lefkoşa’yı bir ay önce ziyaretinde AB Komisyonu Başkanı Romano Prodi’nin, hükümete Kıbrıs’ın 2004’de üye olması beklenen ilk grubun arasında olduğu "müjdesini” verdiği hatırlatılmakta, ayrıca “Avrupa’ya dahil olmanın Kıbrıs Rum hükümetinin ilk öncelikleri arasında bulunduğu” işaret edilerek, “çalkantılı Orta Doğu bölgesine çok yakın Kıbrıs’ın, bunun hem güvenlik hem de uzun vadeli ekonomik avantajlarından yararlanmayı umduğu” ifade edilmektedir.27yıldan beri bölünmüş adanın AB şemsiyesi altında yeniden birleşmesi ihtimalinin de umut edildiği kaydedilen yazıda, AB üyeliğini en

¹³² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹³³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

az Rumlar kadar arzu eden Kıbrıslı Türklerin aynı anda üye olup olamayacaklarının henüz belli olmadığı dile getirilmektedir. 4 Aralık'ta Kıbrıs'ın iki kesim liderinin BM Özel Temsilcisi Alvaro de Soto'nun gözetiminde yapacakları görüşmenin önemine dikkat çekilen yazıda, ancak görüşmeden bir sonuç çıkmasının beklenmediği vurgulanmakta, "Kıbrıs Rum kesiminin halen karapara ile mücadelede ihmalkar davrandığına ilişkin kötü şöhretini silmeye çalıştığı, ayrıca, iç pazarda daha fazla saydamlık sağlanmasının amaçlandığı" ifade edilmekte ve şöyle denilmektedir: "Artan zenginlik ve AB üyelik perspektifi, siyaseti geri plana itse de Kıbrıs Rumlarının çoğunluğu, statükoyu çözüm olarak kabul etmemektedir. Rumlar Kıbrıs Türkleri ile çok az temas imkanı bulmaktadır. İşadamları ve politikacılar bazen ülke dışında Batı'nın sponsorluğunda bir araya gelmekte, dolayısıyla da geleceğe yönelik bir ilişki kurulması ihtimali düşük olmaktadır. Ama şu sırada işbirliği umutları yeniden canlandığı için, BM'nin de yardımıyla kuzey-güney yol bağlantıları açık tutulmaktadır ve tampon bölgeye yakın gayrimenkuller restore edilmeye başlanmıştır. Rum aileler de geri dönmeye hazırlanmaktadır. PricewaterhouseCoopers'in ortaklarından ve Lefkoşa belediye başkanlığına aday Michael Zampelas bunu şöyle dile getiriyor: 'Anlaşma olursa, Yeşil Hattı kaldırmak ve kentin Rum ve Türk taraflarını birleştirmek sadece bir günü alır.'"¹³⁴

Aynı tarihte, Newsweek dergisinde "Yeni Seçkinler Kulübü" başlığı altında yayımlanan yorumda, bürokratların AB'yi "bir aile" olarak nitelendirdikleri, ancak bunun "bir kulüp olduğu" ifade edilmekte, "diğer elit kulüplerde olduğu gibi, çıkacak olanlar kadar girecek olanları da kendisinin belirlediği" dile getirilmektedir. Yeni adayların tespiti konusundaki standartlardan söz edilen yorumda, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan son raporda adaylardan 10 tanesinin 2004 gibi erken bir tarihte kabul edilmelerinin öngörülmesindeki acelecilik, "öncelikli ülkelerin aynı yıl yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılmalarını sağlamak" şeklinde değerlendirilmekte ve şöyle denilmektedir: "AB Raporuna göre Birlik, 500 milyon nüfuslu bir iç pazara sahip olacak. Bu pazar, Blarney'den Bialystock'a, Lapland'dan Kıbrıs'ın Rumca konuşulan kesimindeki Limasol'a kadar uzanacak. Ancak Bulgaristan, Romanya ve özellikle Türkiye gibi Birliğe katılmayı çok arzulayan

¹³⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ülkelerden biri olmadığımız takdirde tüm bunlar çok iyi. O halde şanslı olanlar nasıl seçildi? İlk olarak, kimin iyi ve kimin kötü olduğunun belirlenmesini sağlayan 30'dan fazla noktayı içeren bir liste var. Bu konular, malların serbest taşınmasından balıkçılığa, politikalardan mali gereksinimlere kadar değişmekte. Ancak, çok az sayıdaki aday ülke AB'nin tüm taleplerini yerine getirebiliyor; denge sorunları ekonomik olduğu kadar sosyal ve siyasi nitelik de taşıyor. Bu nedenle, kuralların biraz esnetilmesi için aday ülkelerin desteğine ihtiyaçları var. Almanya, Slovakya'dan, kuzeydeki Polonya ve Estonya'ya kadar olan ülkelerin adaylığını destekliyor. Yunanistan ise ısrarla Kıbrıs'ı destekliyor. Diğer yandan, Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri'nin iyi bir müttefiki olması işe yaramıyor. Washington hükümeti, NATO üyesi olarak Ankara hükümetine her zaman değer verip, AB'ye üyelik konusunda onu destekledi. Ancak, AB içinde hiç bir ülke Türkiye'nin tarafında yer almıyor. Türklere yönelik tepkilerden bir tanesi, idam cezasının halen yasalarda yer alıyor olması. İdam cezası üzerinde bir moratoryum olmasına rağmen, Ankara hükümetinin teröristleri idam etme hakkını mahfuz tutmasını AB kesinlikle onaylamıyor. Allah'tan Washington, Avrupa'nın seçkinler kulübüne girmeye çalışmıyor.”¹³⁵

Reuters'in 29 Kasım 2001 tarihinde, “AB, Üyelik Yaklaşırken Kıbrıs Konusunda İlerleme Kaydedilmesi İçin Baskı Yapıyor” başlıklı haberinde, AB'nin, rakip Kıbrıslı liderlere, gelecek hafta dört yıldan sonra ilk kez bir araya geldiklerinde, bölünmüş adanın geleceği konusunda Birantlaşma şekillendirmeye başlamaları için baskıyı sürdürdüğü bildirilmekte, diplomatların, sonuç ne olursa olsun, AB'nin uluslararası olarak tanınan Kıbrıs Rum hükümetiyle 2002'de görüşmelerini tamamlama hedefine bağlı kalacağını ve bu yüzden Türkiye ile karşı karşıya kalma olasılığı olduğunu söylediklerine işaret edilmektedir. Haberde, Avrupa Komisyonu'nun genişlemeyle ilgili sözcüsü Jean-Christophe Filori'nin, AB'nin, görüşmelerin Kıbrıs için siyasi bir anlaşma arayışını canlandırmasını umduğunu söylediği, ancak hızlı bir gelişme umutlarını önemsemeyen başka bir AB diplomatının, “Bu çok zor bir sorun. Ve Ankara'dan gelen sesler pek umut verici değil. Ancak saatin ilerlediğini unutmamaları gerekiyor. Görüşmenin kısa bir süre

¹³⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

içinde başlaması gerekiyor” dediği aktarılmaktadır. Kıbrıs sorununun çözümlenmesi için zamanın daraldığı ifade edilen haberde, AB’nin Kıbrıs konusundaki tavrının” Türkiye’yi çileden çıkardığı” belirtilmektedir. Avrupa Parlamentosu’nun Türkiye Raportörü olan Alain Lamassoure’un, “Türk yetkililer Kıbrıs konusunda yanlış hesap yapıyorlar. Özellikle de 11 Eylül’de ABD’ye yapılan saldırılardan beri” dediğine dikkat çekilen haberde, *Reuters*’e yaptığı açıklamada, Türkiye’nin, AB’den Kıbrıs ve kendi üyeliği konusunda imtiyazlar almak için uluslararası teröre karşı ABD önderliğinde yürütülen savaşta, NATO’nun tek Müslüman üyesi olarak stratejik önemine güvendiğini söyleyen Lamassoure’un, “Ancak biz böyle düşünmüyoruz. Türkiye değerli bir müttefik, evet. Ancak AB bir milletler ailesi... Ülkeleri stratejik önemlerine bakarak değil, aynı değerleri paylaştıkları için kabul ediyoruz” şeklindeki sözleri aktarılmaktadır. Kıbrıs sorununun Türkiye’nin AB’ye girişini etkileyeceği görüşüne yer verilen haberde, ayrıca, Türkiye’nin adaylık yolunda resmi görüşmelerin başlayabilmesi için Ankara’nın hala yapması gereken “bir sürü reform” olduğundan söz edilmektedir¹³⁶.

Financial Times gazetesinde 30 Kasım 2001 tarihinde, “Eski Arkadaşlar, Eski Anlaşmazlıkları Çözömlmeleri İçin Baskı Altında... Kıbrıs’ın Bölünmüşlüğü, Adayı AB’ye Alma Planlarıyla Ön Plana Çıkarıldı” başlığı ve Leyla Boulton-Kerin Hope ortak imzasıyla yayımlanan Internet’ten sağlanan yorumda, Denктаş-Klerides buluşması konu edilmekte, Yunan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu’nun, 77 yaşındaki Denктаş ve 83yaşındaki Klerides’in buluşmasını, “tarihi bir fırsat” olarak nitelediği bildirilmektedir. İki liderin soruna bir çözüm bulmak amacıyla bir araya gelecekleri vurgulanan yorumda, konunun tartışıldığı çeşitli kesimler tarafından bazı tavizlerin verilmesinden söz edildiği kaydedilmektedir. Kıbrıs Türklerinin çoğunun, şeklen Türkiye’nin bir parçası olmak yerine AB üyeliğini tercih ettikleri için, aynı zamanda geniş bir özerkliğe de sahip olmak istedikleri ifade edilen yorumda, Rum çoğunluğun geçmişteki zulmüne işaret eden Türklerin, çok daha büyük ve zengin Rum toplumuna karşı bunu fiziki bir güvenlik ve ekonomik hegemonya altına girmemenin garantisi olarak gördükleri de dile getirilmektedir. Kıbrıslı iki liderin, toplumlarının AB şemsiyesi altında nasıl bir arada yaşayacaklarının ayrıntılarını

¹³⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

saptama imkanını bulmaları için büyük bir çaba sarf edilmesi gerektiğine işaret edilen yorumda, Liderler Kıbrıs'ta bir araya gelirken, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın da, bu bağlamda uluslararası baskıyı güçlendirmek üzere Ankara'ya yapacağı ziyaretin zamanlamasının önemi vurgulanmaktadır¹³⁷.

Aynı tarihte, Ekonomist dergisinde “*Kıbrıs Çözümü*” başlığı altında yayımlanan bir makalede, Kıbrıs konusu ele alınmakta, şu değerlendirmeye yer verilmektedir: “Kıbrıslılar bölünmüş adalarına yönelik, dört temel seçenekle karşı karşıya kalmaktalar. Adada yaşayan hem Türkler hem de Rumlar, gevşek yapıda bir federal devlet altında birleşmek üzere anlaşılıyorlar. Veya adil sınırlar içinde, resmen ayrılmak üzere anlaşılabilirler. Ya da mevcut kısır döngü, karşılıklı dikenli teller arkasından hırlaşma şeklinde devam eder. Veya Türk tarafı, liderleri müzakerelere geri dönmeye karar verene kadar, bir tarafa bırakılarak, uluslararası alanda tanınan Rum tarafı AB'ye alınır. Tüm bu seçeneklerin dezavantajları da bulunmaktadır. Ancak halen en iyi seçenek ilk seçenek olan gevşek yapıdaki federasyon seçeneğidir. Diğer üç seçeneğin ilk seçenektan daha az tatminkar olmasının sebebidir? Mevcut kısır döngü devam edemez. Yunanistan'ın adadaki kuzenlerinin kulübe alınması arzusu ve Türkiye'nin başka bir zamanda katılmalarını istemesi şeklinde ortaya çıkan, AB genişlemesi üzerine oynanan poker oyunu, son çeyrek yüzyılın istikrarsız dengesini bozmuş durumda. Yunanlıların çoğunluğu ve bazı AB hükümetleri, Türklerin ve diğerlerinin ne düşündüğüne bakılmaksızın, uluslararası olarak tanınan Rum yönetimindeki bölgenin Birliğe girmesini istiyorlar. Diğer yönden, Atina'daki hükümet, kıyaslanamayacak derecede daha önemli durumdaki, diğer on aday ülkenin AB'ye girişini engelleyeceğini söylemekte. Eğer Yunanistan istediğini elde ederse, NATO'nun değerli ama huysuz ülkesi Türkiye, tüm bölgeyi tehlikeye sokarak, Kıbrıs Türk kesimini tamamen ilhak edeceğini söylemekte. Öyleyse, açıkça birbirleriyle yan yana yaşamak istemeyen iki toplumu bir arada yaşamaları için ikna etmektense, adada iki ayrı devletin oluşumuyla gerçekleşecek bir bölünme neden kabul görmüyor? Adadaki Türklerin, Türkiye'nin müdahalesi sırasında adadaki nüfus oranları yüzde 18 iken, şu anda yüzde 37'ye ulaşmış durumda. Rumlar haklı olarak mevcut statükoyu donduran bir anlaşmayı tamamen haksız sayıyorlar. Ama her iki

¹³⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

taraf da yeni bir paylaşım konusunda anlaşılırsa ya da eğer uluslararası olarak tazminata hükmedilirse ve eğer sınırlar her iki tarafı da tatmin edecek şekilde yeniden çizilirse, neden her iki tarafın da kendi başlarına mutlu yaşamalarına izin vermeyelim? Ama bu çeşit bir anlaşmaya varılması, uzun süredir tartışılan gevşek yapıda bir federasyon anlaşmasından çok daha zor olacak.”¹³⁸

Reuters'in 2 Aralık 2001 tarihinde, “*Kıbrıslılar Dönüm Noktası Niteliğindeki Görüşmeden Önce Bezgin Durumdalar*” başlıklı ve Michele Kambas imzalı haberinde, Kıbrıs Türk ve Rum liderlerinin, “adanın bölünmesi ve iki NATO müttefikinin birbirine düşmesine sebep olan görüş ayrılıklarını gidermek için” bir araya gelecekleri görüşmenin önemine işaret edilmekte, etnik kökeni ne olursa olsun, Kıbrıslıların çoğunun, sorunun çözümsüzlüğünden bıktıkları dile getirilmektedir.”Fakat bir kez daha, adalıların, dünyanın oturup, Kıbrıslı Türk ve Rumlar arasındaki ilişkileri zehirleyen bu irinli yarayla ilgilenmesini istedikleri” vurgulanan haberde, önümüzdeki yıla kadar bir çözüm bulunamazsa, Kıbrıs sorununun, AB'nin genişlemesini rayından çıkarabileceği, AB, Yunanistan ve Türkiye arasında ciddi gerginliklerin ortaya çıkmasına yol açabileceği ileri sürülmektedir¹³⁹.

The Independent gazetesinin 5 Aralık 2001 tarihinde, “*Görüşme Olasılığı, Kıbrıs'ta Barış Umutlarını Artırdı*” başlıklı ve Stephen Castle imzalı haberinde, Rum ve Türk liderlerinin bir araya gelerek bölünmüş Kıbrıs adasını tekrar birleştirmek için yüz yüze görüşmeler yapmayı kabul etmeleriyle, 27 yıllık anlaşmazlığa çözüm bulma umutlarının da arttığı ifade edilmektedir. Bu adım, bir şans olarak nitelendirilmekte, görüşmeleri destekleyen Birleşmiş Milletler Kıbrıs Özel Temsilcisi Alvaro DeSoto'nun, iki liderin buluşmasının ardından, ocak ayında önkoşul olmaksızın liderlerin tekrar buluşacaklarını belirten açıklamasının önemine işaret edilmektedir. Haberde, ayrıca, Kıbrıs sorununun çözümü ile AB Acil Müdahale Gücü'nün oluşturulmasına yönelik itirazlarını kaldıracağını bildirmesinin, AB'nin Türkiye ile ilişkilerini önemli derecede düzelttiği ifade edilmektedir¹⁴⁰.

¹³⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹³⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁴⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Aynı tarihte, *Reuters*'in “*Yunan ve Türk Gazeteleri, Kıbrıs Konusunda ‘Yeşil Işık Yakan Kim’ Diye Soruyor*” başlıklı ve Jeremy Gaunt imzalı haberinde, Klerides-Denktaş görüşmesiyle ilgili olarak Türk ve Yunan ve Kıbrıs basınında çıkan değerlendirmelere yer verilmekte, gazetelerin, Kıbrıs üzerinde yıllardır sürüp giden fikir ayrılıklarını gözler önüne sermekle birlikte, bölünmüş adanın rakip liderlerinin yüzyüze görüşme planlarını ihtiyatlı bir memnuniyetle karşıladıklarını belli eden ifadeler kullandıklarına işaret edilmektedir. Haberde, Türklerin, Kıbrıs Türk Lideri Rauf Denktaş'ın, Kıbrıs Rum Lideri Glafkos Klerides'i görüşme masasına geri getirip esnek olmaya zorlayarak açıkça bir zafer kazandığı görüşünde; Yunan tarafının ise, Türkiye'nin, adanın AB'ye üyeliğini de Ankara'nın üyelik düşünü de sürüncemede bırakan bölünmüş statüsü konusundaki taktiklerini değiştirmek zorunda kaldığı kanısında olduğu belirtilmektedir¹⁴¹.

The Independent'ta 5 Aralık 2001 tarihinde yayımlanan haberde, bu kez Kıbrıs görüşmelerinde barış umudu işlenmiştir. “*Kıbrıs'ta barış umuduna destek için beklenen görüşmeler*” başlıklı haberde, 27 yıldır süren bölünmüş Kıbrıs tartışmalarına çözüm umudu için Rum ve Türk liderlerin yüz yüze konuşma kararı aldığı yazılmıştır. Haberde, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Glafkos Klerides ile Kıbrıslı Türklerin lideri Rauf Denktaş'ın gelecek yıl çözüme ulaşana kadar görüşmeleri sürdüreceğine açık şekilde söz verdiği belirtilmiştir.

Haberde, Klerides'i Denktaş'ın “sürpriz” bir şekilde kendisini Lefkoşa'daki konutuna akşam yemeğine davetini kabul ettiğine dikkat çekilerek, bunun yıllar sonra Kıbrıs Cumhurbaşkanı'nın Türk işgalindeki kuzey bölgesini ziyaret edeceğinin altı çizilmiştir. Haberde ayrıca, Başbakan Bülent Ecevit'in bu girişimleri olumlu karşıladığı, perdenin kapanmadığını tersine birkaç kapının açıldığını söylediği de yer almıştır. Haberde ayrıca, Avrupa Komisyonu sözcüsü Jean-Christof Filori'nin iki liderin de çözüm için cesaretlendirilmeye ihtiyacı olduğunu söylediği kaydedilmiştir. Haberde ayrıca Kıbrıs Rum Kesimi'nin 2004 yılında AB üyesi olacağı anımsatılarak, gelecek 12 ay çözüme ulaşmak için iyi bir fırsat olacağı öngörüsü bildirilmiştir¹⁴².

¹⁴¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁴²*The Independent*. (05 December 2001). “Prospect of talks boost hop efor peace in Cyprus”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article147367.ece>.

The Daily Telegraph'ta 18 Ocak 2002 tarihinde yayımlanan haberin konusu yine Kıbrıs olmuştur. “*Sonunda görüşme*” başlıklı haberde, 1 milyon Kıbrıslının Avrupa'nın geleceğinden etkileneyeceği belirtilerek, yasal zorluklara karşın AB'nin bölünmüş adanın güneyini üyeliğe kabul edeceğin açıkladığı kaydedilmiştir. Haberde Başbakan Bülent Ecevit'in AB'yi adanın kuzeyi konusunda uyardığına dikkat çekerek, Atina'nın bölünmeden dolayı Kıbrıs'ın Birliğe alınmaması durumunda genişlemeyi bloke edeceği tehdidinde bulunduğu vurgulanmıştır.

Haberde ayrıca Kıbrıslı Rum lider Glafkos Klerides ile KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın adanın kuzeyinde bir araya geldiği ve birleşme yönündeki görüşmeleri yeniden başlatma kararı aldığı aktarılmıştır¹⁴³.

Financial Times gazetesinde 25 Ocak 2002 tarihinde yayımlanan haberde ise, Türkiye'nin bölünmüş Kıbrıs'ın AB üyeliğine kabul edilmemesi uyarısı yer almıştır. “*Türkiye bölünmüş Kıbrıs'ın giriş izni için uyarıyor*” başlıklı haberde, eğer Avrupalı liderler bölünmüş bir Kıbrıs'ı AB'ye dahil ederse, Akdeniz bölgesindeki stratejik balansın bozulmasının sorunluluğu kendilerine ait olacağına dikkat çekmiştir. Uyarının Türkiye'nin yeni AB Elçisi Oğuz Demiralp tarafından Brüksel'de Birliğin zirvesinin açılışında yaptığı konuşmada geldiği belirtilen haberde, liderlerin 10 yeni üyenin 2004 yılında Birliğe kabulünü tartıştığı belirtilmiştir.

Haberde, BM'nin geçen yıl Kıbrıs Rum lideri Glafkos Klerides'le KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş arasında görüşmeleri yeniden başlattığı anımsatılarak, Demiralp'in Kopenhag Zirvesinde Kıbrıs'ın üyeliğe kabul edilmesi durumunda Türklerin hayal kırıklığına uğrayacağı ve durumun BM görüşmelerini olumsuz etkileyeceği uyarıları yer almıştır¹⁴⁴.

Reuters'in 28 Ocak 2001 tarihinde, “*AB, Kıbrıslı Türklere Koşullu Yardım Önerisinde Bulundu*” başlıklı ve Yves Clarisse imzalı haberinde, üst düzey bir AB yetkilisinin, Kıbrıs'ı yeniden birleştirmek için bir barış anlaşmasına ulaşılması

¹⁴³ *The Daily Telegraph*. (18 January 2002). “Talking, at last”.
<http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2002/01/18/dl1802.xml>.

¹⁴⁴ *Financial Times*. (25 October 2002). “EUROPE: Turkey warns on admission of diveded Cyprus”
<http://search.ft.com/ftArticle,s.9>.

halinde, Avrupa Komisyonu'nun, Kıbrıslı Türklere Kuzey İrlanda tarzı cömert bir yardımda bulunacağını söylediği bildirilmektedir. Haberde, Komisyon'un 30 Ocak'ta, 2004 yılına kadar birliğe katılması beklenen ve 1974'den bu yana Türk işgali altında bulunduğu iddia edilen KKTC dahil 10 kadar yeni üyenin katılımını finanse etmek için sunacağı bir öneride, Kıbrıs için 2004-2006 yıllarında bölgesel yardım olarak 25 milyar Euro ve doğrudan tarım ödemesi olarak da 10 milyar ayırdığı, ancak bölgesel harcamanın, kısmi bir barış anlaşması yapılırsa Kuzey Kıbrıs'taki 'etnik Türklere' gideceği ifade edilmektedir. Komisyon'un, bu cazip mali teşvikin, Kıbrıslı Rum ve Türk toplumlarının liderleri Glafkos Kleridis ve Rauf Denktaş arasında bu ayın başında başlatılan doğrudan barış görüşmelerini canlandırması amacını taşıdığına işaret edilen haberde, şu ifadelere de yer verilmektedir: "Denktaş, AB giriş görüşmelerini boykot etmişti ve BM kararlarında şekillenen tek bir devlet altında iki bölgeyi, iki toplumlu gevşek federasyon yerine iki eşit devletin oluşturduğu bir konfederasyon istiyor. Koşullu yardımlar öngören AB stratejisi, bölgeye verdiği büyük para yardımıyla 1998'de Kuzey İrlanda'daki Katolik ve Protestan liderleri arasında yapılan barış anlaşmasının gelişmesine yardımcı olmuştu. Ancak Komisyon yetkilisi, Kıbrıs'ta, adada 30 bin askeri bulunan Türkiye'nin izni olmadan hiçbir şeyin yapılamayacağını kabul ediyor... AB liderleri 1997'de, diğer kriterleri karşıladığı takdirde siyasi Birantlaşma olmamasının Kıbrıs'ın birliğe katılmasını engellemesine izin vermeyeceklerini açıkladılar. Diplomatlar, bu yıl bir barış anlaşması yapılamaması halinde, AB'nin, Kıbrıs sorununu içselleştirmeyi bırakıp böylece Türkiye ile ciddi bir kriz yaşanmasına engel olabileceği uyarısında bulundular. 1999'da AB, Türkiye'ye üye adaylığı statüsü verdi, ancak insan hakları siciliyle ilgili endişeleri yüzünden henüz Ankara ile giriş görüşmelerine başlamadı." ¹⁴⁵

Reuter'in 28 Haziran 2002 tarihinde, "*Danimarka: Türkiye AB Görüşmeleri İçin Hazır Değil*" başlığı altında yayımlanan bir haberde, 1 Temmuz'da AB Dönem Başkanlığı'nı devralacak olan Danimarka'nın, Türkiye'nin Birliğe katılmak üzere görüşmeleri başlatması için siyasi ve ekonomik reformları kabul ettirmesi gerektiğini açıkladığı ifade edilmektedir. 1999'dan bu yana aday durumunda

¹⁴⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olan Türkiye'nin, AB'nin aralık ayında Kopenhag'da yapılacak zirvesinde giriş görüşmeleri için bir tarih belirlenmesini istediği, ancak Danimarka'nın, Ankara'nın hala yapması gereken çok şey olduğunu söyleyerek, bu tip beklentileri azaltmaya çalıştığı belirtilen haberde, Danimarka Dışişleri Bakanı Per Stig Moeller'in, yaptığı açıklamada, "Başlangıç tarihi alması için Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesi gerekiyor. Türkiye şu anda bu kriterleri karşılamış değil ve bu yüzden giriş görüşmelerini başlatmak için bir tarih verilemiyor" şeklinde konuştuğu aktarılmaktadır. AB'nin, Ankara'dan idam cezasını kaldırmasını, işkence iddialarını ele almasını, ordunun siyaset üzerindeki etkisini azaltmasını ve Türkiye'nin etnik Kürtlere kültürel haklar vermesini istediği, Türkiye'nin AB ile sorunlu ilişkilerini karmaşıklaştıran bir diğer sorunun da, kendisi de bir AB üyesi olan ve giriş görüşmelerini aralık ayında tamamlayıp 2004'de katılması beklenen Kıbrıs olduğu ifade edilen haberde, Türkiye'nin, Kıbrıs'ın AB'ye bölünmüş bir ada olarak girmesi durumunda kuzeydeki tek taraflı ilan edilmiş Kıbrıs Türk Devleti'ni ilhak etme tehdidinde bulunduğu, bunun da, kaçınılmaz olarak Türkiye'nin AB'ye girmesini engeller¹⁴⁶.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 28 Ağustos 2002 tarihinde "Kıbrıs İçin Mühletler" başlığı altında yayımlanan bir yazıda, Kıbrıs'ın AB üyeliği konu edilmekte ve Kıbrıs'ın onlarca yıldır süregelen bölünmüşlüğüne sona erdirmeye yönelik çabaların, AB'nin bu yıl sonu itibarıyla adanın üyelik başvurusunu cevaplandıracağından kritik bir aşamaya geldiği vurgulanmaktadır. Rauf Denktaş ile Ankara'da kendisine destek verenlerin, Kleridis ile onun Yunan destekçilerine şüpheyle bakmaya devam ettiği belirtilen yazıda, adada 30.000 askeri bulunan Türkiye'nin, Brüksel'in, Ankara'nın AB üyeliği talebine daha olumlu yaklaşır ve üyelik müzakerelerinin başlaması için bir tarih verirse Kıbrıs konusunda bir anlaşmayı kabul edebileceğinin işaretini verdiği ileri sürülmektedir. Yazıda, Brüksel'in, Türkiye'ye karşı daha uzlaşmacı bir tavır izlemesi amacıyla Yunanistan'a da baskı yapması gerektiği, eğer Ankara ve Atina arasındaki ilişkilerin genel olarak

¹⁴⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

daha ılımlı olmasıyla Kıbrıslıların bir çözüme daha kolay ulaşabileceği ifade edilmektedir¹⁴⁷.

Reuters'in 17 Eylül 2002 tarihinde, “*AB Kıbrıs’ı Genişleme Sürecinden Çıkarabilir*” başlıklı ve Gareth Jones imzalı haberinde, diplomatların açıklamalarına dayanılarak, AB’nin, hassas barış görüşmelerini bozma korkusuyla, aralık ayında giriş müzakerelerine başlamaya hazır sayılacak aday ülkeler listesinden gelecek ay Kıbrıs’ı çıkarabilecekleri ileri sürülmektedir. AB liderlerinin 24–25 Ekim’de Brüksel’de toplandıklarında 10 ülkeden oluşan listelerini onaylayacakları, isimleri geçen ülkelerin en sonunda 2004’de AB’ye katılma hakkı kazanacakları belirtilen haberde, uluslararası alanda tanınan Kıbrıs hükümetinin, ekonomisini ve yasalarını AB’ye giriş için hazırlama yolunda iyi gitse de, adanın kuzeyinde “tek taraflı ilan edilmiş” Kıbrıs Türk devleti ile AB destekli görüşmelere kilitlenmiş durumda olduğu kaydedilmektedir. Bir AB diplomatının, hem barış görüşmeleri hem de 3 Kasım’da Türkiye’de yapılacak seçimlere istinaden, “Bu önemli anda Kıbrıs’ı gelecek genişleme dalgasına koymanın akıllıca olup olmayacağını sormalıyız. Seçim öncesinde Türkiye’de kargaşa yaratacak bir şey yapmak istemiyoruz. Brüksel zirvesinin zamanlaması, Kıbrıs konusunda çok kesin konuşmamamız gerektiğini gösteriyor. Bir çözüm arayışındayken her iki tarafın üzerindeki baskıyı kaldırmak eminim akıllıca olacaktır” dediği aktarılan haberde, diplomatın ayrıca, Avrupa Komisyonu’nun şüphesiz üye devletlere, gelecek ayki yıllık raporunda, Kıbrıs’ın giriş müzakerelerine başlamak ve AB’ye katılabilmek için teknik olara aralık ayında hazır olacağını tavsiye edeceğini de sözlerine eklediği bildirilmektedir. Haberde, kendisi de aday ülke olan Türkiye’nin, sık sık AB’yi, adanın Kıbrıs Rum çoğunluğunun yanında olmakla suçladığı ve iki toplum arasında siyasi bir anlaşma sağlanmadan Kıbrıs’ı kabul etmemesi için Brüksel’i uyardığına dikkat çekilmekte, şu ifadeler de yer verilmektedir: “AB’ye üye devletlerin ve Avrupa Komisyonu’nun bu konuyla yakından ilgilendiklerini söyleyen diplomat, kullanılacak kesin dil konusunda henüz bir karara varılmadığını da sözlerine ekledi. AB diplomatları, şüphesiz Kıbrıs’ı ve Kıbrıs bunun bir parçası olmazsa bloğun daha fazla genişlemesini veto etme tehdidinde bulunan AB üyesi hamisi Yunanistan’ı rahatsız

¹⁴⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

etmeyecek özenli bir ifade tarzı kullanacaktır... Helsinki’de AB devlet ve hükümet başkanları, bölünmüş bir Kıbrıs’ı AB’ye kabul edip etmemeye karar verme zamanı geldiğinde konuyla ilgili bütün faktörleri hesaba katacaklarını söylediler¹⁴⁸.

The Guardian gazetesinin 30 Eylül 2002 tarihinde, “*Avrupa’nın Geleceği İrlandalıların Elinde*” başlıklı ve Ian Black imzalı internetten sağlanan yazısında, AB’nin Genişlemeden Sorumlu Yüksek Komiseri Günther Verheugen’e göre, İrlandalıların Nice Anlaşmasını kabul edip etmeme konusunda yapacakları oylamanın, aralık ayında Kopenhag’da gerçekleştirilecek zirveye kadarki süre içinde genişlemeye ilişkin hassas süreci tıkayabilecek engellerin en büyüğü olduğu belirtilmektedir. Bunun, Kıbrıs ve Türkiye’den, Rusya ile ilişkilere ve 10 üye ülkeye verilecek tarım sübvansiyonlarına kadar pek çok sorunla iç içe bulunan Alman Sosyal Demokratın engelli koşuya çıkacağı anlamına geldiği ifade edilen yazıda, Verheugen’in en çok korktuğu konunun, İrlanda’nın 19 Ekim’de "hayır" diyerek, Polonya, Macaristan, Çek cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Slovenya, Slovakya, Kıbrıs ve Malta’nın üyeliklerini erteleme ya da engellemesi olduğu kaydedilmektedir. Kıbrıs sorununun da genişleme önünde büyük bir engel olduğuna işaret edilen yazıda, Verheugen’in bu konudaki endişesinin, Kıbrıs’ın birliğe üye olmaya davet edilmemesi durumunda, Yunanistan’ın tüm genişleme paketini veto edebileceği tehdidi olduğu ifade edilmektedir. 1963’ten bu yana aday olan Türkiye’nin, üyelik müzakerelerine başlamak için bir tarih verilmesini talep ettiği vurgulanan yazıda, Uluslararası Af Örgütü’nün işkence konusunda hazırladığı son raporun da, Türkiye’nin güvenlik ve yargı sistemlerinde yapılan reformların çok da ilerleme sağlamadığını gösterdiği ifade edilmektedir. Verheugen’in, “Meselelerin ele alındığını söylemek yeterli değil. Uygulamayı görmemiz gerek. Türk görüşünün üstüne damga basmak bizim için zor” dediği aktarılan yazıda, “O halde Türkiye Kopenhag’da bir tarih alacak mı?” sorusunun Verheugen’in cevaplamayı reddettiği tek soru olduğuna dikkat çekilmektedir¹⁴⁹.

Reuters’in 1 Ekim 2002 tarihinde, “*Yunanistan, AB Savunması Konusunda Kasım Ayına Kadar Bir Anlaşmaya Varılabileceği Konusunda İyimser*” başlıklı ve

¹⁴⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁴⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

John Chalmers imzalı haberinde, Yunanistan'ın yaptığı açıklamada, Türkiye'nin şimdi, AB'nin kriz yönetimi operasyonları için NATO askeri planlamasına erişimine ilişkin görüşmelerde ilerleme sağlanması konusunda istekli olduğunu bildirdiği ve kasım ayına kadar bir anlaşmaya ulaşılabileceğine dair iyimserliğini ifade ettiği bildirilmektedir. Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu'nun, "Türkiye'de seçimler var, bu durum engel olabilir de olmayabilir de. Ancak sanırım Türk tarafının devam etme konusunda istekli olduğuna dair bir izlenim edindik" dediğine işaret edilen haberde, üst düzey bir AB diplomatının ise, Türkiye'nin, Ege'deki rakipler arasında, bloğun bu yıl Makedonya'da Barış Gücü görevini yapması planlanan Acil Müdahale Gücü planlarını engelleyen anlaşmazlıkta geri çekildiğini söylediği aktarılmaktadır. Ankara'nın bu konuda herhangi bir resmi yorum yapmadığı belirtilen yazıda, AB'nin, gelecek yıldan itibaren tam olarak operasyon el hâle gelmesi planlanan 60 bin kişilik Acil Müdahale Gücü'nün, düşük riskli operasyonlarda bile harekete geçebilmek için NATO varlıklarına erişime gereksinim duyduğu kaydedilmektedir. Konuyla ilgili Türkiye ve Yunanistan arasındaki anlaşmazlıktan da söz edilen yazıda, "Yunanistan Kıbrıs'ı göz önünde bulundurarak NATO'nun asla AB üyesi bir ülkeye karşı eyleme geçmeyeceğine ilişkin çift taraflı güvence talebinde bulundu. Haziran ayındaki bir zirvede anlaşmaya varılabileceğine ilişkin umutlar, Ankara'nın AB tarafından üzerinde değişiklik yapılan öneriyi reddetmesinin ardından boşa çıktı... AB, NATO'nun Makedonya'da 26 Ekim'de sona erecek olan barış gücü görevini devralmayı umuyordu. NATO şimdi buradaki görev süresinin uzatılmasını planlıyor ki bu, AB'ye ittifak ile bir anlaşmaya ulaşarak ocak ayında görevi devralması için zaman kazandıracaktır."¹⁵⁰

Aynı tarihte, BBC'nin "*Yunanistan'dan Türkiye'nin AB Üyeliğine Destek*" başlıklı ve Nur Batur imzalı haberinde, AB'nin, genişleme takviminin belirleneceği aralık ayındaki Kopenhag zirvesi öncesinde Yunanistan'dan Türkiye'yi destekleyen işaretler gelmeye başladığı bildirilmektedir. AB için destek arayışı çerçevesinde Atina'ya giden Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) heyetiyle görüşen Başbakan Simitis'in, Kopenhag zirvesi sırasında Türkiye'ye üyelik yolunda takvim verilmesini destekleyeceklerini söylediğine işaret edilen haberde, Atina'dan

¹⁵⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

alınan bu olumlu mesajların Irak konusundaki uluslararası gelişmelerle ve Amerikan yönetiminin Ankara'dan beklentileri ile bir bağlantısı olup olmadığı konusunda şu yorum yapılmaktadır:”Amerika'nın, Irak'a askeri müdahaleye hazırlanması Yunanistan'ı iki açıdan kaygılandırıyor. Her şeyden önce Atina, Yunan ekonomisini olumsuz yönde etkileyeceği için operasyona karşı çıkıyor. Ayrıca operasyon yüzünden Kıbrıs'ın, AB üyeliğinin de tehlikeye girmesinden korkuyor. Irak operasyonunun, Türkiye'nin önemini artıracaklarını bu nedenle de ne Amerika ne de AB'nin, Kıbrıs yüzünden Türkiye ile çatışmaya girmek istemeyeceğini düşünüyorlar. Aralık'taki zirveye kadar siyasi çözüm olmazsa bazı ülkelerin Kıbrıs'ın üyeliğini dondurma eğilimine girmesinden korkuyorlar. Simitis hükümeti bu endişe nedeniyle Türkiye'nin, Kıbrıs'taki tepkisini azaltmaya yönelik bir politika izliyor. Simitis'in AB'ye ikna turuna çıkan Türk işadamları heyetiyle yaptığı görüşmede ortaya koyduğu tutumda bu politikayı daha da netleştirdi. Simitis aralık ayındaki Kopenhag zirvesinde Türkiye'ye tam üyelik müzakerelerinin başlaması için tarih verilmesini destekleyeceklerini söyledi böylece Türkiye'yi en fazla destekleyen lider ülke rolünü üstlenmiş oldu. Simitis, iki ülke arasındaki yakınlaşmanın ve Türkiye'nin, AB üyeliğinin Yunanistan'ın çıkarına olduğunu örnekler ile de anlattı ve Kıbrıs'da da çözüm bulunabileceğini vurguladı ancak eğer çözüm bulunmazsa Türkiye'nin de Kıbrıs'ın üyeliği karşısında tepki göstermemesini istedi. Tuncay Özilhan görüşmede Kıbrıs'da Belçika modelinin uygulanmasından söz edince Simitis de bu modelin uygulanabileceğini ancak farklı modellerden esinlenerek yeni bir model oluşturulamayacağını savundu. TÜSİAD üyesinin, Yunan Dışişleri Bakanı Papandreu ile görüşmesinde de ağırlık yine Kıbrıs oldu. Özilhan'ın, Denктаş'ın yine son zamanlarda masaya getirdiği önerileri desteklediği ve uzlaşmaya çalıştığını vurguladığı ancak aynı yaklaşımın Kleridis'de görülmediğini belirterek uzlaşması için Kleridis'i ikna etmesini istediği bildiriliyor.”¹⁵¹

Yine aynı tarihte, *Reuters*'ın “*Bir Yıl İçinde Türkiye'nin AB Müzakereleri Raydan Çıkabilir*” başlıklı haberinde Türkiye'nin AB'ye katılmak için müzakerelere

¹⁵¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

başlamısından bir yıl sonra, “kasvet ve karşılıklı yabancılaşma havasından kaçabilmek oldukça zor” ifadeleri yer almıştır¹⁵².

Reuters'in 2 Ekim 2002 tarihinde, “*BM'nin, 2003'e Kadar Kıbrıs Konusunda Bir Anlaşmaya Varma Umutlarını Ertelemesi Gerekebilir*” başlıklı ve Michele Kambas imzalı haberinde, Kıbrıs konusunda bu yılın sonuna kadar bir anlaşma sağlanması olasılığının giderek azaldığı, bu durumda Birleşmiş Milletler'in, bir uzlaşmaya varılması yönündeki çalışmalarını yeniden ertelemesi gerektiğini kabul etmek zorunda kalabileceği ifade edilmektedir. AB'nin aralık ayında genişleme konusunda alacağı karar öncesinde bir anlaşmaya varılması için zaman hızla azalırken BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın, hiçbir ilerleme kaydedilemediği yolundaki haberlere karşın, gelişmeleri gözden geçirmek üzere Kıbrıslı Rum lider Glafkos Kleridis ve Kıbrıslı Türk lider Rauf Denktaş ile bu hafta New York'ta bir araya geleceğine işaret edilen haberde, arabulucuların, AB'nin aralık ayında vereceği karardan önce herhangi bir anlaşma sağlanacağından umutlu olmadıkları kaydedilmektedir. Bir anlaşma olmadan Kıbrıs'ın bölünmüş bir ada olarak üyeliğe kabul edilmesi halinde Türkiye'nin, kendi AB üyeliği umutlarını da suya düşürecek bir tutumla, adanın kuzeyini” ilhak etme” tehdidinde bulunduğu hatırlatılan haberde, görüşmeleri yakından takip eden kaynakların, 3 Kasım'da yapılacak seçimler yaklaşırken Kıbrıs meselesinin Türk siyasetine malzeme olmasını istemeyen Annan'ın, kasım ayı ortalarına kadar bir barış planı sunabileceğini belirttiği aktarılmaktadır. Bir anlaşmaya varılması konusunda zaman darlığına dikkat çekilen haberde, Lefkoşa'da bulunan bağımsız bir düşünce kuruluşundan uzman James Ker-Lindsay'ın, geçici bir düzenlemeden söz ettiği,”Türlere bir şeyler sunmaları gerekecek” diyerek,”yazın onaylanan reformlar konusunda fikrini değiştirmedeği sürece eğer Brüksel'den AB üyelik müzakereleri için bir başlangıç tarihi belirlenerek Ankara'nın ağızına bir parmak bal çalınırsa, Kıbrıs görüşmelerinin devam edebileceğinizde sözlerine eklediği aktarılmaktadır¹⁵³.

Aynı tarihte, *Reuters*'in “*AB Üyeliği Konusunda Kıbrıs, Türkiye'nin Uyarılarını Önemsemiyor*” başlıklı ve Michele Kambas imzalı haberinde, Kıbrıs

¹⁵² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁵³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

sorunu ele alınmakta, Kıbrıs'ın AB ile müzakerelerini yürüten heyetin başkanı Vassiliu'nun yaptığı açıklamada, Türkiye'nin, Kıbrıs'ın gelecekte AB'ye katılımı konusunda bir krize yol açması durumunda uluslararası kınamayla ve tecritle karşı karşıya kalacağını söylediği aktarılmaktadır. Türkiye'nin "ilhak" tehdidinin de hatırlatıldığı haberde, "böyle sert bir hamlenin, Ankara'nın on yıllardır süren AB'ye katılma umutlarını da suya düşürebileceği" ileri sürülmektedir. Kıbrıslı liderlerin New York'ta gerçekleştirecekleri görüşmenin önemine işaret edilen haberde, geçen dokuz aydan beri her iki tarafın da görüşme sürecinde bir ilerleme kaydedemediği vurgulanmaktadır¹⁵⁴.

The Guardian gazetesinin 3 Ekim 2002 tarihinde "AB'ye Katılım İçin Geri Sayım Başladı ve Kıbrıslı Liderler Birleşme Adına Son Bir Hamle Daha Yapacaklar" başlıklı ve Helena Smith imzalı internetten sağlanan makalede, Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik Türk ve Rum liderlerinin New York'ta gerçekleştirecekleri görüşmenin önemine işaret edilmekte, çözümün sağlanmasının, gerek AB'nin genişlemesi, gerekse Türkiye ile Yunanistan'ın istikrarı bakımından gerekliliği dile getirilmektedir. Kıbrıslı iki liderin, Batı'nın bu diplomatik çıkmazı aşması yolunda dostane bir çözüme ulaşmak için yalnızca iki ayı olduğu ifade edilen makalede, zamanın daraldığına da dikkat çekilmektedir. Adayla ilgili daha önce gerçekleştirilen ve çözüme yönelik bir çözüme ulaşılamayan görüşmelerden de söz edilen makalede, uluslararası alanda tanınan Kıbrıs Rum yönetiminin tüm ada adına AB ile üyelik görüşmelerini yürüttüğü, ancak Denктаş'ın, Brüksel ile yürütülen görüşmelere katılması için yapılan davete "burun kıvırdığı" ve Türkiye'nin, adanın herhangi bir uzlaşmaya varılmadan birliğe katılması halinde kuzey bölgesini ilhak etme tehdidini sık sık tekrarladığı belirtilmektedir¹⁵⁵.

Reuters'in 9 Ekim 2002 tarihinde "Avrupa Komisyonu AB Genişleme Raporunu Onayladı" başlıklı ve Gareth Jones imzalı haberinde, Avrupa Komisyonu'nun 13 ülkenin AB'ye üyeliğine ilişkin büyük öneme sahip belgeyi onayladığı bildirilmekte, tarihi sayılabilecek bu adımın, Berlin duvarının yıkılışından 13 yıl sonra, AB'nin Doğu Avrupa'daki eski komünist ülkelere doğru genişlemesine

¹⁵⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁵⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

imkan tanıyacak olmasının önemi vurgulanmaktadır. Ancak, Brüksel'in, 13'üncü aday Türkiye için üyelik müzakereleri konusunda insan hakları sicili iddiasıyla bir tarih belirlemediği ifade edilen haberde, rapor taslağının, Türkiye'nin, barış zamanında ölüm cezasının kaldırılması ve Kürt azınlığa daha fazla kültürel haklar tanınmasını kapsayan son reform paketi hakkında olumlu ifadeler içerdiği kaydedilmekte ve şu ifadeler aktarılmaktadır: "Verheugen bugün, Alman radyosuna yaptığı konuşmada Türkiye'nin demokratik yolda ilerlemeye devam etmesini istedi ve 'Kapımız Türkiye'ye açıktır... Olumlu sonuç bu rotanın kararlılıkla takip edilmesine bağlıdır. Türkiye'nin cesaret verici bir sinyale ihtiyacı vardır ve onu bugün alacaktır' dedi. Ancak Komisyon raporunda, yine de Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlayabilmek için henüz çok fazla çalışma yapması gerektiği ifadelerine yer verildi. ABD, AB'nin Türkiye'nin insan hakları konusunda kaydettiği ilerlemeleri göz önünde bulundurmasını istedi ve stratejik yönden çok önemli bu Müslüman NATO müttefikine üyelik görüşmeleri için bir şans vermesini istedi. Böyle bir girişimin aynı zamanda AB'ye kabul edilmesinden önce, bölünmüş Kıbrıs adası konusunda çözüme varılması konusundaki ümitleri güçlendireceğini söyledi. ABD'nin Kıbrıs Özel Koordinatörü Thomas Weston *Reuters*'in kendisi ile yaptığı bir röportajda 'Umuyoruz ki rapor objektiftir ve Türkiye'nin kaydettiği aşamaları göz önüne almıştır' şeklinde görüş belirtti¹⁵⁶.

Reuters'in 7 Kasım 2002 tarihinde "AB, İhtiyatlı Bir Şekilde Yeni Komşularını İzliyor" başlıklı ve Gareth Jones imzalı haberinde, gelecek ay yapılacak ve kıtanın birleşmesi yolunda büyük bir adım oluşturacak AB Zirvesi'nde 10 aday ülkenin, uzun süredir devam eden üyelik müzakerelerinin bitimini kutlayacağına işaret edilmektedir. Brüksel'de, doğuya doğru genişlemenin tüm kıtanın yararına olacağı söylenmekle birlikte, Avrupa'da oluşacak yeni haritanın getireceği sorunların da üzerinde hassasiyetle durulduğu ifade edilen haberde, Türkiye'nin durumu da ele alınmaktadır. Birçok kesimin, fazla büyük ve denetlenmesi zor bir Müslüman ülke olduğu gerekçesi ile Türkiye'ye ilişkin olarak dile getirdiği endişelere rağmen 1999 yılında bu ülkeye resmi adaylık statüsü verildiği hatırlatılan haberde, AB yanlısı bir parti olan AK Parti'yi iktidara getiren 3

¹⁵⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Kasım seçimlerinin ardından Ankara'nın, Kopenhag'da üyelik müzakerelerinin başlangıcını tayin edecek bir tarihin belirlenmesini istediği vurgulanmaktadır. Haberde ayrıca, diplomatların Türkiye'ye en azından 'tarihin tarihi'nin, yani kaydedilen gelişmenin ileri bir tarihte ele alınacağını sözünün verilmesi gerektiğini ifade ettikleri belirtilmektedir¹⁵⁷.

The Guardian gazetesinin 12 Kasım 2002 tarihinde “*Birleşmiş Milletler, Kıbrıs Çözümü İçin Bir Aylık Süre Tanıdı*” başlıklı ve Helena Smith imzalı internetten sağlanan makalesinde, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın çözüm önerisini sunduktan sonra Kıbrıs'a -28 yıldır gerçekleştirilemeyen bir hedef olan Kıbrıs'ta barışın sağlanması konusunda bir aylık süre tanıdığı bildirilmekte, BM Genel Sekreterinin müdahalesinin, Kopenhag'da yapılacak ve Kıbrıs'ın AB'ye üyeliği konusunda karar alınacak çok önemli zirvenin bir ay öncesinde geldiğine işaret edilmektedir. Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk liderlerine detayları ile birlikte sunulan yeni planın, “Belçika devlet modelinde olduğu gibi dönüşümlü başkanlık sisteminin işleyeceği (örn. Başkan Rum ise Başbakan Türk olacak) egemen bir devletin kabul edilmesi, İsviçre modeline dayanan bir devlet benimsenmesi veya gücün her ikisi de veto hakkına sahip bir Başkan ve yardımcısı tarafından paylaşılması” şeklindeki üç temel seçeneğe imkan tanınmasının beklendiği ifade edilen makalede, BM planının Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu tarafından “tarihi bir fırsat” olarak nitelendirilmekle beraber, Atina, Ankara ve Lefkoşa'da yadırgama ve kaygı karışımı bir tepkiyle karşılandığı belirtilmektedir. BM Özel Temsilcisi Alvaro de Soto'nun basın mensuplarına yaptığı açıklamada, liderlerin plana cevap vermeleri konusunda son bir tarih belirlenmediğini söylediği aktarılan makalede, “Annan'ın girişimiyle ortaya çıkan uzlaşma korkusuna, Kıbrıs konusunda çözüm bulmakta başarısız kalınmasının, gerek NATO'da gerek Avrupa Birliği'nde krizleri tetikleyebileceğinin bilincine varılması duygusunun eşlik edebileceği” kaydedilmektedir¹⁵⁸.

BBC'nin internet sayfasında 13 Kasım 2002 tarihinde “*Kıbrıs'ta Tamam mı Devam mı?*” başlığı altında ve Barnaby Mason imzasıyla yer alan bir yazıda, Kıbrıs

¹⁵⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁵⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

sorunu konu edilmektedir. Yeni sunulan BM planının, Kıbrıs'ın bir bütün mü yoksa bölünmüş olarak mı AB'ye kabul edileceğini tayin edeceği ve BM planının reddedilmesi durumunda AB üyeliğine, uluslararası toplumca tanınan Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetinin yönettiği Güney Kıbrıs'ın gireceği belirtilen yazıda, kendisini bağımsız bir devlet olarak ilan eden ve sadece Türkiye tarafından tanınan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin AB'nin dışında kalacağı vurgulanmakta ve Türkiye'nin geçmişte adanın güneyinin AB'ye kabul edilmesi durumunda, Kuzey Kıbrıs'ı ilhak edeceği uyarısını yaptığı, buna karşılık, halihazırda AB üyesi olan, Türkiye'nin rakibi Yunanistan'ın ise Kıbrıs'ın üyeliğe kabul edilmemesi durumunda Birliğin genişlemesini tamamen veto edeceğini duyurduğu hatırlatılmaktadır. Türkiye'nin Kıbrıs Türkleri üzerindeki etkisinin çözüm bulmada çok belirleyici olacağı ancak karşılığında, kendi üyelik müzakerelerinin başlangıcı için AB liderlerinin bir tarih belirlemesini isteyeceği ve bunun da demek oluyor ki Kıbrıs'ın, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde olduğu kadar bu ülkenin dünyadaki siyasi konumunda çok büyük bir öneme sahip olduğuna işaret edilen yazıda, ABD'nin, halihazırda bir NATO ülkesi olan Türkiye'nin, Batı'ya olan bağlılığının güçlendirilmesi için AB'nin bu ülkeye olumlu bir cevap vermesi yönünde baskı yaptığı, çünkü Irak'a karşı düzenlenecek olası bir harekatta hayati bir öneme sahip olacağı dikkat çekilmektedir. AB içindeki bazı çevrelerin, Türkiye'nin üyeliği konusuna şüpheli yaklaştıkları belirtilen yazıda, geçtiğimiz hafta, Avrupa'nın geleceği konusunda yapılan Avrupa Konvansiyonu'na başkanlık eden Fransa eski Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing'in, Türkiye'nin bir Avrupa ülkesini olmadığını söylediği hatırlatılmaktadır¹⁵⁹.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 13 Kasım 2002 tarihinde “*Erdoğan, AB Umutlarını Kıbrıs Konusunda Bir Anlaşmaya Varılmasına Bağlıyor*” başlığı altında ve Leyla Boulton imzasıyla yer alan bir haberde, Türkiye'de yapılan genel seçimlerden galip çıkan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın yaptığı açıklamada, Kıbrıs'ta varılacak bir barış anlaşmasının, ülkesinin AB'ye girme şansına ivme kazandıracaklarını teyit ettiği kaydedilmektedir. Erdoğan'ın, AB başkentlerine yapacağı ziyaretlere başlamadan önce yaptığı

¹⁵⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

açıklamada, “Bu konuların birbiriyle bağlantılı, ilişkili olmadığını ne kadar çok söylersek söyleyelim, Kıbrıs sorununun çözümü sadece AB sürecini hızlandırmakla kalmayacak, Türkiye ve Yunanistan arasındaki problemlerin üstesinden gelinmesi yolunda da somut ve yararlı bir adım olacaktır” şeklindeki sözleri aktarılan haberde, BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın yeni Kıbrıs girişiminin, AB liderlerinin Kıbrıs’ın üyeliği konusunda karar vermek üzere Kopenhag’da bir araya gelmeden bir ay önce gerçekleştiği ve diplomatların bunun, bölünmüş bir Kıbrıs’ın AB üyesi olmasını engellemek için etkili bir süre sağlamasını umduğu ifade edilen haberde, böyle bir sonucun AB ve Türkiye arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyebileceği ve Ankara’yı ziyaret etmesi beklenen AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana’nın, “Şimdi Kıbrıs için bir fırsat kapısı vardır” dedi kaydedilmektedir¹⁶⁰.

Reuters’in 13 Kasım 2002 tarihinde “*Schröder, Türkiye’nin AB’ye Yönelik Girişimlerinin Reformlara Gereksinim Duyduğunu Söyledi*” başlığı altında yayımlanan bir haberde, Almanya Başbakanı Gerhard Schröder’in, yeni Türk Hükümeti’nin reformların sürdürülmesi konusunda daha fazla istek göstermesi halinde, Türkiye’nin AB’ye girme teşebbüsünün bir sonraki AB zirvesinde ilerleme kaydedebileceğini söylediği belirtilmekte, ancak Schröder’in Müslüman Türkiye’yi AB dışında bırakmanın ülkeyi İslamcı köktencilığe teşvik edeceği endişesini taşıdığına işaret edilmektedir. Belçika Başbakanı Guy Verhofstadt ile bir görüşmenin ardından Berlin’deki bir basın toplantısında konuşan Schröder’in, “Avrupa’nın, çok önemli bir ülke olan Türkiye’nin İslami köktencilığe kaymamasında çıkarı vardır. Türkiye’deki Batı yanlısı güçleri desteklemeliyiz ve bu, ancak onlara bir perspektif sunulması halinde gerçekleşebilir. Bu perspektif ise Avrupa’dır” şeklindeki sözleri aktarılmaktadır¹⁶¹.

Reuters’in 17 Kasım 2002 tarihinde “*Türk Hükümeti, Ekonomik Büyüme ve Avrupa İçin Bastırarak*” başlıklı ve Steve Bryant imzalı haberinde, başbakan olarak atanan Abdullah Gül’ün, Türkiye’nin karşı karşıya olduğu, “kötü durumdaki ekonomi, Kıbrıs, AB üyeliği ve Irak’ta bir savaş ihtimali” gibi meseleleri

¹⁶⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁶¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bulduğunu, bunun da kabineyi kurmak için çok zaman kaybetmemesi anlamına geldiğini belirttiğine işaret edilmektedir. Erdoğan tarafından açıklanan AK Parti programından da söz edilen haberde, planla ilgili olarak, "AK Parti'nin eylem planı, işkencenin kökünü kazımdan insan haklarını AB standartlarıyla uyumlu hale getirmeye kadar varan bir dizi reformu kapsıyor fakat herkes, Türkiye'nin önünde daha uzun bir yol olduğunu kabul ediyor. Büyük hedefleri bulunan plan, AK Parti'nin Parlamentodaki ezici çoğunluğunu onyıllardır devam eden yolsuzluk ve zayıf hükümet dönemini sona erdirmek için kullandığını görmeye pek hevesli olan iş dünyasının liderlerinin neredeyse tamamının desteğini aldı" değerlendirilmiştir. Dış politika konusunda donanımlı bir ekonomist olduğu belirtilen Gül'ün, ülkenin AB'ye katılma arayışını ileriye taşıyacağı vaadinde bulunarak AK Parti'nin Batı yanlısı gündemini vurguladığı kaydedilen haberde, Erdoğan'ın Kopenhag zirvesinde Türkiye'ye üyelik müzakerelerine başlama tarihi verilmesi konusunda destek toplamak üzere pazartesi günü Avrupalı başkentlere yapacağı ziyaretin önemine işaret edilmekte, bu arada Kıbrıs'a yaptığı ziyarete de yer verilmektedir¹⁶².

Financial Times gazetesinde 3 Aralık 2002 tarihinde "ABD, Ankara'ya AB'de Yer Kazandırmak İçin Baskısını Artırıyor" başlıklı ve Quentin Peel imzalı haberinde, Ankara ziyareti öncesinde, Londra'da Uluslararası Stratejik Bilimler Enstitüsünde bir konuşma yapan ABD Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz'in açıklamalarına dayanılarak, ABD yönetiminin, Türkiye'nin tam üyeliğine yönelik müzakerelerin başlatılması amacıyla kesin bir tarih verilmesi yolunda AB'ye yaptığı açık baskıyı artırdığı ifade edilmektedir. Wolfowitz'in, AB üyelerinin Türkiye'ye "kapılarını açmalarını" isterken, bunun tersi -Türkiye'yi Birliğin dışında bırakmak- "düşünülemez bile" dediği aktarılan haberde, aynı zamanda, Birleşmiş Milletler'in, Kıbrıs'ın, Türk ve Rum toplumları için hazırladığı yeni barış planını da ABD'nin tam desteklediğini belirttiği ve planın, "adil ve kalıcı bir çözümün temelini oluşturduğu"nu söylediğine işaret edilmektedir. Wolfowitz'in, gelecek haftanın, Türkiye ve AB ilişkileri açısından bir dönüm noktası olacağını söyleyerek, "Bu dönemin ne kadar önemli olduğunu, Türkiye'deki genel seçimlerin sonuçları da dahil olmak üzere olayların ne derece dikkate şayan olduğunu ifade

¹⁶² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

etmek için sözler yetersiz kalır. Türkiye’de Müslüman bir partinin seçimi kazanmasıyla Kıbrıs’ta çözümün eşğine gelebileceğimizi bir yıl önce kim tahmin edebilirdi ki?” dediğine dikkat çekilen haberde, Wolfowitz’in, AB üyeliği kararının Avrupa’ya ait olduğunu kabul etse de, bu çağrısı aşırı hassas bir siyasi karar öncesinde en kuvvetli ABD baskısını oluşturduğu ileri sürülmektedir. Haberde, ayrıca, üye ülkelerin bu konu üzerinde keskin bir görüş ayrılığı içinde oldukları; İngiltere, Yunanistan, İspanya ve İtalya destek verirken, Almanya’nın hükümet ve muhalefet arasında ikiye bölünmüş durumda olduğu, Fransa ve Avusturya’nın ise soruna daha soğuk baktıkları belirtilmekte; bu ülkelerin, üyelik müzakerelerinin başlatılması için uzlaşılacak tarihin, BM’nin Kıbrıs barış planına Türklerin desteğini alma karşılığında önerilmesi için baskı yaptıkları kaydedilmektedir¹⁶³.

Kopenhag Zirvesinin ardından 18 Aralık 2002 tarihinde *BBC*’de yayınlanan haberde ise, Türkiye’nin AB’ye verdiği nota ön plana çıkarılmıştır. “*Türkiye AB’nin Kıbrıs planını reddediyor*” başlıklı haberde, Dışişleri Bakanlığı’nın Avrupa Komisyonu ve üye devletlere nota vererek bölünmüş bir Kıbrıs’ın Birliğe kabulü konusundaki AB kararının kabul edilemez olduğunu vurgulayarak kınadığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca, notanın ardından hükümet ve ordunun BM’nin uzlaşma planları çerçevesinde ortak görüş belirlemek için toplanacağından da bahsedilmiştir. Haberde ayrıca, Dışişleri Bakanlığı’nın verdiği notanın dilinin sert olduğu öne sürülerek bu sertliğin Türkiye’nin bürokratik ve askeri duruşunu temsil ettiği şeklinde eleştirilmiştir¹⁶⁴.

Reuters’in 19 Aralık 2002 tarihinde “*Yunan Bakan: 2003 Yılı Kıbrıs ve Türkiye’ye İvme Kazandıracak*” başlığı altında ve Paul Taylor imzasıyla yer verdiği bir haberde, Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu’nun, Avrupa Birliği’nin Kopenhag Zirvesi’nde Kıbrıs sorununda bir anlaşmaya varılamamasına rağmen, Türkiye ve Kıbrıs’ta diplomatik ivmenin sürdürülebileceğini söylediği kaydedilmektedir. Papandreu’nun, 15 üyeli birliğin Kıbrıs’ı 2004 yılında alma kararının ve Türkiye’ye katılım görüşmeleri için net bir görünüm sunmasının, Kıbrıs’ta bir çözüme ulaşılması için teşvik edici olacağını belirttiği ifade edilen

¹⁶³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁶⁴ *BBC*. (18 December 2002). “Turkey rejects EU Cyprus plan”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2588089.stm>.

haberde, AB liderlerinin zirvede, Türkiye'ye katılım görüşmeleri kapılarını açma kararı vermeden önce Aralık 2004 tarihinde ülkenin insan hakları sicilinin gözden geçirilmesi konusunda anlaşmaya vardıkları hatırlatılmakta, Kıbrıs konusunda bir anlaşmaya varılmamasının Türkiye'nin AB'ye üyelik girişimini de baltalayabileceğine dikkat çekilmektedir. Haberde, Papandreu'nun, "Yunanistan ile Türkiye arasındaki yakınlaşma, bu üç yıl boyunca Türkiye'ye tekrar tekrar Yunanistan'ın AB içerisinde engelleyici olmaktan ziyade faydalı bir ortak olarak bulunmasının daha iyi olduğunu göstermiştir" dediği aktarılmaktadır¹⁶⁵.

Reuters'in 19 Aralık 2002 tarihinde "*Schröder Sağ Kanadı Uyardı: Kamuoyunu Türklere Karşı Kışkırtmayın*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in, yaptığı bir açıklamada, muhafazakar muhaliflerini, Müslümanların Avrupa'ya ait olduğunu söyleyerek, kamuoyunu, Türklerin AB üyeliğine karşı kışkırtmaktan sakınmaları yönünde uyarıda bulunduğu belirtilmektedir. Alman Parlamentosu'na sunduğu Kopenhag Zirvesi'ne ilişkin açıklamasında Schröder'in,"Vatandaşları bu yönde tercih kullanırlarsa Türkiye, Kıta Avrupası ile Doğu Akdeniz arasında önemli, belki de en önemli köprü olabilir... Türklerin katılımı konusunu, Hıristiyan Batı Avrupa'da İslama karşı yeni bir medeniyetler çatışmasını kışkırtmak adına kullanmak isteyenler, aslında insanları, Müslümanların bizim kültürümüz ve toplumumuz dışında tutulabileceklerine inandırmak istiyorlar. Bu yanlış ve tehlikeli. Müslümanlar da tüm Avrupalı toplumların gündelik yaşantısının bir parçasıdır" dediği aktarılmaktadır. Aynı habere, AFP de yer vermektedir¹⁶⁶.

Reuters'de 30 Aralık 2002 tarihinde, "*Denktaş, Güney Kıbrıs'a Dönüm Noktası Niteliğinde Bir Ziyarete Bulundu*" başlığı ve Michele Kambasile Gökhan Tezgör imzalarıyla yayımlanan bir haberde, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın, Kıbrıs Rum Lideri Glafkos Kleridis ile akşam yemeği yemek üzere yirmi beş yıldan daha uzun bir süredir ilk kez buluşmalarından söz edilmekte, diplomatların, son 35 yılın büyük bir kısmını hiç bir sonuç alınamayan müzakerelerle geçiren iki lider arasındaki bu buluşmayı, sosyal bir olay olarak nitelendirdikleri ve bunun 16 Ocak'ta

¹⁶⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁶⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi için yapılacak hayati öneme sahip görüşmeler öncesinde atmosferi yumuşatmaya dönük önemli bir adım olduğu görüşünde birleştikleri kaydedilmektedir¹⁶⁷.

Reuters'in 2 Ocak 2003 tarihinde “*Erdoğan, Kıbrıs Müzakerelerinde İlerleme Kaydedilmesini İstedi*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, AKP Lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın bölünmüş Kıbrıs Adası konusundaki Türk politikasında bir yeniden düzenlemeyi gündeme getirerek, Kıbrıs Türk Lideri Rauf Denktaş'tan, “son günlerde ortaya çıkan kendisine yönelik protestoları dikkate almasını istediği” kaydedilmektedir. Birleşmiş Milletler'in, Kıbrıs Adası'nın 2004 yılında AB'ye girmesinden önce birleştirilmesine yönelik bir anlaşmanın 28 Şubat'tan önce imzalanması için bastırıldığı belirtilen haberde, bu gergin bölünmüşlüğe son verilmesine yönelik bir anlaşmanın, Türkiye'nin AB'ye girme ümitleri için kilit önem taşıdığı vurgulanmaktadır¹⁶⁸.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 3 Ocak 2003 tarihinde “*Reformlardaki Gecikmeler Ankara'nın Bu Konuda İstekli Olup Olmadığı Yönünde Şüphelere Yol açıyor*” başlığı altında ve Leyla Boulton imzasıyla yer alan bir makalede, “Türkiye'nin AB'ye giriş müzakerelerine başlamak için şartlı olarak tarih almasının üstünden bir aydan daha az bir zaman geçmişken, bugünlerde, yeni hükümetin reform planlarında önemli bir sınavı geçememiş görüldüğü” ileri sürülmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) kamu ihaleleri konusunda yeni bir sistem oluşturmak için 1 Ocak tarihinde sona eren takvimi kaçırdığı, söz konusu reformun yakında” Meclis'ten geçip geçemeyeceği ya da üzerinde bazı 'değişiklikler' yapılması için birkaç ay daha gecikip gecikilmeyeceği konusunun belli olmadığı” ifade edilen makalede, AB, Dünya Bankası ve IMF'nin bu konudaki bir gecikmeye karşı olduğu belirtilmekte, Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'deki temsilciliğinin ekonomi danışmanı Oskar Benedikt'in “Yeni yasanın nasıl uygulanacağı, Türkiye'nin AB'ye giriş sürecindeki hızının ölçülmesine yardımcı

¹⁶⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁶⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olacaktır. Denetleme-düzenleme kurumlarının müktesebatı yerine getirmeleri gerekir” dediği aktarılmaktadır¹⁶⁹.

The Independent gazetesinde 3 Ocak 2003 tarihinde “*Türkiye Kıbrıs’ı Koz Olarak Kullanıyor... Kullansın, Ne Olur?*” başlığı altında yayımlanan başyazıda, AKP Lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın, Türkiye’nin Kıbrıs politikasındaki değişimi yansıtan açıklamasının” kısmen rol de olsa yine de memnun edici” olduğu belirtilmektedir. “Türklerin, adanın kuzey kesimindeki işgallerini, uzun süredir AB’ye girme uğraşlarında pazarlık unsuru olarak kullandıkları, bunun, uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde hoş bir yol olmadığı, ancak artık 1974 işgalinin doğurduğu ve yanlışlarından kopmanın zamanının geldiği” ileri sürülen başyazıda, Erdoğan’ın, “Biz üzerimize düşeni yapacağız. Bu, Denktaş’ın kişisel meselesi değildir” diyerek, inatçı Kıbrıs Türk Lideri Rauf Denktaş’ı eleştirdiği kaydedilmektedir. “Ankara’nın tutumundaki bu belirgin yumuşamanın, kuşkusuz Türkiye’nin, AB’ye üyelik görüşmeleri için bir başlangıç tarihi alınması yönünde artan taleplerini de beraberinde getireceği ve Türkiye’nin AB’ye katılmasına karşı çıkanların, Erdoğan’ın hala bir tür dayatma yapıyor olmasından yakınsalar da her iki tarafın da istekli olmasının bu tezleri dayanaksız kıldığı” ifade edilen başyazıda, “Kıbrıs birleşmelidir ve Türkiye AB’ye girmelidir. Gerçekten de, AB liderlerinin Kopenhag Zirvesi’nde Türkiye’ye katılım görüşmeleri için tarih vermemeleri hatadır. Türkiye’nin yeni lideri politika yapıyor olabilir, ancak bu suç değildir, sonuçlar sebeplerden daha önemlidir... Bu arada bizzat Türkiye de ilerliyor. İnsan hakları karnesi iyileşiyor ve AB’ye katılım görüşmeleri süreci de gelişmeleri hızlandırmaktan büyük teşvik olacaktır” denilmektedir¹⁷⁰.

The Independent gazetesinde, 5 Mart 2003 tarihinde “*Türkler Uyarıldı: AB’ye Üyeliğiniz Kıbrıs’ta Çözüme Bağlı*” başlığı altında ve Stephen Castle imzasıyla yayımlanan bir haberde, AB’nin dün, bölünmüş adanın birleştirilmesine dönük son BM planı adına bir hamlede daha bulunarak, Kıbrıs çıkmazının aşılmasına yardım etmesi için Türkiye üzerindeki baskılarını yoğunlaştırdığı belirtilmektedir. Haberde, ilk kez Avrupa Komisyonu’ndan, Türkiye’nin AB’ye üyeliği konusunun,

¹⁶⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁷⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunana dek askıya alınacağı yönünde bir açıklama geldiği ve AB'nin genişlemeden sorumlu temsilcisi Gunther Verheugen'in açıklaması ile yapılmak istenenin, Ankara'yı, Kıbrıs Türk kesimi lideri Rauf Denktaş'a söz konusu BM planını kabul ettirmek için elinden geldiğince baskı yapmaya zorlamak olduğu ifade edilmektedir. Kıbrıs'ın statüsüne hiç değinilmediği, ancak Verheugen'in dün, Türkiye'nin,"kendi AB üyelik davası açısından, Kıbrıs'ta çözümsüzlüğün, ne gibi sonuçları olacağını tartacak kapasitede" olduğunu ifade ettiği kaydedilen haberde; çözümsüzlük durumunda" Türkiye'nin bir AB üyesi devleti tanımayan ülke konumunda olacağını" da altını çizdiği ve "Bu koşullar altında üyelik görüşmelerini başlatmak olası görünmüyor" dediği aktarılmaktadır¹⁷¹.

Reuters'in 6 Mart 2003 tarihinde "*Türkiye Kıbrıs'ta Tarihi Bir Kararın Eşiğinde*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Kıbrıs konusu ve sertlik yanlılarınca, Kıbrıs konusundaki bir BM planı üzerinde anlaşmaya varılması yönündeki çabalarından dolayı eleştiriler alan Türk lider Recep Tayyip Erdoğan ile Denktaş arasındaki görüşme ele alınmaktadır. Türkiye'nin Kıbrıs'ın üçte birini elinde tuttuğu ve adanın yeniden birleştirilmesi yönündeki çabalarınsa her defasında sonuçsuz kaldığı belirtilen haberde, Türk kesiminden Rum kesimine toprak transferinin yanı sıra Rumların bir kısmının Türklerin kontrolündeki bölgeye geri dönmelerine imkan tanıyacak olan BM Kıbrıs planı üzerinde bir mutabakat sağlanamadığı takdirde, Türkiye'nin AB umutlarının da suya düşebileceği ileri sürülmektedir. Haberde, uluslararası camianın tanıdığı Kıbrıs Rum Hükümeti'nin önümüzdeki ay bir üyelik anlaşması imzalayacağı, Kıbrıs Türk tarafının ise bir anlaşma olmaması halinde bu katılıma dahil olamayacağı, dolayısıyla da Türkiye'nin flört ettiği AB ile karşı karşıya geleceğine işaret edilmektedir¹⁷².

Reuters'in, 11 Mart 2003 tarihinde "*BM, Kıbrıs Barış Görüşmelerinden Çekildi*" başlığı altında ve Michele Kambas imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıslı Türk ve Rum liderler arasındaki barış görüşmelerinin dün bir sonuca bağlanamadığı ve BM'nin, adanın AB'ye kabul edilmeden önce yeniden birleştirilmesine yönelik çabalarının sonuna geldiğini bildirdiği belirtilmektedir.

¹⁷¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁷² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Haberde, Annan'ın, liderleri, birleşmiş bir Kıbrıs'ın, nisan ayı ortalarında, AB üyelik anlaşmasını imzalayabilmesi için 30Mart'ta referanduma gitmeleri konusunda ikna etmeyi ümit ettiği ve bir barışanlaşmasının aynı zamanda, adanın Kıbrıs Rum kesiminin; Kıbrıs Türk kesimi olsun olmasın, 16 Nisan'da üyelik anlaşmasının imzalamasının ardından Mayıs2004'te bloğa katılacak olmasından dolayı; Türkiye'nin AB'ye girme umutları açısından kritik bir önem arz ettiği kaydedilmektedir. Bir anlaşmaya varılamamasının, Türkiye'nin AB'ye katılma arzusuna büyük bir gölge düşürdüğü ifade edilen haberde; Kıbrıslı Türklerin Birliğe dışında kalacağı ve Türkiye'nin de AB ile karşı karşıya gelecek gibi görüldüğü vurgulanmaktadır. Haberde, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Gunther Verheugen'in geçen hafta yaptığı açıklamada, "Bu koşullar altında (barış görüşmelerin başarısızlığa uğraması) Türkiye ile üyelik görüşmelerinin başlamasının nasıl mümkün olacağını anlamak zor. 1 Mayıs 2004'ten sonra Türkiye, bir AB üyesini tanımayan ülke konumuna düşecek" dediği aktarılmaktadır¹⁷³.

Reuters'in 11 Mart 2003 tarihinde "AB, Kıbrıs Görüşmelerinin Başarısızlığa Uğramasının Ardından Türkiye'yi Uyardı" başlığı altında yer verdiği bir haberde, AB Komisyonu'nun, Türkiye'ye bir uyarıda bulunarak, BM şemsiyesi altında yürütülen Kıbrıs'ı yeniden birleştirme görüşmelerinin- Kıbrıs'ın AB'ye üyeliği öncesinde başarısızlığa uğraması halinde- Türkiye'nin AB'ye üye olma isteğini sekteye uğratabileceğini belirttiği kaydedilmektedir. Komisyon Sözcüsü Jean-Christophe Filori'nin, AB'nin yürütme organı tarafından Türkiye'nin katılım müzakerelerine başlanması konusunda rapor hazırlayacağı tarih olan Aralık 2004'te hala barış anlaşması imzalanmamış olursa müzakerelerin başlatılmasının tavsiye edilmesinin oldukça zor olacağını söyleyerek, "Raporun yayınlanacağı tarih olan 2004'ün sonunda Kıbrıs konusunda hala bir barış anlaşmasına ulaşılamamış olursa, kapımızı çalan bir aday ülkenin üyelerimizden birini tanımadığı garip bir durumla karşılaşmış olacağız. Bu durumda Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlatılacağını tasavvur etmek zor görünüyor" şeklinde açıklamalarda bulunduğu ifade edilmektedir¹⁷⁴.

¹⁷³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁷⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Financial Times gazetesinde, 12 Mart 2003 tarihinde “*Savaşın İlk Kaybı Avrupa*” başlığı altında ve Quentin Peel imzasıyla yayımlanan bir haberde, “Kıbrıs anlaşması olmadan, gelecek yıl yalnızca Rum tarafının AB’ye kabul edileceği ve bunun da, sürekli olarak Yunanistan’ın vetosuyla karşılaşmaktan korkan Türkiye’yi muhtemelen çıldırtacağı” ileri sürülmekte, bunun, tartışmalı sınırların AB’nin fiili sınırı olması anlamına geldiği, adanın bütün çözülme sorunlarının, AB’nin gündeminde yer alacağı, Yunanistan ile Türkiye arasındaki eski çekişmelerin bunun yanında çok önemsiz kalacağı” değerlendirmesi yapılmaktadır¹⁷⁵.

The Guardian gazetesinde 3 Nisan 2003 tarihinde yayımlanan haberde, dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın BM öncülüğünde adanın yeniden birleşmesini öngören görüşmelerin çıkmaza girmesini önleme girişimleri üzerine Kıbrıs Rum hükümetine ödün önerdiği belirtilmiştir. “*Denktaş yeni bir birleşme atağı deniyor*” başlıklı haberde, AB’nin Kıbrıs’ın üyeliğini 16 Nisan’da oylayacağı ve onaylaması durumunda, bu değişiklik girişimlerinin küçük kalacağına dikkat çekilmiştir.

Denktaş’ın önerisinin AB’nin tüm adanın hükümeti olarak Kıbrıslı Rumları kabul etmesinin önlenmesi olarak görüldüğü kaydedilen haberde, Birliğin ilkeleri ve çıkarlarının kuzeydeki Türk tarafının başarılı şekilde yeniden birleşmeye kadar katılım sonucunun uygulanmayacağı bildirilmiştir.

Haberde ayrıca, Denktaş’ın basın toplantısı düzenlediği, Kıbrıs Rum lideri Tassos Papadopoulos’a mektup gönderdiği belirtilerek, Türk liderin diyalog çağrısı yaptığını ve belli başlı konuları ikisi arasında istişare ederek ilişkilerin geliştirilebileceği önerisinde bulunduğu kaydedilmiştir. Haberde, Denktaş’ın kapsamlı çözümün kabul edilmesinin karşılıklı ilişkileri hızlandırabileceğine inandığının altı çizilmiştir. Haberde ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell’ın Ankara’da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’la görüştüğü belirtilerek, Kıbrıs sorununda Türk hükümetinin “bir dizi inisiyatif” alacağını açıkladığı belirtilmiştir¹⁷⁶.

¹⁷⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁷⁶*The Guardian*. (3 April 2003). “Denktash tries a new unity attack”.

<http://www.Guardian.co.uk/cyprus/story/0,,928554,00.html>.

Financial Times gazetesinde 2 Mayıs 2003 tarihinde “*Erdoğan Kıbrıslı Rumlarla İşbirliğini Değerlendiriyor*” başlığı altında ve Leyla Boulton/Andreas Hadjipapas/Kerin Hope imzalarıyla yayımlanan bir haberde, Kıbrıs konusu ele alınmakta, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Kuzey Kıbrıs’ı ziyaret ederek,1974’ten bu yana adayı ikiye bölen sınırın açılmasının ardından Kıbrıslı Rumlarla anlaşma olasılığını değerlendireceği belirtilmektedir. Adanın bölünmüşlüğü sorununu çözenin, Türkiye’nin AB üyeliği yolunda ilerleyebilmesi için şart olduğu ifade edilen haberde, AB cephesinde kaydedilecek gelişmelerin, reformist Adalet ve Kalkınma Partisi’ne yönelik olarak içeride, hükümetin İslamcı kökeninden şüphe duyan orduya karşı denge kurması imkanını sağlayacağı kaydedilmektedir¹⁷⁷.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 2 Mayıs 2003 tarihinde “*Türkiye Isınıyor*” başlığı altında yer alan bir haberde şöyle denilmektedir:”Türkiye Milli Güvenlik Kurulu çarşamba günü kapalı kapılar ardında, dini siyasetin dışında tutan laik düzeni karıştırmaması konusunda hükümete sert bir uyarıda bulundu. Fakat aşırı muhafazakar kurulun Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç’ın da kendisini siyasetin dışında tutması gerekmez mi? Kılınç, geçen sene, Türkiye’nin AB üyeliğini unutup, Rusya ve İran ile yakınlaşması gerektiği konusundaki önerisiyle göze çarpmıştı...”¹⁷⁸

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 17 Haziran 2003 tarihinde “*Havadaki Çekişme AB Toplantısına Gölge Düşürdü*” başlığı altında ve Leyla Boulton-Kerin Hope imzalarıyla yer alan bir haberde, Türk ve Yunan askeri uçakları arasında Ege üzerinde yaşanan gerginliklerin, Yunanistan’ın, AB üyelerinin ve üyeliğe aday ülkelerin katılacağı cuma günü Selanik zirvesine ev sahipliği yapma hazırlıklarına gölge düşürdüğü öne sürülmektedir¹⁷⁹.

Financial Times gazetesinin 2 Eylül 2003 tarihinde “*Türk Devrimine Kıbrıs Tehdidi*” başlığı altında ve Morton Abramowitz-James Wilkinson imzalarıyla yayımlanan makalede, ileriye yönelik sessiz atılımların Türkiye’yi,

¹⁷⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁷⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁷⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Batılı çoğulcu demokrasiye dönüştürdüğü, bu devrimin doğru yönlendirilmesinin, Türkiye'nin AB üyeliği şansını yakalamasını sağlayacağı vurgulanmaktadır. Türkiye'deki (ve Avrupa'daki) karşı güçlerin, bu sürecin hızla durdurulmasını istediği ve uzun süredir sürmekte olan Kıbrıs sorununun, tam da bunu gerçekleştirme tehdidi taşıdığı, zira AB'nin, Türkiye'ye, üyelik görüşmelerine başlaması için bir tarih vermeden önce, adanın bölünmüşlüğüne bir çözüm bulunmasında ısrar ettiği belirtilen makalede, Türkiye'nin siyasi yöneliminin öneminin abartılamayacağı, geçen 10 ay boyunca Türkiye'de, AB üyeliğinin siyasi standartlarını karşılamak üzere, kişisel özgürlüklerden, ordunun siyasi hayat üzerindeki rolünün sınırlandırılmasına dek pek çok reform yasası kabul edildiği ve bu özgürlüklerin, sürpriz bir şekilde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki İslami köklere sahip bir siyasi parti tarafından düzenlendiği kaydedilmektedir. Kıbrıs sorununun çözülmesinin, Erdoğan'ın AB'yi mecbur etme çabaları ve Türkiye'nin önümüzdeki yıl katılım görüşmelerine başlaması için bir tarih alması için kritik öneme haiz olduğu, konunun en kısa sürede çözülmesini uman AB üyesi ülkeler ve ABD'nin, Türk lidere, Rumların kontrolü altındaki Kıbrıs'ın 2004 yılının Mayıs ayında, AB'ye katılımından önce, Rauf Denктаş'ı ikna etmesi konusunda baskı yaptıkları ifade edilmektedir. Makalede şöyle denilmektedir: “AB stratejisi, Erdoğan'ı ‘ya bu deveyi güdersin ya bu diyardan gidersin’ seçeneğiyle başbaşa bırakıyor. Erdoğan, Denктаş'ı onaylamamakla, Kıbrıs'ta etnik kardeşliğin yok olması pahasına, Avrupa'ya taviz vermekle suçlanacak, bunun aksi bir durum ise, AB üyesi ülkelerde, Türklerin birleşmiş bir Kıbrıs istemedikleri ve AB'ye kabul edilmemeleri gerektiği yönünde bir kanı yaratabilir... AB'nin isteklerine karşı çıkan ve Erdoğan'ın Avrupa'ya yönelik hareketini engelleyen Denктаş'ın Ankara'daki destekçileri, neredeyse bağımsız bir Kıbrıs Türk kesimi yaratılmasını teşvik etmeye devam ediyorlar... AB en önemli kartlara sahip, ancak Avrupalılar kendi içlerindeki farklılıkların üstesinden gelebilir mi? Kıbrıs, AB-Türkiye ilişkileri için kritik öneme sahip bir konu. Türkiye de, Kıbrıs için çok önemli. Ancak ‘medeniyetler çatışmasından’ korkmayan, fakat modern bir demokrasi yaratma mücadelesi veren Türkiye'de neler oluyor? Bölgenin geleceği, AB'nin Kıbrıs sorununun çözülmesi için bu tek şansı ele geçirmesine bağlı.”¹⁸⁰

¹⁸⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Reuters'in 28 Eylül 2003 tarihinde Gareth Jones imzasıyla yer verdiği “*Kıbrıs, Türkiye'nin AB Umudu Karşısındaki En Büyük Engel*” başlıklı bir haberde, Türkiye’de iktidar partisinin Avrupa Birliği üyelik görüşmeleri için bir tarih elde etme çabası içerisinde siyasi ve insan hakları alanlarında yapılan ciddi reformların savunucusu olduğu, ancak AB umutları karşısındaki en büyük tehdit olan Kıbrıs meselesi konusunda garip bir şekilde sessiz kaldığı ileri sürülmektedir. Diplomatlar ve uzmanların, bölünmüş adanın uluslararası camia tarafından tanınan Kıbrıs Rum tarafının mayıs ayında AB’ye girmeye hazırlanmasıyla, Türkiye’nin aktif bir şekilde, Rauf Denktaş’ın tek yanlı ilan edilen Kıbrıs Türk devletini anlaşmaya ikna etmeye çalışması gerektiğini, ayrıca, Başbakan Tayyip Erdoğan hükümetinin yoğun bir şekilde, ABD hükümeti ile Irak konusunda yıpranan ilişkileri düzeltmeye odaklanmış olduğunu ve Kıbrıs konusunu şimdilik askıya almış gibi gördüklerini ifade ettikleri aktarılan haberde, Ankara’da önde gelen bir batılı diplomatın, “Kıbrıs ancak Ankara’da ivedi yeni bir düşünce şekli olursa çözülebilir. Eğer bir çözüm olarsa, girişimin Ankara’dan gelmesi gerekiyor. BM planı Kıbrıslı Türkler tarafından kabul edilemez ancak hükümetin, planı geliştirecek, Kıbrıslı Rumları savunma durumunda bırakacak ve Türkiye’nin barış konusundaki ciddiyetini gösterecek öneriler ileri sürmesi gerekmektedir.” şeklindeki sözlerine yer verilmektedir. Haberde, “Bir anlaşma olmasa da Kıbrıs, çoğu eski komünist diğer dokuz ülkenin beraberinde gelecek mayıs ayında AB’ye tam üye olacak, ancak AB yasaları ve yönetmelikleri yalnızca Rum kesiminde uygulanacak. Kıbrıs bundan sonra, muhtemelen Yunanistan’ın desteğiyle, Türk askerlerinin, topraklarını yasadışı bir şekilde işgal ettiğini ileri sürerek, AB’nin Ankara ile üyelik görüşmelerine başlama yönündeki herhangi bir kararını veto edebilir. AB’nin 2004 Aralık ayında Türkiye’nin kaydettiği ilerlemeyi gözden geçirmesi bekleniyor. Türkiye açısından riskler büyük” denilmektedir¹⁸¹.

Reuters'in 30 Eylül 2003 tarihinde “*AB, Kıbrıs Konusunda Gelişme Kaydedilmesini İstiyor*” başlığıyla yer verdiği bir haberde, AB’nin, Ankara’nın AB’ye katılım müzakereleri için bir başlangıç tarihi alma yönünde ilerleme kaydetmesini teşvik ederek, Türkiye’den, adanın önümüzdeki yıl AB’ye

¹⁸¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

katılımından önce Kıbrıs'ı birleştirmek için daha fazla çaba sarf etmesini istediği bildirilmektedir. Haberde, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Yüksek Komiseri Günther Verheugen'in, Türkiye Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ile yaptığı görüşmenin ardından, "Her ikimiz de müzakerelere yeniden başlamak ve Kofi Annan'ın planına dayalı bir çözüm bulmak için bir fırsat olduğu yönündeki görüşü ifade ettik" dediği, aynı zamanda, Ankara'nın, AB'ye katılım müzakerelerine yönelik kaydettiği ilerleme konusunda düzenli olarak sunulan raporun -5 Kasım'da- büyük olasılıkla olumlu ifadeler içereceğini söyleyerek, Türkiye'deki siyasi reformları da övdüğü belirtilmektedir¹⁸².

Reuters'in 18 Ekim 2003 tarihinde "*Orgeneral Özkök: Türkiye AB'ye Girerse Yunanistan İle Aramızdaki Sorunlar Çözülür*" başlığıyla yer verdiği bir haberde, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün Elefterotipia gazetesine verdiği demeçte, Yunanistan ile Türkiye'nin uzun süredir süregelen problemlerini, Ankara'ya AB için yeşil ışık yakılması durumunda bir haftada çözebileceklerini açıkladığı belirtilmekte ve şöyle denilmektedir: "AB gelecek ay Türkiye'nin birliğe katılımına yönelik bir ilerleme raporu yayımlayacak. Genişlemeden Sorumlu AB Komiseri Günther Verheugen dün yaptığı açıklamada, ilerleme raporunda Türkiye'de kaydedilen ilerlemelerin önemle vurgulayacağını, ancak gelecek yıl mayıs ayında birliğe katılacak olan Kıbrıs'a yönelik süregelen görüş ayrılıklarının devam ettiğini belirtti... Kasım ayında yayımlanacak ilerleme raporu sonrasında AB, 2004'ün sonlarında son bir rapor daha yayımlayacak; Ankara'nın ekonomik, siyasi ve insan hakları alanındaki ciddi hedefleri yakalayabilmesi durumunda, AB katılım müzakereleri için başlangıç tarihi belirleyebilir."¹⁸³

Reuters'in 19 Ekim 2003 tarihinde Gökhan Tezgör imzası ve "*Kıbrıs'ın Yeniden Bir Bütün Olması İhtimali Türk Yerleşimcileri Korkutuyor*" başlığıyla yer verdiği haberde, Kıbrıs'taki Bahçeli köyünden izlenimler aktarılmakta ve "Denктаş, BM'nin sunduğu planı çoktan reddetti. Fakat ABD ve AB yetkilileri, Türkiye'yi, deneyimli liderin müzakere masasına tekrar dönmesini sağlaması yönünde etkisini kullanması için sıkıştırıyor. Varılacak bir uzlaşma, adayı bir bütün olarak AB'ye

¹⁸² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁸³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

sokacak. Anlaşma olmazsa, uluslararası camia tarafından tanınmış Kıbrıs Rum Hükümeti her halükarda Birliğe katılacak. Bu da adadaki iki parçalı yapıyı kuvvetlendirecek ve Kıbrıs Türk tarafının yalıtılmışlığını daha da artıracak” denilmektedir¹⁸⁴.

Reuters'in 20 Ekim 2003 tarihinde Michele Kambas imzasıyla ve “*Kıbrıs Cumhurbaşkanı, BM Müzakerelerine Yeniden Başlamaya Hazır Olduğunu Bildirdi*” başlığıyla yer verdiği haberde, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos'un ülkesinin, Akdeniz adasının onlarca yıldır süren bölünmüşlüğüne son vermek için BM ile müzakerelere herhangi bir zamanda yeniden başlamaya hazır olduğunu, Kıbrıs'ın Türkiye'nin AB'ye girme girişimini engellemeye dair bir planı olmadığını söylediği, ancak Ankara'nın anlaşmaya ayak diremeyi, katılım müzakerelerine başlamak için bir tarih elde etmede bir koz olarak görmesinin yanlış olacağını ifade ettiği kaydedilmektedir. Haberde, “Eğer Türkiye Kıbrıs kartını bir tarih almak için oynamayı düşünüyorsa, sanırım bu yanlış bir taktik olur ve AB'de işe yaramaz” diyen Papadopoulos'un Türkiye'nin Kıbrıs konusunda çok az şey sunduğunu da sözlerine eklediği belirtilmektedir¹⁸⁵.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 20 Kasım 2003 tarihinde “*Kıbrıs Anlaşması Türkiye'ye Yardımcı Olacak*” başlığı altında ve Judy Dempsey imzasıyla yer alan bir makalede, diğer birkaç ülke tarafından da desteklenen İngiltere'nin, Türkiye'ye, 2005 yılı başlarında AB ile katılım görüşmelerine başlama şansının, Kıbrıs'ın birleştirilmesi konusunda önümüzdeki aylarda siyasi bir uzlaşmaya varılması halinde “büyük ölçüde artacağını” bildirdiği öne sürülmektedir. Bir İngiliz hükümet yetkilisinin, “Tabii ki Türkiye'nin reformları gerçekleştirme konusunda ne kadar ilerleme sağladığını görmek zorundayız. Bu bağımsız bir değerlendirme olacaktır. Fakat halen, Kıbrıs konusunda varılacak bir anlaşma atmosferi değiştirebilir” dediği aktarılan makalede, Türkiye'nin, Avrupa Komisyonu'nun, Kıbrıs'ın AB'ye katılacağı önümüzdeki mayıs ayına dek adada bir

¹⁸⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁸⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

çözüm bulunamaması halinde katılım görüşmelerine başlamasının tehlikeye düşeceği uyarısında bulunduğu son raporundan üzüntü duyduğu belirtilmektedir¹⁸⁶.

Reuters'in 27 Kasım 2003 tarihinde “*Elçiler, AB-Türkiye Savunma Uzlaşmazlığında İlerleme Kaydedildiğini Belirttiler*” başlıklı ve Paul Taylor imzalı haberinde, Diplomatların yaptıkları açıklamalara atfen, AB Acil Müdahale Gücü oluşturulmasını engelleyen uzlaşmazlığa çözüm bulmak üzere, Türkiye ve İngiltere arasında yapılan görüşmelerde ilerleme kaydedildiği, ancak sonucun henüz belli olmadığı bildirilmektedir. İngiliz Dışişleri Bakanı'nın İngiliz Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada, “Ankara’da yapılan, bizi ve ABD’yi ilgilendiren bu çok önemli toplantıda önemli ilerleme kaydedilmiştir” dediğine işaret edilen haberde, üst düzey bir AB diplomatının da, “AB’nin Avrupa askeri operasyonlarında kullanılmak üzere NATO’nun varlıklarından ve planlama olanaklarından yararlanma garantisi verilmesine yönelik bir anlaşma, şimdi Türkiye’nin asker ve sivil liderlerinin gelecek haftalardaki siyasi kararlarına bağlı olacaktır” şeklindeki sözleri aktarılmaktadır. Haberde, 19 ülkeli NATO’nun bir üyesi olan, ancak AB’nin yalnızca uzun vadede düşünülen adayı konumunda bulunan Türkiye’nin, güvenlik çıkarlarını etkileyebilecek Avrupa kriz yönetiminden dışlanabileceğinden endişe duyulduğu belirtilmekte, Diplomatların, İngiliz Dışişleri Bakanlığı Siyasi Direktörü Peter Ricketts’in dün yapılan görüşmelerde, Ankara’ya, 60 bin kişilik AB gücünün, Kıbrıs ve Ege Denizi’ni ilgilendiren krizlerde kullanılmayacağı garantisini verdiğini belirttikleri kaydedilmektedir. AB liderleri ile ABD’nin, önümüzdeki birkaç gün içerisinde bir anlaşmaya varmak üzere Ankara’yı ikna etmek amacıyla yoğun lobi faaliyetlerinde bulunmalarının beklendiği belirtilen haberde, AB Dönem Başkanlığı yapan Belçika Başbakanı Guy Verhofstadt’ın kısa bir ziyaret için Türkiye’ye yapacağı ziyaretin önemine işaret edilmektedir¹⁸⁷.

Financial Times gazetesinde 27 Kasım 2003 tarihinde “*Kıbrıs: AB’ye Üyelik Hedefi Adayı Birleştirmeyi Başaramadı...*” başlığı ve Kerin Hope imzasıyla yayımlanan *Internet*’ten sağlanan bir yazıda, Lefkoşa’yı bir ay önce ziyaretinde AB Komisyonu Başkanı Romano Prodi’nin, hükümete Kıbrıs’ın 2004’de üye olması

¹⁸⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁸⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

beklenen ilk grubun arasında olduğu” müjdesini” verdiği hatırlatılmakta, ayrıca “Avrupa’ya dahil olmanın Kıbrıs Rum hükümetinin ilk öncelikleri arasında bulunduğuna” işaret edilerek, “çalkantılı Orta Doğu bölgesine çok yakın Kıbrıs’ın, bunun hem güvenlik hem de uzun vadeli ekonomik avantajlarından yararlanmayı umduğu” ifade edilmektedir.27yıldan beri bölünmüş adanın AB şemsiyesi altında yeniden birleşmesi ihtimalinin de umut edildiği kaydedilen yazıda, AB üyeliğini en az Rumlar kadar arzu eden Kıbrıslı Türklerin aynı anda üye olup olamayacaklarının henüz belli olmadığı dile getirilmektedir. 4 Aralık’ta Kıbrıs’ın iki kesim liderinin BM Özel Temsilcisi Alvaro de Soto’nun gözetiminde yapacakları görüşmenin önemine dikkat çekilen yazıda, ancak görüşmeden bir sonuç çıkmasının beklenmediği vurgulanmakta, “Kıbrıs Rum kesiminin halen karapara ile mücadelede ihmalkar davrandığına ilişkin kötü şöhretini silmeye çalıştığı, ayrıca, iç pazarda daha fazla saydamlık sağlanmasının amaçlandığı” ifade edilmekte ve şöyle denilmektedir: “Artan zenginlik ve AB üyelik perspektifi, siyaseti geri plana itse de Kıbrıs Rumlarının çoğunluğu, statükoyu çözüm olarak kabul etmemektedir. Rumlar Kıbrıs Türkleri ile çok az temas imkanı bulmaktadır. İşadamları ve politikacılar bazen ülke dışında Batı’nın sponsorluğunda bir araya gelmekte, dolayısıyla da geleceğe yönelik bir ilişki kurulması ihtimali düşük olmaktadır. Ama şu sırada işbirliği umutları yeniden canlandığı için, BM’nin de yardımıyla kuzey-güney yol bağlantıları açık tutulmaktadır ve tampon bölgeye yakın gayrimenkuller restore edilmeye başlanmıştır. Rum aileler de geri dönmeye hazırlanmaktadır. Pricewaterhouse Coopers’in ortaklarından ve Lefkoşa belediye başkanlığına aday Michael Zampelas bunu şöyle dile getiriyor: ‘Anlaşma olursa, Yeşil Hattı kaldırmak ve kentin Rum ve Türk taraflarını birleştirmek sadece bir günü alır.’”¹⁸⁸

Newsweek dergisinde 27 Kasım 2003 tarihinde “*Yeni Seçkinler Kulübü*” başlığı altında yayımlanan yorumda, bürokratların AB’yi “bir aile” olarak nitelendirdikleri, ancak, bunun “bir kulüp olduğu” ifade edilmekte, “diğer elit kulüplerde olduğu gibi, çıkacak olanlar kadar girecek olanları da kendisinin belirlediği” dile getirilmektedir. Yeni adayların tespiti konusundaki standartlardan söz edilen yorumda, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan son raporda

¹⁸⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

adaylardan 10 tanesinin 2004 gibi erken bir tarihte kabul edilmelerinin öngörülmesindeki acelecilik, “öncelikli ülkelerin aynı yıl yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılmalarını sağlamak” şeklinde değerlendirilmekte ve şöyle denilmektedir:”AB Raporuna göre Birlik, 500 milyon nüfuslu bir iç pazara sahip olacak. Bu pazar, Blarney’den Bialystock’a, Lapland’dan Kıbrıs’ın Rumca konuşulan kesimindeki Limasol’a kadar uzanacak. Ancak Bulgaristan, Romanya ve özellikle Türkiye gibi Birliğe katılmayı çok arzulayan ülkelerden biri olmadığınız takdirde tüm bunlar çok iyi. O halde şanslı olanlar nasıl seçildi? İlk olarak, kimin iyi ve kimin kötü olduğunun belirlenmesini sağlayan 30’dan fazla noktayı içeren bir liste var. Bu konular, malların serbest taşınmasından balıkçılığa, politikalardan mali gereksinimlere kadar değişmekte. Ancak, çok az sayıdaki aday ülke AB’nin tüm taleplerini yerine getirebiliyor; denge sorunları ekonomik olduğu kadar sosyal ve siyasi nitelik de taşıyor. Bu nedenle, kuralların biraz esnetilmesi için aday ülkelerin desteğine ihtiyaçları var. Almanya, Slovakya’dan, kuzeydeki Polonya ve Estonya’ya kadar olan ülkelerin adaylığını destekliyor. Yunanistan ise ısrarla Kıbrıs’ı destekliyor. Diğer yandan, Türkiye’nin Amerika Birleşik Devletleri’nin iyi bir müttefiki olması işe yaramıyor. Washington hükümeti, NATO üyesi olarak Ankara hükümetine her zaman değer verip, AB’ye üyelik konusunda onu destekledi. Ancak, AB içinde hiç bir ülke Türkiye’nin tarafında yer almıyor. Türklere yönelik tepkilerden bir tanesi, idam cezasının halen yasalarda yer alıyor olması. İdam cezası üzerinde bir moratoryum olmasına rağmen, Ankara hükümetinin teröristleri idam etme hakkını mahfuz tutmasını AB kesinlikle onaylamıyor. Allah’tan Washington, Avrupa’nın seçkinler kulübüne girmeye çalışmıyor.”¹⁸⁹

Reuters’in 15 Aralık 2003 tarihinde “*Seçim Sonuçları Türkiye’nin Kıbrıs İnkilemini Daha Da İçinden Çıkmaz Hale Getirdi*” başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Türkiye’nin, kesilen Kıbrıs barış görüşmelerini yeniden başlatmayı planladığı, ama uzmanlara göre, KKTC’de yapılan seçimlerin “bir sonuca varmayan” sonuçlarının ilerlemeyi baltalayacağı ve Ankara’nın AB’ye üyelik girişimini çökertecek gibi görüldüğü kaydedilmektedir. Ankara’da bir AB diplomatının, ”Bu Türkiye için de Kıbrıs için de kötü bir durum... Seçim sonuçları

¹⁸⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

şu anda kesinlikle sahip olmadığımız ideal bir zaman kazanma formülü sağlamış gibi görünüyor.” diye konuştuğu belirtilen haberde, uluslararası camia tarafından resmen tanınan Kıbrıs Rum yönetiminin önümüzdeki Mayıs ayında AB’ye katılmasının beklendiği ve bir çözüme varılamaması halinde Türkiye’nin arzu ettiği üzere 2005’te AB ile üyelik görüşmelerine başlama şansının kalmayabileceği ileri sürülmektedir¹⁹⁰.

BBC Radyosu’nun Türkçe yayınında 25 Aralık 2003 tarihinde “Ankara’da Kıbrıs Hareketliliği... AKP Hükümeti Düğümü Çözecek Bir Girişim Başlatacak mı?” başlığı altında yer verdiği bir haberde, KKTC’deki seçimler ve seçim sonuçları ardından başlayan hükümet kurma çalışmaları konu edilmektedir. KKTC, Rumlar ile yeniden pazarlığa oturacak bir hükümet kurabilecek mi? sorusuna cevap aranırken, Kıbrıs’ın birleştirilmesi konusunda müzakereyi savunan ve müzakereye artık pek sıcak bakmayan partiler bir noktada uzlaştıkları, bunun da, erken seçimin kaçınılmaz hale gelebilir noktasında olduğu belirtilen haberde, böyle bir seçeneğin, 1 Mayıs tarihine kadar çözüm arayışını zorlaştıracığı, 1 Mayıs hedefine varılmaz ve Rumlarla Türkler bir barış anlaşması imzalamazsa, Türkiye’nin AB umutlarının da gölgeleneceği öne sürülmektedir. AKP hükümetinin Kıbrıs konusunda bir süredir hazırlıklarını sürdürdüğü ve hazırlığın bir boyutunun, Rumlarla barış pazarlığına yeniden oturmanın zeminini kurmak, ikinci boyutun da, Kuzey Kıbrıs’ta hükümet kurulmasını zorlaştıran engelleri kaldırmak ve bu amaçla Cumhurbaşkanı Sezer ve generallerin hükümetle buluşacağı bir toplantı yapılmasının beklendiğine işaret edilen haberde, KKTC’deki seçim sonuçları, yeni kurulması beklenen hükümet ve bu çerçevede Türkiye’nin AB üyeliği ile AKP hükümetinin tavrı konusunda Yeni Şafak yazarı Fehmi Kuru’nun, “Çok belirgin olan bir şey var ki, adadaki insanların sandığa yansıyan iradesi, çözüm yolunda adımların atılmasına yönelik bir iradedir. Bugüne kadar hiçbir şekilde yaşayamadıkları bir başarıyı sandık onlara verdi. Fakat herhalde şu andaki kilitlenmenin, düğümün gösterdiği üzere bu başarı hükümete yansıtılacağına benzemiyor. Dolayısıyla yeni yapıya benzer bir hükümet kurulması yönünde ittifaklar oluştu, bugünlere baktığımızda gördüğümüz manzara bu. Oysa mevcut durumla Kıbrıs’ta, Türkiye’nin AB yolunun önünü açacak ilerlemelerin kaydedilmesi mümkün değil. Avrupa Birliği noktasında Türkiye’ye

¹⁹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

2004 hedefini koymuş olan bugünkü hükümettir; Başbakan Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'dür. Dolayısıyla eski durumun devamı, yani statükonun devamı Türkiye'nin AB yolunun önünün kesilmesi demektir. Bu noktada müdahil olmazlarsa, Kıbrıs'ta çözümü zorlayacak tarzda bir hükümeti mevcut yapıdan çıkartamazlarsa, Türkiye'nin AB hayali suya düşecek demektir" şeklindeki değerlendirmesine yer verilmektedir¹⁹¹.

Reuters'in 8 Ocak 2004 tarihinde "Kıbrıs Konusundaki Çözüm Çabaları İvme Kazanıyor" başlığı altında ve Simon Bahçeli imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıs konusunun çözümü ve KKTC'deki hükümet kurma çalışmaları ile bu konularda Türkiye'nin rolü ele alınmaktadır. Birleşmiş bir Kıbrıs'ın saflarına katıldığını görmek isteyen Brüksel'in, Ankara'nın KKTC'yi bir şekilde uzlaşya ikna edemezse kendi AB üyeliğinin de zarar görebileceği konusunda uyarıda bulunduğu belirtilen haberde, birçok Kıbrıslı Türk'ün, Mayıs ayına kadar bir uzlaşya varılamaması durumunda görüşme masasında daha zayıf kalabileceklerinden endişe duyduğu kaydedilmektedir. Mali piyasaların da gelişmeleri yakından takip ettiği ve Türkiye'nin AB şansına zarar verebileceğinden endişe duyduğuna işaret edilen haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve kabinedeki bazı bakanların, bu ay sonunda ABD Başkanı George W. Bush ile yapacağı görüşmenin öncesinde Annan planı konusunda yeni bir diplomatik tutum belirlemek üzere askeri yetkililerle bir araya geldiği ve görüşmenin ardından yapılan resmi bir açıklamada, BM barış çabalarına ve "adanın gerçeklerine dayanan" hızlı bir çözüme verilen desteğin yinelenildiği ifade edilmektedir¹⁹².

Financial Times'da 14 Ocak 2004 tarihinde yayımlanan haberde ise, Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi'nin Türkiye'yi ziyareti işlenmiştir. "AB eğer Kıbrıs'ın yeniden birleşmesine yardım ederse Türkiye'ye havuç öneriyor" başlıklı haberde, AB üyeliği beklentisindeki Türkiye'nin Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi için yardımcı olması ve reformlara devam etmesi gerektiğini söylediği belirtilmiştir. Haberde 40 yıldır Türkiye'yi ilk ziyaret eden Komisyon başkanı olduğuna dikkat çekilen Prodi'nin Ankara'nın Kıbrıslı Türkler üzerinde anlaşma için

¹⁹¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁹² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

baskı uygulamasını istediği ve birleşmiş bir Kıbrıs'ın 1 Mayıs'ta tam üyeliğe kabulü konusunda Türkiye'yi uyardığı belirtilmiştir.

Aynı haberde, Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki önemli sorunun ise Birliğin 25 üyeye genişleyeceği ve bölünmüş bir Kıbrıs'ın AB üyesi olması durumunda işinin daha da zorlaşacağına dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın anlaşma olmaması durumunda ülkesinin üyeliği yolunda hem Yunanistan hem de Kıbrıs Rum Kesimi'nin vetosuyla karşı karşıya olabileceğini söylediği kaydedilmiştir¹⁹³.

BBC'de 23 Ocak 2004 tarihinde yayınlanan “*Türkiye Kıbrıs teklifini düşünüyor*” başlıklı haberde, MGK'nın Kıbrıs adasının birleşmesini tartıştığı belirtilmiştir. Haberde, adanın güneyde Rum tarafıyla 1974'teki Türk işgalinden bu yana Türkiye tarafından desteklenen kuzeydeki Türk tarafı arasında bölünmüş durumda olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu durumun Türkiye'nin amaç ve hedeflerini Batı kamuoyunda gerekli şekilde anlatılamamasından kaynaklandığı söylenmiştir.

Oysaki Türkiye Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşunu sağlayan Londra ve Zürih anlaşmaları çerçevesinde İngiltere ile Yunanistan'la birlikte garantör devlet statüsündedir. Bu anlaşmalar ve garantörlük çerçevesinde Rumların soykırımıyla adanın Yunanistan'a bağlanmasını önlemek için 1974 yılında Kıbrıs'a çıktığı anlatılmamıştır. Batılı siyasetçilerle medya sürekli olarak Türkiye'yi anlaşmadan doğan hakları yerine, Kıbrıs'ta sürekli olarak işgalci konumunda gösterilmiştir.

Bölünmüşlüğe çözümün ise, Türkiye'nin AB üyeliği çabaları açısından önemli bir hal aldığından bahsedilmiştir. Haberde ayrıca MGK'nın BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Rum ve Türk taraflarının İsviçre modeli gibi federatif devletler önerisini tartışacağı da kaydedilmiştir¹⁹⁴.

Reuters'in 11 Şubat 2004 tarihinde “*Kıbrıs Görüşmeleri, Sonuç Vermeyen İlk Turun Ardından Devam Edecek*” başlığı altında ve Irwin Arief imzasıyla yer verdiği bir haberde, sonuç vermeyen ilk tur görüşmelerin ardından BM Genel

¹⁹³*Financial Times*. (14 January 2004). “EU to offer carrot if Türkiye helps Cyprus unit”. <http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=040114009217&page=7>.

¹⁹⁴*BBC*. (23 January 2004). “Turkey considers Cyprus proposal”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3422307.stm>.

Sekreteri Kofi Annan'ın bir kez daha, Kıbrıs'ın 1 Mayıs'ta AB'ye üye olmadan önce, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk taraflarıyla bir anlaşmaya varmaya çalışacağı belirtilmektedir. Ankara'nın, görüşmelerin mart ayında başarısızlıkla sonuçlanmasının sorumlusu olarak görülen Denктаş'a müzakere masasına geri dönmesi için yoğun baskı yaptığı belirtilen haberde, Türkiye'nin bir anlaşmaya varılamamasının, Kıbrıslı Türklerin daha fazla tecrit edilmesine yol açacağından ve Türkiye'nin AB ile katılım müzakerelerine başlama umutlarına zarar vereceğinden korktuğu kaydedilmektedir. Haberde, Kıbrıs konusunun çözümünde AB ve ABD'nin de bir anlaşmaya varılması için gayret gösterdiği vurgulanmaktadır¹⁹⁵.

BBC'de 21 Şubat 2004 tarihinde yayınlan haberin konusu yine Kıbrıs'tır. Haberde, Kıbrıslı Rum ve Türk liderlerin BM gözetiminde 30 yıllık bölünmüşlüğe son vermek için görüşme turlarına başladığı belirtilmiştir. Haberde daha önce adanın birleşmesi için yapılan görüşmelerin başarısızlığına dikkat çekilerek, BM tarafından desteklenen iki eski lider Tassos Papadopoulos ile Rauf Denктаş arasındaki müzakerelerin son tur olacağı ön görüldüğü belirtilmiştir.

"Yeniden birleşmenin anahtarı Kıbrıslı Rumlarda" başlıklı haberde ise, iki tarafın da başarılı olacağı öne sürülerek, bu yüzden garanti mekanizmasının inşa edilmesine işaret edilmiştir. Haberde ayrıca, her ne kadar iki liderin birbirlerinden hoşlanmasa da Kofi Annan'ın görüşmelerde geriye kalacak anlaşmazlık noktalarının çözümü için vereceği kararın kabulüne zorlandığına dikkat çekilerek, daha sonra iki tarafından planın kabulünü veya reddini onaylayacağı anlatılmıştır. Haberde ayrıca dikkat çekilen önemli konu da Kıbrıslı Rumların zaten AB üyesi olacağı ve Annan Planı'na evet oyu vermek için istekli olamayabileceğidir¹⁹⁶.

Kıbrıs'taki referandumun ardından *BBC*'de yayınlanan analiz haberde, sonuçların AB'nin derdini arttıracacağı öngörülmüştür. Analizde, referandum sonucunun beklendiği gibi çıktığına dikkat çekilerek, Kıbrıslı Rumlar, ayrılık yönünde BM'nin adanın yeniden birleşmesi planını reddettiğini belirtmiştir. Adadaki 30 yıllık bölünmüşlük krizine adil ve son veren çözümün artık uzak olduğu belirtilen

¹⁹⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

¹⁹⁶ *BBC*. (21 February 2004). "Greek Cypriots hold key to reunification".

http://news.BBC.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/3507769.stm.

“*Analiz: Kıbrıs sonuçları AB’nin derdini artırdı*” başlıklı analizde, referandum sonuçlarının Kıbrıs ve AB için sorunun büyüğünü yarattığına dikkat çekilmiştir.

Analizde, bu durumda Kıbrıs üzerindeki gölgenin kalkmayacağına işaret edilerek, 1 Mayıs 2004 tarihinde AB’ye katılımın yalnızca güneyli Rumların yararına kazanç olacağı öne sürülmüştür. Analizde ayrıca, Tassos Papadopoulos’un referandum sonuçları açıklandıktan sonra adadaki birleşme çabalarının süreceğini söylemesine karşın, AB ve BM’nin Annan Planı’nın son versiyonunda ısrarlı olacağı ön görülerek, ikinci bir referandum düzenlenebileceği öngörülmüştür¹⁹⁷.

Reuters’in 1 Mart 2004 tarihinde Michele Kambas imzasıyla yer verdiği bir haberde, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın yaptığı açıklamada, geçen ay BM aracılığında adanın yeniden birleşmesi amacıyla başlatılan ve halen süren barış görüşmelerinde sunduğu tüm önerilerin Kıbrıslı Rum liderler tarafından reddedildiğini söylediği aktarılmakta, Cumhurbaşkanı Denktaş’ın açıklamasında, adada ikili etnik oluşumu öne çıkaran görüşünü desteklemesi için AB’den destek beklediğini söylediği ve “AB’nin, Kıbrıs Rum kesimine iki etnik grubun varlığını kabul etmeleri için ikna edici telkinlerde bulunmasını istiyoruz” dediği belirtilmektedir. Anlaşmaya varılamamasının, Kıbrıslı Türklerin tecrit durumunu kuvvetlendireceği ve muhtemelen Türkiye’nin 2005 yılı başlarında AB ile müzakerelere başlama umutlarına da zarar vereceği ifade edilen haberde, ABD Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Özel Temsilcisi Thomas Weston’ın adaya yaptığı ziyarette, bir anlaşmaya varılması halinde ABD’nin adanın yeniden birleşmesinin maliyetini karşılamakta “cömert” davranacağını söylediği kaydedilmektedir¹⁹⁸.

Reuters’in 3 Mart 2004 tarihinde “Kıbrıs Meselesine Rağmen Türkiye’nin AB Umutları Gelen İki İyi Haberle Arttı” başlığı altında ve Gill Tudor imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıs barış görüşmelerinde girilen çıkmaza rağmen Türkiye’nin AB üyeliği umutlarının İngilizlerden ve Avrupa Konseyi’nden gelen haberlerle arttığı belirtilmektedir. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan özel bir raporda Türkiye’nin geçen iki yılda gerçekleştirdiği reformlarla demokrasiye

¹⁹⁷ *BBC*. (24 April 2004). “Analysis: Cyprus result adds to EU woes”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3656553.stm>.

¹⁹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bağlılığını kanıtladığının belirtildiği ifade edilen haberde, İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw'ın ise Ankara'nın reformlara sıkı sıkıya bağlı kalması halinde, AB'nin aralık ayında yapılacak zirvede Türkiye'nin üyelik müzakerelerini başlatma kararı alacağına inandığını söylediği kaydedilmektedir. Straw'ın Hürriyet gazetesine verdiği demeçte, "Türkiye'nin üyelik müzakerelerini başlatma hedefine ulaşacağından çok umutluyum. Aralık ayı hem Türkiye hem de AB için önemli bir fırsat... Türkiye yakaladığı ivmeyi koruyabilir ve AB'nin getirdiği tüm koşulları yerine getirmek için reformları uygulamayı sürdürebilirse AB üyesi ülkelerin desteği devam edecektir... Eğer Türkiye mevcut olumlu tutumunu devam ettirirse, sonuç her ne olursa olsun, şuna inanıyorum ki Türkiye oynadığı rolden ötürü övgüyü ve anlayışı hak edecektir" dediği aktarılan haberde, İngiltere ve Almanya gibi bazı üyelerin, Türkiye'ye desteklerini açıkça dile getirirlerken diğer AB üyelerinin, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin başlatılması konusunda ihtiyatlı davrandıkları vurgulanmaktadır. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın başında olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin 2002'de kazandığı seçim zaferi ile birlikte ordunun sivil siyaset üzerindeki gücüne son vererek, ülkenin insan hakları sicilini temizleyerek ve Kıbrıs barış çabalarında ağırlığını koyarak ülkedeki değişim sürecini hızlandırdığına işaret edilen haberde, diplomatların, Türkiye'nin reformların uygulanması hususunda halen kat etmesi gereken uzun bir yol bulunduğunu belirttikleri, Avrupa Konseyi'nin hazırladığı raporda ise, demokratik eksikliklerinden ötürü takip altında tutulan ülkeler listesinden Türkiye'nin çıkarılmasının önerildiği ifade edilmektedir¹⁹⁹.

Reuters'in 1 Nisan 2004 tarihinde "Türkiye'nin Kıbrıs Görüşmelerindeki Rolü AB Umutlarını Artırdı" başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Türkiye'nin kritik Kıbrıs barış görüşmelerindeki rolünün, AB'nin gözündeki değerini artırabileceği, fakat Türkiye'nin halen, aralık ayında katılım görüşmelerine başlama kararı almak için AB'yi ikna etme yönünde zorlu bir görevle karşı karşıya olduğu öne sürülmektedir. Londra'da Merrill Lynch'den ekonomist Mehmet Şimşek'in, "Kıbrıs konusunda bir anlaşmaya varılması için sarf edilen çabalarda başarısızlığa uğranılırsa, bu durumun Türkiye'nin AB girişimine zarar

¹⁹⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

vereceğini zannetmiyorum” dediği aktarılan haberde, Türkiye’nin, BM himayesinde İsviçre’de gerçekleştirilen Kıbrıs görüşmelerinde barış anlaşması imzalanması için yoğun çaba sarf ettiği ifade edilmektedir. Şimşek’in, “Gerçek, reformlar ve Erdoğan hükümetinin genel pragmatik yaklaşımı sayesinde Türkiye’nin hiçbir zaman AB’ye şimdi olduğundan daha fazla yaklaşmamış olduğudur” dediği belirtilen haberde, Ankara’nın halen, Kıbrıslı Rumların oylamada “hayır” demesi halinde, AB içerisinde kendisini güvende hissederek, AB liderlerinin aralık ayındaki AB zirvesinde, Türkiye ile katılım görüşmelerine başlanması kararını engellemek üzere veto hakkını kullanmasından endişe duyduğu, diplomatların böyle bir kararın, güvenlik ve siyasi yapılanmasında milliyetçileri güçlendiren Ankara’yı öfkeliendirmesinin yanı sıra, Kıbrıslı Rumlar için de tehlikeli olacağını, ayrıca Türkiye’nin AB üyeliğini destekleyen ABD kadar, AB’nin güçlü unsurları İngiltere ve Almanya’yı da rahatsız edeceğini söyledikleri kaydedilmektedir. Ankara için bir başka risk unsurunun da, Kıbrıs meselesinin, görece fakir ve İran ve Irak ile komşu olan, çoğunluğu Müslüman Türkiye’nin Birliğe kabul edilmesini pek istemeyen diğer AB üyesi ülkeler tarafından bir mazeret olarak kullanılması olduğu ifade edilen haberde, Fransa’nın, Türkiye’nin katılımına kuşkuyla yaklaşanlar cephesinde olmasının beklendiği, Kıbrıs sorununun, Türkiye’nin katılım görüşmelerine başlamadan önce yerine getirmek zorunda olduğu Kopenhag Kriterleri arasında yer almadığına işaret edilmektedir²⁰⁰.

The Guardian gazetesinin internet sayfasında 1 Nisan 2004 tarihinde “Uzun Süren Bölünme” başlığı altında yer alan başyazıda, Kıbrıs görüşmeleri ve BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın çözüm arayışlarındaki tutumu ele alınmaktadır. Türkiye’nin, AB’ye katılım müzakerelerine başlayabilmek için tarih istediği, Yunanistan’ın da komşusunun Birliğe girmesini desteklediği ve her iki ülkenin de, 1974 yılından bu yana kendilerini üç defa savaşın eşiğine getiren ihtilafın son bulmasını istediği belirtilen başyazıda, BM Kıbrıs barış planının son halinin, Türkiye’de memnuniyet ve Yunanistan’da üzüntü ile karşılandığı, Kıbrıs’ta iki kesimde yapılacak referanduma değinilmekte, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın, halkı kendi tarafına çekmesi halinde, referandumun kuzeyde başarısızlığa

²⁰⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

uğrayabileceği, ancak referandumun kuzeyde başarılı ve güneyde başarısız olması ihtimalinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Kıbrıslı Rumların, 30 yıldır aleyhinde kampanya yaptıkları bölünme fikrine oy verecekleri, oylamadan bölünmeye yol açacak bir netice çıkmasının ise, Türkiye ile AB arasındaki ilişkileri gerginleştirebileceği ve ticari ambargo sorununun yeniden AB'nin kucağına düşmesine yol açabileceği ileri sürülen başyazıda, Atina ve Ankara içinse bu durumun başa dönmek anlamına geleceği, bunun eskimiş bir sorun olduğu, ancak hala bölgede siyasi sarsıntılara yol açabileceği öne sürülmektedir²⁰¹.

Yine bir gün sonra 25 Nisan 2004 tarihinde *BBC*'de yayınlanan “*Türkiye'nin Kıbrıs kumarı*” başlıklı analizde, kıdemli Türk politikacıların Kıbrıslı Rumlar tarafından büyük çoğunlukla reddedilen adanın yeniden birleşmesini öngören referandumun sonucundan hayal kırıklığına uğradığını belirtilmiştir. Analizde, yalnızca Türkiye tarafından devlet olarak tanınan Kıbrıslı Türklerin çoğunun birleşmeden yana oy kullandığını, bölünmüş bir Kıbrıs'ın ülkenin AB üyeliği yolunda yıllardır büyük engel olduğuna dikkat çekerek, “Türkiye'nin AB amacı oylamayla bitti mi” şeklinde irdelemiştir.

Türkiye'de iktidardaki AKP'nin Kıbrıs'ta ödün vermek için baskı yapmakla büyük risk aldığı öne sürülen analizde, ordu ve bürokrasideki birçok güçlü kişinin Kıbrıs Rum Kesimi'nin toprak kazanımından ve çözümün parçası olmak istemediğine dikkat çekilmiştir. Analizde ayrıca, Türkiye AB'ye üyelik yolundan bu nedenle uzaklaşması durumunda, hükümetin Kıbrıs'ta ödün vermesinin daha kolay olacağı öngörülmüştür²⁰².

The Independent gazetesinde 2 Nisan 2004 tarihinde yayımlanan haber, İsviçre'deki Kıbrıs görüşmelerine odaklanmıştır. “*Kıbrıslı Rumlar, birleşmeyi evet olarak oylamalı*” başlıklı haberde, Kıbrıs sorununda yaşanan pek çok yanlış ve hayal kırıklığından sonra bir tarafın anlaşmadan vazgeçebileceğine dikkat çekilmiştir. Haberde, İsviçre Alplerindeki bir haftalık BM gözetimindeki müzakerelerden sonra, Kıbrıs Rum delegasyonunun BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından formüle edilen yeniden birleşmeyi öngören anlaşmadan çekileceğini açıkladığı belirtilmiştir.

²⁰¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁰² *BBC*. (25 April 2004). “Analysis: Turkey's Cyprus gamble”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3656919.stm>.

Haberde, İsviçre tipi federasyonu, dönüşümlü başkanlığı, yeni bayrağı içeren 9 bin sayfalık belgenin Kıbrıslı Türkler, Türk ve Yunan hükümetleri tarafından kabul edilebilir bulunduğu belirtilerek, Rumların kabul edilemez imtiyazlar istediği vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, Kıbrıs Rum Kesimi'nin 1 Mayıs'ta AB'ye tam üye olmasından önce yeniden birleşme yönünde iklimin cesaret verici olmadığı kaydedilmiştir. Haberde, Annan'ın anlaşmayı iki taraf için referanduma sunacağı, Rumların reddetmesi durumunda Türkiye'nin AB üyeliği konusunda avantaj elde edebileceği de öne sürülmüştür²⁰³.

The Independent gazetesinde 26 Nisan 2004 tarihinde yayımlanan haberde, Kıbrıslı Rumların yeniden birleşmeyi öngören Annan planını referandumda bir gün önce reddetmesiyle ve adanın yarısını oluşturan Kıbrıs Rum Kesimi'nin yakında AB üyesi olmasıyla genişlemede yeni bir krizin kapıda olduğu öne sürülmüştür. Haberde, Kıbrıslı Türklerin planı yüzde 65'le kabul ettiği, Rumların ise yüzde 76'yla reddettiğine dikkat çekilerek, Avrupa Komisyonunun genişlemeye sorumlu üyesi Günter Verheugen'in, referandum kampanyası boyunca Kıbrıslı Rumların televizyonunda 'evet' oyu verilmesi için çabaladığı, "Kıbrıs'ın Birliğe kabulüne şimdi gölge düştü. Şimdi Kıbrıslı Türkler üzerindeki ekonomik izolasyonların kaldırılması için yol bulmayı ciddi olarak gündeme getirebiliriz" sözleri yer almıştır.

Haberde ayrıca, AB'nin BM planına dönüş konusunda Kıbrıslı Rumlar üzerinde baskı oluşturabileceği belirtilerek, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Kıbrıslı Türklerin ve Türkiye'nin referandumdaki olumlu tavrının AB tarafından takdir edilmesi gerektiğini söylediği aktarılmıştır. Haberde Türkiye'nin AB Büyükelçisi Oğuz Demiralp'in "Kıbrıslı Türkler referandumda 'evet' dediği için Avrupa tarafından ekonomik ve siyasi izolasyonla cezalandırılıyor. Bu adil midir? AB üye devletlerinin ve AB kurumlarının bu kabul edilemez durumun karşısındaki sorumluluklarını üstleneceğine güveniyoruz" sözleri aktarılmıştır²⁰⁴.

BBC'nin Avrupa Muhabiri Chris Morris'in göre, 16 Aralık 2004 tarihinde *BBC*'de yayımlanan haberde Türkiye ile Yunanistan arasında on yıllardır süren

²⁰³*Independent*. (02 April 2004). "Greek Cypriots should vote yes reunification". http://comment.Independent.co.uk/leading_articles/article38242.ece.

²⁰⁴*Independent*. (26 April 2004). "Cyprus casts a shadow over EU expansion". <http://news.Independent.co.uk/europe/article57622.ece>.

husumet, iyi komşuluk ilişkilerine doğru olgunlaşıyor. “*Atina ve Ankara bağları güçlendiriyor*” başlıklı haberde, Yunanistan ve Türkiye’nin 1996 yılında Ege Denizi’nde üzerinde yaşam olmayan iki kayalık yüzünden savaşın eşiğinden döndüğü anımsatılmıştır. Haberde, Yunanistan’ın Türkiye’nin AB üyeliğinin ateşli savunucularından biri olduğuna dikkat çekilerek, 1999 yılında aranan Abdullah Öcalan’ın Yunanistan’ın Kenya Büyükelçiliği’nde gizlenirken bulunduğu vurgulanmıştır.

Haberde ayrıca, Yunan başbakanı Kostas Simitis’in Türk meslektaşı Recep Tayyip Erdoğan’ın kızının İstanbul’daki düğününde onur konu olduğu belirtilerek, Kıbrıs ve Ege kıta sahanlığı konularında iki ülke arasında hala farklılıklar bulunduğu işaret edilerek, stratejik kararlar almak için uzun süreli çaba gerektiği vurgulanmıştır²⁰⁵.

BBC Radyosu’nun Türkçe yayınında 26 Nisan 2004 tarihinde “*Lüksemburg... Kıbrıs, AB Bakanlar Konseyi Toplantısının Gündeminde*” başlığı altında ve Zeynel Lüle imzasıyla yer verilen bir haberde, AB Bakanlar Konseyi toplantısı ve referandum sonrasında Kıbrıs’ın durumu konu edilmektedir. AB’nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Verheugen’in sözcüsü Filori’nin referandum sonrasında, “Şimdi AB Bakanlar Konseyi’nin Lüksemburg’ta yapacağı toplantıya bakmak gerekiyor. Bu referandumdan sonra böyle kararlı biçimde çözümden yana tavır almış olan toplumun, yani Kıbrıs Türk toplumunun referandumdan sonra cezalandırılacak tek taraf olması haksızlık.” dediği aktarılan haberde, “Ya Türkiye’nin AB üyeliği?” sorusu sorulmakta ve Kıbrıs’ta çözüm şartının Türkiye’nin üyeliği açısından başlangıçta resmi bir koşul olmamakla birlikte, geçen yıldan bu yana AB yetkililerinin Kıbrıs’taki çözümsüzlüğün Türkiye’nin üyeliğini zorlaştıracaklarını hem resmi açıklamalarında hem raporlarında dile getirdikleri hatırlatılmaktadır. Haberde, Flori’nin, referandumdan hemen sonra Kıbrıs’taki gelişmelerin Türkiye’nin üyeliği açısından etkisini ise, “Bu aşamada söyleyebileceğimiz, son birkaç aydır Türkiye’nin çözüm yolunda çok müspet ve yapıcı rol oynadığını kabul etmektir. Bu tabii ki dikkate alınması gereken bir unsur.

²⁰⁵ *BBC*. (16 December 2004). “Athens and Ankara strengthen ties”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4100871.stm>.

Bizim görüşümüz, Türkiye yapması gerekeni yaptı ve artık bizim için böyle bir mesele yok.” diyerek yorumladığı ifade edilmektedir²⁰⁶.

Reuters'in 29 Mayıs 2004 tarihinde “*Erdoğan: Kıbrıs'ın Türkiye'nin AB Emellerine Gölge Düşürmemesi Gerekir*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın yaptığı açıklamada, Kıbrıs'ın bundan böyle Ankara'nın AB'ye katılım çabalarına gölge düşürmemesi gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Erdoğan'ın Oxford Üniversitesi'ne bağlı St. John Koleji'nde yaptığı konuşmada, “Türkiye'nin AB ile ilişkilerine Kıbrıs sorunu nedeniyle gölge düşmesini kabul edemeyiz. Kıbrıs sorunu zamanla tekrar gündeme gelecektir, ancak biz sorumlu tutulamayız. AB liderleri bana ‘üzerinize düşeni fazlasıyla yaptınız’ dediler” şeklinde ifadeler kullandığı belirtilen haberde, Erdoğan'ın, Türkiye'nin AB üyeliğine kuşkuyla yaklaşanların, ticaret ve bölgesel güvenlik açısından, Türkiye'nin AB üyeliğinin her iki tarafın da çıkarına olduğunu idrak edeceklerini umuyorum. On yıllardır Türkiye-AB ilişkileri, ortak çıkarlar, karşılıklı etkileşim ve ihtiyaçlar temelinde giderek gelişti. Ne yazık ki, Avrupa'da bazı kimseler halen bunu göremiyor ya da bu gerçeği görmek istemiyorlar” dediği aktarılmaktadır. Fransa'nın başını çektiği bir grup AB ülkesinin, Türkiye'nin AB üyeliği konusunda duydukları kuşku dille getirdikleri ifade edilen haberde, Erdoğan'ın, Türkiye'nin AB'ye girişine dini nedenlerden dolayı karşı çıkanların hala geçmişte yaşadıklarını söyleyerek, “Hıristiyan Avrupa fikri Orta Çağa ait bir fikir. Günümüzde İslam AB için bir realiteye dönüştü. Türkiye'nin tam üyeliği, Hıristiyanlar ve Müslümanların bir arada yaşaması yönündeki arzu ve istekleri kuvvetlendirecektir” dediği vurgulanmaktadır²⁰⁷.

Reuters'in 29 Eylül 2004 tarihinde “*Kıbrıs Türkiye'yi AB Girişimi Konusunda Uyardı*” başlığı altında ve Sebastian Alison imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos'un, Türkiye'nin, Kıbrıs'a ya da Lefkoşa'ya karşı “düşmanca hareketlerini” sona erdirmek zorunda olduğunu yoksa Ankara'nın AB üyeliğine destek vermeyebileceğini söylediği belirtilmektedir. Papadopoulos'un, Türkiye'nin üyelik talebiyle ilgili tarafsızlığını hala koruduğunu

²⁰⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁰⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

söylediği ifade edilen haberde, Belçika Başbakanı Guy Verhofstadt ile görüşmesinin ardından basına açıklama yapan Papadopoulos'un, "Komisyon raporunu dikkate alacağız... Türkiye'nin Kıbrıs'a karşı tutumundaki gelişmeyi daha iyi yargılayabileceğiz... Türkiye'nin Kıbrıs'a karşı bazı düşmanca hareketlerden vazgeçtiğini görmek isteriz ve zamanı geldiğinde kararımızı vereceğiz." dediği aktarılmaktadır. Haberde, kuşkularına rağmen Papadopoulos'un, makul koşullarda olmak kaydıyla Türkiye'nin katılımını desteklediğini söylediği ve "Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'nin tümünü karşılaması ve tutumunu, Avrupalılığa aday bir devlete yaraşır şekilde değiştirmesi kaydıyla Türkiye'nin üyelik görüşmeleri için bir tarih almasını destekliyoruz." dediği belirtilmektedir²⁰⁸.

Reuters'in 2 Aralık 2004 tarihinde "*Fransa ve Avusturya Türkiye'nin AB Üyeliğine Bir Alternatif Bulmaya Çalışıyor*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, AB büyükelçilerinin Türkiye ile müzakerelere başlamanın koşullarını görüşmek için bir araya geldiklerinde, Fransa ve Avusturya'nın, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine bir alternatif bulunması için çaba sarf ettiği ve Kıbrıs'ın, Ankara tarafından tanınma talebinde bulunduğu belirtilmektedir. Diplomatların, 17 Aralık'ta düzenlenecek toplantıdan yaklaşık iki hafta önce AB'ye üye ülkelerin, nihai bildiri üzerinde görüşecekleri konuları ve tutumlarını ortaya koyduğunu söyledikleri belirtilen haberde, bir diplomatın, "Fransız ve Avusturyalılar, tam üyeliğe alternatif olarak 'üçüncü bir yol' bulunması için baskı yaptılar. Kıbrıslılar, tanınmak istedikleri yönünde sık sık çağrıda bulunarak oldukça sert bir tutum sergilediler" dediği aktarılmaktadır. Haberde, diplomatların, Fransa ve Avusturya'nın görüşlerine pek fazla destek alamadıklarını ve hiçbir ülkenin Türkiye ile müzakerelere başlanmasına karşı olmadığını söyledikleri kaydedilmektedir²⁰⁹.

Reuters'in 2 Aralık 2004 tarihinde "*Hollanda: Türkiye'nin AB Girişimi İçin Yeni Koşullar Öne Sürülebilir*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Hollanda Dışişleri Bakanı Bernard Bot'un, Avrupa'nın siyasi gerçekliğinin Türkiye'nin AB'ye üyelik girişiminde ilave koşullar ileri sürülebileceği anlamına gelebileceğini söylediği belirtilmektedir. Hollanda gazetesi NRC Handelsblad tarafından

²⁰⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁰⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

gerçekleştirilen mülakatta, liderlerin daha fazla koşul dayatmalarının makul olup olmadığı sorulması üzerine Bot'un, "Bunu zaman gösterecek. Türkler şöyle söyleyecekler: 'Bu adil değil, çünkü ileri sürülen bütün kriterleri yerine getirdik, daha ne istiyorsunuz? Ancak Avrupa'da aynı zamanda bir siyasi gerçeklik de söz konusu" dediği belirtilen haberde, Bot'un, "Şayet hükümet liderleri 17 Aralık'ta müzakerelere başlamada hem fikir olurlarsa, bu, gerçek üyeliğin bir yıl içinde başlayacağı anlamına gelmiyor. En önemli unsur şu anda Türkiye'ye aralanan kapının biraz daha açılacağıdır" dediği aktarılmaktadır²¹⁰.

Reuters'in 2 Aralık 2004 tarihinde "*Fransa ve Almanya Türkiye Konusunda Farklı Tutum Takındı*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Almanya ve Fransa'nın, Türkiye'nin AB'ye katılımına destek sözü verdikleri, ancak Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın, katılım görüşmelerinde başarısızlığa uğranması halinde tam üyeliğe karşı bir alternatif olasılığını da açık tuttuğu belirtilmektedir. Hem Chirac'ın hem de Almanya Şansölyesi Gerhard Schröder'in, Türkiye'yi, AB'ye üye olarak görmek istediklerini söyledikleri, ancak iki liderin gayri resmi zirve görüşmelerinin ardından düzenledikleri basın toplantısında farklı tutum takındıkları belirtilen haberde, Schröder'in, "Her ikimizin de bir hedefi vardır ve bu da üyeliktir. Müzakerelerin uzun zaman alacağını ve sonucun açık uçlu olacağını tabii ki biliyoruz. Ancak müzakerelerdeki asıl amacın, katılımdan başka bir şey olmadığı gerçeğinden farklı düşünülmemelidir" dediği ifade edilmektedir. Haberde, Chirac'ın, "Katılım için gerekli tüm koşulların karşılanmaması halinde müzakereler tabii ki kesintiye uğrayacaktır. Bu durumda, bu kesintinin Türkiye ile Avrupa arasında ayrılığa yol açmamasına yönelik bir yol aranmalıdır ve bu iki önemli siyasi, ekonomik ve kültürel varlık arasında yeterince güçlü bağlar için yollar arayacağız" dediği, öte yandan Schröder'in, iki ülke arasında anlaşmaya varılabileceğinden emin olduğunu söylediği kaydedilmektedir²¹¹.

Reuters'in 3 Aralık 2004 tarihinde "*AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyesi Rehn Türkiye İçin 'B Planına' Karşı*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu yeni üyesi Olli

²¹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²¹¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Rehn'in, Avrupa liderlerinin bu ay üyelik görüşmelerini başlatma konusunda bir karar alırken, bir "B planı" öngörmemesi gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyesi Olli Rehn'in, haftalık European Voice dergisine verdiği demeçte, üyelik sonucu garanti olmasa da AB'nin, Fransa, Avusturya ve Danimarka'nın talep ettiği gibi baştan tam üyelik dışında alternatifler düşünmemesi gerektiğini söylediği ifade edilen haberde, Rehn'in, "Müzakerelere başlar başlamaz bir neticeye ulaşılabacağına dair kesin bir gösterge olmasa da, Türkiye'nin AB'ye üyeliği yönünde net bir amacımız var. Bu nedenle B planı değil, tedbirli ve kapsamlı müzakerelerin ardından açık bir üyelik hedefi olmalıdır" şeklinde konuşarak, Türkiye'nin gayrimüslim dini cemaatlere, Müslüman toplumla aynı yasal ve ekonomik hakları tanımak için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini söylediği ve Türk iş gücü üzerinde daimi bir acil fren mekanizmasının oluşturulması yönündeki önerileri savunduğu kaydedilmektedir²¹².

Reuters'in 3 Aralık 2004 tarihinde "Kıbrıs Türkiye'nin AB'ye Katılımı Konusunda Veto Tehdidini Sürdürüyor" başlığı altında ve Michele Kambas imzasıyla yer verdiği bir haberde, AB üyesi Kıbrıs'ın, Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin başlatılmasıyla ilgili olarak veto kullanıp kullanmayacağı konusunda çok riskli ve tehlikeli bir oyun oynadığına işaret edilmekte, ancak Kıbrıs Rum Hükümeti'nin veto tehdidini sürdürerek, adayı yeniden birleştirmeye yönelik gelecekteki girişimlerde daha fazla ayrıcalık kazanmanın yanı sıra Ankara'ya kendisini resmi olarak tanınması yönünde baskıda bulunmayı da umduğu belirtilmektedir. 17 Aralık tarihinde Brüksel'de yapılacak zirvede kullanılacak bir veto oyununun, adanın yeniden birleştirilmesi umutlarına son vereceği ve Türk askerlerinin adadaki mevcudiyetinin sürmesi anlamına geleceği vurgulanan haberde, Lefkoşa'da çok az kişinin, Lefkoşa'nın Türkiye'nin umutlarını tek başına yıkmak isteyeceğine inandığı ve bir diplomatın, "Bunu yapabileceklerini sanmıyorum. Bu, vetodan söz ederek buna başvurmadıkları sürece, gelişmeleri kontrol altında tutmaları ve davalarını ilerletmeleri için kullanışlı bir tehdittir." dediği ifade edilmektedir. Haberde, diplomat ve analistlerin, vetonun, Türkiye'nin çığır açan AB rehberliğindeki reformları için ölüm fermanı olacağından ve

²¹² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Başbakan Tayyip Erdoğan'ın hükümetine zarar vereceğinden endişe ettikleri, Kıbrıs'ta ise vetonun, Rumlar ile Türkler arasında askıya alınan barış sürecini sona erdirme riski taşıdığı kaydedilmektedir²¹³.

BBC'de 17 Aralık 2004 tarihinde yayınlanan “*Daha çok Avrupa genişlemesi*” başlıklı haberde, Brüksel zirvesinde AB liderlerinin Türkiye'nin Birliğe katılım müzakerelerine başlaması için tarih verilmesi kararı aldığı açıklanmıştır. Haberde ön plana çıkan bir başka konu da müzakerelerin parçası gereği Türkiye'den başlangıçta Kıbrıs'ın AB üyeliğinin resmen tanınmasını istemesi olmuştur.

Türkiye bu karara itiraz etmiş ama daha sonra birçok kez Kıbrıs sorunu her aşamada karşısına çıkmıştır. Hatta 2006 sonu zirvesinde Avrupa Komisyonu'nun müzakerelerin sekiz başlığının askıya alınması ve diğerlerinin de Kıbrıs Rum hükümetinin tanınmadan kapanmayacağı önerisi kabul görmüştür. Türkiye ise KKTC'ye uygulanan izolasyonların kaldırılmadan Kıbrıs Rum gemileri ve uçaklarına liman ile havaalanlarını açmayacağı kararını AB'ye iletmiştir²¹⁴.

Yine aynı gün yayınlanan zirveyle ilgili haberde, İngiltere Başbakanı Tony Blair'in Türkiye'nin önde gelen avukatı olduğu öne sürülerek, dünyanın geleceğinin “barış ve gönenci” için Türkiye'nin AB üyeliğine yaklaşmasının yerine getirilmesi çağrısını yinelediği belirtilmiştir. Haberde, Blair'in “Türkiye'nin Müslüman olmasının bunu engellememeli” sözlerine yer verilerek, AB liderlerinin Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanıma isteğine karşın Ankara'yla resmi müzakerelerin açılması kararı alındığına dikkat çekilmiştir. “*Blair'den Türkiye-AB müzakere çağrısı*” başlıklı haberde ayrıca, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın müzakereler sonunda Türkiye'nin AB üyeliğinin garanti olmadığını kabul ettiğine de dikkat çekilmiştir²¹⁵.

Yine aynı tarihte *BBC*'de yayınlanan “*Anlaşma Türkiye-AB görüşmelerinin üzerinde*” başlıklı haberde, AB ve Türkiye'nin üyelik görüşmelerinin başlamasından önce Kıbrıs'ı tanıması koşuluyla anlaşmaya vardığı belirtilmiştir. Çözümün ise bir

²¹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²¹⁴ *BBC*. (17 December 2004). “More Euro expansion”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/programmes/breakfast/4103769.stm>.

²¹⁵ *BBC*. (17 December 2004). “Blair hails Turkey-EU talks deal”. http://news.BBC.co.uk/2/hi/uk_news/politics/4105731.stm.

gün süren hararetli tartışmaların ardından bulunduğu kaydedilen haberde, Türkiye'nin Kıbrıs Rum Kesimi'nin örtülü tanınması koşuluyla müzakerelere 2005 yılının ekim ayında başlayacağı belirtilmiştir. Yalnız Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Kıbrıs'ı resmen tanımayan protokolün imzalanması konusunda ısrarcı olduğu da yazılmıştır²¹⁶.

Bir gün sonra *BBC*'de yayınlanan Avrupa gazetelerindeki yorumlarla ilgili haberde, Türkiye'nin üyelik beklentisi karşısında AB'nin cüretli adımı konusunda Avrupa gazetelerinde "küçük sevinç" olarak nitelenmiştir. Gazeteler Avusturya'nın gelecekte Türkiye'yi veto edebileceğini belirterek, Kıbrıs suçlamaları nedeniyle AB'nin Ankara'nın "şantaj"ına boyun eğdiği konusunda tepkili olduğu belirtilmiştir. Birçok kişi öncelikle bunu Türkiye'nin ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın başarısı olarak gördüğü aktarılmıştır. Ayrıca, bir avuç gazetenin AB tarafından benimsenen ılımlı İslam ülkesi Türkiye'nin Birlik üyeliğine davet edilmesinden yana olduğu belirtilmiştir²¹⁷.

Financial Times gazetesinin 15 Aralık 2004 tarihinde "Bürokrasi Kıbrıslı Türklerin Tecritini Sona Erdirmeyi Zorlaştırıyor" başlıklı ve Kerin Hope imzalı haberinde, "Lefkoşa'daki batılı diplomatlar Kıbrıs Rum Hükümeti'nin iki toplum arasında ticareti kısıtlamak için idari önlemlere başvurduğunu söylüyorlar... Kıbrıslı Rumlar, Kuzey Kıbrıs daha müreffeh olursa, barış anlaşması yapma eğiliminin azalacağı gerekçesiyle, uluslararası toplumun Kuzey Kıbrıs ile AB arasında doğrudan ticarete izin verilmesi yönündeki baskılara direniyor. Kıbrıslı Rumların BM tarafından hazırlanan birleşme planını referandumda reddetmeleri, plana evet oyu veren Kıbrıslı Türklerin, Kıbrıs 1 Mayıs'ta üye olduğunda AB'ye katılmalarını engelledi. Kıbrıs Rum hükümeti AB Komisyonu'nun Temmuz ayında kuzeyin ekonomik tecridine son vermek için uygulamaya koyduğu Yeşil Hat mevzuatını desteklemesine rağmen, Kıbrıslı Türk işadamları ticareti teşvik etmek için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini söylüyorlar... Bu hafta Brüksel'de düzenlenecek olan zirvede Türkiye'ye AB'ye katılım müzakereleri için tarih

²¹⁶ *BBC*. (17 December 2004). "Deal struck over Turkey-EU talks". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4103931.stm>.

²¹⁷ *BBC*. (18 December 2004). "Europe press cool on Turkey". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4106957.stm>.

verilirse, bu durum değişebilir. Bunun gerçekleşmesi halinde, Ankara hükümetinin AB ile olan gümrük anlaşması 10 yeni AB ülkesini de kapsayacak ve Türkiye'nin şimdiye kadar tanımayı reddettiği Kıbrıslı Rumları fiili olarak tanınması anlamına gelecek. Bu da Kıbrıs'ta kuzey-güney ticaretinin önündeki engelleri aşmaya yardımcı olabilir. Ancak aynı zamanda, ibreleri Türkiye ile güney Kıbrıs doğrudan ticaretten yöne de çevirebilir. Tüketici malları ithal eden bir Kıbrıslı Türk, 'Kıbrıslı Türk aracıları ortadan kaldırırsanız maliyetler düşer' diyor" denilmektedir²¹⁸.

Reuters'in 15 Aralık 2004 tarihinde "*Türkiye AB Ekonomisi İçin Kayıp Değil Kazanç Vadediyor*" başlığı ve Gill Tudor imzasıyla yer verdiği haberde, Avrupa kamuoyu Türkiye'yi AB'ye davet etmenin bedelleri konusunda endişelenirken, ekonomistlerin Ankara'nın nihai üyeliğinin refah içindeki blok için kayıptan ziyade bir kazanç olacağını söyledikleri aktarılmaktadır. Ekonomistlerin, pek çok AB ülkesinde Türkiye'nin üyeliğinin kitlesel göç ve vergi mükellefleri üzerinde ağır bir yük anlamına geleceğine dair korkuların kısa vadedeki bir tablonun ürünü olduğunu söyledikleri ifade edilen haberde, aksine Türkiye'nin, Avrupa ticareti için oldukça büyük bir oyun alanı, enerji kaynaklarına güvenli erişim ve Avrupa'nın yavaş yavaş ortaya çıkan emeklilik krizine bir cevap sağlayacağı değerlendirmesinde bulunmaktadır. Ekonomistlerin hem Avrupa hem de Asya'da ayağı olan Türkiye'nin coğrafi konumunun ve pek çok Orta Doğu ülkesiyle bağlantısının, AB iş piyasaları için bir sıçrama tahtası vazifesi göreceğini söyledikleri kaydedilen haberde, İran, Irak, Rusya, Azerbaycan ve ötesinden, petrol ve gaz ihracatları için işlek bir kavşak oluşturan Türkiye'nin Avrupa enerji ihtiyaçlarına daha ucuz ve güvenli bir erişim ihtimali sağladığına da dikkat çekilmektedir²¹⁹.

The Guardian gazetesinin 20 Aralık 2004 tarihinde internet sayfasında "*Türkiye'nin AB Anlaşmasına Yönelik Kıbrıs Tehdidi*" başlığı ve Helena Smith imzasıyla yayımladığı haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Brüksel'den bir anlaşma ile döndüğü için kutlamalarla karşılanmasının üzerinden bir gün bile geçmeden, Kıbrıslı Rum liderin, Ankara'nın gümrük birliği anlaşmasını adayı da

²¹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²¹⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kapsayacak şekilde genişletmemesi halinde süreci raydan çıkarmakla tehdit etmesiyle Türkiye'nin, AB'nin geçen hafta müzakerelere başlanması konusunda aldığı tarihi karardan duyduğu coşkunun azaldığı ifade edilmektedir. Türkiye'nin, katılım müzakerelerinin başlayacağı Ekim 2005'e kadar Kıbrıs'ı gümrük birliği anlaşmasına dahil etmesinin gerektiği belirtilen haberde, bunun Türkiye'nin, 30 yıldır sürdürdüğü Kıbrıs'ın uluslararası olarak tanınan Rum Hükümeti'ni tanımayı reddetme politikasını altüst edeceği ileri sürülmektedir. Türk yetkililerinin tanınmanın ancak ada birleştiği zaman gerçekleşebileceğini söyledikleri belirtilen haberde, BM destekli bir plan Kıbrıslı Rumlar tarafından reddetti²²⁰.

Financial Times gazetesinin 23 Aralık 2004 tarihinde internet sayfasında, “Kıbrıs'ın Yaraları AB'yi Nasıl İncitiyor” başlığı ve Quentin Peel imzasıyla yayımlanan makalede, Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri konusunda tarih alması çerçevesinde Kıbrıs Rum Kesiminin itirazları ve Türkiye'nin konuya yaklaşımı ele alınmakta ve şu ifadelerle yer verilmektedir: “Kıbrıs Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos, müzakere sürecini veto etmek için elinde, sürecin başında ve sonunda birer ve 31 teknik bölümde ikişer tane olmak üzere en az 64 fırsat bulunduğu konusunda böbürleniyor. Bu, korkunç bir bakış açısı... Papadopoulos gerçekten bir anlaşmaya varmak istiyor mu yoksa statükoyu koruyup adada iktidarı paylaşmamayı mı tercih ediyor; asıl sorun bu. Önemli olan hem Türk hem de Rum tarafını bir anlaşmaya varılması halinde hiçbirinin bundan zararlı çıkmayacağı, bunun her iki tarafa da fayda sağlayacağı konusunda ikna etmek. Her iki taraf da bazı şeylerden vazgeçmeye hazır olmalı. Kıbrıslı Türkler Türk güvenlik şemsiyesi olmaksızın yaşamaya hazır olmalı. Kıbrıslı Rumlar ise kuzeye göç eden herkesin mallarının iade edilmeyeceğini ve tüm Türk yerleşimcilerin sınır dışı edilmeyeceğini kabul etmek zorundalar. Birtakım tavizler verilebilir: Kıbrıslı Rumlar Türkiye'ye anlaşmaya bağlı kalacağı konusunda hala güvenmiyorlar. Çok daha güçlü bir uluslararası garanti olmalı. Ancak Türkiye'nin AB üyeliğini müzakere ediyor olacağı gerçeği, Ankara'nın geri adım atması önünde çok büyük bir engel olacak.”²²¹

²²⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²²¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Reuters'in 17 Şubat 2005 tarihinde “*Kıbrıs Türk Kesiminde Yapılacak Seçimlere Türkiye'nin Gölgesi Düşüyor*” başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıslı Türklerin, belki de Kıbrıs'ı birleştirme çabalarının ve yakında başlayacak olan Türkiye'nin AB üyeliği müzakerelerinin kaderini belirleyecek seçimlerde oy kullanacakları belirtilmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) tanıyan tek ülke olan Türkiye'nin, birleşmeye yönelik müzakereleri ve AB ile daha yakın bağlar kurulmasını destekleyen Başbakan Mehmet Ali Talat'ın seçimlerden zaferle çıkmasını ümit ettiği belirtilen haberde, Talat'ın, “Kıbrıslı Türklerin değiştiğinin” ve adayı tekrar birleştirmek istediklerinin bir göstergesi olacak seçimlerin büyük önem arz ettiğini belirttiği ve “Eski çizgiye dönmeyeceğiz.” diye konuştuğu ifade edilmektedir. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs için en büyük sorunun, AB de dahil olmak üzere bütün ülkelerin Kıbrıs Rum Hükümeti'ni adanın tek temsilcisi olarak tanıması olduğuna işaret edilen haberde, seçimleri Ulusal Birlik Partisi lideri Derviş Eroğlu'nun kazanmasının, Türkiye'nin Kıbrıs meselesine bir çözüm bulmaya ve AB ile üyelik müzakerelerine ekim ayında sorunsuz olarak başlamaya yönelik çabalarını zora sokabileceği öne sürülmektedir²²².

Reuters'in 24 Mart 2005 tarihinde “*Kıbrıs: Tanıma Yoksa AB Görüşmeleri de Yok*” başlığı altında yer verilen bir haberde, Kıbrıs Rum lideri Tassos Papadopoulos'un, planlandığı gibi ekim ayında AB ile üyelik müzakerelerine başlamak istiyorsa, Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanımaya ilişkin bir anlaşma imzalaması gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Ankara'nın, Birlik ile olan Gümrük Birliği anlaşmasını 10 yeni üyeyi de kapsayacak şekilde genişletmesi konusunda baskı altında bulunduğu ve Mayıs 2004'te AB'ye katılan Kıbrıs'ın sadece, Türkiye'ye karşı veto hakkı ve tarihi şikayetleri olan Kıbrıslı Rumlar tarafından temsil edildiği belirtilen haberde, Papadopoulos'un, Brüksel'deki Avrupa Konseyi Zirvesi'nden Kıbrıs'a dönüşünde gazetecilere yaptığı açıklamada, “Bu bir önkoşul. Eğer Türkiye imzalamazsa üyelik müzakereleri başlamayacak.” dediği ifade edilmektedir²²³.

Reuters'in 29 Mart 2005 tarihinde “*Türkiye AB ile Ek Protokolü İmzalamaya Hazır Olduğunu Açıkladı*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Türk

²²² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²²³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

yetkililerin, Avrupa Komisyonu'na, Türkiye'nin, Gümrük Birliği Anlaşması'nı, Kıbrıs dahil 10 yeni AB üyesini de kapsayacak şekilde genişletecek ek protokolü imzalamaya hazır olduğunu tebliğ eden bir mektup gönderildiğini açıkladıkları belirtilmektedir. Brüksel'den, Komisyon Sözcüsü Krisztina Nagy aracılığıyla, mektubun ulaştığı ve AB bakanlarının ekim ayında Türkiye ile üyelik görüşmelerine başlanması kararını hayata geçireceklerinin teyit edildiği belirtilen haberde, Türkiye'nin, protokole paraf atmak anlamına gelen bu hamlesinin, Sözcü Nagy'nin ifadesiyle “görüşmelerin başlaması yönündeki hazırlıklar açısından daha iyi bir atmosfer yaratacaktır.” denildiği ifade edilmektedir. Nagy'nin, AB'nin “protokolün imzalanmasını Kıbrıs Rum kesiminin resmen ve yasal olarak tanınması olarak görmediğini” de belirttiği kaydedilen haberde, Türkiye'nin ekim ayında üyelik görüşmelerine başlamadan önce bu protokolü imzalamasının öngörüldüğü, Ankara'nın da, bu koşulu kabul etmekle birlikte, söz konusu protokol altındaki imzanın Güney Kıbrıs yönetimini tanıyacağı anlamına gelmeyeceğini beyan ettiği hatırlatılmaktadır. Haberde, protokolün Avrupa ve Türk Parlamentolarınca onaylandıktan sonra yürürlüğe gireceği, Dışişleri Bakanı Gül'ün, bunun için en erken tarih olarak temmuz ayını gösterirken, Nagy'nin, üyelik görüşmelerine başlamak için koşulun protokolün parlamentolarca onaylanması değil imzalanması olduğunu ifade ettiği vurgulanmaktadır²²⁴.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 31 Mart 2005 tarihinde “Türkiye Gümrük Birliği'ni Genişleterek AB Yolu Üzerindeki En Büyük Engeli Ortadan Kaldırdı” başlığı altında ve Vincent Boland imzasıyla yayımladığı makalede, Türkiye'nin, AB ile halihazırdaki Gümrük Birliği Anlaşması'nı Kıbrıs dahil 10 yeni Birlik üyesini de kapsayacak şekilde genişleterek üyelik müzakerelerinin önündeki en büyük engeli de ortadan kaldırdığı belirtilmektedir. Türk Hükümeti'nin, Avrupa Komisyonu'na, 10 yeni AB üyesiyle imzalayacağı ek protokol metnini kabul ettiğini belirten bir mektup gönderdiği, ancak bunun, Kıbrıs Rum kesimindeki hükümetin tanınması anlamına gelmediği konusunda ısrar ettiği ifade edilen makalede, analistlere göre, Türkiye'nin, Gümrük Birliği'ni genişletmek konusundaki istekli tavrının, AB'ye üyelik yolu üzerindeki tüm pürüzleri gidermeye

²²⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kararlı olduğunu gösteren bir işaret olduğu ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün yaptığı açıklamayla, AB üyeliğinin, Türkiye'nin "önceliklerinin başında" yer aldığını yinelediği kaydedilmektedir. Makalede, analistlere göre, kabul edilen ek protokole rağmen Kıbrıs konusunun, Türkiye'nin AB'ye girişte yumuşak bir geçiş dönemi yaşamasına engel olabileceği öne sürülmektedir²²⁵.

Reuters'in 27 Temmuz 2005 tarihinde "*Papadopoulos: Türkiye'nin Protokol Planı Kabul Edilemez*" başlığı altında yer verdiği haberde, Kıbrıs Rum Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos'un, yaptığı bir açıklamada, Türkiye'nin, kendisine üyelik müzakerelerinin yolunu açacak AB protokolünü Kıbrıs Hükümetini tanımadan imzalamasının "kabul edilemez" olduğunu söylediği aktarılmaktadır. Diğer yandan, Ankara'nın Türkiye'nin protokolü imzalamasının Rum Kıbrıs Hükümetini tanıdığı anlamına gelmeyeceğini yayımlayacağı bir deklarasyonla netleştireceği kaydedilen haberde, Kıbrıs Rum Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos'un İngiltere Başbakanı Tony Blair ile görüşmesinin ardından, "AB'ye katılmak isteyen bir devletin, daha başta girmeye talip olduğu birliğin bir üyesini tanımadığını belirtmesinin düşünülemez olduğu kanaatindeyim" dediği ifade edilmektedir²²⁶.

Reuters'in 27 Temmuz 2005 tarihinde "*Türkiye Başbakanı: Kıbrıs'ın Tanınması Halihazırda Söz Konusu Değil*" başlığı altında yer verdiği haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın yaptığı bir açıklamada, Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunmadan Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanımasının söz konusu olmadığını yeniden teyit ettiği bildirilmektedir. Türkiye'nin bu hafta ilerleyen günlerde -Kıbrıs da dahil olmak üzere- 10 yeni AB üyesi ülke ile gümrük birliğinin genişletilmesi konusunda bir anlaşma imzalamasının beklendiği belirtilen haberde, ancak Türkiye'nin bu anlaşmanın Kıbrıs'ın tanınması anlamına gelmeyeceği konusunda ısrar ettiği ifade edilmektedir. Haberde, Başbakan Erdoğan'ın, İngiltere Başbakanı Blair ile Londra'da yaptığı görüşmenin ardından basın mensuplarına yaptığı açıklamada, "Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunmadıkça Kıbrıs'ın tanınması konusundaki tutumumuzda herhangi bir değişiklik olmayacaktır." dediği

²²⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²²⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kaydedilmekte ve İngiltere'nin halihazırda AB dönem başkanı ve Türkiye'nin AB'ye üyeliğini hararetle desteklediğinin altı çizilmektedir²²⁷.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 1 Ağustos 2005 tarihinde “Türkiye’deki Partiler, Gümrük Birliği Anlaşması Konusunda İkiye Bölünmüş Durumda” başlığı altında Vincent Boland imzasıyla yayımladığı yazı şöyledir: “Gümrük birliğini Kıbrıs’ı da kapsayacak şekilde genişleten anlaşmayı imzalama kararının ardından hükümet, bu anlaşmanın Kıbrıs Rum Yönetimini tanıma anlamına gelmediğini vurgulasa da, Türkiye’deki siyasi partiler ve medya bu konuda ikiye ayrılmış durumda. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Hükümetinin yandaşları ve muhalifleri, Gümrük Birliği Anlaşması’nı AB’ye üye tüm devletleri kapsayacak şekilde genişleten protokolün imzalanması konusunda farklı görüşlere sahipler. Türkiye’nin, bu adımı AB ile üyelik müzakerelerinin başlamasının beklenildiği 3 Ekim’den önce atması gerekiyordu. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, protokolün, adadaki Kıbrıslı Rumlar ve Türkler arasındaki 31 yıllık soruna kalıcı bir çözüm bulunmadığı sürece Ankara’nın Kıbrıs Yönetimini tanımama yönündeki uzun süreli politikasını değiştirmedeğini söyledi. Öte yandan, Ankara Ticaret Odası Başkanı Türkiye’nin bu anlaşmayı imzalamakla ‘tarihi bir hata’ yaptığını söyledi. Türkiye, Kıbrıs Türk Kesimi Hükümetini tanıırken; dünyanın geri kalanının çoğu, Lefkoşa’daki hükümetin bütün adayı temsil ettiğini kabul ediyor. Protokole, Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından, protokolün Ankara’nın, Kıbrıs yönetimini tanıdığı anlamına gelmediğini vurgulayan bir deklarasyon eklendi. Beş yıl önce bile, Türkiye’nin gümrük birliğini genişleteceği hayal bile edilemezdi. Türkiye’nin Kıbrıs konusundaki tutumu hiç şimdiki kadar esnek değildi. Türkiye içinde anlaşmanın imzalanması konusunda siyasi bir görüş birliği olmadığı için, anlaşmanın imzalanma ortamı, Türk Hükümetinin ulusal hassasiyetlerinin öne çıkmasına neden oldu. Türkiye, üye olmaya çalıştığı bir birliğin üyesi olan bir hükümeti tanımayı reddettiği için, AB ile ilgili amaçlarında hala sorunlarla yüz yüze gelebilir. Türkiye’nin AB üyeliğini destekleyen Yunanistan’dan hafta sonu yapılan açıklamada, Ankara’nın AB

²²⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

üyesi bir devletin yönetimini tanımayı reddetme ‘paradoks’una bir son vermesi gerektiği belirtildi.”²²⁸

The Independent gazetesinin 3 Ağustos 2005 tarihinde “*Fransa Başbakanı: Türkiye, AB Müzakerelerine Başlamak İstiyorsa Kıbrıs’ı Tanımak Zorunda*” başlığı altında Stephen Castle imzasıyla ve yukarıdaki başlık altında yayımladığı makalede, Paris’in, Türkiye’nin Kıbrıs’ı tanımaması halinde müzakereleri engelleme tehdidinde bulunmasıyla birlikte bu ülkenin iki ay sonra AB üyelik müzakerelerine başlama umudunun azaldığı ifade edilmekte, İngiltere ile Fransa arasında yeni bir uzlaşmazlık yaratabilecek açıklamalarda bulunan Fransa Başbakanı Dominique de Villepin’in Lefkoşa hükümetini tanımaması halinde Türkiye’nin katılım müzakerelerinin ertelenebileceğini ileri sürdüğü aktarılmaktadır. Makalede şu ifadeler yer almaktadır: ”AB’ye katılım arzusu AB dönem başkanlığını yürüten İngiltere tarafından desteklenen Türk Hükümeti için böylesi bir gecikme kabul edilemez... Villepin’in açıklamaları, Türkiye’nin AB üyeliği konusundaki çekişmeli tartışmalarda harareti artırdı. İngiltere, Türkiye’nin Kıbrıs’ı tanımamasının bir önkoşul olmadığını sıklıkla yineliyor. Bu görüş dün, Avrupa Komisyonu tarafından da desteklendi. Komisyon açıklamasında, Türkiye’nin Kıbrıs’ı tanımaması bir sorun olarak kabul edilirken, meselenin bağımsız, BM himayesinde yapılacak görüşmelerle çözüme bağlanması gerektiği kaydedildi. Villepin şimdiye kadar, 3 Ekim tarihini engelleyecek kayda değer bir şey yapmadı ve Türkiye’nin destekçileri, Paris’in müzakereleri engelleyecek kadar ileri gitmeyeceğine inanıyorlar. Diplomatlar çoğunlukla, hiçbir zaman sona ermeyecek olsa dahi müzakerelerin kesinlikle başlayacağını ileri sürüyor. Fakat Fransa ve diğer birkaç Avrupa ülkesinde -Avusturya ve Hollanda dahil-, Türkiye’nin AB’ye katılımı ihtimali konusunda oldukça hasmane bir tutum görülüyor.”²²⁹

Financial Times gazetesinin 3 Ağustos 2005 tarihinde “*Villepin Türkiye’den Kıbrıs’ı Tanımamasını İstedi*” başlığı altında Vincent Boland, Peggy Hollinger ve Raphael Minder imzalarıyla yayımladığı haberde, Fransa Başbakanı Dominique de Villepin’in Ankara Kıbrıs Hükümetini tanımadıkça müzakere

²²⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²²⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

sürecinin başlamasının “düşünülemez” olduğunu söyleyerek, Türkiye’nin AB ile üyelik görüşmeleri konusunda olası yeni bir koşul ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Villepin’in açıklamalarının, Türkiye’nin katılım görüşmelerinin başlamasına iki ay ve Brüksel’de, Türkiye’nin Kıbrıs konusundaki tutumunun ele alınacağı toplantıya iki hafta kala dikkatleri bu konuya yoğunlaştırdığına dikkat çekilen haberde, Kıbrıs konusundaki ultimatoma niteliğindeki açıklamalarıyla Villepin’in Türkiye’ye karşı muhalefetin yoğun olduğu kesimi hedef aldığı, açıklamalarıyla ayrıca, Türkiye’nin Birliğe katılımına destek veren Cumhurbaşkanı Chirac’tan farklı bir tutum sergilediğini de ortaya koymuş olduğu ifade edilen haberde, “Fransa’da Mayıs ayında yapılan AB anayasası referandumunun, kısmen Türkiye’nin AB’ye katılımına muhalefet ve Chirac’a yönelik hoşnutsuzluk nedeniyle olumsuz neticelenmişti. Villepin, iki ay önce Başbakanlığa gelmesinden bu yana daha ihtiyatlı bir tutum sergilemişti.” denilmektedir²³⁰.

The Guardian’da 8 Ağustos 2005 tarihinde yayımlanan “*Fransa’dan Türkiye’ye uyarı: Ya Kıbrıs’ı kabul et ya da AB’yi unut*” başlıklı haberde, Fransa’nın Kıbrıs Rum Kesimi’ni tanıyınca kadar Türkiye’nin AB üyesi olamayacağını açıkladığına dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, Ankara’nın katılım umutlarının bu tehditle nasıl gerçekleşeceği sorulmuştur²³¹.

Financial Times’ta 31 Ağustos 2005 tarihinde yayımlanan “*AB Kıbrıs Konusunda Verilecek Tavizleri Üyelik Müzakereleri ile İlişkilendiriyor*” başlıklı haberde AB’nin Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyesi Olli Rehn’in, AB hükümetlerinden, Türkiye ile planlandığı gibi zamanında üyelik müzakerelerine başlanmasını istediği belirtilmiştir. Ancak Rehn aynı zamanda, müzakerelerde ilerleme kaydedilmesi isteniyorsa, Türkiye’nin Kıbrıs konusunda daha fazla tavizde bulunması gerektiğinin işaretini verdiği vurgulanmıştır²³².

Reuters’ın 31 Ağustos 2005 tarihinde yayımlanan “*AB Kıbrıs Konusunda Vereceği Cevabı Tartıyor*” başlıklı haberde şu ifadeler yer verilmiştir: *AB elçileri, Türkiye’nin, AB üyesi Kıbrıs’ı tanımayı reddetmesine nasıl cevap verileceği*

²³⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²³¹ *The Guardian*. (8 August 2005). “France tells Turkey: accept Cyprus or no EU”. <http://www.Guardian.co.uk/cyprus/story/0,,1544607,00.html>.

²³² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

*konusunu ele aldı, ancak Ankara'yı en sert şekilde eleştirenler bile katılım görüşmelerinin başlaması için belirlenen 3 Ekim tarihine karşı çıkmadı. Diplomatlar, Kıbrıs ve diğer ülkelerin, AB'den, Türkiye'nin Kıbrıs dahil 25 AB üyesinin tümü ile müzakerelerde bulunacağına açıklık getiren bir karşı deklarasyon ile karşılık vermesini istediğini söylediler.*²³³

1 Eylül 2005 tarihinde *The Times*'ta yayımlanan “İngiltere AB'deki Türkiye Tartışmasına Çözüm Bulmak Zorunda” başlıklı haberde AB dışişleri bakanlarının, katılım müzakereleri öncesi, Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanımayı reddetmesine cevap verecekleri bugün, Avrupa siyasetinde oldukça çalkantılı bir dönem başladığı vurgulanmıştır. Haberde, “yaz boyunca giderek sertleşen Türkiye'ye ilişkin tartışmalara” yer verilmiş ve AB'yi “zorlayan” Türkiye'nin üyeliğinin İngiltere tarafından desteklendiği belirtilmiştir. Ancak, haberde bazı ülkelerin, özellikle de Fransa ve Avusturya, Fransız ve Hollandalı seçmenlerin Avrupa Anayasası'nı reddederek AB'yi krize soktukları bir dönemde, 70 milyon Müslüman nüfusa sahip bir ülkenin Birliğe dahil edilmesine oldukça şüpheli yaklaştığı vurgulanmıştır²³⁴.

Reuters'ın 1 Eylül 2005 tarihinde yayımlanan “Kıbrıs Konusundaki Gerginlik Artıyor” başlıklı haberinde Ankara'nın AB Gümrük Birliği Anlaşması'na açık bir ihlal teşkil eden bir tutumla AB üyesi Kıbrıs'tan kalkacak gemilere ve uçaklara limanlarını ve hava alanlarını açmayacağını duyurmasının ardından AB ile Ankara arasındaki gerginliğin arttığı vurgulanmıştır. Haberde, Gül şu sözleri yer almıştır: *Limanlar ve havaalanları hizmet sektöründe yer almaktadır, bunların açılması sadece AB'ye tam üye ülkelerden beklenmektedir. Bu, üyeliği müzakere edilen ülkelere yönelik beklentilerden farklıdır. Hiç kimse Türkiye üzerinden politika yapmasın*²³⁵.

Reuters'ın 8 Eylül 2005 tarihinde yayımlanan “AB Ülkeleri Türkiye'ye Kıbrıs Konusunda Verilecek Cevaba Dair Bir Anlaşmaya Varamadılar” başlıklı haberinde AB ülkelerinin, Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanımayı reddetmesine karşı verilecek bir cevap konusunda anlaşmaya varamadığı, ancak Ankara'nın Birliğe katılma

²³³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²³⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²³⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

girişimine zarar verebilecek meseleyi çözümlmek için görüşmelerde bulunmaya devam edeceği belirtilmiştir²³⁶.

BBC'de 3 Ekim 2005 tarihinde yayınlanan “*AB Türkiye görüşmesi gecikerek kilitleniyor*” başlıklı haberde, AB Dışişleri Bakanlarının Lüksemburg’da toplandığı belirtilerek, Türkiye AB üyelik görüşmelerindeki kilitlenmeye ara verme girişimlerinin reddedildiğine dikkat çekilmiştir. Haberde, görüşmelerin saat 17.00’da başlaması gerektiği ama Avusturya’nın Türkiye’nin tam üyeliği konusundaki çekincesi yüzünden geciktiği, yeniden başlama tarihinin ise açıklanmadığı vurgulanmıştır.

Haberde ayrıca, Hırvatistan’ın katılım müzakerelerine başlama kararının da ertelediği kaydedilerek, resmi plana göre bu ülkenin üyeliği konusundaki ilerlemenin Pazar günü gözden geçirileceği ama İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw’ın Türkiye sorunu çözümlene kadar bekleneyeceği açıklaması yer almıştır. Haberde, Straw’ın bir anlaşma sağlanabileceğinden kuşkulu olduğu da vurgulanmıştır²³⁷.

BBC'de 9 Aralık 2005 tarihinde yayımlanan: “*AB, Kıbrıslı Türklerin Doğrudan Ticaret Umudunu Yine Boşa Çıkardı*” başlıklı haberde AB’ye üye 15 ülkenin daimi temsilcilerinin Brüksel’de yapılan toplantısında Kıbrıslı Türklerin beklediği doğrudan ticaret kararının yine çıkmadığı vurgulanmış ve bunun sebebi olarak da Kıbrıslı Türklerin doğrudan ticarete hayır diyen Kıbrıslı Rumları ikna için bulunan formüle itiraz etmesi olduğu belirtilmiştir²³⁸.

Reuters’ın 17 Şubat 2006 tarihinde yayımlanan “*Kıbrıs: AB Yükümlülüklerini Yerine Getirmezse Türkiye’yi Veto Edebiliriz*” başlıklı haberinde, “Kıbrıs, Ankara’nın limanları ve havaalanlarını Kıbrıs trafiğine açma konusundaki AB yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, Türkiye’nin AB üyelik müzakerelerini veto edeceğine dair uyarıda bulundu. Kıbrıs, Ankara’nın AB üyelik müzakerelerine başladığı tarihten beri ilk kez ülkenin AB yolunu kesmekte tereddüt etmeyeceğini açıkça ifade ederek, uzun yıllardan beri yaşanan gerilimi körükledi.

²³⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²³⁷ *BBC*. (3 October 2005). “Deadlock delays EU Turkey talks”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4303550.stm>.

²³⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos'un yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Yorgo Lillikas, 'Türkiye, Avrupa müktesebatını yerine getirmemeye devam ederse, AB yolu sona erecektir.' dedi. Kıbrıs'ın vetosunu kullanıp kullanmayacağını sorulması üzerine Lillikas, şöyle dedi: 'Elbette.' Türkiye'nin uzun süreden beri ertelenen AB'ye üyelik müzakereleri geçen ekim ayında başladı, ancak çoğunluğu Müslüman olan ülke, Birliğe katılmadan önce en az 10 yıllık bir müzakere süreciyle karşı karşıya." ifadelerine yer verilmiştir²³⁹.

Reuters'ın 9 Mart 2006 tarihli, "AB: Türkiye'nin Limanlarını Kıbrıs'a Açması Şart" başlıklı haberi şu şekildedir²⁴⁰:

AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, yaptığı açıklamada, AB'ye katılmayı uman Türkiye'nin limanlarını ve havaalanlarını AB üyesi Kıbrıs'a açma taahhüdünü yerine getirmek zorunda olduğunu, aksi takdirde AB'nin tepkisiyle karşı karşıya kalacağını söyledi. Kıbrıs, AB'nin direktifine uymazsa Türkiye'nin katılımını veto etmekle tehdit ediyor ve yaşanan anlaşmazlık büyük Müslüman ülkenin üyelik müzakerelerini raydan çıkartabilir. Rehn gazetecilere yaptığı açıklamada, 'Biz sözümüzü tuttuk ve üyelik müzakerelerini başlattık. Şimdi Türkiye'nin protokolü uygulayarak sözünü tutmasını bekliyoruz.' dedi. Geçen yıl üyelik görüşmelerine başlayan Türkiye, gümrük birliği anlaşmasını bölünmüş ada Kıbrıs da dahil AB'nin yeni üyelerini kapsayacak şekilde genişletmek zorunda. Türkiye, AB, Akdeniz adasının kuzeyinde bulunan Kıbrıs Türk varlığına yönelik ticaret kısıtlamalarını kaldırmadıkça Kıbrıs Rum gemilerinin ve uçaklarının liman ve havaalanlarını kullanmasına izin vermeyi reddediyor. Olli Rehn, 'Bu yılın sonunda reformlar ve Kıbrıs bağlamında Türkiye'nin kaydettiği ilerlemeyi denetlememiz gerekecek. Olumsuz sonuçlar doğuracak bir süreçten kaçınmanın en iyi yolu Türkiye'nin sözünü tutmasıdır.

The Guardian'da 22 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan "Avrupa söz vermeli" başlıklı haberde, Ankara'nın Kıbrıs Rum Kesimi'yle olan ilişkileri yüzünden müzakerelere başlama törenin ertelendiği belirtilerek, Türkiye'nin yoluna taş döşenen anlaşmaya göre gelecek 10 yıl boyunca birlikle sürdüreceği

²³⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁴⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

müzakerelerde adanın yarısındaki Rumları sonuçta tanımak zorunda kalacağına dikkat çekilmiştir. Haberde, Kıbrıs'ın arkasına Yunan hükümetini alarak Türkiye'nin AB içerisinde olmasına olanak tanıyan ön koşulu, büyük ülkelerin desteğiyle sonlandırdığı da belirtilmiştir²⁴¹.

BBC'de 3 Ekim 2006 tarihinde yayınlanan haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın İngiliz meslektaşları Tony Blair'le Londra'da bir araya gelerek, Türkiye'nin AB katılım müzakerelerinin başlaması hakkında konuştuğu belirtilmiştir. “*Türk Başbakanı Blair'in desteğini arıyor*” başlıklı haberde, Blair hükümetinin yakın zamana kadar Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin sadık destekçisi olduğunun altı çizilerek, AB dönem başkanlığında müzakereleri başlatmak için son dakika baskısı yaparak büyük rol oynadığı anımsatılmıştır.

Öte yandan haberde, Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki görüşünün müzakereleri zora soktuğuna dikkat çekilerek, AB'nin gelinen noktadaki tehlikeye dair uyarısının Kıbrıs Rum Kesimine limanların ve havaalanlarının açılmasını durduracağı uyarısı yapılmıştır. Haberde, Ankara'nın limanlarını ve havaalanlarını Kıbrıs Rum Kesimi gemileriyle uçaklarına açmak için KKTC üzerindeki izolasyonların kaldırılmasında ısrarcı olduğunun altı çizilmiştir²⁴².

BBC'nin 4 Ekim 2006 tarihli, “*Türk Başbakan Blair'den Destek Arayışında*” başlıklı haberinde Tony Blair hükümetinin, Türkiye'nin AB üyeliğinin “yılmaz destekleyicisi” olduğu vurgulanmış ve bir yıl önceki AB Dönem Başkanı'nın bir son dakika kararıyla müzakerelere başlamasında Blair hükümetinin oldukça etkin bir rolü olduğu vurgulanmıştır. Haberde, Türkiye'nin bölünmüş ada Kıbrıs konusundaki tavrı nedeniyle müzakerelerin çıkmaza girdiği vurgulanmıştır. AB'li yetkililer ise, Türkiye'nin limanlarını Kıbrıs'a açmaması halinde, tüm sürecin durabileceği tehlikesine dikkat çektiği belirtilen haberde, Ankara'nın AB'nin Kuzey Kıbrıs üzerindeki ekonomik izolasyonu kaldırması gerektiğini belirttiği ifade edilmiştir. Haberde, *BBC* muhabiri Sarah Rainsford'un İstanbul'dan bildirdiğine göre şu ifadeler kullanılmıştır: “... ülkede milliyetçiliğin yükselişte olması ve

²⁴¹ *Guardian*. (22 June 2006). ““Europe must keep its word””.
<http://business.Guardian.co.uk/turkeyrevisited/story/0,,1803703,00.html>.

²⁴² *BBC*. (3 October 2006). “Turkish PM seeks Blair's support”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/5402036.stm>.

özellikle de gelecek yıl parlamento seçimlerinin yapılacak olması nedeniyle, bu konu her zamankinden daha hassas bir durumda. Başbakan Erdoğan, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen ABD Başkanı Bush'la olan görüşmesinin ardından doğrudan İngiltere'ye geldi. AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, Türkiye'yi reformlar konusunda uyarmak üzere Ankara'da. Rehn, ziyaretinin başında, Türkiye Cumhuriyeti'ne hakaret suçuyla yazar ve gazetecilere dava açmak için kullanılan Ceza Kanunu maddesinde değişiklik yapılması çağrısında bulundu. Rehn, 'Türkiye'deki reformlar, müzakere adımlarına yön verecek. Bir diğer adım, ifade özgürlüğü olmalıdır.' dedi. Ancak, AB'nin Türkiye'den daha fazla talebi olursa, ülkedeki çoğu kişi üyelik projesinden vazgeçeceklerini itiraf ediyor."²⁴³

Yine, 6 Ekim 2006 tarihinde *BBC*'de yayımlanan haberde Kıbrıs sorunu ele alınmıştır. Haberde Alman Şansölyesi Angela Merkel'in Ankara gezisine yer verilerek, Kıbrıs boykotunun kaldırılması konusunda Türkiye'yi uyardığı belirtilmiştir. "*Merkel Kıbrıs konusunda Türkiye'ye baskı yapıyor*" başlıklı haberde, Türk başbakanının Merkel'e AB'nin Türk işgali altındaki Kuzey Kıbrıs'a ambargoyu kaldırmaya kadar başka şans olmadığını söylediği yer almıştır.

Haberde ayrıca, Türkiye'nin 2004 yılında AB üyesi olan Kıbrıs'ı tanımadığı ama AB'nin Türkiye'nin Gümrük Birliği Anlaşması'nın şartlarını tümüyle yerine getirmesini isteği, havaalanlarını ve limanlarını Kıbrıs Rum Kesimi uçaklarıyla gemilerine açmasını isteğine dikkat çekilmiştir²⁴⁴.

Reuters'ın 30 Ekim 2006 tarihinde yayımlanan "*Türkiye-AB Çıkmazının Asıl Kurbanı Kıbrıs Olabilir*" başlıklı haberindeki ifadeler şekildedir²⁴⁵:

Türkiye ile AB arasındaki sıkıntılı müzakerelerde bir sonuca varılmaması durumunda en büyük zararı Kıbrıs göreceğe benziyor. Bazıları bunun bölünmüş Akdeniz adasının kendi kendini yaralaması anlamına gelebileceğini düşünüyorlar. Ankara'nın reform sürecindeki yavaşlamadan ve Kıbrıs konusundaki taleplerinin karşılanmamasından memnuniyetsiz olan AB üyeleri 8 Kasım'da Türkiye ile ilgili

²⁴³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁴⁴ *BBC*. (5 October 2006). "Merkel presses Turkey over Cyprus". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/5410392.stm>.

²⁴⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olumsuz bir ilerleme raporu yayımlayacak olurlarsa, bu, AB liderlerinin müzakereleri dondurmalarına veya ertelemelerine yol açabilir ki bu durumda Kıbrıs barış görüşmelerinin yakında yeniden başlamasına dair umutlar suya düşer. Merkezi Kıbrıs'ta bulunan Intercollege'den siyasi uzman Hubert Faustmann şöyle diyor: 'Müzakerelerin yanlış yola girmesi halinde kendi kalemize gol atmış durumuna düşeceğiz. Türkiye'nin üyeliği tıkandığı anda Kıbrıs meselesine çözüm bulunması ümitlerine veda edebilirsiniz.' AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, 'Bu sonbahar muhtemelen Kıbrıs meselesine çözüm bulunması için son fırsatımız olacak.' dedi. Kıbrıs meselesiyle ilgilenenler buna benzer felaket senaryolarını daha önce de pek çok kez duymuş olabilirler ancak bu sefer gerçek olabilir. Kingston Üniversitesi'nden James Ker-Lindsay şöyle diyor: 'Şayet Türkiye AB'nin dışına itilirse bu Kıbrıs konusunda harekete geçilmesi için tüm motivasyonu ortadan kaldırabilir.'

BBC'de 6 Kasım 2006 tarihinde yayınlanan haberde, Türkiye ile AB ilişkilerinin 1963 Ankara Anlaşması'na geri dönüş olduğu vurgulanmıştır. "Türkler 'güvenilmez' Avrupa'ya karşı soğukkanlı" başlıklı haberde, Avrupa'nın Türkiye'yi kaybetme aşamasına geldiğine dikkat çekilerek, bu durumun stratejik ilişkilerin zarar görmesi konusunda yeni gerilim yarattığı ve Batı güvenliğinin can alıcı noktası gibi görüldüğü belirtilmiştir.

Haberde ayrıca, Türkiye'nin Almanya'dan önce NATO üyesi olduğu, demokratik olmayan rejimleri ve bölgesel çatışmalara karşı ittifakın sarsılmaz kalesi olduğuna işaret edilerek, aynı zamanda Kıbrıs'ın tanınması konusunda yılsonuna kadar verilen tarihin görüşmelerin başlamasıyla, yeni ülkelerin AB ile bütünleşmesi açısından 1963'e geri dönüş olacağı öne sürülmüştür. Türkiye ile Avrupa arasındaki ilişkilere çözüm bulunmazsa, bunun hasara uğrayacağına dikkat çekilmiştir²⁴⁶.

Yine aynı tarihte BBC'de yayınlanan "Kıbrıs Türkleri AB planını reddediyor" başlıklı izlenim haberde, Gazimagosa limanından izlenimler yer almıştır. Haberde, limanın AB'yle müzakerelerde Türkiye'nin son krizi olduğuna dikkat çekilerek, ülkenin yılsonuna kadar limanlarını ve havaalanlarının Kıbrıs

²⁴⁶ BBC. (6 November 2006). "Turks cool towards 'unfaithful' Europe". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6121106.stm>

Rumları için trafiğe açma baskısı altında olduğunun altı çizilmiştir. Ankara'nın Türkiye dışında hiçbir devlet tarafından tanınmayan "kuzeydeki" Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ticaret ve seyahat özgürlüğünde ısrarcı olduğu vurgulanan haberde, bunun karşılığında Gazimagosa limanının ödünün parçası olarak açılması durumunda müzakerelerin düşe kalka yürüyeceği belirtilmiştir. Bu durumun 1994 yılından bu yana yüzde 14'lük vergiyle Avrupa'yla ticaret yapan işadamları için avantaj olacağı öne sürülen haberde, ancak kuzeyde üretilen patates ve narenciye'nin İngiltere'ye değil, Türkiye'ye ihraç edildiği de aktarılmıştır. Haberde ayrıca, Gazimagosa'daki bir liman memurunun bedel ödemediği anlaşma olacağına inanmadığı sözleri de yer almıştır²⁴⁷.

Reuters'ın 8 Kasım 2006 tarihli, "AB, Türkiye'nin Limanlarını Kıbrıs'a Açması Konusunda Son Tarihi Belirledi" başlıklı haberi Türkiye ile AB arasındaki gerginlik sebepleri ve taraflarının gerekçelerini tasvir etmektedir: "Avrupa Komisyonu, Türkiye'ye limanlarını Kıbrıs'a açması veya AB üyelik görüşmelerinde bunun sonuçlarıyla karşılaşması konusunda Aralık ayının ortasına kadar zaman tanıdı. Komisyon Türkiye'nin ilerlemesi konusunda yayımladığı kritik raporda, 'Yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilememesi müzakere sürecinin tamamını etkileyecektir' denildi. Komisyon Başkanı Jose Manuel Barroso, AB'nin Kıbrıs ticaret meselesine 'bir çözüm getirilmesi için diplomatik çabalara bir şans tanımaya' karar verdiğini belirtti. Raporda, 'Komisyon Türkiye yükümlülüklerini yerine getirirse Aralık ayındaki Avrupa zirvesi öncesinde ilgili tavsiyelerde bulunacaktır' denildi. 25 üyeli AB Komisyonu Ankara'nın görüşmelere başladığı geçen yıldan bu yana reformlarda meydana gelen yavaşlamayı eleştirdi, ancak katılım sürecine ilişkin tavsiyede bulunmayarak, kararı 14-15 Aralık tarihinde buluşacak AB liderlerine bıraktı. Türkiye Başbakanı Tayyip Erdoğan, AB görüşmelerinde bir çöküşü ihtimal dışında bıraktı, ancak bazı müzakere bölümlerinin tekrarlanabileceğini söyledi. Erdoğan, 'Benim görüşüme göre bir kırılma veya o tarz bir durum ihtimali yok. Askıya alma, müzakerelerin çökmesi, trenin istasyonda kalması, bunlar olası değil. Bölümlerde bir yavaşlama olabilir.'

²⁴⁷ BBC. (6 November 2006). "Turkish Cypriots spurn EU plan".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6114410.stm>.

dedi. AB genişlemesinin bir ekspres değil, ‘yavaş, yavaş ilerleyen bir tren olduğunu’ söyleyen AB Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, ‘Ancak bu treni rayında tutmak gerekir ki, AB, komşularını demokratikleştirebilmek için yumuşak gücünü kullanabilsin.’ dedi. Komisyon ölçülü bir dille kaleme alınan raporunda, Türkiye’nin reformlar konusunda ilerleme kaydettiğini, ancak reformların hızının geçen yıl yavaşladığını bildirdi. Komisyon, reform hızının 2007’de artırılması için ‘kararlı bir şekilde çaba gösterilmesini’ istedi.”²⁴⁸

Reuters’ın 10 Kasım 2006 tarihinde yayımlanan “*Papadopoulos: Kıbrıs Sorunu Çözülmeden Türkiye AB’ye Katılamaz*” başlıklı haberinde şu şekildedir: “*Kıbrıs Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos, yaptığı açıklamada, Kıbrıs meselesinin çözümlenmesinden önce AB’nin Türkiye’yi Birliğe dahil etmeyi ‘mümkün’ görmeyeceğini söyledi. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Papa’yı ziyaret etmek üzere gittiği Vatikan’da yaptığı basın toplantısında, ‘Herkes bizim Avrupa Birliği’nin tam üyesi olduğumuzu hatırlamak zorundadır. Avrupa Birliği’nin, aday ülkelerden birinin, üye ülkelerden birinde işgalci güç bulundurmasına izin vermesi mümkün değildir.’ dedi. Kıbrıslı Rum lider, ülkenin ‘Türkiye’nin müzakerelerde ilerleme kaydetmesini istememe hakkı’ bulunduğunu söyledi.*”²⁴⁹

BBC’de 27 Kasım 2006 tarihinde yayınlanan haberde ise, Türkiye ve AB arasındaki müzakerelerin Kıbrıs konusunda anlaşmaya varılmadan kesildiğinin, Finlandiya Dışişleri Bakanı Erki Tuomioja tarafından açıklandığı belirtilmiştir. “*Kıbrıs tartışmaları duruyor, AB-Türkiye müzakere ediyor*” başlıklı haberde, AB’nin Türkiye’den tanımayı reddetmesine karşın 6 Aralık 2006 tarihine kadar limanlarını ve havaalanlarını Kıbrıslı Rumlara açması isteğine dikkat çekilerek, Tuomioja’nın bir anlaşma olmayacağı yönündeki sözlerine yer verilmiştir.

Haberde ayrıca, Tuomioja’nın Türk ve Kıbrıslı Dışişleri Bakanları Abdullah Gül ile Yorgo Liliaks’la ayrı ayrı görüştüğü belirtilerek, AB’nin Türkiye’yle müzakereleri duruma kararı alabileceğine dikkat çekilmiştir²⁵⁰.

²⁴⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁴⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁵⁰ *BBC*. (27 November 2006). “Cyprus row halts EU-Turkey talks”

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6187178.stm>.

Finlandiya Dışişleri Bakanı Tuomioja'nın açıklamalarından iki gün sonra *BBC*'de yayınlanan haberde ise bu kez Avrupa Komisyonu'nun bazı müzakere başlıklarını dondurmaya önerdiği yer almıştır. “*AB müzakereleri durdurma uyarısında bulundu*” başlıklı haberde, Kıbrıs hükümetinin tanımayı reddetmesinin Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin önünde engel teşkil ettiği belirtilmiştir. Haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Türk televizyonlarında yer alan “*Öneriler kabul edilemez*” sözleri de aktarılmıştır.

Haberde, Finlandiya'nın görüşmelerin Kıbrıs sorunu nedeniyle kilitlendiğini açıklamasının ardından, Avrupa Komisyonu'nun açıklamayı bir hafta sonraya ertelediği belirtilmiştir. Haberde, Komisyonun AB ve Türkiye arasındaki 35 müzakere başlığından sekizinin askıya almayı önereceği vurgulanarak, aynı zamanda müzakere başlıklarının Kıbrıs sorunu çözülene kadar kapanmayacağı da öne sürülmüştür²⁵¹.

Reuters'ın 30 Kasım 2006 tarihli “*AB-Türkiye Mücadelesinde Strateji ve Politika Çarpışıyor*” başlıklı haberinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*AB, Türkiye'yi, limanlarını Kıbrıs gemilerine açmamakta diretmesi konusunda ne kadar sert cezalandırması gerektiğine karar vermeye çabalarken, önümüzdeki iki hafta içinde stratejik çıkarlar ve siyasi gerçekler birbiriyle çarpışacak*”. Ayrıca, Türkiye ile Birlik arasındaki ilişkileri bir tür savaşa benzetmek isteyen gazete “*Avrupa Komisyonu'nun, Ankara'nın üyelik müzakerelerinin büyük bir bölümünün askıya alınması yönünde beklenmedik sert bir tavsiyede bulunarak ilk silahı ateşlediği*” ifadeleri kullanılmıştır.

Aynı tarihte, *Reuters*'ın “*Kıbrıs, Türkiye ile Müzakerelerin Kısmi Olarak Askıya Alınmasından Memnun Değil*” başlığı ile yayımlanan haberinde şu ifadeler yer almıştır²⁵²:

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos, AB'nin, Ankara'nın Kıbrıs'a limanlarını ve hava alanlarını açmayı reddetmesi üzerine Türkiye ile müzakereleri

²⁵¹ *BBC*. (29 November 2006). “EU urged to freeze Turkey's talks”

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6194492.stm>.

²⁵² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kısmi olarak askıya almayı tavsiye etmesinin hükümetini tatmin etmediğini söyledi. Papadopulos, Reuters'e yaptığı açıklamada, 'Memnun değiliz. Bunun Türkiye'ye yükümlülüklerine uyması konusunda herhangi bir baskı uygulamadığını düşünüyoruz.' dedi. Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerini kısmi olarak askıya alma tavsiyesinde bulunduğunu açıkladı. Komisyon, 35 müzakere alanından sekizinin Kıbrıs sorunu çözülene kadar askıya alınacağını açıkladı. AB'nin kararı, büyük Müslüman bir ülkeyi tam üye olarak kabul etme konusunda endişe duyan AB üye devletleri tarafından memnuniyetle karşılandı, ancak İngiltere gibi bazı ülkeler de Ankara'ya olumsuz işaret göndermenin uzun vadede ciddi bir hata olacağını belirtti.

1 Aralık 2006 tarihinde, Reuters'ta “Türkiye'den AB Elçilerine: Yolumuzu Kapatmayın” başlığı ile yer alan haberde Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, AB üyesi devletlere Türkiye'nin yolunu kapatmamaları yönünde çağrıda bulunması ve AB Komisyonu'nun, müzakerelerin kısmi olarak askıya alınması yönündeki tavsiye kararından Türkiye'nin duyduğu rahatsızlığı dile getirmesi yer almıştır²⁵³.

Yine aynı tarihte, *The Financial Times*'ta yayımlanan “Türkiye ve AB Kıbrıs Tarafından Rehin Alındı” başlıklı haberde, Avrupa ile “uzatmalı bir flörtün üzerinden geçen 43 yıldan sonra ve Brüksel ile güç bela katılım müzakerelerine başlamasının ardından Türkiye'nin AB'ye katılım girişimi duvara toslayabilir” ifadeleri kullanılmıştır. Bu yılbaşında müzakerelerin ‘tren kazasıyla son bulabileceği’ uyarısında bulunan AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, bu hafta müzakerelerde yaşanan kördüğümüne yönelik ihtiyatlı yanıtının ‘tren kazası yaşanmayacağı’ anlamına geldiğini söylediği ifade edilmiştir. Haberde ayrıca ‘işlerin gerekenden daha yavaş gitmesi nedeniyle süreçte de yavaşlama yaşanacağı ancak trenin ilerlemeye devam edeceği’ anlamı taşıdığını söylediği ifade edilmiştir. Rehn'in önerisi olan Türkiye'nin Birliğe katılımı öncesinde kabul etmesi gereken AB müktesebatının 35 başlığından sekizi üzerindeki müzakerelerin askıya alınmasının Ankara'nın limanlarını bir AB üyesi olan Kıbrıs'a açmayı reddetmesine karşılık getirildiği dile getirilmiştir. Bu haberde, Türkiye'nin müttefikleri, İngiltere, İspanya, İsveç ve İtalya'nın istediğinden fazlaydı, ancak bu tedbirler Türkiye gibi

²⁵³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

fakir ve Müslüman bir ülkenin AB'nin ön saflarında yeri olmadığını düşünen Almanya, Avusturya, Hollanda ve Fransa gibi ülkeleri memnun ettiği yorumu yapılmıştır. Türkiye'nin "AB'ye üye olacağına inanmanın artık gerçekçi olup olmadığına bakılmaksızın bu jeopolitik olarak korkunç bir tren kazası olacağı" vurgulanmıştır²⁵⁴.

Reuters'ın 20 Aralık 2006 tarihli "*Türkiye'nin AB Konusunda Çabuk İlerleme Kaydetme Ümitlerine Gölge Düştü*" başlıklı haberinde AB diplomatları ve yetkilileri, yaptıkları açıklamada, Türkiye'nin sorunlu AB üyelik girişimi konusunda yılsonundan önce önemli bir ilerleme kaydetmesinin olası olmadığını söylediği belirtilmiştir. Diplomatların, AB büyükelçilerinin bugün bir alanda -girişimcilik ve sanayi politikaları- müzakerelerin açılması yönünde atılacak teknik bir adımı onaylayabileceklerini ancak daha çok Kıbrıs'ın muhalefeti nedeniyle daha ileri bir adım atmayacaklarını belirtilen haberde diplomatların AB'nin müzakerelerin bir bölümünü askıya almasının ardından yeni tur müzakerelere başlayarak Türkiye'yi "ödüllendirmesiyle karmaşık bir mesaj niteliğinde" olacağını kaydederek, karşı çıktıkları dile getirilmiştir²⁵⁵.

BBC'de 30 Aralık 2006 tarihinde yayınlanan haberde ise, Kıbrıs'ın müzakereleri veto edebileceği uyarısı yer almıştır. "*Kıbrıs, AB-Türkiye müzakerelerini 'veto edebilir'*" başlıklı haberde, Kıbrıs Rum Kesimi'nin Ankara'nın Lefkoşa'ya uyguladığı ticaret sınırlandırmalara kaldırmaması durumunda Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerini bloke edeceği uyarısına dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, Avrupa Komisyonu'nun çarşamba günü Ankara'nın limanlarını ve havaalanlarını Kıbrıs'a açana kadar bazı müzakere başlıklarını donduracağı önerisinde bulunduğu vurgulanarak, Kıbrıs hükümet sözcüsünün Aralıktaki AB zirvesinde alınacak kararlardan memnun olmamaları durumunda, müzakereleri veto edebileceklerini söylediği belirtilmiştir²⁵⁶.

AB-Türkiye üyelik müzakerelerinin askıya alınmasında Kıbrıs meselesi temel teşkil etmiştir.

²⁵⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁵⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁵⁶ *BBC*. (30 November 2006). "Cyprus 'may veto' EU-Turkey talks". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6160637.stm>.

Sonuç olarak, 1999–2006 yılları arasında, AB-Türkiye ilişkilerinde Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü ve Güney Kıbrıs'ın Kıbrıs adı altında AB'ye üye olması ve Türkiye'nin tanımadığı bir ülkenin AB'ye üye olması üyelik sürecinde teknik açıdan önem arz etmektedir. Türkiye'nin Güney Kıbrıs'ı ve Yunanistan'ın Kuzey Kıbrıs'ı tanımamaları iki ülke arasında anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bu sürtüşme hernekadar İzmit depremi sonrasında Yunanistan'ın yardımı ve iki dışişleri bakanının yoğun diplomasi trafiği ile yumuşama sürecine girse de, Yunanistan'ın ileriki yıllarda Kıbrıs'ı diplomatik bir koz olarak kullandığı söylenebilir. Kıbrıs ve Yunanistan meselesi söz konusu olduğunda, İngiltere basınında Türkiye'nin adaylığına hem farklı hem de benzer bakış açılarının sergilendiği görülmektedir.

Öncelikle, Kıbrıs meselesi, özellikle Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin durdurulması sürecinde, İngiltere basını tarafından teknik bir problem olarak görülmektedir. Türkiye'ye, diğer konulardan farklı olarak, herhangi bir yapması gerekenler listesi veya bir reçete sunmayan İngiltere basını, bu problemin uygulamaya yönelik olduğunu göstermektedir. Diğer bir konu ise, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde, İngiltere basınının daha çok Türkiye'yi destekler biçimde bir çizgi izlediği, bunun da İngiltere'nin Türkiye üyeliğini desteklemesi ile tesadüf olmadığı çünkü İngiltere'nin Kıbrıs meselesinde artık taraf olmaması söylenebilir.

İfade şekli olarak , Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haber metinlerinde, '*Kıbrıs'ın Kuzeyi*' olarak dile getirilmesi Kuzey ve Güney Kıbrıs konusunda İngiltere basınının bir taraf olmak istemediğini göstermektedir. Zira AB de kendi üye ülkesi olan Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti için Kıbrıs, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için de Kuzey Kıbrıs ifadesini kullanmaktadır. Bu noktada, İngiltere basını tarafsız olma niyeti ile aslında bu şekilde bir taraf olarak algılanabildiği söylenebilir. Son olarak, söz konusu haberlerde, Kıbrıs'ın ekonomik ve askeri anlamda stratejik bir öneme sahip olması, diplomasi alanında bir tür yan ödeme ya da bir pazarlık konusu olduğunu göstermektedir. Bu durumda, Türkiye ve Yunanistan arasında ortaya çıkan problem, AB ya da BM genelinde bir anlama kavuşabilmektedir. Örneğin, Yunanistan'ın Türkiye'nin üyelik sürecini veto etme tehdidini BM görüşmelerinde telafi etme isteği bu tür bir hesaplamanın ürünüdür. Bu durum, yine İngiltere basınında algılandığı üzere durumu teknik bir probleme dönüştürmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. İNGİLTERE BASININA GÖRE TÜRKİYEDEKİ SOSYAL DEĞİŞİMLER

5.1. İngiltere Basınına Göre Türkiye'deki Demokrasi ve İnsan

Hakları

AB üye ülkeleri Türkiye'nin adaylık sürecinde gerçekleştirilmesini istedikleri kriterleri Kopenhag kriterleri çerçevesinde dile getirmişler ve Türkiye'nin yol haritası bu kriterler üzerinden biçimlenmiştir. Bu anlamda, en önemli başlıklardan demokrasi ve insan hakları ile hukukun üstünlüğü kriterleri Türkiye'nin adaylık ve müzakerelere başlama sürecinde birebir referans başlıkları olmuştur. Bu çerçevede, AB, terörle mücadele, Kürt sorunu, yayın hakkı ve temel özgürlükler gibi sorunları Kopenhag kriterlerinden demokrasi ve insan hakları ile hukukun üstünlüğü içerisinde çözülmesini talep etmektedir. Bu bölümde, İngiltere kamuoyunda bu başlıkların nasıl değerlendirildiği ve Türkiye'nin ne şekilde tanımlandığı incelenmektedir.

BBC'de 21 Şubat 1999 tarihinde yayımlanan "*Türk Başbakanı'ndan AB'nin Öcalan konusuna karışmasına eleştiri*" başlıklı haberde, Ecevit'in Avrupa'da bilinçaltında ırkçılığa eğilimler ve Türkiye'yi bölmek isteyen görüşler bulunduğu iddialarına yer verilmiştir²⁵⁷. Haberde, Bülent Ecevit'in AB ülkelerini Öcalan davasına karışmakla suçlayıp, Türkiye'nin Kürtler ile Türkler arasında asla ayrımcılık yapmadığını vurguladığı bildirilmiştir.

²⁵⁷ *BBC*. (21 February 1999). "Turkish PM criticises EU for interference in the Öcalan affairs". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/283622.stm>.

BBC'de 22 Şubat 1999 tarihinde Ecevit'in açıklamalarının ardından yayınlanan haberde ise, AB'nin Abdullah Öcalan'ın duruşmasına uluslararası gözlemcilerin katılma istemi dile getirilmiştir. “*AB'den Öcalan'ın adil yargılanma uyarısı*” başlıklı haberde, AB Dışişleri Bakanlarının Lüksemburg'da toplandığı ve Türkiye'den Öcalan'ın adil yargılanmasını ve avukatlarını seçme hakkının tanınmasını isteği vurgulanmıştır²⁵⁸.

BBC'de aynı gün yayınlanan bir başka haberde ise, dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Yunanistan'ı sorumsuz davranışları yüzünden “*Yasadışı Devlet*” ilan ettiğine dikkat çekilmiştir. “*Türkiye Yunanistan'ı yasadışı devlet ilan etti*” başlıklı haberde, Kürt bölücü lider Abdullah Öcalan'la bağlantıları yüzünden Demirel'in Yunanistan'ı uyardığı, sorumsuz davranışlarını sürdürürse, Türkiye'nin harekete geçme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Demirel'in AB'nin Öcalan'ı Kenya'da yakalanmasından önce koruduğu için Yunanistan'a karşı harekete geçmesi gerektiği iddiaları yer almıştır. Haberde, Demirel'in geçmişte PKK'ya yardım ve silah sağlamakla Atina'yı suçladığına dikkat çekilmiştir²⁵⁹.

21 Nisan 1999 tarihinde *BBC*'de yayınlanan haberde MHP'nin seçimlerden ikinci parti olarak çıktığı belirtilerek, Türkiye'de yükselen milliyetçiliğe dikkat çekilmiştir. “*Türkiye'ye AB'den Milliyetçilik Sorusu*” başlıklı haberde, MHP'nin gelecekte hükümette koalisyon ortağı olarak yer almasına kesin gözle bakıldığı ve parti başkanı Devlet Bahçeli'nin Türkiye'nin AB'ye üye olma girişiminin yeniden değerlendirilmesini istediğine dikkat çekilmiştir. Haberde oy oranını ikiye katlayan MHP'nin Bülent Ecevit tarafından kurulacak hükümette kilit rol oynayacağı kaydedilerek, AB'deki bu yöndeki kaygılar dile getirilmiştir²⁶⁰.

BBC'de 4 Haziran 1999 tarihinde yayınlanan haberde, İtalya Başbakanı Massimo d'Alema'nın, “Türkiye'nin Avrupa yakınlaşmasına ihtiyacı olduğu ama

²⁵⁸ *BBC*. (22 February 1999). “EU urges fair Ocalan trial”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/283810.stm>.

²⁵⁹ *BBC*. (22 February 1999). “Turkey calls Greece an outlaw state”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/284321.stm>.

²⁶⁰ *BBC*. (21 April 1999). “Nationalist question Turkey's EU bid”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/325138.stm>.

Ankara'nın insan hakları ve Kürt sorununa barışçıl çözüm bulması gerektiği" görüşlerine yer verilmiştir²⁶¹.

BBC'nin 21 Temmuz 1999 tarihinde yayınladığı "*Alman Dışişleri Bakanı Türkiye'yi ziyaret ediyor*" başlıklı haberde ise, dönemin Alman Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in Türkiye'yi ziyaret edeceği belirtilerek, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan Bülent Ecevit'le yapılacak görüşmelerde, Türkiye'nin AB üyeliğine daveti, Kıbrıs sorunu ve Abdullah Öcalan'ın ölüm cezasının tartışılması beklendiği ifade edilmiştir²⁶².

BBC'de 26 Kasım 1999 tarihinde yayınlanan haberde ise bu kez Abdullah Öcalan'ın ölüm cezasının Türkiye'nin adaylığı konusunda engel oluşturacağına dikkat çekilmiştir. "*Türk Yargıtay'ı Öcalan'ın ölüm cezasını onayladı*" başlıklı haberde, PPK lideri Öcalan'ın ölüm cezasının Yargıtay tarafından onaylandığı belirtilerek, bir AB sözcüsünün görüşlerine yer verilmiştir. Haberde AB yetkilisinin üyelik daveti öncesi bu ölüm cezasından feragat etmesi gerektiği şeklinde açıklamalarına yer verilmiştir.

Nitekim habere göre, AB'den gelen baskılar ve Kopenhag Siyasi Kriterleri'ne göre ölüm cezasının adaylık için engel teşkil etmesi karşısında dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, MHP'li ortağının direncine karşın Öcalan'ın cezasının ertelendiğini açıklamıştır. Daha sonra, MHP'nin karşı yönde oy kullanmasına rağmen TBMM'de yapılan yasal değişikliklerle ölüm cezası kaldırılmıştır²⁶³.

1 Aralık 1999 tarihinde *BBC*'de yayınlanan "*Türkiye Öcalan'ın başvurusunu göz önünde bulunduruyor*" başlıklı haberde, Türk hükümetinin Öcalan'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) temyiz başvurusunu göz önünde bulunduracağını açıkladığına yer verilmiştir²⁶⁴.

8 Aralık 1999 tarihinde *BBC*'de yayınlanan haberde ise dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in açıklamalarına yer verilmiştir. "*AB'ye Türk Başvurusu*"

²⁶¹ *BBC*. (4 June 1999). "EU opposes German proposal on Turkey". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/361395.stm>

²⁶² *BBC*. (21 July 1999). "German FM visits Turkey". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/399801.stm>

²⁶³ *BBC*. (26 November 1999). "Turkish court Court upholds Ocalan death sentence". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/536840.stm>

²⁶⁴ *BBC*. (1 December 1999). "Turkey to consider appeal on Ocalan". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/544008.stm>

başlıklı haberde, Cem'in Türkiye'nin AB adaylığı için her şeyi yaptığı, başvuruya Birlik liderlerinin pozitif yaklaşımda bulunarak değişim rüzgarlarını güçlendirmesi ısrarlarına yer verilmiştir. Haberde ayrıca, Öcalan'ın aynı yöndeki çağırısının da yankı bulduğuna dikkat çekilmiştir²⁶⁵.

Aynı tarihte yayınlanan diğer haberde, Abdullah Öcalan'ın AB çağırısına yer verilmiştir. "*Öcalan'dan Türkiye'nin AB üyeliği çağırısı*" başlıklı haberde, Öcalan'ın AB'den Türkiye'nin adaylığının hiçbir gecikme ve şarta bağlı olmaksızın kabul edilmesi çağırısında bulunduğu belirtilmiştir²⁶⁶.

Türkiye'nin üye adaylığının açıklandığı 11 Aralık 1999 tarihinde yine *BBC*'e yayınlanan "*Türkiye idam cezası için güvence veriyor*" başlıklı haberde, Başbakan Bülent Ecevit'in idam cezasını kaldırmak için elinden geleni yapacağı açıklamaları yer almıştır. Haberde, kıdemli Birlik üyelerinin Türkiye'yi insan hakları sicili ve PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın idam cezasının Ankara'nın üyeliğinin önündeki en önemli engeller olduğu yönünde uyardığı da belirtilmiştir.

Haberde Ecevit'in hükümeti oluşturan tüm partilerin idam cezasının kaldırılmasını onaylamadığı açıklamasına yer verilirken, diğer partilerin buna çözüm bulacağına inandığı görüşlerine yer verilmiştir. Haberde ayrıca, AB Dış Politika Temsilcisi Javier Solana'nın Türkiye'nin Birliğe katılmasına izin verilmeden önce önemli koşulların yerine getirilmesi gerektiği, bunların arasında da Abdullah Öcalan'ın durumunun da olduğu görüşlerine yer verilmiştir²⁶⁷.

BBC'de 15 Aralık 1999 tarihinde yayınlanan haberde, Abdullah Öcalan'ın 20 yıl önce işlediği başka bir suçtan yeniden yargıç önüne çıkacağı belirtilmiştir. "*Öcalan yeniden mahkemede*" başlıklı haberde Öcalan'ın daha önce aldığı ve Yargıtay tarafından onaylanan idam cezasının uygulanmamasının Türkiye'nin AB'ye girişi için şart olduğuna dikkat çekilmiştir²⁶⁸.

²⁶⁵ *BBC*. (8 December 1999). "Turkish appeal to EU". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/555871.stm>

²⁶⁶ *BBC*. (8 December 1999). "Ocalan calls for Turkish EU membership". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/555628.stm>

²⁶⁷ *BBC*. (11 December 1999). "Turkey makes death penalty pledge". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/560086.stm>

²⁶⁸ *BBC*. (15 December 1999). "Ocalan on trial again". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/5657880.stm>

BBC'de 13 Ocak 2000 tarihinde yayınlanan “*Öcalan’ın idamı ertelendi*” başlıklı haberde, Türkiye’nin AB’ye katılımın ön şartlarından birini yerine getirdiğine dikkat çekilmiştir. Haberde, Türk hükümetinin bu kararla birlikte idam cezasını onay için TBMM’ye gönderilmesini de ertelediği belirtilmiştir²⁶⁹.

The Guardian gazetesinde 14 Ocak 2000 tarihinde yayımlanan haberde, bu kez Öcalan’ın idam cezasının ertelenişine tepkiler yer almıştır. Haberde, idamın ertelenişine karşı Türkiye’de öfkenin büyümesine karşın insan hakları gruplarının Ankara’nın Kürt liderin idamını erteleyen kararı övdüğüne dikkat çekilmiştir.

“*Öcalan’ın cezasının ertelenmesine ateşli protestoyla karşılık*” başlıklı haberde, Türkiye’nin güney doğusunda 15 yıl boyunca süren “savaşın” ve Başbakan Bülent Ecevit’in Avrupa’nın çağrısı üzerine cezanın erteleneceği yönünde garanti vermesinden sonra, İstanbul mezarlığındaki protestonun büyük öfkeye dönüştüğü aktarılmıştır. Haberde AIHM’in Öcalan’ın cezasının onaylamak üzere TBMM’ye gönderilmeden önce temyiz başvurusunu gözden geçirdiği de vurgulanarak, bu durumun idam cezasını ortadan kaldırmak için Başbakan Ecevit’e parlamentosunu ikna etmek için zaman kazandıracığına dikkat çekilmiştir.

Haberde, Helsinki zirvesinden sonra Ecevit’in Avrupa’yla anlaşmazlığa düşmekten kaçındığı anımsatılarak, Öcalan’ın AIHM’in temyizi gözden geçirmeyi tamamlayacağı iki yıl içinde asılmasının beklenmediği de vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, Batı Avrupa’da halihazırda hiçbir ülkede idam cezası olmadığı da altı çizilmiştir. Haberde ayrıca, Ankara’nın insan hakları sicilinin, Brüksel’in öne sürdüğü ülkenin güney doğusundaki Kürt azınlığın haklarına bağlı olduğu da belirtilmiştir²⁷⁰.

The Independent gazetesinde 20 Şubat 2000 tarihinde yayımlanan haberde, PKK’nın silah bırakarak yasal siyasal örgüte dönüşeceğini açıkladığı belirtilmiştir. “*PKK silahları bırakıp siyasal partiye dönüşüyor*” başlıklı haberde, Kürdistan İşçi Partisi’nin Filistin Kurtuluş Örgütü ve İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu’nun adımlarını izlediğine dikkat çekilerek, gerilla grubundan siyasal parti örgütüne dönüştüğü

²⁶⁹ *BBC*. (13 Jan 2000). “Ocalan execution suspended”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/600294.stm>.

²⁷⁰ *Guardian*. (14 January 2000). “Fiery protests greet Ocalan’s reprieve”.
<http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,236164,00.html>.

kaydedilmiştir. Haberde, kararın parti kongresinde alındığı, 15 yıllık silahlı mücadeleden ve 37 bin kişinin ölümünden sonra Türk hükümetinin Kürt sorunun çözümü için demokratik adımları atıp atmayacağını beklediğinin altı çizilmiştir.

Haberde ayrıca, örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın Marmara Denizi'nde bir adada tutuklu bulunduğu ve aldığı idam cezasının temyizi için AİHM'e başvurduğuna işaret edilerek, dönemin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın PKK'nın bu önerisini reddettiği de belirtilmiştir.

Öte yandan haberde, AB kararının Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin ülkedeki en büyük azınlık olan Kürtlerin haklarını uzun vadede vermesi için baskı oluşturacağı öngörüsü de yapılmıştır²⁷¹.

The Independent'ta 23 Şubat 2000 tarihinde yayımlanan haberde ise bu kez Türk polisinin, üç Kürt belediye başkanını tutuklanması konusunda şiddetli şekilde protesto edildiği belirtilmiştir. “*Türkler belediye başkanlarının tutuklanması üzerine şiddetle protesto edildi*” başlıklı haberde, Türkiye'nin güneydoğusundaki Diyarbakır'da protestocuların “Belediye başkanlarına özgürlük” diye bağırduğu, barışçıl bir protesto düzenlediğini aktarılmıştır. Haberde polis protestoculara acımasız davrandığı ve bu gibi durumların AB'ye tam üyelik umudunda olan bir ülkede yaşanmaması gerektiğinin altı çizilmiştir²⁷².

Yine *The Independent*'ta 24 Şubat 2000 tarihinde yayımlanan haberde, bu kez HADEP'in kapatılması gündeme getirilerek, Türkiye eleştirilmiştir. “*Türkiye Kürt partisine yeniden kapatma davası açıyor*” başlıklı haberde, savcının HADEP üyelerinin Kürt lider Abdullah Öcalan taraftarı olduğunu söylediği belirtilmiştir. Haberde, partinin kapatılmasının AB ülkeleri tarafından protesto edildiği ve Türklere karşı kızgın eleştiriler olduğu kaydedilmiştir. Haberde ayrıca, Ortadoğu gazetesinin koalisyonadaki ikinci büyük parti MHP'nin Kürt partisinin yeniden kapatılmasındaki rolünü anımsatan “AB'yi kendine saklayabilirsin” başlığına dikkat çekilmiştir²⁷³.

²⁷¹ *Independent*. (10 February 2000). “PKK renounces arms and turns to party politics”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article285268.ece>.

²⁷² *Independent*. (23 February 2000). “Turks crush over arrest of mayors”. http://news.Independent.co.uk/world/middle_east/article285337.ece.

²⁷³ *Independent*. (24 February 2000). “Turkey expands crackdown against Kurdish party”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article285184.ece>.

The Independent'ta 11 Nisan 2000 tarihinde yayımlanan haberde, Yunan Başbakanı Kostas Simitis'in parlamentodaki pozisyonunu korumak için Avrupa'ya giriş öncesi Türkiye'yle uzlaşma istediği belirtilmiştir. “*Sosyalistler Avrupa'ya giriş öncesi Yunanistan'ın kazanmasını sağlıyor*” başlıklı haberde, Yunan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu'nun Türkiye'yle geliştirilen ilişkilerin mimarı olduğu, meslektaşı İsmail Cem ile 1999 öncesine kötü giden ilişkileri dönüştürerek dostluk ve güven sağladığına dikkat çekilmiştir. Haberde, 1999 öncesinde Abdullah Öcalan'ın Yunanistan'ın Nairobi elçiliğinde ortaya çıkmasıyla sorun yaşandığı ama Yunanistan'ın 1999 yılı Helsinki zirvesinde Türkiye'nin AB üyelik adaylığının önde gelen destekçilerinden biri olduğu anımsatılmıştır²⁷⁴.

BBC'de 7 Eylül 2000 tarihinde yayımlanan “*Türkiye AB üyelik kriterlerini eleştiriyor*” başlıklı haberde, bu kez Avrupa Parlamentosu'nun Türklerin Kürtlere muamelesine (*treatment*) bağlaması eleştirilmiştir. Haberde, parlamentonun Türkiye'ye verilecek 160 milyon doların ülkenin AB üyeliğine hazırlanması için verilmesi kararıyla onayladığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca, yardım karşılığında Türkiye'den azınlık haklarına saygıyı artırması ve idam cezasının kaldırılması koşulu getirildiği aktarılmıştır. Türk hükümetinin ise parlamentonun yardımı Kürtlere iyi muameleyle bağlamasını kınadığı belirtilmiştir²⁷⁵.

The Guardian'da 22 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan haberde, yalnızca bir hafta içinde Türk mahkumların ayaklanmasının kanlı bastırılmasının Avrupa Komisyonu tarafından kınanmak zorunda kaldığı, aynı anda Thames nehrinin güney tarafındaki London Eye'deki Kürt göstericiler tarafından işgal edilen bölmeye düzenlenen baskının da aynı yüksek seviyede olduğu vurgulanmıştır. Haberde AB Bakanlarının ilişkilerdeki her türlü gerilime karşın Türk ekonomisini teşvik etmek ve sosyal gelişmeyi sağlayarak sonuçta üyeliğe hazırlanmasında yardımcı olmak için üç yıllığına 80 milyon poundluk hibeyi onayladığına ve birkaç gün önce de AİHM'in

²⁷⁴ *Independent*. (11 April 2000). “Socialist win puts Greece on course for early euro entry”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article279787.ece>.

²⁷⁵ *BBC*. (7 September 2000). “Turkey criticises EU membership criteria”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/914549.stm>.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ölüm cezasının temyiz başvurusunu kabul ettiğine dikkat çekilmiştir²⁷⁶.

BBC'de 2 Şubat 2001 tarihinde yayınlanan analiz haberde, Fransız Parlamentosu'nu Ermeni Soykırımı Yasası'nı kabul etmesi ve Türkiye'nin buna tepkisi yer almıştır. “*Türkiye: Avrupa'nın Kızgın Adamı*” başlıklı haberde, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş döneminde de ülkenin “*Avrupa'nın Hasta Adamı*” diye küçük düşürücü şekilde adlandırıldığı ama onun takipçisi olan Türkiye'nin büyük ve küçük meseleler üzerinde sık sık dik başlı çıkışlar yaparak “*Avrupa'nın Kızgın Adamı*” olduğuna dikkat çekilmiştir.

Son gazete araştırmalarında da Türkiye'nin en çok komşularının tehdidi altındaymış gibi görüldüğünü belirtilen haberde, kabul edilen yasayla Avrupa'ya karşı kızgın (*anger*) olduğunun gözlemlendiği kaydedilmiştir²⁷⁷.

BBC'de 8 Mart 2001 tarihinde yayınlanan haberde ise Türkiye'nin üyelik için yapması gereken reformları içeren planı AB'nin kabul ettiği yazılmıştır. “*AB Türkiye planını benimsedi*” başlıklı haberde, Katılım Ortaklığı Planı'nın Türkiye'nin ekonomik reformlarını, işkenceyi yasaklamayı, düşünce özgürlüğü konusunda anayasal güvence sağlamayı ve Kürtler gibi azınlıkların kültürel haklarının korunmasını kapsadığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca, planın Türkiye'nin üyelik yolunu kolaylaştırmak için 164 milyon dolarlık bir yardımı da içerdiği kaydedilmiştir²⁷⁸.

The Daily Telegraph gazetesinde 20 Haziran 2001 tarihinde yayımlanmış “*Cook İngiltere'nin ABD'nin Avrupa ordusu endişelerini gidermesi gerektiğini söylüyor*” başlıklı haberde, İngiltere Savunma Bakanı'nın ABD Dışişleri Bakanı Colin Powel'la görüştüğü belirtilerek, oluşturulması düşünülen acil müdahale gücünün NATO olanaklarından yararlanmasını konuştukları belirtilmiştir. Haberde,

²⁷⁶ *Guardian*. (22 December 2000). “Turkey gets a roasting in EU application bid”. <http://www.Guardian.co.uk/elsewhere/journalist/story/0,,414948,00.html>.

²⁷⁷ *BBC*. (2 February 2001). “Turkey: Angry man of Europe”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1150522.stm>.

²⁷⁸ *BBC*. (8 March 2001). “EU adops plan for Turkey”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1209879.stm>

ayrıca, Cook'un ittifakta terslik yaşamak istemediklerini ve NATO içerisinde anahtar role sahip Türkiye'yle nasıl ilişkileri yürütmeyi görüşüklerini belirtilmiştir²⁷⁹.

BBC Radyosu'nun Türkçe yayınında, 26 Temmuz 2001 tarihinde "Vedrine'in Türkiye Ziyareti İkili ilişkilerin Düzeltilmesine Yönelik Bir Adım Olacak mı?" başlıklı Firdevs Robenson'un haberinde, Fransa Dışişleri Bakanı Vedrine'in Türkiye ziyareti ele alınmakta ve bu ziyaretin, Ermeni soykırımını tasarısı yüzünden gerginleşen ilişkilerin normale dönmesi için önemli bir fırsat olduğu bildirilmektedir. Başbakan Bülent Ecevit ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüşmeler yapacak olan Fransa Dışişleri Bakanı'nın, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından kabul edilmeyecek olması, devam eden soğukluğun bir göstergesi olarak yorumlanmakta, Fransa'nın, Türkiye'nin en önemli ticaret ortaklarından biri olduğu, son aylarda yaşanan ekonomik kriz süresince uluslararası finans kuruluşlarının Türkiye'ye daha fazla destek vermesi gerektiğini savunan ülkelerin başında geldiği ve Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde kilit önemi olan bir ülke olarak gösterildiği belirtilen haberde, Türkiye'nin şu sıralar AB ile en ciddi görüş ayrılıklarından birini oluşturan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası konusunda da Fransa'nın desteğine ihtiyacı olduğu kaydedilmektedir. Haberde, Vedrine'in, Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile yapılacak heyetler arası görüşmelerde, ikili ilişkilerin yanı sıra ağırlıklı olarak Türkiye'nin AB'ye üyelik süreciyle ilgili gelişmelerin ele alınmasının, bu arada Kıbrıs sorununun da gündeme gelmesinin beklendiği ifade edilmektedir²⁸⁰.

The Daily Telegraph gazetesinde, 1 Ağustos 2001 tarihinde yayımlanan habere göre, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İslami partilerin sivil düzen ve laik demokrasiye karşı tehdit oluşturduğu gerekçesiyle kapatılabileceğini belirttiği vurgulanmıştır. Haberde, ender kararlardan birini alan Mahkemenin, Refah Partisi'nin programında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına aykırı olarak

²⁷⁹ *The Daily Telegraph*. (20 June 2001). "Britain must ease US fears on Euro army, says Cook". <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2001/02/07/weu07.xml>.

²⁸⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

şeriat düzenini benimsediğine değinilmiştir²⁸¹. Parti kapatmanın anti demokratik olduğu düşünöldüğünde, Mahkemenin kararı önemli bir dönüm noktasıdır.

Reuters'in 28 Eylül 2001 tarihinde “*İşkence Kitabı, Türkiye’de Fırtınalar Yaratabilir*” başlıklı Elif Ünal’ın haberinde, bağımsız milletvekili Pişkinsüt’ün 500 sayfalık Meclis komisyonu başkanı iken yaşadığı deneyimleri anlattığı “Filistin Askısından Fezlekeye İşkencenin Askısı” adlı kitabından söz edilmekte, söz konusu kitabın “Türkiye’yi sarsabilecek bir etkiyle büyük yankı uyandırabileceği” ileri sürölmektedir. “AB’ye girmek için kötü insan hakları sicilini düzeltmek zorunda olan Ankara’nın, Türkiye’de işkencenin yalnız münferit olaylar olduğunu, sistematik bir politika olmadığını belirttiği” kaydedilen haberde, Pişkinsüt’ün, ülkenin AB kapısını çalarken işkenceyle mücadele alanında ciddi bir siyasi irade göstermek zorunda olduğunu söylediğine işaret edilmektedir. Pişkinsüt’ün, “‘İşkence, koşullar ne olursa olsun bir suçtur ve cezalandırılacaktır’ diyen bir açıklama yapılması çağrısında bulunuyorum” şeklindeki sözlerine yer verilen haberde, tıp doktoru 49 yaşındaki Pişkinsüt’ün geçen yıl, Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı iken insan hakları savunucusu olarak ün kazandığı, bu dönemde 14 ayrı ildeki 30 karakolda bulduğu işkence aletlerini açıkça sergilediği ve bunu “bir insanlık görevi” olarak değerlendirdiği hatırlatılmaktadır²⁸².

Reuters'in 28 Eylül 2001 tarihinde yayımlanan “*Türkiye Parti Kapatmayı Zorlaştırıyor*” başlıklı ve Hıdır Göktaş imzalı haberinde, Türk Parlamentosu’nun, 37 maddelik anayasal reform paketinin bir parçası olarak, parti kapatma için Anayasa Mahkemesi’nin 11 üyesinin en az yedisinin (daha önce altı olan) kabul oyu vermesini kararlaştırdığı, Parlamento’nun, Türkiye’nin AB adaylığı kriterlerinden birini yerine getirmeye yönelik girişimle, parti kapatmanın zorlaştırılması ve askerlerin etkin olduğu Milli Güvenlik Kurulu’nun yeniden yapılandırılması yönünde bir adım attığı bildirilmektedir. AB’ye girmeyi ümit eden Türkiye’de 1960 yılından bu yana 20’den fazla siyasi partinin kapatıldığı ve ülke iç politikada askerlerin ağırlığı yüzünden AB’nin eleştirilerinin hedefi haline geldiği ifade edilen haberde, Türkiye’nin AB ile

²⁸¹ *The Daily Telegraph*. (1 August 2001). “European court backs Turkey’s ban on Islamists”. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1336071/European-court-backs-Turkeys-ban-on-Islamists.html>.

²⁸² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

üyelik görüşmelerine başlayabilmesi için insan hakları sicilini iyileştirmesi ve demokratik kurumların geliştirilmesi için birtakım somut adımlar atması gerektiği ileri sürülmektedir²⁸³.

Reuters'in 3 Ekim 2001 tarihinde yayımlanan “*Türkiye Anayasasını Elden Geçiriyor*” başlıklı Hıdır Göktaş'ın haberinde, Meclis'in 34 maddelik anayasa değişiklik paketini kabul etmesiyle 20 yıldan bu yana en geniş kapsamlı yasa değişikliğini gerçekleştirmiş olduğu belirtilmekte, ancak değişiklik paketinin, AB'nin umduğu gibi çıkmadığı, idam cezasının, savaş, savaş tehdidi ve “terörizm” ile sınırlandırılmasına rağmen Anayasa'daki yerini hala koruduğu ifade edilmektedir. Haberde, Meclis'in, eski İstanbul Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'a doğrudan etkisi olabilecek siyasi yasaklama koşullarını sınırlandırma önerisinde reddettiği belirtilmekte, AB'li diplomatların, değişikliği önemli bir adım olarak memnuniyetle karşıladıkları, AB'li bir diplomatın, “İki hafta içerisinde geçen yıldakinden daha fazla gelişme kaydettiler” dediğine işaret edilmektedir²⁸⁴.

BBC'de 3 Ekim 2001'de yayımlanan “*Türkiye AB üyeliğini amaçlıyor*” başlıklı haberde ise Türkiye'nin AB'ye katılımını ileriye götürmeyi amaçlayan ölüm cezasını içeren reform paketini çıkardığına dikkat çekilmiştir. Haberde, TBMM'de onaylanan reform paketinin, anayasadaki 34 değişikliği kapsadığı, yasaya karşı gelenlere para cezasını içerdiğini, savaş ve terörist faaliyetlerle Kürtçe yayını ayırdığına dikkat çekmiştir. Haberde değişikliklerin 16'ya karşı 474 kabul oyuyla kabul edildiği de belirtilmiştir²⁸⁵.

BBC'nin 17 Nisan 2002 tarihinde yayımlanan “*Türkiye'nin Tam Üyelik İçin Tarih İstemi, Aralık Ayında Değerlendirilecek*” başlıklı ve Zeynel Lüle imzalı haberinde, Lüksemburg'da Türkiye ile AB Ortaklık Konseyi Toplantısı'nda Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in, önceki gün de Brüksel'de Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz'ın temaslarında dile getirilen tam üyelik görüşmeleri için tarih isteminin, aralık ayında değerlendirilmesinin kararlaştırıldığı bildirilmektedir. AB'nin, Türkiye'nin müzakere tarihi verilmesi yönündeki talebiyle ilgili olarak, “adımları at,

²⁸³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁸⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁸⁵ *BBC*. (3 October 2001). “Turkey aims for EU membership”.

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1578004.stm>.

aralık ayında değerlendirilm” mesajını verdiği aktarılan haberde, AB’nin Türkiye’ye bizzat sunduğu değerlendirme raporunda, aralık ayına kadar atılması gereken adımlara yönelik yol haritasının bulunduğu kaydedilmektedir. AB’nin raporunda, “idam cezasının kısa vadede kaldırılmasının istendiği; düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik alınan tedbirlerin yeterli olmadığı, olağanüstü hal uygulamasının yapıldığı bölgelerde insan hakları ihlallerinin sürdüğünün ve özellikle de HADEP’in kapatılması davasından endişe duyulduğunun dile getirildiği; tüm Türk vatandaşlarının etnik kökenine bakılmaksızın, kültürel haklarının tanınması, ana dilde radyo ve televizyon yayın hakkının verilmesi ve Kıbrıs konusundaki gelişmelerle ilgili taleplerin” ortaya konduğu aktarılan haberde şöyle denilmektedir: “Türkiye’nin AB ile ilk sınavı, haziran ayında İspanya’nın Sevilla kentinde yapılacak olan AB Zirvesi olacak. Daha sonra ise, AB Komisyonu’nun, ekim ayı için Türkiye ile ilgili yayımlayacağı ilerleme raporunun önemi büyük. Bu rapor da Komisyonun, AB’yi oluşturan 15 ülkeye, Türkiye ile müzakere tarihinin belirlenmesini önermesi gerekiyor. Bu rapor sonrasında ise aralık ayında, Danimarka’nın Kopenhag kentinde yapılacak olan AB Zirvesi’nde Brüksel, Ankara’ya müzakere tarihi verebilecek.”²⁸⁶

Reuters:’in 18 Temmuz 2002 tarihinde yayımlanan “*Ecevit: Türk Hükümetinin Gerçekleştireceği Reformlar Avrupa’yı Şaşırtacak*” başlıklı ve Steve Bryant imzalı haberinde, Başbakan Bülent Ecevit’in, muhtemel kasım seçimlerinden önce hükümetinin son eylemi olarak, Türk siyasetinin en hassas alanlarında yapılacak reformları yasallaştırarak AB’yi “şaşırtmayı” planladığı bildirilmekte, idam cezasının tamamen kaldırılması ve Kürtçe eğitim ve yayın haklarına getirilen yasal kısıtlamaların azaltılmasını kapsayan reformların, Türkiye’nin AB üyelik müzakerelerine başlamaya hak kazanmaya daha da yaklaşmasını sağlayabileceği ifade edilmektedir. Hükümet tarafından alınan erken seçim kararıyla birlikte Türkiye’nin Avrupa’daki geleceğinin, seçim kampanyası sırasındaki en önemli mesele olarak ortaya çıkacağı belirtilen haberde, Başbakan Ecevit’in, “Aramızda bir çözüm bulabileceğimize inanıyorum. Bundan umutluyum. Eğer bunu başarabilirsek, AB’ye bir sürpriz yapabiliriz” dediği aktarılmaktadır. Haberde, diplomatların, seçimlere gidilirken yasaların parti içi münakaşalarda sıkışıp kalabileceğinden

²⁸⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

korktukları, AB'nin, ekim ayında, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlamaya hak kazanabilmesi için demokratik kurumları ve insan haklarını güçlendirmede kaydettiği gelişmelere dair bir değerlendirme yayımlayacağı, Avrupa yanlısı güçlerin, bu yayında yüreklendirici bir ifade bulunabilmesi için o zamana kadar reformların yasallaştırılması ve aralık ayında kesin bir müzakerelere başlama tarihi belirlenebilmesi için zorladıklarına işaret edilmektedir²⁸⁷.

Reuters'in 9 Ağustos 2002 tarihinde yayımlanan “*Kürt Partisi, Türkiye’deki Seçimlerde Başarı Elde Edeceğini Umuyor*” başlıklı ve Mark Bentley imzalı haberinde, Diyarbakır Belediye Başkanı Feridun Çelik’in, yaptığı açıklamada, Meclis’ten yeni geçen insan hakları reformlarını memnuniyetle karşılayan ancak 12 milyonluk azınlık için daha çok özgürlük isteyen Türkiye’nin başlıca Kürt Partisi Halkın Demokrasi Partisi’nin (HADEP) 1999 yılında alamadığı yüzde 10 oyu bu defa alacağına inandığını söylediği aktarılmaktadır. Çelik’in “AB reformları önemli bir adım, ancak yine de ciddi adımların atılması gerekiyor. Tekliflerimizi parlamentodaki diğer partilere götürmeli ve bunları uygulamaya koymak için çalışmalıyız. Genel seçimlere hazırız ve parlamentoya girmemiz için gerekli olan desteğe sahip olduğumuz düşüncesindeyiz” dediğine de işaret edilen haberde, AB tarafından desteklenen ve Türkiye’nin AB’ye girmesi konusundaki görüşmelerin başlaması için şart koşulan köklü reform paketinin, diğer maddelerin yanı sıra Kürtlere ilk defa kendi dillerinde öğrenim görme ve yayın yapma hakkı da verdiğine dikkat çekilmektedir. Öte yandan, HADEP’in, PKK’ya paravan vazifesi gördüğü yönündeki suçlamaların, Anayasa Mahkemesi’nde değerlendirildiği belirtilen yorumda, “1980 yılında meydana gelen askeri bir darbeden sonra hazırlanan” Türkiye Anayasasının, siyasi partilerin etnik veya dini esaslar altında kurulmalarını yasakladığına işaret edilmektedir²⁸⁸.

Financial Times gazetesinin 15 Ağustos 2002 tarihinde yayımlanan “*Türkiye’yi Ödüllendirmek*” başlıklı ve Soli Özel ile Dani Rodrik imzalı bir makalesinde, Türkiye’nin AB’ye giden yolun üstündeki pek çok ciddi engeli ortadan kaldıran kayda değer bir insan hakları reform paketini parlamentodan geçirdiği,

²⁸⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁸⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bunlara son yıllarda bankacılıkta, kamu maliyesinde ve KİT'lerdeki yapısal reformlar da eklenirse, Türkiye'de ekonominin ve toplumun yönetilmesinde reform yapılmış sayılacağı ifade edilmektedir. Ancak, "bu değişimlerin derin mali krizlerden kurtulmaya çalışmakta olan bir ülkeye ekonomik ve siyasi istikrarı getirmeye yetip yetmeyeceğinin" esas sorunu oluşturduğuna dikkat çekilen makalede, bunun da AB'nin Türkiye'ye vereceği cevaba bağlı olduğuna işaret edilmektedir. 3Kasım'da yapılması kararlaştırılan erken seçimlerin sonucunun belirsizliği nedeniyle ekonomik düzenlemelerin aksayabileceği, bunun da ülkeyi daha fazla belirsizliğe iteceği ileri sürülen makalede, Irak ile ortaya çıkacak askeri bir ihtilafın, ekonomik ve siyasi tabloyu ciddi ölçüde karıştıracağı kaydedilmektedir. AB üyeliği için yapılan çalışmaların, Türkiye'nin piyasa ekonomisine dayalı tamamen kurumsallaşmış, liberal demokratik bir düzene doğru gelişimini tamamlamasına yardımcı olduğu, bu konularda ilerleme sağlanmasının aynı zamanda mali piyasalar ve yatırımcılar için çok önemli bir kılavuz vazifesi gördüğü belirtilen makalede, kabul edilen reform yasasının yalnızca siyasi tedbir olarak algılanamayacağı vurgulanmaktadır. AB'nin, genel seçimler arifesinde Türk Parlamentosu tarafından atılan bu adımın içeriğini ve önemini küçümsemesi, Türkiye'ye kaçamak bir cevap vermesi veya örneğin Kıbrıs konusunda çözüm gibi, Türkiye'nin önüne yeni bir engel sunmasının, sadece yanlış bir davranış olmakla kalmayacağı, böyle bir cevabın aynı zamanda siyasi, stratejik ve etik yönden sorun yaratacağına dikkat çekilen makalede, yapılacak erken seçim sonuçlarının belirsizliği dile getirilirken AKP konusuna değinilmekte ve şöyle denilmektedir: "Oysa Batı daha ziyade AKP'nin tecrübesinin azlığından ve uzman kadrosunun eksikliğinden endişe duymalı. Söz konusu parti AB'ye karşı olmayacaktır, ancak IMF desteğindeki politikalara sıcak bakmayacağı için başka bir tutarlı seçeneği takip etmeksizin ekonomik programdan vazgeçebilir. Durum ne olursa olsun, Erdoğan'ın seçimlerin galibi olacağını düşünmek için erkendir. İstifletmeden önce ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı olan Kemal Derviş örneğinde ise, Türkiye, ekonomi konusunda birinci sınıf bir idareciye ve siyaset sahnesine yeni giren bir aktöre sahip oldu. Onun merkez solu birleştirme çabaları başarı ile sonuçlanırsa, Türkiye yeni yıla kendini modernizasyona ve Türkiye'nin Avrupalaşmasına adanmış, işinin ehli, taze bir hükümetle girebilir. Bu süreçte AB yapıcı bir güç olmalıdır. Eğer kaçamak cevaplar verir, daha kozmopolit olma

cesaretini gösteremezse, gelecekteki çok kültürlü Avrupa'ya şekil vermek gibi altın bir fırsatı kaçıracaktır. Böyle olması Türkiye'deki istikrarsızlığın artmasına da yol açabilir. Şimdi top AB'nin sahasında. Ankara'nın yapması gereken çok şey olsa da, Türkiye'ye üyelik görüşmeleri için bir tarih verememek, entegrasyon sürecine başlamaktan çok daha pahalıya mal olacaktır.”²⁸⁹

El Zaman gazetesinin 15 Ağustos 2002 tarihinde yayımlanan “*Türkiye’de Kürtçe Yayın Özgürlüğünün Başlaması... İlk Kürtçe Radyo Yayını Ne Zaman Başladı*” başlıklı ve Felekeddin Kakai imzalı internetten sağlanan yorumunda, kabul edilen yeni reform yasasıyla Kürtçe radyo ve televizyon yayınına izin verildiği, ancak bunun geç kalmış bir karar olduğu ifade edilmekte, Türkiye'nin, Kürtçe radyo yayınına başlama konusunda Irak'tan tam 63 yıl geride kalmış bulunduğu işaret edilmektedir. İlk Kürtçe radyo yayınının 1939'da Bağdat'ta başladığı belirtilen yorumda, şu anki Kürtçe radyo yayınının Irak hükümetinin doğrudan desteği ve finansmanı ile başladığı, buna karşılık Türkiye’de yayına başlayacak Kürtçe radyo ve televizyon kanallarının büyük olasılıkla özel sektörün finansmanı ile kurulacağına dikkat çekilmektedir. Yorumda şu ifadeler de yer verilmektedir: “Kararın nasıl uygulamaya geçirileceğini görmek için beklemek lazım. Bundan önce de söylediğimiz gibi bu karar, ülkede Kürtlerin ulusal varlığını inkar duvarında, büyümesi beklenen bir delik açtığı için büyük önem taşır. Burada, AB'nin Türkiye'yi bu ön adımı atma konusunda ikna etmekle oynadığı olumlu role dikkat çekmekte yarar var. Kürt sorununun Türkiye’de ve diğer ülkelerde barışçı yollarla çözümünde ısrar ettiği için AB, Kürt halkının saygısını hak ediyor. Türkiye'yi böyle bir karar almaya iten etkenler bir yana, atılan adım olumludur. Çünkü siyasette istediğin her şeyi elde edemezsin.”²⁹⁰

The Daily Telegraph gazetesinin 21 Eylül 2002 tarihinde yayımlanan “*Yüksek Seçim Kurulu’nun Kararı Türkiye’nin AB Şansını Azaltabilir*” başlıklı ve Amberin Zaman imzalı haberinde, Yüksek Seçim Kurulu’nun, daha önce aldığı bir mahkumiyet nedeniyle, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın 3 Kasım seçimlerine katılmasını yasaklamasının, ülkenin AB’ye katılma

²⁸⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

şansını daha da azaltabileceği ileri sürülmektedir. Türk yasalarına göre, ceza kaydı bulunan adayların, yönetime gelmek için yarışamayacakları belirtilen haberde, Yüksek Seçim Kurulu'nun, Türkiye'nin eski İslamcı Başbakanı Necmettin Erbakan ve ülkenin en büyük Kürt yanlısı partisi olan HADEP'in eski lideri Murat Bozlak'ın seçimlere katılmasını da yasakladığı bildirilmektedir²⁹¹.

The Daily Telegraph gazetesinin 13 Mart 2003 tarihli “*Öcalan adil yargılanmadığı için 68.000£ kazandı*” başlıklı haberinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Öcalan'ın adil yargılanmadığı ile ilgili kararını dile getirmiştir. Kararın gerekçesi olarak mahkemede askeri bir yargıcın bulunması ve avukatları ile sınırlı görüşme imkanı sağlanması olduğu belirtilmiştir²⁹².

The Daily Telegraph gazetesinde, 14 Mart 2003 tarihinde yayımlanan “*Türkiye Kürt Yanlısı Partiyi Kapatdı*” başlığı altında ve Amberin Zaman imzasıyla yayımlanan haberde, Türkiye Anayasa Mahkemesi'nin, HADEP'i kapatması konu edilmektedir. Haberde, bu gelişmenin, “parlamentonun, ülkenin demokrasisini AB standartlarına getirmeye yönelik son çabalarını tersine çevirmiş olduğu” belirtilmekte ve Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerinin, zaten Birleşmiş Milletler destekli Kıbrıs'ı yeniden birleştirme görüşmelerinin bu hafta başarısız olmasıyla da bozulmaya başladığı vurgulanmaktadır²⁹³.

Yine aynı gazetede, 18 Mart 2003 tarihinde yayımlanan “*Kürtlerin devlet olma hayali sonunda gerçek olmak üzere*” başlıklı haberde, Türkiye, İran, Suriye ve Irak'ta yaşayan Kürtlerin bölgede bir devlet kurma olasılığından bahsedilmiştir. Haberde, Türkiye'de yaşayan Kürtlerle ilgili tarihsel bir açıklama yapılmış ve Lozan Anlaşması'ndan Kürtlere yer verilmediği ve onlarca yıldır Türkiye'nin Kürt varlığını görmezlikten geldiği ve onların “dağ Türkleri” olarak anıldığı belirtilmiştir. AB

²⁹¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁹² *The Daily Telegraph*. (13 March 2003). “Ocalan wins £68,000 for unfair trial”. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1424528/Ocalan-wins-68000-for-unfair-trial.html>.

²⁹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

reformları çerçevesinde, Kürtçe dili üzerindeki yasakların kalktığı fakat Kürt ayrılıkçılığında hala korkulduğu vurgulanmıştır²⁹⁴.

Yine aynı gazetede, 6 Ağustos 2003 tarihinde yayımlanan “*Sınır dışı edilen Kürt ailesi geri dönmek için mücadele ediyor*” başlıklı haberde, İskoçya’da sınır dışı edilen bir anne ve dört çocuğunun sınır dışı edilme davasına karşı mücadele ettiği yer almıştır. İskoçya Sosyalist Partisi üyesi, Rosie Kane’nin, ailenin önce Almanya’ya oradan da Türkiye gönderileceği, fakat Almanya’da mülteci olarak tanınmaları olasılığı bulunduğu ve İngiltere’nin kararının bir “ayıp” (*disgrace*) olduğunu söylediği iletilmiştir²⁹⁵.

2 Eylül 2003 tarihinde *The Daily Telegraph* gazetesinde yayımlanan “*İsyancı Kürtler Türkiye ile ateşkesi bozdu*” başlıklı haberde Kürt ‘isyankarların’ Türkiye ile yeniden kan dökmeye başlayacakları vurgulanmıştır. Haberde, “isyancılara yakın kişilerden öğrenildiğine göre bu kararın ABD’nin Irak’a olası müdahalesinden kaynaklandığı” bildirilmiştir²⁹⁶. Bu noktada, isyancılara yakın kişilerin kim olduğunun belirtilmemiş olması önem arz etmektedir.

The Guardian gazetesinin 13 Ekim 2003 tarihinde yayımlanan internet sayfasında Ed Vulliamy imzasıyla ve “*Orada İfade Özgürlüğünün Bir Bedeli Var*” başlığıyla yer verilen bir yorumda, “yeni ve katı kurullarla bağlanmamış bir gazeteciliği teşvik ettiği ve Kürt sorununa dikkat çektiği” belirtilen Bağımsız İletişim Ağı (BIA) konu edilmekte, koordinatör Ertuğrul Kürkçü ve kurucu Ragıp Duran’ın görüşlerine yer verilmektedir. Yorumda şu ifadeler yer almaktadır: “Türkiye sonunda AB üyeliği düşüncesi ile insan hakları sicilini temizlemeyi istiyor ve BIA’nın özgür ifadenin temellerini attığı, siyasi bir alan yaratılmasına imkan tanımaya zorlanıyor. Ancak terslik şurada: Kürkçü’nün projesi neredeyse bütünüyle AB tarafından finanse ediliyor ve Türkiye, Brüksel’i memnun etme kararlılığına rağmen Kürkçü ve arkadaşlarının bu girişimini engellemek için elinden geleni

²⁹⁴*The Daily Telegraph*. (18 March 2003). “Kurds hope their dream of statehood will at last come true”. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/1424975/Kurds-hope-their-dream-of-statehood-will-at-last-come-true.html>.

²⁹⁵*The Daily Telegraph*. (6 August 2006). “Deported Kurd family will fight to return”. <http://www.telegraph.co.uk/global/main.jhtml?xml=/global/2003/08/06/nkurd06.xml>.

²⁹⁶*The Daily Telegraph*. (2 September 2003). “Rebel Kurds call off ceasefire with Turkey”. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1440475/Rebel-Kurds-call-off-ceasefire-with-Turkey.html>.

yapıyor... Polis, BIA'nın çalışmalarını izlemeye başladı ve ordu destekli gazete sütunlarında, 'casusluk' ve 'PKK için çalışmakla' suçlanıyor. Şimdi AB ödeneği eleştirisi altında ve hükümet kendi savunmasını sunuyor. Kürkçü, 'Ödeneğin alıcıya doğrudan değil, bir hükümet aracılığıyla yapılması gerektiğini iddia ediyorlar. Hükümet, AB'yi özgürlük lehine reformlarla etkilemek istiyor. Bu arada, AB'den istifade edenler ve bu özgürlükleri uygulamaya çalışanlar hain olarak damgalanıyor' şeklinde konuşuyor. Kürkçü gülüyor ve 'O halde bu, kaldırılan baskı ile ortaya çıkan özgürlük arasında gerilmiş bir ip. Henüz özgürlük değil diyor.'²⁹⁷

The Times gazetesinde 24 Mart 2004 tarihinde yayımlanan "Teröristlerin Hedef Listesinin Dışında Kalma Seçeneği Yok" başlığı altında ve Peter Riddell imzasıyla yayımlanan bir yorumda, terörizmle mücadele ele alınmakta ve hiçbir ülkenin, etliye sütlüye dokunmayan dış politikalar izleyerek teröristlerin hedef listesinin dışında kalmak gibi bir seçeneği olmadığı ifade edilmektedir. İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw'un, "Teröristlerin amacı İslam dünyası ile Batı arasındaki bölünmeyi teşvik etmek ve medeniyetler çatışması söylemini beslemek." şeklindeki ifadesine yer verilen yorumda, Jack Straw'a göre, Türkiye'nin AB üyeliğine aday olması konusunda alınacak tavrın, bu konuda herkesin rengini belli edecek bir sınav niteliğinde olduğu vurgulanmaktadır. Üyelik müzakerelerinin başlatılıp başlatılmayacağına aralık ayında karar verilmesi gerektiği, özgürlükler ve insan hakları konusundaki Kopenhag Kriterleri'ne uyması ve ordunun demokratik kontrol altında tutulmasını sağlaması koşuluyla, AB'nin şimdiden Türkiye'nin adaylığını tanıdığı ifade edilen yorumda, bu teşvikle Türkiye'nin, özellikle de Kürt azınlık konusunda yapacak daha çok şey bulunmasına rağmen, kayda değer bir ilerleme sağladığı ve müzakereler gelecek yıl başlasa bile, Türkiye'nin üye olmasının muhtemelen 10 yılı bulacağı kaydedilmektedir. Türkiye'nin AB üyeliğinin, AB içinde, özellikle de Avrupa'yı öncelikle bir Hıristiyan kulübü olarak gören eski kuşak Fransız ve Alman politikacıları arasında büyük görüş ayrılıklarına yol açan bir konu olduğu ve kimsenin Türkiye'nin katılmasının, AB'nin en büyük ülkesi olmasının dışında da büyük bir etkisi olacağını inkar etmediği ve ancak bununla birlikte üyelik müzakerelerine verilen desteğin de artıyor gibi görüldüğüne işaret edilmektedir. Straw'un, "Böylesine büyük bir potansiyele sahip olan,

²⁹⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkaslar'ın kesişme noktasında kilit önem taşıyan bir NATO müttefikini içine almak, AB'ye büyük yarar sağlayacak. Ekonomide başarılı, Avrupa'ya demir atmış demokratik bir Türkiye, İslam dünyasındaki birçok ülkeye ilham kaynağı olan bir örnek haline gelecek.” dediği belirtilen yorumda, AB'nin üyelik müzakerelerini başlatmama kararı alması halinde ise bunun, hem Türkiye'de hem de başka yerlerde, Avrupa ile Müslüman dünyası arasına duvar ören önemli bir ret cevabı olarak değerlendirileceği ileri sürülmekte ve AB'nin 15 ülkeden 25 ülkeye genişleyeceği günler yaklaşırken, üyeliğin ekonomik ve siyasi reformları hızlandırdığının görüldüğü kaydedilmektedir²⁹⁸.

Aynı gün, *Financial Times* gazetesinin internet sayfasında “*Türkiye'nin Birliğe Katılımı 'AB-İslam İlişkilerinde' Kilit Önem Taşıyor*” başlığı altında ve Jean Eaglesham imzasıyla yer alan makalede, İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw'un, Türkiye'nin AB'ye katılma umutlarına yönelik yaklaşımın, Avrupa'nın, İslam ile çatışmaya mahkum olduğu mitine karşılık verme kabiliyetini ölçecek “belirleyici bir sınav” olacağını söylediği belirtilmektedir. Avrupa liderleri zirvesi öncesinde, terörizm konusunda yaptığı kapsamlı konuşmada Straw'un, Madrid'deki bombalı saldırıların ardından Avrupa'nın, “birlik ve kararlılık” göstermesi ve kendi değerlerinin ılımlı Müslüman ülkeler tarafından da paylaşıldığını kanıtlaması gerektiğini söylediği ifade dilen makalede, Straw'un, ABD ile ve Avrupa'nın kendi içinde uzlaşmazlıklar yaşanırken, Atlantik ötesi bir ittifakın, teröristlerin yaratmaya çalıştığı bölünmeye karşı en etkili silah olacağını, ayrıca Türkiye'nin katılım başvurusunun, ”korku ve iltimas olmaksızın” ele alınmasını sağlayarak, AB'nin, çoğulculuk ve hoşgörünün tamamen “Yahudi-Hıristiyan” değerleri olmadığını göstermesi gerektiğini belirttiği kaydedilmekte ve İngiltere'nin, Türkiye'nin AB'ye katılma girişimine verdiği güçlü desteğin, ABD'nin dış politikalarına yönelik ülke içinde tırmanan husumet göstergeleriyle aynı zamana rastladığına işaret edilmektedir²⁹⁹.

Reuters'in 21 Nisan 2004 tarihli “*AB: Türk Mahkemesinin Kürtlere İlişkin Kararı Türkiye'nin Üyelik Başvurusuna Zarar Verebilir*” başlığı altında ve Hıdır

²⁹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

²⁹⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Göktaş imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avrupa Komisyonu'nun, Ankara'yı, bir Türk mahkemesinin, Kürt asillerle ilişkileri olduğu gerekçesiyle 1994 yılında hapis cezasına çarptırılan dört eski milletvekilinin cezalarını tamamlamaları gerektiği yönündeki kararının, Türkiye'nin AB'ye giriş arzusunu etkileyebileceği yönünde uyardığı bildirilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun ender kullandığı sert bir ifadeyle, Ankara'da alınan karardan “şiddetli üzüntü duyulduğunu” belirttiği ve duruşmaya çıkarılan dört Kürt siyasetçiden Leyla Zana'yı “siyasi mahkum” olarak nitelendirdiği ifade edilen haberde, AB Komisyonu Sözcüsü Jean-Christophe Filori'nin, Brüksel'deki bir basın toplantısında, ”Komisyon, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, Leyla Zana'nın hapis cezasını tamamlaması yönündeki kararından büyük üzüntü duyuyor” dediği aktarılmaktadır. Filori'nin, kararın, Türkiye'nin AB üyeliği sürecindeki etkisinin ne yönde olacağına ilişkin bir soru üzerine, “Bu, kesinlikle hesaba katmak zorunda kalacağımız bir unsur. Zana, fikirlerini şiddet içermeyen bir şekilde ifade etmekten suçlu bulundu ve cezaevine konuldu. Yani bizim için o, bir siyasi mahkumdur” dediği belirtilen haberde, Türk Hükümeti'nin Zana davasından ötürü mahcup olduğu, ancak AB üyesi her devlet gibi, bağımsız yargı sürecine müdahale edemeyeceğini vurguladığı ifade edilmektedir³⁰⁰.

Reuters'in aynı günkü “*Barnier: Türkiye'nin AB Müzakereleri 15 Yıl Sürebilir*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Fransa Dışişleri Bakanı Michel Barnier'in, Türkiye'nin AB'ye katılımıyla ilgili herhangi bir görüşmenin 15 yıl sürebileceğini söylediği belirtilmektedir. Barnier'in, France 3 televizyonuna verdiği demeçte, “Türkiye'nin AB'ye bugün ya da yarın katılması söz konusu değildir. Henüz müzakerelere başlamadık ve müzakereler 10–15 yıl kadar sürebilir” dediği belirtilen haberde, Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın iktidardaki partisi UMP'nin, haziranda yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce, Türkiye'nin güçlü Müslüman kültürünün üyeliğe uygun olmadığı iddiasıyla bu ay Türkiye'nin AB üyeliği aleyhinde kampanya yapacağını belirttiği hatırlatılmakta ve bununla birlikte Barnier'in, Fransa'nın resmi tutumunun değişmediğini yineleyerek, diğer AB ülkeleriyle birlikte üyelik müzakerelerine başlanıp başlanmamasına karar

³⁰⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

vermeden önce Avrupa Komisyonu'nun ekim ayında yayımlayacağı raporun beklenmekte olduğunu ifade ettiği kaydedilmektedir³⁰¹.

Reuters'in 27 Mayıs 2004 tarihli “*Türkiye, Ortodoks Ruhban Okulu'nun Tekrar Açılabilirliğini İma Etti*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, hükümetinin İstanbul'daki Rum Ortodoks Ruhban Okulu'nun tekrar açılışına karşı olmadığını söylemesinin, Türkiye'nin AB'ye yönelik emellerini kuvvetlendirme yönünde önemli bir jest olarak görüldüğü belirtilmektedir. Türkiye'nin yıl sonuna kadar AB'nin öne sürdüğü siyasi kriterleri karşılayarak, Birlikten gelecek yıl katılım müzakerelerinin başlanması yönünde bir karar çıkması için yoğun çaba harcadığına işaret edilen haberde, AB'nin ileri sürdüğü talepler arasında, Türkiye'deki gayrimüslim vatandaşlara tanınması gereken haklara -bu kesimlere yönelik ibadethanelerin açılmasında karşılaşılan engellerin kaldırılması da dahil- yönelik reformların da olduğu ifade edilmektedir³⁰².

BBC'de 28 Haziran 2004 tarihinde yayınlanan “*Türkiye'nin karşılıksız AB aşkı*” başlıklı haberde, 2002 seçimlerinde iktidara gelen AKP hükümetinin eşi görülmemiş hızda siyasal reformlar yaptığına dikkat çekilmiştir. Haberde, devlet televizyonunun Mayıs ayında 67 milyonluk ülkede oldukça büyük bir azınlık olan Kürtlerin Kürtçe yayınlara başladığı, AB tarafından adil yargılanmadığı öne sürülen ve aralarında insan hakları ödüllü Leyla Zana'nın bulunduğu dört eski DEP milletvekilinin serbest bırakıldığı belirtilmiştir³⁰³.

BBC'nin Türkçe yayınından 29 Temmuz 2004 tarihinde yayımlanan “*Demokratlar Kasım Ayındaki Başkanlık Seçimlerine İddialı Bir Şekilde Hazırlanıyorlar*” başlığı altında yer verilen haberde, ABD Başkanlık seçimlerindeki gelişmeler, Demokrat Parti ve başkan aday John Kerry'nin dış politika ile diğer konulardaki tutumuna değinilmektedir. Haberde, Washington'dan Yasemin Çongar'ın Demokrat Parti'nin çizgisiyle ilgili değerlendirmelerine yer verilmekte ve “Seçimleri kazanması durumunda Kerry ve ekibi, Türkiye'ye nasıl bakacağı konusunda bir işaret veriyor mu? Şeklindeki bir soruya, Çongar'ın, “Demokrat

³⁰¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁰² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁰³ *BBC*. (28 June 2004). “Turkey's unrequited EU love”.

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3847373.stm>.

Parti'nin seçim programında Türkiye'nin adı bir kez geçiyor. Terör saldırılarına hedef olan dost ülkelerden bir kaçının ismi sayılıyor, bir tanesi de Türkiye. Onun dışında AB ile ilişkileri yakınlaştırmak, AB genişlemesini yakından takip etmek ve tabii Ortadoğu'daki demokratikleşme çabalarına yardım etmek dışında, dolaylı olarak Türkiye'yi ilgilendiren konuların ötesinde spesifik bir politika önerisi yok. Bazı Türk diplomatları ve Ankara'da bazı yetkililer, olası bir Kerry yönetiminin Türkiye'ye mesafeli olabileceğini, örneğin insan hakları, demokratikleşme konusunda eleştirilerde bulunabileceğini belirtiyorlar. Ayrıca Kerry Ermeni Soykırımı iddialarına sahip çıkan bir kişi olduğu ve bunu Beyaz Saray'da da sürdürebileceği kaygısını dile getiriyorlar. Ancak Kerry'nin danışmanlarına sorduğumuzda; örneğin Ermeni Soykırımı konusunda, genellikle başkanların Beyaz Saray'a geldiklerinde daha çok taraf olmama yanlısı bir tutum sergiledikleri vurgusunu işitiyoruz. Kerry'nin ekibinde, ona danışmanlık yapanlar arasında Madeleine Albright gibi, Richard Holbrooke gibi, James Rubin gibi Clinton yönetiminde önemli dış politika görevlerinde bulunmuş, Türkiye'yi çok yakından tanıyan, Türkiye'ye defalarca gitmiş, Türkiye'deki siyasetçilerle bizzat yüz yüze görüşmüş kişiler bulunuyor. Dolayısıyla olası bir Kerry yönetimi bir anlamda Clinton yönetiminden miras alacağı yetkililerle, Türkiye'yi tanımayan, Türkiye'nin önceliklerini bilmeyen bir çehre göstermeyecek. Şunu vurgulamak lazım, Clinton yönetiminde Demokratlar Türkiye'ye özellikle AB ve terörle mücadele konularında çok güçlü bir destek verdiler. Olası bir Kerry yönetimi de muhtemelen bunu devam ettirecektir.” şeklindeki görüşü aktarılmaktadır³⁰⁴.

Demokrasi ve insan hakları çerçevesinde azınlıklar ile ilgili olarak, *BBC*'de 6 Eylül 2004'te yayınlanan haberde, polislin Ortodoks Hıristiyanların imtiyazlar elde etmesini protesto eden sağıcılarla çatıştığı belirtilmiştir. “*Türkiye'deki protesto çatışması*” başlıklı haberde, İstanbul polislinin Ekümenik Patrik I. Bartolomeos'un ikametgahı da olana Patrikhane'ye doğru topluca yürüyüşe geçen yüzlerce göstericiyi dağıtmak için cop kullandığını belirtilmiştir. Haberde, hükümetin Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılması kararına milliyetçilerin kızdığına dikkat çekilerek, Bartolomeos dahil kilise liderleri yetiştiren okulun 1971 yılında Türk yetkilileri tarafından kapatıldığı yazılmıştır.

³⁰⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Haberde, okulun açılması konusunda *BBC* muhabiri James Ingham'ın görüşlerine de yer verilmiştir. Haberde, Ingham'ın "Ortodoks Hıristiyanlara daha çok hak sağlayan reformların Türkiye'nin olası AB üyeliğine doğru laik halk için dikkate değer" sözlerine yer verilerek, Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen'ın katılım müzakerelerine başlamak için dört günlüğüne Türkiye'yi ziyaret edeceği de belirtilmiştir³⁰⁵.

Financial Times gazetesinde 2 Ekim 2004 tarihinde yayımlanan haberde, AB yolunda TBMM'de kabul edilen yeni Türk Ceza Yasası'na (TCY) dikkat çekilmiştir. "Birlik için Türkiye denemesi" başlıklı haberde, herkesin AB adaylığı için Avrupa Komisyonu'nun Türkiye önerisinde kötü ya da iyi haber beklediğine dikkat çekilmiştir. Haberde, Türk parlamentosunun bir önceki hafta yeni TCY reformunu onayladığı ve Avrupa Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen'ın raporunda buna yeşil ışık yakacağını öğrenildiği kaydedilmiştir³⁰⁶.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 1 Aralık 2004 tarihinde yayımlanan "Türkiye Şeffaflık Gösterisiyle AB'ye Kur Yapıyor" başlığı altında ve Vincent Boland imzasıyla yer alan makalede, Türkiye'de Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK), AB'yi etkilemeyi amaçlayan beklenmedik bir şeffaflık gösterisiyle çalışmaları konusunda diplomatları ve medyayı bilgilendirdiği ifade edilmektedir. MGK'nın 71 yıllık tarihinde ilk kez verilen brifingin, Türk Hükümeti'nin reformlarından birini -sivil nüfuzun ordu üzerindeki üstünlüğü- sergilemek için bir fırsat niteliğinde olduğu ve Türkiye'nin AB'yi, 17 Aralık'taki zirvede Birliğin, tam üye olmasına izin vermeye ikna etme yönündeki son dakika çabalarıyla aynı zamana denk geldiği belirtilen makalede, brifinge katılan diplomatların, AB Zirvesi'ne çok yakın bir tarihte düzenlenmesinden dolayı brifingin büyük önem taşıdığını, ayrıca bazı AB ülkelerindeki muhalefetten endişe duyan hükümetin, ülkeyi daha demokratik ve AB'nin hassasiyetleri açısından kabul edilebilir bir hale getirmek

³⁰⁵ *BBC*. (6 September 2004). "Clashes erupt Turkey protest". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3630860>.

³⁰⁶ *Financial Times*. (2 October 2004). "Turkey's test for the Union". <http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turk>

için son iki yılda gerçekleştirdiği değişimin boyutuna işaret etmek istediğini söyledikleri kaydedilmektedir³⁰⁷.

Yine aynı tarihte yayımlanan *Reuters*'in “*Patrik, Dini Haklar ve Azınlık Haklarının Eksik Olmasının Türkiye'nin AB'ye Üyelik Girişimine Sekte Vurabileceğini Söyledi*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Ortodoks Hıristiyanlarının ruhani lideri I. Bartholomeos'nun yaptığı bir açıklamada, dini hakların ve azınlık haklarının eksik olmasının, Türkiye'nin üyelik görüşmelerine başlamak için bu ay AB'den müzakere tarihi alması girişimine sekte vurabileceğini söylediği belirtilmektedir. Haberde, eleştirmenlerin, yüzde biri teşkil eden gayrimüslim azınlığın karşılaştığı mülkiyetin sınırlandırılması ve din adamlarının eğitilmesi gibi sorunların, Türkiye'nin henüz müzakerelere hazır olmadığını gösterdiğini söyledikleri ifade edilen haberde, Patrik I. Bartholomeos'nun, “Siyasi idare şimdi, dini haklar ve azınlık hakları konusunda daha sıkı önemler almalıdır.” dediği aktarılmaktadır³⁰⁸.

Yine aynı günkü haberde *Reuters*'in “*Türk Başbakan 'Yılın Avrupalısı' Ödülünü Aldı*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Brüksel merkezli *European Voice* dergisinden, Müslüman bir ulusu AB üyelik görüşmelerine hazırlamak üzere gerçekleştirdiği reformlar nedeniyle, “Yılın Avrupalısı” ödülünü aldığı belirtilmektedir. Erdoğan, Brüksel'de yayımlanan açıklamasında, “Türkiye'nin AB'ye katılımıyla birlikte, Avrupa, medeniyetler savaşı içerisindeki değil medeniyetlerin uzlaşması ve barış içerisinde yaşadığı bir kıta olduğunu gösterecektir.” dediği belirtilen haberde, *European Voice* dergisinin, ödül kazananları, okuyucuları arasında düzenlediği yoklama sonucunda belirlediği hatırlatılmaktadır³⁰⁹.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 27 Şubat 2005 tarihli “*ABD Türkiye'nin İnsan Hakları Sicilini Eleştirdi*” başlığı altında ve Vincent Boland imzasıyla yer alan bir haberde, Türkiye'nin insan hakları sicilinin, ülkenin AB'ye üyelik girişimi çerçevesinde parlamentodan geçirdiği kapsamlı reformlara rağmen,

³⁰⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁰⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁰⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ABD'nin şiddetli eleştirilerine maruz kaldığı belirtilmektedir. Yıllık insan hakları raporunda ABD Dışişleri Bakanlığı'nın, ülkede “güvenlik güçleri eliyle işkence, dayak ve diğer istismarların 2003'te yaygın bir şekilde sürdüğünü” bildirdiği, söz konusu olayların sayısında azalma görülse de, keyfi gözaltılar ve tutuklamaların sürdüğü ve failerin mahkumiyet almamalarının, cezadan muafiyet havasını beslemeye devam ettiği ifade edilen haberde, Türkiye'nin insan hakları sicilinin, ülkenin AB üyelik müzakereleri için başlangıç tarihi alma çabasından ötürü bu yıl spot altında oldu belirtilmekte ve Dışişleri Bakanlığı'nın, hükümetin, AB'ye katılım çerçevesinde yoğun reformlar yaptığını kabul ettiği ve insan hakları gözlemcilerinin, ülkenin sicilinin düzelme yolunda olduğunu söyledikleri kaydedilmektedir. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden araştırmacı Jonathan Sugden'in, “Son 18 ayda kararlı bir gelişme kaydedildi ve etkin bir reform süreci yürütüldüğüne ikna olduk.” dediği belirtilen haberde, Sugden'in, “Bunun, Türkiye'nin AB yılı olduğu düşünülürse, hükümet insan haklarına eğilmekte daha ivedi davranmalıdır. Bu, aralık ayında olumlu sonuç almanın en iyi teminatı olacaktır.” dediği aktarılmaktadır³¹⁰.

The Guardian'da 22 Mart 2005 tarihinde yayımlanan haberde, bu kez Türk gazetecilerinin Türk Ceza Yasası'na yeni tepkileri yer almıştır. “*Türk gazetecileri yeni yasayı kınıyor*” başlıklı haberde, TCK'nin sonuçları itibariyle mahkumiyete yol açacak hükümlerinin “gazeteciler için reform paketine konduğu” endişesiyle öfkelenirerek ülke medyasının çoğunluğunun tepkisine yol açtığı belirtilmiştir. Haberde, yasanın 1 Nisan'da yürürlüğe gireceğine dikkat çekilerek, Türk basının gürültülü kampanya başlattığı da anlatılmıştır. Öte yandan yasanın 2002 yılının Eylül ayında Türk parlamentosu tarafından onaylandığı anımsatılan haberde, AB tarafından övgüyle karşılandığını ama uzmanların ifade özgürlüğü konusunda bazı kısıtlamalar içerdiğini söylediğinin altı çizilmiştir³¹¹.

Reuters'in 24 Mart 2005 tarihli “*Türkiye, Soykırım İddialarıyla Mücadelede ABD'li Tarihçinin Desteğini Aldı*” başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Türkiye'nin, Ermenilerin, I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Osmanlı Türklerinin elinde soykırımı uğradığı yönünde uzun

³¹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³¹¹ *Guardian*. (22 March 2005). “Turkish journalist condemn new law”. <http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,1443154,00.html>.

yıllardır süren iddialarla mücadele kampanyasının bir parçası olarak ABD’li tarihçinin desteğini aldığı belirtilmektedir. Türkiye’nin, soykırım iddialarının 90. yıldönümünün (24 Nisan), ülkenin imajına zarar verebilecek hatta ekim ayında başlaması planlanan AB üyelik görüşmelerini yoldan çıkarabilecek olmasından endişe ettiği belirtilen haberde, TBMM’de konuşma yapmak üzere davet edilen Osmanlı dönemi uzmanı Justin McCarthy’nin, karmaşık bir tarihi trajedinin, Müslüman karşıtı ve Türk karşıtı önyargılara bir araç teşkil ederek, ideolojik nedenler için manipüle edildiğini iddia ederek, “*Ermeni sorunu başlangıçtan beri bir siyasi kampanya idi. Evet, pek çok Ermeni o tarihte Türkler tarafından öldürüldü ve pek çok Türk de Ermeniler tarafından öldürüldü, ancak bu savaştı, soykırım değil.*” dediği ifade edilmektedir. Justin McCarthy’nin, “Pek çok politikacı, inandıkları için değil, Türkiye’nin AB’ye üyeliğini engellemenin bir yolu olarak gördüğü için Ermeni soykırımını kullanıyor.” dediği kaydedilen haberde, McCarthy’nin, Türkiye’den, soykırım olmadığına dair delil teşkil eden tarihi belgelerin ve kitapların Türkçeden İngilizce’ye ve diğer Avrupa dillerine çevrilmesine fon sağlamasını istediği vurgulanmaktadır³¹².

Reuters’in 29 Mart 2005 tarihli “*Fransız Kiliselerinden AB Anayasası’na Evet Çağrısı*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, AB Anayasası’nı destekleyen Fransız kiliselerinden, anayasa referandumunun, Türkiye’nin üyelik girişimi ya da diğer yerel meselelerle ilgili bir halk oylamasına dönüştürülmemesi yönünde bir çağrı yapıldığı belirtilmektedir. Roma Katolik Kilisesi, Protestan Kilisesi ve Ortodoks Kilisesi liderlerinin, 29 Mayıs’ta halkın oyuna sunulacak olan anayasanın, mevcut anlaşmalara son derece önemli katkıları olacağını ifade ettikleri belirtilen haberde, kamuoyu yoklamalarının, giderek artan sayıda seçmenin anayasaya “hayır” diyeceğini ortaya koyduğu, bunun da, bazı çevrelerce Türkiye konusuna ve Fransız Hükümeti’nin politikalarından duyulan memnuniyetsizliğe bağlandığı ifade edilmektedir. Haberde, kilise liderleri yayımladıkları ortak bir mektupta, “*Referandumun anayasayı oylamaktan öte bir hedefi yoktur. Türkiye’nin üyelik*

³¹² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olasılığı bu anlaşmanın kabulü ya da reddine hiçbir biçimde bağlı değildir.” denildiği kaydedilmektedir³¹³.

Financial Times gazetesinde 21 Nisan 2005 tarihli “Avrupa’nın Sağlıklı Dini Gerginliği” başlığı altında ve Quentin Peel imzasıyla yayımlanan bir yorumda, Papa seçiminden hareketle, Avrupa’da, ”laik hümanizm ile yerleşik kilise” arasında süre giden mücadele ele alınmaktadır. Yorumda, genişleme, özellikle de Katolik Polonya’nın katılımıyla, AB’nin muhtemelen eskisinden daha dindar hale geldiği, eski Sovyet cumhuriyetleri ve doğu bloku ülkelerinin de komünizm tecrübeleri nedeniyle, doktrinci laikliğe pek düşkün olmadıkları kaydedilmektedir³¹⁴.

İslami olanı da dahil, her türlü dini köktencilüğün bugün Avrupa’nın karşısındaki en büyük mesele olduğu ifade edilen yorumda şöyle denilmektedir: “Hem Fransa, hem de Hollanda’da, laik toplumla İslam arasındaki gerginlik, Avrupa Anayasası konusundaki referandum kampanyalarına konu oluyor. Seçmenlerden, aşırı göçü protesto etmek için hayır oyu vermeleri isteniyor. Anayasa’nın, Türkiye’ye ve 80 milyonluk Müslüman nüfusuna AB kapılarını açacağı da ima ediliyor. Belgede, Avrupa’nın Hıristiyan mirasından söz edilmiş olsaydı, Türkiye ya da Arnavutluk gibi Müslüman ülkelerin ileride AB üyesi olmalarının engellenebileceğini savunanlar olduğu kesinlikle doğru. Türkiye’nin din işlerinden sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Aydın, son derece laik bir dil kullanılması için kampanya yürüttü. Aydın, laikliği dine karşı değil, ibadet özgürlüğünün garantisi olarak görüyor. başarısına ve 10 yıl sonra Avrupa’daki siyasi iklimin nasıl olacağına bağlı.”³¹⁵

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 27 Nisan 2006 tarihli “AB, İnsan Hakları Konusunda Ankara’ya Baskısını Artırıyor” başlığı altında ve Daniel Dombey-Vincent Boland imzalarıyla yer alan makalede, Türkiye’nin artan milliyetçi duygularının üyelik ihtimaline zarar verdiği ve Anayasa referandumu öncesinde Fransa’daki Türkiye karşıtı tutumu alevlendirdiği yönünde endişeler artarken, AB yetkililerinin Türkiye’nin insan hakları sicilini eleştirdikleri belirtilmektedir.

³¹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³¹⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³¹⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Lüksemburg’da düzenlenen toplantıda AB yetkililerinin, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’e, Türkiye’nin reform yolunun uzun olduğu ve AB üyeliği için gerekli olan geniş çaplı siyasi ve sosyal değişikliklere devam etme istekliliği konusunda şüphelerin artmasına neden olan son zamanlarda yaşanan birkaç olay konusunda endişelerini dile getirdikleri belirtilen makalede, Lüksemburg Dışişleri Bakanı Jean Asselborn’un, “Türk Hükümeti çok büyük reformlar üstlendi, ancak bu reformların devam etmesi ve uygulamaya konması gerekiyor. Kamuoyu bu temele dayanarak Türkiye’nin AB’ye katılma istekliliği konusunda hüküm verecektir.” dediği ifade edilmektedir. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün, AB’ye, insan haklarını ihlal edenlerin cezalandırılacakları konusunda güvence verdiği ve Türkiye’nin reformlara devam etmeye kararlı olduğunu söyleyerek Avrupa Anayasası konusundaki referandumda Fransızların “hayır” oyu kullanmalarının Ankara’nın AB girişimini olumsuz etkileyebileceği yönündeki endişeleri yatıştırdığı kaydedilen makalede, Fransa’nın önümüzdeki ay düzenlenecek referandumda “hayır” oyu kullanması ihtimalinin, AB’nin, planlandığı üzere 3 Ekim tarihinde Ankara ile üyelik müzakerelerine başlayıp başlamayacağına dair şüphelere yol açtığı ve yetkililerin, AB’nin aralık ayında Türkiye’yi müzakerelere başlamaya davet etme kararının, ülkeye nihai üyelik taahhüdünde bulunma değil de daha ziyade reformların devam ettiğini görme isteğiyle alındığını kabul ettikleri vurgulanmaktadır³¹⁶.

Reuters’in 12 Mayıs 2005 tarihli “*Öcalan’la İlgili Karar Türkiye’yi Zora Sokuyor*” başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM), Abdullah Öcalan’ın 1999 yılında görülen davasının adil olmadığına karar vererek, milliyetçi tepkilere boyun eğmeyip, AB’ye yönelik emellerine destek mahiyetinde davanın tekrar görülmesi yönünde karar alması için Türkiye üzerinde baskı oluşturduğu belirtilmektedir. Ankara’nın, Öcalan’ın gerçekten de yeniden yargılanabileceğine dair sinyaller verdiği, ancak Öcalan’ı kendi ülkelerini bölmek isteyen bir terörist olarak gören Türklere bu kişinin elini kolunu sallayarak çıkıp gidemeyeceğini garanti etmek amacıyla, hızla yeni bir tavır sergilediği belirtilen haberde, Macaristan’a yaptığı gezi sırasında açıklama yapan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, “Bu dosya tekrar açılrsa da

³¹⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

açılmasa da, milletin vicdanında kapanmış bir konudur (Öcalan davası).” dediği ifade edilmektedir. AİHM’nin verdiği kararın, ekim ayında AB’ye katılım müzakerelerine başlamaya hazırlanan Türkiye’nin AB’nin insan hakları standartlarına ulaşmak için yoğun çaba harcadığı hassas bir dönemde, ülkedeki siyasi tansiyonun yeniden artacağına dair endişeleri artırdığına işaret edilen haberde, Türk Ordusu’nun ise, Avrupa’nın kasıtlı olarak Türkiye’ye sorun yarattığı şeklindeki yaygın milliyetçi söylemi tekrarlarcasına, AİHM’nin aldığı kararın “*hukuki değil siyasi bir karar*” olduğunu söyleyerek kınadığı kaydedilmektedir. AİHM kararının, kıtadaki en üst düzey insan hakları denetim organı olan Avrupa Konseyi tarafından onaylanmasının gerektiğine yer verilen haberde, Türkiye’nin AB’ye giriş müzakerelerinin yönünü tayin edecek olan Avrupa Komisyonu’nun, bir yandan hükümetin söz konusu karara karşı takındığı sakin tavrı memnuniyetle karşılarken, diğer yandan da Ankara’nın hukuki yükümlülüklerinin altını çizdiği ve Sözcü Amadeu Altafaj Tardi’nin, “Avrupa Komisyonu Türkiye’den İnsan Hakları Mahkemesi’nin bu kararına saygı göstermesini bekliyor. Türkiye, Avrupa Konseyi’nin bir üyesi, bu yüzden mahkemenin aldığı tüm kararları uygulamakla yükümlüdür.” dediği, bu durumun müzakerelere bir etkisinin olup olmayacağı sorulduğunda ise, Komisyon’un kararın nasıl uygulamaya konulduğunu bekleyeceğini söylediği belirtilmektedir³¹⁷.

Financial Times gazetesinde 31 Mayıs 2005 tarihli “*Dini Haklar*” başlığı altında yayımlanan başyazıda, önümüzdeki altı ay içinde Türkiye’nin AB’ye katılım başvurusuyla ilgili tartışmaların muhtemelen giderek artacağı ve Türkiye’nin, en azından nüfusunun büyüklüğü ve ekonomik durumu açısından, AB’nin önündeki en zor genişlemeyi temsil ettiği belirtilmektedir. Türkiye için de AB’ye katılma olasılığının daha şimdiden dramatik bir değişime yol açtığı, sosyal ve ekonomik reformlarla, özellikle insan hakları konusundaki kısıtlamaların hafifletilmesinde bunun çok büyük rolü olduğu, ama bu arada, özellikle güçlü ordu da dahil laik devletin savunucularıyla İslamcı kökenlere sahip Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) arasında -AKP parlamentodaki çoğunluğuyla reform sürecinin başını çekerken- hassasiyet gösterilmesi gereken gerginliklerin de çıktığı vurgulanan başyazıda,

³¹⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın güç de olsa dengeleri kurması gerektiği, AB üyelerine, Türkiye'nin Birliğe kolayca uyum sağlayacak modern, laik bir ülke olacağı konusunda güvence vermesi ve dindar taraftarlarını da Türkiye'de laikliğin kendilerine karşı ayrımcılık anlamına gelmediğine ikna etmek zorunda olduğu kaydedilmektedir. Başyazıda şöyle denilmektedir: “Ankara’da İmam Hatip mezunu öğrencilerin üniversiteye girmelerini kolaylaştıran eğitim yasasının yol açtığı son tartışmanın arka planında bunlar bulunuyor. AKP, bu öğrencilerin haksız bir ayrımcılığa tabi tutulduklarını söylüyor... Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de dahil olmak üzere, Kemal Atatürk’ün kurduğu laik devletin savunucuları, başlangıçta sadece imam ve hatip yetiştirmek için kurulmuş olan dini okulların mezunlarına kapıyı açmanın laikliği baltalayacağından kaygı duyuyorlar. Türkiye’de her iki tarafın da mutabık kaldığı görüş ise, AB üyeliğinin her şeyi daha iyi hale getireceği. Atatürkçüler, temelinde laik bir kurum olan AB’nin dinin devlet işlerine karıştırılmasına karşı güvenceleri olacağını düşünürken, Erdoğan’ı destekleyenler de inançlarına daha fazla hoşgörü gösterilmesini teşvik için AB’den medet umuyorlar. İşin tuhafı, her iki taraf da haklı. Erdoğan, Türkiye’nin dini veya kültürüyle değil, reformları ve siyasi değerleriyle değerlendirilmesini istiyor. Aydınlanma çağının değerlerinin önemli bir kısmı, dini hoşgörü ve kilise ile devletin birbirinden ayrılması. Herhangi bir dine öncelik tanınmaması gerektiği gibi laikliğin de dayatılmaması gerekiyor. Türkiye’nin katılmayı arzuladığı Avrupa, böyle bir Avrupa... Türkiye’nin, şu andaki bölünmenin her iki kesiminde de din konusunda rahatlaması gerekiyor, aksi takdirde bölünme bizzat demokrasiyi baltalayacak. AB, İslam’ın laik bir devlette gelişebileceği güvencesini sağlamakta yardımcı olabilir. Bu, Avrupa için de iyi bir ders olur.”³¹⁸

The Times’ın 29 Ağustos 2005 tarihli “*Turistler ve Terörizm*” başlıklı haberi şu şekildedir: “Türk tatil kasabası Marmaris’teki patlamaların olduğu saatlerde İngiltere’den bu bölgeye gitmek üzere kalkan uçakların neredeyse bütün koltukları doluydu. Üstelik seyahat acentalarından edinilen bilgiye göre halen Türkiye’de bulunan İngilizlerin pek azı tatillerini yarıda kesmek niyetinde. Türkiye, İngiliz turistlerin bu soğukkanlı tutumundan memnun. (...) Kürdistan İşçi Partisi’nin (PKK) yaptığı sanılan ve Antalya’daki bir diğer bombalamanın takip ettiği ilk

³¹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

patlamalar, terörist faaliyetlerde toplu bir artış olduğu anlamına geliyorsa, bu değerlendirmeler değişebilir. Burada iki faktör iş başında: Kürt kimliğinin tanınması için onlarca yıldır verilen mücadele ve geçen ekim ayında başlayan resmi müzakerelerle birlikte Türkiye'nin AB'ye üyelik olasılığı. İkisi üst üste binmiş durumda. (...) Hükümetin Kürtlere yönelik açılımları, kısmen, ülkenin AB'ye üyelik davasından ileri geliyor. Ancak Brüksel kulübüne girme olasılığı bazıları rahatsız ediyor. Çoğu Kürt, bağımsız bir devlet kurma umutlarını fiilen sona erdireceği için AB üyeliğine karşı çıkıyor. Kürtlere ödün vermekten nefret eden ve sahip oldukları gücün dizginlenmesini istemeyen Türkiye'nin güçlü ordusu içinde yer alan birçok kişi de bu projenin sabote edildiğini görmekten mutluluk duyacaktır. Başbakan Erdoğan, Avrupa'nın yardımını hak ediyor. Ancak Fransa ve Avusturya'nın Türkiye'nin üyeliğini engelleme çabaları, Ankara'daki bazı kişileri Brüksel'den vazgeçme tehlikesinin eşiğine getirdi. Bu, hem Türkiye hem AB hem de ülkeyi ziyaret eden İngiliz turistler için kötü olacaktır.”³¹⁹

The Daily Telegraph gazetesinde 3 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan haberde, Türk medyasının Türkiye'nin üyeliğine muhalefetin büyümesi sonucu oluşan Avrupa'nın antipatik yönünü suçladığı belirtilmiştir. “*Türk medyasının AB'yle aşkı bitti*” başlıklı haberde, Zaman Gazetesi'nden bir örnek verilerek, “Türkiye'nin AB üyeliği Prens Charles'la Prenses Diana'nın evliliklerindeki başarısızlık gibi” dediği aktarılmıştır. Haberde ayrıca, Avusturya'nın Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlatmasını bloke ettiği anımsatılarak, Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin Türkiye ile AB arasındaki ilişkiyi “gerginlik savaşı”na benzettiğine dikkat çekilmiştir³²⁰.

Yine *The Daily Telegraph*'ta 4 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan haber, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlamaya odaklanmıştır. “*AB Ankara'nın üyelik müzakerelerine başlama kararını bekliyor*” başlıklı haberde, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlama kararının son dakikada onaylandığına dikkat çekilerek, İngiliz Dışişleri Bakanı Jack Straw'ın Ankara'nın son dakika anlaşmasıyla AB'nin müzakerelerin başlama teklifini kabul ettiğini söylediği belirtilmiştir. Haberde,

³¹⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³²⁰ *The Daily Telegraph*. (3 October 2005). “Turkish media fall out of love with EU”. <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2005/10/03/uturkop.xml>

Avusturya'nın blokajının aşılmasının uzun süre aldığı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün Lüksemburg zirvesi öğle yemeği törenine katılmayı reddettiği kaydedilmiştir³²¹.

The Daily Telegraph gazetesinde 4 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan, İngiltere'nin AB dönem başkanlığında iki önemli sorunla karşı karşıya kalacağına dikkat çekilmiştir. “İngiltere AB-Türkiye müzakerelerini ikna ediyor” başlıklı haberde, birinci sorunun 2003–2013 AB bütçesinden hükümetlerin kabul edeceği İngiltere'ye vergi iadesi anlaşmasını sağlamak olarak gösterilmiştir.

Haberde İngiltere'nin ikinci önemli sorunun Türkiye'yle müzakerelerinin açılmasının kabulünü sağlamak olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde, müzakerelerde Avusturya'nın üyelik dışında Türkiye'ye başka bir statü tanınması ve Kıbrıs sorununun gündeme geleceğine dikkat çekilerek, İngiltere'nin 2006 Aralık-Haziran dönem başkanlığı boyunca bu iki ülkeyi ikna etmeye çalışacağı vurgulanmıştır³²².

Reuters'ın 5 Aralık 2005 tarihli ve “Alkol Yasağı Türkiye'deki Laikleri Rahatsız Etti” başlıklı haberinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın alkol satışlarına kısmi yasak getirilmesini savunması, Türkiye'yi bir İslam devletine döndürmeyi amaçladığı yönündeki korkuları artırdığı belirtilmiştir³²³.

BBC Radyosu'nun Türkçe yayınında 30 Ocak 2006 tarihli “Ankara Bugün AB'nin Kurmaylarını Ağırlıyor” başlığı altında yayımlanan haberde, AB Dönem Başkanlığı'nın durum değerlendirmesi yapmak amacıyla düzenledikleri -Yunanistan Dışişleri Bakanı Papandreu, İtalya Dışişleri Bakanı Frattini ve Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Verheugen- Troyka toplantısının Ankara'da gerçekleştirileceği belirtilmektedir. “Troyka toplantısında ev sahibi Türkiye ile ilişkiler şüphesiz geniş olarak ele alınacak. Türkiye bağlamında hangi noktalar öne çıkabilir?” şeklindeki bir soruya, toplantının gündemini değerlendiren Brüksel'deki *BBC* muhabiri VanaLucensku'nun, “Bu toplantının düzenlenmesi aslında Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerin tam anlamıyla yoluna girdiğinin

³²¹ *The Daily Telegraph*. (4 October 2005). “EU waits on Ankara's entry talks decision”. <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2005/10/03/uturkey2.xml>.

³²² *The Daily Telegraph*. (4 October 2005). “Britain persuades the EU to talk Turkey”. <http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2005/10/04/dl0401.xml>.

³²³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Türkiye'nin üye olarak kabul edildiğinin bir ifadesi. Ayrıca görüşmelerin gündeminde yer alan noktalardan biri Türkiye'ye verilecek geliştirilmiş mali yardım paketi. Bupaketi, genişlemeden sorumlu komisyon üyesi Verheugen'in şubatta sunması bekleniyor. İşte Ankara'da bu paketin ayrıntıları görüşülecek. Ayrıca Verheugen, Türkiye'nin ulusal programını gözden geçirmesi konusunu da değerlendirecek. Geçmişte bu program da Türkiye'nin gerçekleştirmesi istenen reformlara yönelik kısa, orta ve uzun vadeli hedefler vardı. Ancak Verheugen bir süre sonra Avrupa Parlamentosu'nda yeni programın mart ayında sunulacağını hatırlatmış ve Türkiye'nin, kaydettiği ilerleme konusunda 2004 sonunda olumlu bir rapor görmek istiyorsak artık yola orta ve uzun vadeli hedeflerle devam edemeyiz bu öncelikler artık acil diye konuşmuştu” şeklinde cevap verdiği belirtilmektedir³²⁴.

Öte yandan, *The Independent*'ta 8 Şubat 2006 tarihinde yayımlanan haberde, yargılanan beş gazetecinin duruşmasındaki arbedeye dikkat çekilmiştir. “*Türk gazetecilerin duruşmasındaki ara*” başlıklı haberde, yargıcın yargılama başlangıcında olay çıkararı iki avukatı duruşma salonun dışına çıkardığı aktarılmıştır. Haberde, Türkiye'nin üyelik müzakerelerin parçası olarak düşünceyi açıklama özgürlüğü konusundaki yasal reformların yükseltilmesinin ve AB ile ilişkilerin duruşmada deneneceği öngörüsünde bulunulmuştur.

Haberde, gazetecilerin “*Osmanlı'nın Son Dönemindeki Ermenilerin Türkler tarafından Öldürülmesi*” adlı konferansının bir grup “milliyetçi” avukat tarafından mahkeme kararıyla engellenmesini eleştirdiğine dikkat çekilmiştir. Murat Belge, Hasan Cemal, İsmet Berkan; Haluk Şahin ve Erol Katırcıoğlu'nun yargılandığı duruşmada, savcı mahkeme kararını eleştirdikleri için gazeteciler hakkında sekiz ay ile 10 yıl hapis istemiyle dava açtığı vurgulanmıştır³²⁵.

Reuters'ın 22 Şubat 2006 tarihli “*Türk Adli Sistemi, AB'ye Giden Yolda Bir Engel mi?*” başlıklı haberi şu şekildedir³²⁶:

³²⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³²⁵ *TheIndependent*. (08 February 2006). “Fight halts Turkish journalists' trial”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article343939.ece>.

³²⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Türk adli sistemi, sistemi eleştirenler için ülkenin AB'ye giden uzun yolunda en büyük engeli oluşturuyor. Eleştirmenlere göre sistem katı, muhafazakar, güvenilmez, insan haklarına düşman ve genellikle yolsuzlukla işliyor. Ancak destek verenler içinse sistem, Türk devletinin İslamcılardan Kürt asilere kadar pek çok düşmanına karşı ülkenin laik ve üniter yapısının korunması mücadelesindeki bir ileri hat niteliğinde. Liberalleri hayal kırıklığına uğratan ve muhafazakarların güvenini tazeleyen son olayda ise başbakanlığın kendi himayesindeki bir komisyonda yer alan iki akademisyen, Türkiye'deki azınlıklarla ilgili hazırladıkları raporla ulusun bütünlüğüne zarar verdikleri gerekçesiyle suçlandılar. Akademisyenlerin davası halen sürüyor ... Ankara'da bulunan bir AB diplomatı, 'Adli sistem, AB karşıtı güçlerin eski yöntemleri savunmakta ve değişime karşı direniş göstermekte kullandıkları belki de en büyük araç olarak ortaya çıkmıştır.'

The Independent'ta 26 Mayıs 2006 tarihinde yayımlanan haberin konusu, Danıştay saldırısı olmuştur. "Daniel Howden: Ankara'nın AB projesinde yıkım tehlikesi" başlıklı haberde, bir yüksek mahkeme yargıcının İslamcı bir avukat tarafından vurularak öldürüldüğüne dikkat çekilerek, katilin mahkemenin türbanı yasaklayan kararından motive olduğu vurgulanmıştır. Haberde, bu durumun çok büyük bir öneme sahip olan Avrupalı, laik ve ayı zamanda Müslüman bir ülke kurma projesinin çökme tehlikesinde olduğunun altı çizilmiştir.

Haberde Türkiye'nin nüfusunun yüzde 99'unun Müslüman olduğu, reformcu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hükümeti tarafından AB baskısıyla siyasi ve sosyal reformlar yapıldığı vurgulanarak, bu durumun laik devleti korumak konusunda hassas olan orduyla "tutucu" Müslüman kesim arasındaki ilişkileri gereceği uyarısında bulunmuştur. Haberde ayrıca öldürülen yargıç Mustafa Yücel Özbilgin'in cenazesinde Erdoğan yönetiminin "katil hükümet" diye protesto edildiği, birçok hükümet üyesinin de cenaze töreninde protesto edildiği kaydedilmiştir³²⁷.

The Daily Telegraph'ta 5 Eylül 2006 tarihinde yayımlanan "7 yıl geçti ve Türkiye yine kendini Kürtlerle savaşırken buldu" başlıklı haberde, Türkiye'nin Kürt 'isyankarların' 'gerillaların' 10 İngiliz turistin öldüğü saldırının da dahil olduğu

³²⁷ *The Independent*. (24 May 2006). "Daniel Howden: Ankara's EU Project is in danger of collapse". <http://comment.Independent.co.uk/commentators/article570909.ece>.

saldırılarından ardından Türk Silahlı Kuvvetlerinin müdahalelerinden bahsetmiştir. Haberde, Avrupa sınırlarında süregelen kanlı ayrılıkçı şiddetin çözümden uzak olduğu belirtmiştir. Haberde, ayrıca, Diyarbakır'dan Türk Kürdistan'ın başkenti olarak bahsedilmiş ve bölge insanın terörist olarak algılandığı vurgulanmıştır³²⁸.

28 Eylül 2006 tarihli *Daily Telegraph*'ın “AB: Türkiye Geçmişiyile Yüzleşmeli” başlıklı haberi şu şekildedir³²⁹:

Avrupa Parlamentosu kabul ettiği bir raporda, Türkiye'ye, eğer AB üyeliğini istiyorsa, Ermeni soykırımı iddiaları bağlamında 'geçmişiyile yüzleşmesi' gerektiğini söyledi. Strasbourg'da yapılan toplantıda parlamenterler ayrıca Ankara'yı, eğer limanlarını Kıbrıs gemilerine açmazsa, AB üyelik müzakerelerinin dondurulabileceği uyarısında bulunmaya da karar verdiler. Raporda, 'Ermeni soykırımının tanınmasının resmen Kopenhag Kriterleri'nden birisi olmamasına rağmen, üyelik yolundaki bir ülke için geçmişini kabul edip barışması kaçınılmazdır' denildi. Raporda, 'Türkiye'nin limanlarını açması konusunda ilerleme sağlanmamasının müzakere süreciyle ilgili ciddi sonuçları olacağını, hatta bu süreci durdurabileceği' belirtildi. Raporu hazırlayan merkez-sağ Hollandalı Parlamenter Camiel Eurlings, Türk Hükümeti'nin 'bir uçuruma' sürüklendiğini belirtti. Rapor Türk başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından reddedildi. Erdoğan Türkiye'nin AB üyeliği ile bağlantılı olarak ekstra koşulların 'kabul edilemez' olduğunu belirtti. Erdoğan, 'Maçın ortasında kuralları değiştiremezsiniz. Oyun başladı ve kuralları da belli.'

BBC'de 9 Ekim 2006 tarihinde yayınlanan haberde, önde gelen bir AB yetkilisinin Fransa'yı üyelik için “can atan” Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin bozulabileceği konusunda uyardığına dikkat çekilmiştir. Haberde, Fransız başbakanının Ermenilere karşı soykırım suçu işlediğini inkar eden Türkiye'yi suçlayan yasa tasarısının görüşmelerinin perşembe günü Fransız Parlamentosu'nda yapılacağı belirtilmiştir.

³²⁸ *The Daily Telegraph*. (5 September 2006). “Seven years on and Turkey finds itself at war with the Kurds again”. <http://www.telegraph.co.uk/news/1528026/Seven-years-on-and-Turkey-finds-itself-at-war-with-the-Kurds-again.html>.

³²⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Haberde ayrıca, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün yasanın çıkarılması durumunda Fransa'ya ekonomik yaptırımlar uygulanacağı uyarısında bulunduğu, Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu üyesi Olli Rehn'in ise taslağın yasallaşması halinde “ters etki” yaratacağı uyarıları da yer almıştır. Rehn'in haberdeki sözleri şu şekildedir: “Bu durum Türkiye'yle görüşmeleri açmak yerine tartışmaları kilitleyecek.” Haberde, Rehn'in yasa taslağının kabul edilmesi durumunda Ermeni sorunu tartışmalarının çeşitli sonuçlara yol açacağı uyarılarına da yer verilmiştir³³⁰.

12 Ekim 2006 tarihli *Reuters*'in “*Fransız Parlamentosu'nun Ermeni Soykırımının İnkârını Suç Sayan Tasarıyı Kabul Etmesine İlişkin Tepkiler*” başlıklı haberinde Fransız Parlamentosu'nun alt kanadı Ermenilerin I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Türkleri tarafından soykırıma uğratıldığı iddialarının reddini suç sayan bir tasarıyı onayladığı belirtilmiştir. Haberde, Danske Bank'tan Lars Christensen'in şu sözlerine yer verilmiştir: ‘Türkiye’de seçimlerin yaklaştığı göz önüne alınırsa, Türk Parlamentosu bu durumda sadece agresif bir tavır sergileyebilir. Sadece AB üyeliği olasılığını zayıflatır ve Türk halkını AB yanlılığından uzaklaştırmış olur. Türkiye’deki seçimler yaklaştıkça, Türkiye’de daha fazla risk oluşacak. Türkiye’nin AB üyesi olacağı yönünde uzun süredir umutluyduk, ancak yanlış yönde ilerliyoruz ki bu da piyasaları gerçekten etkileyecektir.’³³¹

Reuters'in 30 Ekim 2006 tarihinde yayımlanan “*Erdoğan: AB'ye Rağmen 301. Madde'de Değişiklik Planı Yok*” başlıklı haberinde AB'nin, Ankara'nın üyelik başvurusuna zarar vereceği uyarısına rağmen, ülkenin ceza yasasının tartışmalı maddesine ilişkin bir değişiklik planı olmadığını söylediği belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Erdoğan'ın, ‘Biz dünyaya kapalı bir ülke değiliz. Bırakın AB bir fikir ortaya atsın ve biz de değerlendirelim.’ sözleri yer almıştır³³².

³³⁰ *BBC*. (9 October 2006). “France warned over ‘genocide’ law”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6033713.stm>.

³³¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³³² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

1 Kasım 2006 tarihli *Financial Times*'ın “*Türkiye AB ile Çatışma Yolunda*” başlıklı haberinde Brüksel'in bu yılın başında Ankara'nın üyelik müzakerelerini sona erdirebileceğine dair uyarıda bulunduğu bir ‘tren kazası’na doğru ilerlerken, Türkiye ve Avrupa, uyur gezer bir halde olduklarına dair her türlü izlenimi verdikleri vurgulanmıştır³³³.

Yine aynı tarihte, *The Independent*'ın “*Türkiye'nin Katılımı İnsan Haklarıyla İlgili AB Raporunun Tehdidi Altında*” başlıklı haberinde Ankara'nın, insan hakları sicili nedeniyle “sert eleştirilerle karşı karşıya kalırken”, Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinin kesintiye uğramasını önlemek amacıyla bu hafta sonu acil durum toplantıları yapılması planlandığı belirtilmiştir. Gelecek hafta yayımlanacak olan “kritik raporun basına sızan bazı bölümlerinde”, Türkiye'nin, ifade özgürlüğü konusunda Avrupa standartlarına uyma yolundaki ilerleyişi ile ilgili endişeleri yansıtırken, ülkenin, limanlarını AB'ye 2004 yılında katılan Kıbrıs'ın gemilerine açmayı reddetmesini de öne çıkarıyor bilgisi yer almıştır. Haberde ayrıca şu ifadeler ter verilmiştir: “AB Dönem Başkanlığı'nı yürüten Finlandiya, rapordaki eleştirilerin, Türkiye'de tepkiye neden olacağını da bilincinde, Kıbrıs meselesiyle ilgili bir anlaşmaya varılmasına çalışarak Avrupa Komisyonu'nun raporunun ilgili bölümünün değiştirilmesini amaçlıyor. Finlandiya bu amaçla, konuyla ilgili mutabakata varılmasını sağlamak için ilgili ülkelerin dışişleri bakanlarını Helsinki'ye davet etti. Davete icabet edeceğini henüz teyit etmeyen Türkiye, Kıbrıs'a uyguladığı kısıtlamaları yıl sonuna kadar yumuşatmaması halinde AB üyeliği için yürüttüğü müzakerelerin askıya alınacağı yönünde uyarılıyor. İlerleme sağlandığı takdirde AB, Türkiye'ye, Kıbrıs uçak ve gemilerine limanlarını açmayı kabul etmesi için verdiği son mühleti erteleyebilir ve bu gelişme, gelecek hafta yayınlanacak raporun son halini etkileyecektir. Konuyla ilgili ilerleme kaydedilemediği takdirde ise Türkiye, sert eleştirilerle karşı karşıya kalacak.”³³⁴

Demokrasi ve insan hakları konuları, Türkiye-AB ilişkilerinde önem arz eden problemlerin çıkmasına sebep olmuş; ülkede azınlık hakları, ifade özgürlüğü ve sosyal hakların gelişmesi gerektiği üzerinden tartışılmıştır.

³³³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³³⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Sonuç olarak ,demokrasi ve insan hakları ile ilgili olarak İngiltere basınında Türkiye ilgili çıkan haberlerde Abdullah Öcalan'ın yakalanması ile ortaya çıkan Türkiye-Yunanistan gerginliği ve Öcalan'ın adil yargılanması ile ilgili AİHM'nin kararı ile Ermeni ve Rum Patrikanesi meseleleri ile ifade özgürlüğü konuları yer almıştır. Bu anlamda, analizden çıkarılabilecek sonuçlarının, yazım dili ve kullanılan jargon ile azınlık haklarına yaklaşım ve bu meselelerin Türkiye'nin adaylık sürecindeki etkilerinin olduğu söylenebilir.

Demokrasi ve insan hakları çerçevesinde, PKK sorunu, bir terör örgütü faaliyeti olarak değil daha çok azınlık haklarını savunan ayrılıkçı bir mücadele olarak algılanmaktadır. Bu çerçevede, terörist tabiri değil, 'isyankar' ifadesi kullanılmaktadır. Ayrıca, örneğin, *The Guardian*, TC'nin hukuki statüsünü olağanüstü hal olarak adlandırdığı PKK ile mücadeleyi 'savaş' olarak nitelendirmektedir. Fakat *The Independent* 'silahlı mücadele' ifadesini kullanmaktadır.

Azınlık hakları ve Türkiye'nin adaylık sürecinin iç içe olduğu düşünüldüğünde, İngiltere basınının Kürt sorununun üstüne düştüğü söylenebilir. Örneğin,*The Daily Telegraph*'ta, Türkiye'nin kültürel hakların geliştirilmesini öngören AB reformlarını gerçekleştirilmemesi, Kürt ayrılıkçılığını tetiklediği ve Türklerin Kürtlerin haklarını yok saydığı görüşünü savunan haberler yer almaktadır. Buna karşın, örneğin *BBC*'de, Türkiye'nin savaş ve terörist faaliyetler ile sosyal ve kültürel hakların ayrı tutulması gerektiğini ileten haberler de yer almaktadır. Ayrıca, ifade özgürlüğünün geliştirilmesi ve özellikle Türk Ceza Yasası'nın basın kuruluşlarının haklarını kısıtlayan yasalar içermesi İngiltere basınında yer almaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları dahilinde kültürel, sosyal ve azınlık haklarını gözetmesi AB reformlarının en önemli öğresini oluşturmakta ve AB üyeliğinin bu koşullara bağlı olduğu bilinmektedir. Bu anlamda, teknik bir konu olmaktan çıkan bu meselelerin İngiltere basınında da göz ardı edilemediği bir gerçektir. Buna ek olarak, basın kuruluşları arasındaki ayrışma, kullandıkları dilin sert olmasından kaynaklanmakta; bu da nasıl güçlü bir söylem oluşturabildiklerini göstermektedir.

5.2.İngiltere Basınında 11 Eylül Sonrası Gelişmeler: Ötekileştirme

Meselesi

11 Eylül olaylarının ardından ABD yönetiminin terör söyleminin Müslümanlar üzerinden yeniden tanımlanması ile dünya kamuoyunda Müslüman ülkeler ötekileştirilmiştir. Bu dönemde, küreselleşme ile çeşitlilikler ortaya çıkarken ülkeler kendi sınırlarına kapanmış ve iç siyasetlerinde daha homojen toplumlar oluşturma isteklerine yol açmıştır. Yanı sıra, AB ülkelerinde de Türkiye üzerinden bir tür ötekileştirme siyaseti yapılmakta ve bu şekilde Türkiye karşıtlarının oluşturduğu bir kamuoyu yaratılmaktadır. Bu bölümde, 11 Eylül sonrası gelişmeler ve ötekileştirme meselesi başlığında İngiltere basınında Türkiye ile ilgili haberlere yer verilerek bu haberlerin yarattığı olumlu ve olumsuz kamuoyu incelenmektedir.

BBC'de 5 Eylül 1999 tarihinde yayınlanan “*AB Türkiye’yle ilişkileri tartışıyor*” başlıklı haberde, Türkiye’nin potansiyel üyeler listesinde yer almayacağı öngörüsü yer almıştır. Haberde Aralık ayındaki Helsinki Zirvesi öncesi AB Dışişleri Bakanlarının Finlandiya’nın kuzeyindeki Saariselka otelinde toplanacağı belirtilerek, tartışmaların Türkiye üzerinde odaklanmasının beklendiği kaydedilmiştir. Haberde Bakanların 1999 yılını Ağustos ayında meydana gelen İzmit Depremi’nden sonra Türkiye’ye büyük miktarda yardımı onaylayacağı ama Yunanistan’la olan ilişkilerden dolayı dikkatli davranacakları öne sürülmüştür. Haberde ayrıca, Türkiye’nin eğer Helsinki Zirvesinde de üyelik listesi dışında bırakılması durumunda, İslamcı ve Asyalı uluslar lehine Avrupa’yla olan bağlarını azaltmakla Birliği tehdit ettiğine de dikkat çekilmiştir³³⁵.

BBC'de 1 Aralık 1999 tarihinde yayınlanan haberde ise, İngiliz Dışişleri Bakanı Robin Cook’un genişleme konusunda AB’yi uarması konu edilmiştir. Haberde Cook’un sekiz ülkenin daha AB’ye üyeliğinin tartışmaya açılması ve Türkiye’nin adaylığının tanınması konusunda AB’yi uyardığına değinilmiştir. Haberde AB’nin eski komünist ülkelerden Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Estonya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile üyeliği görüştüğü belirtilerek,

³³⁵ *BBC*. (5 September 1999). “EU to discuss relation with Turkey”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/438587.stm>

Cook'un Helsinki Zirvesinde Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden Litvanya, Letonya, Bulgaristan; Romanya ve Malta'nın da üyeliğe kabul edilmesi gerektiği uyarılarına yer verilmiştir³³⁶.

The Daily Telegraph'ta 24 Ekim 2002 tarihinde yayımlanan haberde, Avrupalı diplomatik kaynaklara göre, Almanya Amerika'yla bozulan ilişkileri onarmak için bedel ödemek zorunda olduğu ve değişen dış politikası konusunda ağır baskı altında olduğu belirtilmiştir. "*Washington'la anlaşmazlıkları düzeltmede Berlin'e baskı büyüyor*" başlıklı haberde ayrıca, Berlin'le Washington arasındaki ilişkilerdeki kötü gidişin Şansölye Gerhard Schröder'in Irak Savaşı'na muhalefetiyle ortaya çıktığına dikkat çekilerek, ABD'nin Aralıkta Kopenhag'daki AB Zirvesinde Türkiye'nin üyeliği için Almanya'nın yardımını istediği vurgulanmıştır³³⁷.

The Daily Telegraph'ta, 9 Kasım 2002 tarihinde yayımlanan haberde, Avrupa Anayasa Konvansiyonu Başkanı Valery Giscard D'Estaing'in diplomatik fırtınaya sebep olduğu belirtilen sözleri olmuştur. Buna göre, "*Asyalı Türkiye AB için bir tehdittir, Giscard uyarıyor*" başlıklı haberde Giscard'ın Asyalı bir ulusun asla AB'ye girmesine izin verilmemesi gerektiği sözlerine yer verilmiştir. Fransa Eski Cumhurbaşkanı'nın 70 milyon Müslüman nüfuslu Türkiye'nin AB'nin ölümü olacağını belirten sözlerini hatırlatan haberde, başkenti Avrupa dışında olan ve yüzde 95'inin Avrupa dışında yaşayan bir ülkenin bir Avrupa ülkesi olmadığı sözleri dile getirilmiştir. Bu görüşü ile aynı zamanda Türkiye'yi destekleyen ABD ve İngiltere'yi de suçlayan Giscard'ın sözlerini 1999'da Türkiye'yi aday ülke kabul eden AB Başbakanlarına bir tokat olduğu belirtilmiştir. Buna karşın, haberde Türkiye'nin NATO müttefiki olarak ve Kürtçe yayın özgürlükleri gibi gelişmelerin ödülünü alacağı vurgulanmıştır. Buna rağmen, Komisyon raporuna değinen haber siyasi kriterde Türkiye'nin kabul etmesi gereken birçok reform olduğunu ve Türkiye'nin bu

³³⁶ BBC. (1 December 1999). "Cook calls for faster EU expansion".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/545566.stm>

³³⁷ *The Daily Telegraph*. (24 October 2002) "Pressure grows on Berlin to repair rift with Washington".
<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2002/10/24/wirq224.xml>.

tür sert eleştirilere rağmen AB üyeliğini başaracağı ve AB'nin de bu sebeple yok olmayacağını belirttiği söylenmiştir³³⁸.

Reuters'in 12 Kasım 2002 tarihinde yayımlanan “*AB'nin Genişlemeden Sorumlu Yüksek Komiseri Türkiye'nin Katılım İsteğini Savundu*” başlıklı ve Gareth Jones imzalı haberinde, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyesi Gunther Verheugen'in, Brüksel merkezli bir düşünce kuruluşu olan Avrupa Politika Merkezi tarafından organize edilen bir toplantıdaki geniş kapsamlı açıklamalarında, Türkiye'nin varlıklı bloğa katılma arzusunu güçlü bir şekilde savunduğu, ancak gelecek ay yapılacak olan bir AB zirvesinde müzakerelerin başlamasına ilişkin Ankara'ya bir tarih verilmesinden yana olmadığını söylediği bildirilmektedir. Verheugen'in, aralıktaki Kopenhag zirvesinde üyelik görüşmelerini sonuçlandırması ve 2004'te üye olması beklenen 10 adaydan biri olan Kıbrıs'ın on yıllardır süren bölünmüşlüğüne bir son verilmesine yönelik BM planını da sıcak karşıladığına işaret edilen haberde, Türkiye konusunda eski Fransa Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing'in neredeyse 70 milyon nüfuslu Müslüman bir ülkenin birliğe girmesine izin verilmesinin “Avrupa Birliği'nin sonu” anlamına geleceği yönündeki açıklaması konusunda yorum yapmayı reddeden Verheugen'in, “Türkiye'nin üyeliğinin AB'yi yok edeceğini düşünmüyorum” dediği de aktarılmaktadır. Haberde, ayrıca, Giscard'ın sözlerinin zamanlamasının iyi olmadığı, ifade edilmekte, İslamcı kökenleri bulunan ılımlı muhafazakar bir partinin Türkiye'deki genel seçimlerden iktidar olarak çıkmasından birkaç gün sonra ve AB'nin Kıbrıs'taki bölünmeyi sona erdirmek için Ankara'nın işbirliğine ihtiyaç duyulduğu bir dönemde bulunulduğuna dikkat çekilmektedir³³⁹.

BBC'de 27 Kasım 2002 tarihinde yayınlanan “*Türkiye'den AB hedefine posta*” başlıklı haberde, üniversite öğrencilerinin Birlik liderlerine gönderdiği posta kartları yer almıştır. Haberde, Türkiye'deki 45 üniversitenin öğrencilerinin

³³⁸ *The Daily Telegraph*. (9 November 2002). “‘Asiatic’ Turkey is threat to EU, warns Giscard”. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1412703/Asiatic-Turkey-is-threat-to-EU-warns-Giscard.html>.

³³⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

gönderdiği posta kartlarında AB liderlerinden Türkiye'ye müzakerelere başlamak için tarih verilmesini istediği belirtilmiştir³⁴⁰.

Kopenhag Zirvesi öncesi *The Guardian* gazetesinde 27 Kasım 2002 tarihinde yayımlanan haberde de bu kez Türkiye'de iktidara gelen AKP'nin liderinin, pek çok Avrupa başkentinde ısınan tartışmalara ve engellemelere karşın ülkesinin AB'ye katılım müzakerelerinin başlatılması için resmen tarih istediği belirtilmiştir. Haberde, Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye'ye Helsinki'de tanınan adaylık statüsünün ardından 2002 Aralık ayında düzenlenen Kopenhag Zirvesinde alacağı müzakere tarihinin, Avrupa bloğu yolundaki Müslümanlar üzerinde "pozitif etki" yaratacağı şeklindeki sözlerine de yer verilmiştir³⁴¹.

29 Kasım 2002 tarihinde, *Independent* gazetesinde "*Almanya, Türkiye'nin AB ile 2004'te Müzakerelere Başlama Umutlarını Artırdı*" başlığı ve Stephen Castle imzasıyla internetten sağlanan bir haberde, Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerine başlamak üzere tarih alma olasılığının Avrupa'daki önemli başkentlerin verdiği destekle güçlendiği ifade edilmekte, diplomatların gelecek ay yapılacak zirvede bir anlaşmaya varmak istedikleri belirtilmektedir. Ankara'ya verilen en açık desteklerden birinin Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'den geldiği ve Türkiye'ye yaklaşan Kopenhag zirvesinde güçlü bir cesaret "sinyali" göndermeleri için AB'ye çağrıda bulunduğu bildirilen haberde, Schröder'in, "Şu an için asıl soru, Türkiye'nin AB'ye katılımı için değil fakat katılım müzakerelerine başlaması için bir tarih üzerinde karar vermektir" dediği aktarılmaktadır. Portekiz Başbakanı Jose Manuel Durao Barroso'nun da Türkiye'nin dini nedenlerden dolayı AB'den dışlanması "büyük bir hata" olacağını söylediğine işaret edilen haberde, Kopenhag'da, Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü sorununa çözüm getirilme konusunda adımlar atılırken, Türkiye'nin üyelik talebine yeni bir güç kazandıracak bir anlaşmaya varılabileceği yönündeki umutların arttığı kaydedilmektedir. Ankara'nın, 1974'ten beri bölünmüş durumdaki adanın yeniden birleştirilmesine yardım etmek için istekli olmasının şimdiki temel mesele olduğu vurgulanan haberde, yeni Türk

³⁴⁰ *BBC*. (27 November 2002). "Turkey hits EU with mailshot". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2520059.stm>.

³⁴¹ *Guardian*. (27 November 2002). "Turkey demands talk on joining EU". <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,848560,00.html>.

hükümetinin görüşmelere başlamak için çok çaba harcadığı, çünkü “ülkelerin, bir kez resmi üyelik müzakerelerine başladıktan sonra mutlaka üye olarak kabul edildikleri” örneklerinin tarihte mevcut olduğu hatırlatılmaktadır. Türkiye’nin üyelik başvurusunda diğerlerinin gerisinde kaldığı ve nüfus bilimi uzmanlarının Türkiye’nin 2020 yılında genişlemiş AB’nin en kalabalık ülkesi olacağı yönündeki tahminiyle de adaylığının çok tartışma yarattığı ileri sürülen haberde, bu tartışmalara yer verilmekte ve şöyle denilmektedir: “Türkiye’ye müzakere tarihi verilmesi için oluşturulacak bir formül, Ankara’nın önemli insan hakları ve demokrasi reformları konusundaki uygulamalarına ilişkin konuları şarta bağlayacaktır. Türkiye’ye 2004 yılı için tarih verilmesi mümkün. Önerilen fikirlerden biri, koşullu bir tarih verilmesi ve gelecek yıl ilerlemenin gözden geçirilmesi. Ankara için daha az kabul edilebilir bir plan ise AB liderlerinin müzakerelerin ne zaman başlatılacağını görüşmek üzere belirli bir tarihte bir araya gelme kararı almaları. Türkiye’nin varacağı anlaşma, iki alanda AB’ye verebileceği desteğe bağlı olacak. AB’nin Danimarka dönem başkanlığı Türkiye’nin AB’nin oluşum aşamasındaki askeri gücünün NATO’nun planlama imkanlarından yararlanmasını engelleyen vetosunu çekmesini istiyor. Diplomatlar bir anlaşmanın neredeyse tamamlanmak üzere olduğunu söylüyor. Daha hassas bir konu ise, AB’nin Kıbrıs’ın bölünmüşlüğüne son verilmesi için BM’nin hazırladığı planı kabul etmeleri için Ankara’nın Kıbrıslı Türklere baskı yapmasını istemesi. Bu konu aciliyet taşıyor, çünkü Kopenhag’daki toplantıda Kıbrıs AB üyeliğine kabul edilecek.”³⁴²

BBC’de 4 Aralık 2002 tarihinde yayınlanan haberde, ise AB’nin Türkiye’ye müzakere tarihi verebilmesi konusunda tek güçlüğün uyum yasaları olduğuna dikkat çekilmiştir. AB liderlerin bir sonraki hafta Brüksel’de toplanmaya hazırlandığı belirtilen “*AB’nin güçlüğü Türkiye’nin uyum yasaları*” başlıklı haberde, güçlü kulüpte Avrupa’ya katılım koşullarının tartışılacağı belirtilmiştir.

Haberde ayrıca, *Raio 4*’ün Analysis programının Doğu Hıristiyanlığı Kilisesi ruhani lideri I. Bartolomeos’la söyleşisine de yer verilmiştir. Programın üyelik umudunda olan Türkiye’de dışlanmışları bulduğundan söz edilerek, I.

³⁴² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Bartolomeos'un sık radyo söyleşisi yapmadığı ama Müslüman komşularıyla ilişkilerinin sürekli cennette gibi olmadığı öne sürülmüştür³⁴³.

Yine, 4 Aralık 2002 tarihinde *BBC*'de yayınlanan haberde, Türkiye'nin AB üyeliği için açık işareten söz edilmiştir. Haberde AB'nin iki lokomatifi Almanya ve Fransa liderlerinin Berlin'de bir araya geldikleri belirtilmiştir. "*Türkiye'nin AB üyeliği için 'açık işaret'*" başlıklı haberde, dönemin Alman Şansölyesi Gerhard Schröder ile Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın öncelikle bu konuda Almanya ve Fransa'nın duruşunu koordine etmek konusunda ikna olduğu kaydedilerek, "İkinci olarak Türkiye'ye açık işaret gönderilecek" sözlerine yer verilmiştir.

Haberde ayrıca, Schröder'in Alman Parlamentosu'nda daha önce yaptığı konuşmada, laik Türkiye'nin radikal İslam'a kaymamasını temin için desteklenmesinin önemine işaret ettiğine dikkat çekilmiştir³⁴⁴.

Bir gün sonra *BBC*'de yayınlanan haberde ise bu kez Türk liderlerinin bir sonraki hafta Kopenhag'da düzenlenecek zirvede, AB liderlerinden herhangi bir şeyi kararlaştırmak yerine üyelik görüşmelerine başlama için tarih isteyeceği belirtilmiştir. "*Türkiye müzakerelere başlama tarihi istiyor*" başlıklı haberde, Alman ve Fransız liderleri bir gün önce ülkelerinin pozisyonlarını açıklamasına karşın başarısızlığa karşın acilen tarih isteneceğine dikkat çekilmiştir³⁴⁵.

Reuters'in 7 Aralık 2002 tarihinde, "*ABD, Alman-Fransız Önerisi Karşısında Türkiye'yi Destekliyor*" başlıklı haberinde, Fransız-Alman önerisine örtülü bir şekilde karşı çıkan ve AB'nin işlerine müdahale etmekle suçlanma tehlikesini göze alan ABD'den yapılan açıklamada, AB'nin Ankara'ya üyelik müzakereleri için şimdi bir tarih vermesi gerektiğinin belirtildiği bildirilmektedir. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher'in, şimdi bir tarih verilmesinin Türkiye'deki siyasi reformları teşvik edeceğini ve Kıbrıs'ın yeniden birleşmesini

³⁴³ *BBC*. (4 December 2002). "EU's tough balancing act on Turkey". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/programmes/analysis/2542805.stm>.

³⁴⁴ *BBC*. (4 December 2002). "'Clear signal' for Turkey's EU entry". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2544649.stm>.

³⁴⁵ *BBC*. (5 December 2002). "Turkey demands EU talks date". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2545569.stm>.

kolaylaştıracağını kaydettiği ve “Bu dönemde bu yönde bir adım atarak reform sürecinde ve Kıbrıs sorununa çözüm bulma sürecinde ilerleme sağlamanın mümkün olduğunu düşünüyoruz” dediği aktarılan haberde, Washington’un, AB’nin önümüzdeki hafta toplanacak Kopenhag Zirvesi öncesinde Türkiye lehine aktif bir şekilde lobi faaliyetinde bulunduğuna işaret edilmektedir. Kopenhag Zirvesi’nde AB’nin, Ankara’ya üyelik konusunda nasıl bir öneride bulunacağına karar vereceği belirtilen haberde, ABD ve BM’nin; AB’nin potansiyel olarak birleşmiş bir Kıbrıs’a müzakere önerebilmesi için Kopenhag Zirvesi’nden önce Kıbrıs’ta bir anlaşma sağlanması için de baskı yaptıkları dile getirilmektedir. ABD’nin lobi faaliyetlerinin birçok Avrupalıyı rahatsız ettiği vurgulanan haberde, Avrupalı yetkililerin, ABD’nin, 65 milyonu aşkın nüfusu ile halkının ezici çoğunluğu Müslüman olan bu ülkeyi, aralarında sıkı bağların bulunduğu bir toplulukla bütünleştirmek gibi bir görevi olmadığını ileri sürdükleri kaydedilmektedir. Haberde, ayrıca, Fransa’dan yapılan açıklamada, AB’nin 2004 yılında Türkiye’nin göstereceği ilerlemeyi gözden geçirmesi ve Türkiye’nin göstereceği ilerlemeye bağlı olarak Temmuz 2005 tarihinde de üyelik müzakerelerine başlanması konusunda Almanya ile anlaşma sağlandığının belirtildiği, AKP lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın ise yaptığı açıklamada bu öneriyi reddettiği bildirilmektedir³⁴⁶.

The Economist dergisinde 7 Aralık 2002 tarihinde “Türkiye, Avrupa’ya Ait” başlığıyla yayımlanan haberde, yaşlı kıtanın yeni haritasının baş döndürücü bir hızla değiştiği, yeni katılımlarla 370 milyon nüfuslu 15 ülkeden oluşan Avrupa Birliği’nin, 90 milyon nüfuslu 10 ülkeden daha Birliğe katılmalarını isteyeceğine işaret edilmekte, bu davetin, NATO’nun yeni girecek ülkelerden yedisini dünyanın en büyük askeri örgütüne çağırmasından yalnızca bir ay sonraya rastladığına dikkat çekilmektedir. 15 yıl kadar önce, dünyanın iki süper gücü Sovyetler Birliği ve ABD’nin dikenli telle bölünmüş Avrupa kıtasında karşıt ideolojiler yüzünden birbirlerine dış bilerlerken, böyle bir değişikliğin hayal bile edilemeyeceği ifade edilen haberde, ancak bütün bu olağanüstü olayların bile gelecek hafta Kopenhag’ta toplanacak Avrupa liderlerinin karşılaşacağı ”en karmaşık sorun” olarak gösterilen NATO üyesi 70 milyon nüfuslu Türkiye’nin Avrupa’nın en önemli sivil kulübüne

³⁴⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

davet edilip edilmeyeceğinin yanında basit kalacağı ileri sürülmektedir. Bunun çok önemli bir konu olduğu vurgulanan haberde, çünkü AB'nin coğrafi sınırlarının nereye kadar uzanacağı sorusunu da beraberinde getirdiğine işaret edilmektedir. Bu soruyu cevaplamanın, AB'nin nihai amacının ne olduğuna karar vermeden önce çok zor olduğu, ancak burada görüş birliğine varılan hususun, AB'nin ilerlerken değiştiği, yapısı ve amacının değiştiği, adeta melez bir örgüt halini aldığı, serbest ticari bir bölgeyi çok aştığı, ancak süper devlet konumuna erişemediği ifade edilen haberde, yalnızca İngiltere değil, aynı zamanda Birliğe yeni girecek 40 milyonluk Polonya gibi üyelerin çoğunun da dahil olmak üzere, birdenbire siyasi ve hatta askeri bir entegrasyona girmek istemeyeceği belirtilmektedir.

The Economist in, daha sıkı bir entegrasyona taraftar olan çevrelerle gevşek bağ isteyenlerin birbirine geçtiği daha gevşek bir yapıyı tercih ettiği ifade edilen haberde, Avrupa idealinin insanları teşvik edecekse, bunun harita ya da kabilelerle değil, değerlere dayalı olması gerektiği vurgulanmakta, demokrasi ve özgürlük gibi temel değerleri kabul edecek ülkelerin, Slav veya Müslüman olduklarına bakılmaksızın, Paris veya Berlin'den ne kadar uzak olurlarsa olsunlar, ehil aday kabul edilmesi zorunluluğu bulunduğu kaydedilmektedir. Haberde, şu ifadelere de yer verilmektedir:

“Her kulüp, bir noktada o kadar büyür ki, üye olmanın avantajları da azalır. AB, her yeni aday üyenin, kendi ortak para birimini kabulünde ısrar ederse, ekonomi kurallarına göre sınıra kısa zamanda dayanacaktır. Ancak Türkiye konusunda neyin en uygun olduğu ile ilgili sorun çıkmamaktadır karşımıza. Türkler, Avrupa'dan samimiyetin bir göstergesi olarak, AB'ye katılım görüşmeleri için bir tarih vermesini istemektedirler. Tabii ki bunun için pazar ekonomisinde istikrar ve insan haklarının daha iyi uygulanması şarttır. Kendileri de tam üyelik için 10–15 yıldan önce hazır olmayacaklarını bilmektedirler. Avrupalılar bunu kabul etmelidir. Tabii, temkinli olunmasını gerektiren nedenler de vardır. Görüşmeler bir kere başladıktan sonra davetin dağıtmaya çalıştığı Batı ve Hıristiyanlık aleyhtarı duygulara neden olmadan Türkiye'yi reddetmek güçleşecektir... Türkiye'ye cömert ve cesur davranmanın çok önemli nedenleri vardır. Ülke Doğu ve Batıyı birleştirmektedir. Şüphesiz ki en önemli tarihi eserler Avrupa yakasında, Boğaz'ın

batı kıyısında. Eski bir NATO üyesi olduğundan Avrupa savunmasının önemli bir parçasıdır. Ülke, dünyanın her an patlamaya hazır bir bölgesinde sağduyu meşalesi olmuştur. Bir antlaşmanın parçası olarak, Türkiye'nin şimdiye kadar isteksiz görünen Kıbrıs'taki soydaşlarını Birleşmiş Milletler'in gevşek bir konfederal sistem teklifini kabul etmeleri için sıkıştırması beklenmektedir. Belki de en önemlisi, Türkiye'ye açık bir AB, bugün sıkıntılı durumda olan Müslüman dünyasına bir mesaj gönderecektir: İslam dünyası aksini düşünmediği takdirde, Batı İslamiyet ve demokrasinin bağdaşabileceğine inanmaktadır. AB'nin bugünkü sınırları içinde, hakları kanunlarca korunan 15 milyon civarında Müslüman yaşamaktadır. Kısmen Müslüman olan Arnavutluk ve Bosna'nın da AB üyeliğine adaylığı aynı derecede geçerlidir. Bu ağ daha da genişleyebilir.”³⁴⁷

Buna karşın, 13 Aralık 2002 tarihinde, *Daily Telegraph* gazetesinde yayımlanan “*Türkiye AB'ye katılmak zorunda değil*” başlıklı haberde, Türkiye'nin AB'ye girmesi ile ilgili Giscard D'Estaing'in sözleri üzerine bir yazı yazan gazeteci Peter Preston'ın sözlerine yer verilmiştir. Yazıda, Türkiye'nin gerçekleştirdiği reformlardan bahsederken kullanılan dil dikkat çekmektedir. Örneğin, basın özgürlüğü ile ilgili kanunların geçtiği reformlardan bahsederken “zalim” (*draconian*) yasalar; Kürt sorununu dile getirirken “Türkiye'nin kültürel baskıdan (*repression*) vazgeçtiği” gibi vurgulara yer verilmiştir. Yazının sonuç bölümünde, Giscard'ın Türkiye karşıtı sözlerinin gerçeği yansıttığını ve beyaz Hıristiyan odaktan çıktığını vurgulamıştır³⁴⁸.

Reuters'in 14 Aralık 2002 tarihinde “*AB, 10 Yeni Üyeyi Kabul Etmeye Karar Verdi... Türkiye, Bir Kenarda Bekleyecek*” başlıklı ve Crispian Balmer imzalı haberinde, AB'nin, çoğunluğu eski komünist 10 Doğu Avrupa ülkesine kapılarını açarak, yıllardır devam eden çetrefil görüşmeleri sona erdirdiği ve kıtanın sınırlarını yeniden tanımladığı bildirilmektedir. Birliğin 45 yıllık tarihinde en büyük genişlemeyi gerçekleştiren AB liderlerinin, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'ye 2004 yılından sonra resmen üyelik müzakerelerine başlanabileceği sözünü vererek, radikal bir değişikliği de ileriki bir tarihe ertelediklerine işaret

³⁴⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁴⁸The Daily Telegraph. (13 December 2002). “Turkey must not join the Christian EU”. <http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2002/12/13/do1301.xml>.

edilen haberde, iki gün süren yoğun görüşmelerden sonra mevcut 15 üyeye, 10 yeni üye daha eklenmesine karar verildiği, AB nüfusunu yüzde 20 oranında artırarak 450 milyona ulaştıran bu kararın, ABD'ye rakip ekonomik bir devin doğmasına yol açabileceğine dikkat çekilmektedir. Zirvenin ev sahipliğini yapan Danimarka Başbakanı Anders Fogh Rasmussen'in yaptığı kapanış konuşmasında, "Avrupa, özgürlük, refah ve barış içinde genişliyor. Bu, Avrupa Birliği için gururla göğsünün kabarcacağı bir andır" dediğine işaret edilen haberde, Ankara'ya kesin bir tarih yerine, uzun zamandır başlatılmayan müzakerelerin ancak, Türkiye'nin AB'nin katı insan hakları ve demokrasi kriterlerini 2004 yılı sonuna kadar tutturduğuna karar verilmesi halinde başlayabileceğinin söylendiği, başlangıçtaki öfkeli tepkilerin bir süre sonra yerini soğukkanlılığa bıraktığı ve Türk liderlerinin reformlara devam edeceklerini ve iki yıl içinde müzakereler için hazır olacaklarını belirttikleri aktarılmaktadır³⁴⁹.

Aynı tarihte, *The Guardian* gazetesinde "Bu Hıristiyan Kulübüne Katılmak Türkiye'nin Çıkarına mıdır?" başlığı ve Martin Woollacott imzasıyla yayımlanan bir makalede, Türkiye'nin AB'ye üyeliği tartışılmakta, yeni hükümet temsilcilerinin geçmişte AB'ye karşı olduklarını dile getirdikleri, ancak şimdi değiştiklerini söyleyerek AB'ye üyelik için çaba harcamalarının dikkat çekici olduğu ifade edilmektedir. Erdoğan ve Gül'ün, geçmişte Türkiye'nin Brüksel kapısını çalmaktan vazgeçmesi, NATO'dan çekilmek gerektiğini, bunun yerine İslam Ortak Pazarı kurulması ve Türki Cumhuriyetlerle bağların güçlendirilmesi gerektiğini söyledikleri belirtilen yazıda, şimdi ise gerçekte ne kadar değiştiklerinin ve en gelişmiş ve istikrarlı İslam ülkesi olarak kendi komşularına ve diğer İslam dünyasına karşı takınacakları tavırların da merak konusu olduğu vurgulanmakta ve şöyle denilmektedir: "Avrupa Türkiye'yi dışlamaya devam ederse, AKP liderlerinin nasıl bir tavır takınacaklarına dair geçmişte ipuçları vardır. Kopenhag'da Türkiye muhtemelen kesin bir şekilde ret edilmeyecektir. Öyle bir durum olursa, AKP gibi bir parti seçmenlerine dönecek ve Avrupa'ya olan küskünlüğüyle eski çizgisine geri dönüş yapabilecektir... Belki de İslamcılar gerçekten değiştiler. Parti ve hareket, kesinlikle çeşitli görüşler içeriyor ve hem Gül hem de Erdoğan onun ılımlı

³⁴⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kanadından. Fakat hala Türkiye'nin yolunda iki çok farklı proje var gibi görünüyor, biri ülkeyi daha İslamcı yapmak diğeri ise daha az İslamcı yapmak. Avrupa'nın her iki taraf için de cevap olup olamayacağı, Gül'ün daha önceki örneklerinde yönelttiği bir soruydu. İslamcıların gönlünden geçenin bu olduğu ve laiklerin hem bir müttefike hem de bir simgeye ihtiyaç duyması, gerçekte bir Hıristiyan kulübüne girmenin önündeki gerçek engelleri önemsememesine neden olduğu şüpheli. İnsan haklarında ya da demokraside ilerleme sağlamak asıl sorun değil. Türkiye, Avrupa'nın rolünün şimdi eskisinden daha da önemli olduğu, henüz bitmemiş bir dramaya benziyor. Fakat bu dramanın ülkenin AB'ye katılımıyla bitip bitmeyeceği ise cevabı belirsiz bir soru.”³⁵⁰

The Sunday Telegraph gazetesinin 15 Aralık 2002 tarihinde “*Türkiye'nin Avrupa'da Yeri Var*” başlıklı ve Kevin Myers imzalı yorumunda, Türkiye'ye en nihayetinde, AB üyeliği için görüşmelere başlamak üzere 2004 yılına tarih verilmesi, Valery Giscard d'Estaing'in, “Türkiye, Avrupa ülkelerinden daha farklı bir kültür, yaklaşım ve yaşam tarzına sahiptir” sözleri ile birlikte ele alınmaktadır. Yorumda, d'Estaing'in sözlerine, ”Türkiye, yıllar boyunca çok kültürlü ve etnik açıdan zengin bir cumhuriyet olmuş; bu süre zarfında Almanya gibi azınlıklarını gaz vererek boğmamış; Fransa gibi milyonların yaşamına mal olan sömürge savaşları vermemiş; İngiltere gibi devlet dini politikası gütmemiş; İtalya gibi Başbakanını hapse atmak zorunda kalmamış ve İrlanda'da olduğu gibi mahkemeleri terörizm üzerinde tam bir belirsizlik içinde kalmamıştır” şeklindeki değerlendirmeye karşılık verilmekte, “*Türkiye'nin, bir Avrupa ülkesi olmadığı için, hiçbir zaman AB üyesi olamayacağı*” iddiasıyla ilgili olarak da şöyle denilmektedir: ”*Pekala, Avrupa tam olarak nedir? Bu coğrafi bir kimlik ise, Fransız Guyanası ve Polinezya neden AB'nin içinde? Bunlar Hıristiyan mıdır? Pek değil. Belçika'da 400 bin Müslüman ve Fransa ile İngiltere'de Galler'deki Metodistlerden fazla dini gerekleri yerine getiren bir milyonun üzerinde Müslüman yaşamaktadır. Bu arada yalnızlığın anlamını öğrenmek isterseniz, pazar günleri Avrupa'nın çok büyük bir kesimindeki Hıristiyan kiliselerinde bunu bulacaksınız.*” AB'nin genişlemesiyle ilgili olarak da, Birliğin genişledikçe merkezi yönetimin zayıflayacağı, dolayısıyla,

³⁵⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

iradesini uygulama yeteneğinin doğal olarak zayıflayacağı, böylece, ya Avrupa mevzuatındaki ayrıntıların Asyalılara uygulanamayacağını anlamak zorunda kalarak ya da ters bir sürece girilerek, AB projesi hevesinin frenleneceği ifade edilen yazıda, Brüksel'in bencil politikaları çok miktarda Türk'ün gelişine dayanamayacağı için, Ankara'nın başvurusuna kucak açmasının da iyi bir nedeni olacaktır. AB'nin, canlandırıcı bir Türk hamamına ihtiyacı var. Üstelik güneydoğu kanadımızı koruyan rahat ve mutlu bir devletin varlığı, kıtasal çıkarlarımız açısından gereklidir. Askeri açıdan NATO'nun 50 yıllık üyesi Türkiye'nin, AB'nin Avrupa'ya getirmiş olduğu barış ve refahı paylaşmasının zamanı gelmiştir. Kapımızda donanımlı ordusuyla fakir bir ülke olması kesinlikle AB çıkarına değildir. Bu da Türkiye'nin, yarım yüzyıl boyunca özgürlüklerini koruduğu komşularıyla adil bir ticaret yapmasına izin verilmesi gerektiği anlamına geliyor. Bu özellikle, altyapı sermayesinin başka yerlere yöneltilmesi ve temel kuralların standardizasyonu anlamına gelmektedir. Bunları anlamak ve uygulamak kolaydır... Bazı eleştirmenler, 2004 yılında ortaya çıkacak olan 25 üyeli AB'nin mutsuz bir birlik olacağını söylüyorlar. Aslında bu, yaradılıştan birbirine düşman olan ülkelerin barış içinde yaşamaları için bir yol bulma açısından bir pragmatizm olmuştur. Avrupa'nın bütünlüğü hakkındaki saçma fikirler, bu mantıklı ve alçakgönüllü amacı saptırmıştır. Türkiye'nin aramıza katılması, özü kalbimizden ziyade akıllarımızda ve cüzdanelerimizde yatması gereken bir birliğe sağduyu getirecektir³⁵¹.

The Independent gazetesinde 16 Aralık 2002 tarihinde yayımlanan "Müslümanlar Hıristiyan Avrupa'ya dahil olamazlar mı?" başlıklı haberde, Avrupa Anayasası'nı hazırlayan Valery Giscard d'Estaing'in Türkiye'yi kötü şekilde aşağılayan sözleri yer almıştır. Haberde, d'Estaing'in sözlerinin Alman muhafazakar lider Edmund Soiber tarafından yankı bularak onaylandığı da belirtilmiştir.

Buna rağmen haberde, d'Estaing'in AB Hıristiyan değerleri taşıması gerektiği sözlerine yer verilerek, Alman ve Fransız liderlerin bu düşüncelerinin 60 yıl önceki Yahudi düşmanlığını anımsattığına dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, Türk halkının çoğunluğunun Müslüman olmasına karşın Batı değerlerini benimsediği, NATO içerisinde önemli görevler üstlendiği anımsatılarak, "Reformcu Müslümanları

³⁵¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bunun dışına nasıl çıkarırsınız?”, “Yani sizin Avrupa’nız bu mu?”, “Eşitlik nerede?” sorularına yanıt aranmıştır³⁵².

Yine, 13 Ocak 2003 tarihinde *The Independent*’ta yayımlanan haberde, “Tanrının Avrupa’da resmi rolü olmalı mı?” sorusuna yanıt aranmıştır. “*AB tümüyle dinsiz. Hadi bu yolu koruyalım*” başlıklı haberde, gelecekte Avrupa’da İngiliz Angilican kilisesinin de desteklediği Vatikan’ın etkili olabileceğine dikkat çekilmiştir. Haberde, o güne kadar AB’de dinin rolü üzerindeki tartışmaların nüfusu Müslüman olan laik Türkiye yönetiminin merkezine oturduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde bazı Avrupalı politikacıların, AB’de dinin rolüne karşı çıktığı Birliğin laik olması gerektiğini savunduğu kaydedilirken, Polonya’nın üye olmasıyla birlikte, Katolik kilisesinin ağırlığının artacağına işaret edilmiştir³⁵³.

BBC’de 26 Mayıs 2003 tarihinde yayınlanan haberde ise bu kez Vatikan’ın Türkiye’nin AB üyeliğine karşı çıktığı vurgulanmıştır. Haberde, İtalya’nın AB dönem başkanlığı boyunca Vatikan’daki iki önemli kişinin Türkiye’nin AB üyeliğinin uygunluğu konusunu sorguladığı belirtilmiştir. “*Vatikan Türkiye’nin üyeliğine karşı*” başlıklı haberde ayrıca, Vatikan Dışişleri Bakanı Başpiskopos Jean-Louis Tauran’ın İtalyan gazetesi *Corriere della Sera*’ya verdiği demeç yer almıştır. Tauran verdiği demeçte, AB’nin coğrafi sınırları olması gerektiğine dikkat çekerek, Avrupa değerlerinin mirasının paylaşılması ve Avrupa Anayasası’nın Birliğin Hıristiyan değerlerini içermesi gerektiği söylenmiştir³⁵⁴.

BBC’de 3 Eylül 2003 tarihinde yer alan Avrupa gazeteleri değerlendirmesinde, ağırlıklı olarak Alman gazetelerinin manşetlerine yer verilmiştir. Alman gazetelerinin manşetlerinde ise Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Berlin’i ziyareti yer almıştır. Alman basınının haber yorumları ise Türk Başbakanının ülkeyi ziyaretiyle Türkiye’nin AB’ye katılımına odaklanmıştır.

Berliner Zeitung, Türk hükümetinin yeterince güvence verdiği ve AB’nin katılım müzakerelerine 2005 yılından itibaren başlanması kararı alacağına

³⁵²*The Independent*. (16 December 2002). “Do Muslims not belong in this Christian Europe?”. http://comment.Independent.co.uk/columnists_a_l/yasmin_alibhai_brown/article136152.ece.

³⁵³*The Independent*. (23 January 2003). “The EU is utterly godless. Let’s keep it that way”. http://comment.Independent.co.uk/columnists_m_z/joan_smith/article125545.ece.

³⁵⁴*BBC*. (26 May 2003). “Vatican doubt over Turkey EU bid”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2937464.stm>.

inanıldığından bahsedilmiştir. Berliner Zeitung'un yorumu şu şekilde olmuştur: “Avrupa, gelecek birkaç yılda yeni üye Türkiye’den yararlanmalıdır”.

Süddeutsche Zeitung ise, sonuçta Türkiye’nin AB üyeliğine karar verilip verilmeyeceğini belirterek, “Avrupa nasıl bir Avrupa olmak istiyor” diye sorarak, Türkiye’nin Birliğe üyeliğinin demokrasi ve insan hakları durumunu simgelediğini belirterek, bunun “Hıristiyan meselesi” olmadığına dikkat çekmiştir. Süddeutsche Zeitung’un yorumunda, “Ama AB bunun sonuç olarak daha fazla “risk” alabilir ve dengesiz bir devletler federasyonuna dönüşebilir” demiştir³⁵⁵.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıldönümünde BBC’de yer alan haberde ise, bu kez türban tartışmaları gündemine odaklanılmıştır. “Türkiye’deki türban tartışmalarının altında yatan neden” başlıklı 29 Ekim 2003 tarihinde yayınlanan haberde, Cumhuriyetin kuruluşunun 80. yıldönümünde şiddetli laik düzen ile AKP’nin İslami kökeni ve türban tartışmalarının Türkiye Cumhuriyeti’ne zarar verdiği öne sürülmüştür. Habere göre tartışmanın merkezinde ise Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in Başbakan dahil TBMM Başkanı Bülent Arınç ve hükümet üyelerinin türbanlı eşlerini resmi davetlere davet etmeyi reddetmesi yattığı iddia edilmiştir.

Haberde ayrıca, türbanın laikler tarafından radikal İslam’ın sembolü olarak addedildiği, resmi törenlerde, okullarda, üniversitelerde ve resmi dairelerde takılmasının yasak olduğuna dikkat çekilmiştir³⁵⁶.

6 Kasım 2003 tarihli BBC haberinde ise bu kez Türk basının AB ilerleme raporuna öfkesi yansıtılmıştır. Haberde, AB raporunun Ankara’nın AB’ye katılımını Kıbrıs konusunda ilerlemeye bağlamasına karşı birçok Türk gazetesinde çıkan tepki manşetlerinden örnekler yer almıştır. “Türk basını AB raporuna öfkeli” başlıklı haberde, Avrupa Komisyonu’nun 2005 yılındaki Birliğe katılım müzakereleri öncesinde adanın bölünmüş durumunun engel teşkil edeceği konusunda Türkiye’yi uyardığına dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, öfkeli manşetlere karşın gazetelerin

³⁵⁵ BBC. (3 September 2003). “European press review”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3076594.stm>.

³⁵⁶ BBC. (29 October 2003). “Headscarf row goes to Turkey’s roots”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3225651.stm>.

hükümeti Brüksel'e karşı olumlu duruş sergilemeye ve Türkiye'nin radikal değişikliklere ihtiyacı olduğunu belirtmeye çağırdığından da bahsedilmiştir.

Haberde yer alan bazı Türk gazetelerinin manşetleri de şu şekildedir: "AB canavardır", "Ne yapıyorsun, buna ikna edemezsin", "Eğer AB'ye katılmamızı istiyorsan, binlikte onurluca katılalım, kırılmalara izin verme", "Şimdi Kıbrıs'ın satışı gündemde", "AB hala Kıbrıs Türk halkını manipüle ediyor..."³⁵⁷

20 Ocak 2004 tarihli *BBC* haberinde bu kez dönemin Alman Dışişleri Bakanı Joschka Fisher'in açıklamaları yer almıştır. "*Türkiye'nin AB'ye girişi 'D-Day' (Normandiya Çıkarması)'dan daha büyük*" başlıklı haberde Fisher, Avrupa'nın Türkiye'ye ihtiyacı olduğunu doğrulayarak, laik bir ülkenin Ortadoğu'daki "terörist düşüncelere", güvenlik tehditlerine karşı özgür Avrupa için anahtar rol üsleneyeceğine dikkat çekilmiştir. Fisher'in Türkiye'nin AB'ye girişinin 60 yıl önceki "D-Day"dan daha önemli olduğunu belirten sözlerinin yer aldığı haberde, Almanya'da ülkenin katılımına karşı ciddi muhalefet olduğu da vurgulanmıştır.

Haberde ayrıca, uzun süreçte Türkiye'nin Birliğe katılımının stratejik önemine dikkat çekilerek, Fisher'in şu sözlerine yer verilmiştir: "Modern bir İslam ülkesi temelde adeta Avrupa için D-Day'deki gibi Avrupa değerlerini teröre karşı paylaştı. Bu totaliter terörist düşüncelere karşı büyük bir pozitif meydan okuma olacaktır."³⁵⁸

Financial Times'in 26 Ocak 2004 tarihinde yayımlanan haberinde, ABD Başkanı George W. Bush ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın bir sonraki gün Beyaz Saray'da bir araya geleceği belirtilerek, tezkerenin TBMM'den geçmemesinden dolayı bozulan ilişkileri düzeltmeye çalışacağı öne sürülmüştür. Haberde ayrıca, Washington'ın demokratikleşme yolunda Müslüman dünyasına Türkiye'nin model olmasını desteklediği ve terörizme karşı birlikte hareket edilmesini istediğine dikkat çekilmiştir. "*Bush Türkiye'nin Avrupa'daki rolünü*

³⁵⁷ *BBC*. (6 November 2003). "Turkish press bristles at EU report". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3246393.stm>.

³⁵⁸ *BBC*. (20 October 2004). "Turkey EU entry as big as 'D-Day'". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3758592.stm>.

destekleyebilir” başlıklı haberde ayrıca, bunun Türkiye’nin AB üyeliği yolunda atılmış en iyi adım olacağı kaydedilmiştir³⁵⁹.

Reuters’in 03 Mart 2004 tarihinde, “*Avrupa Konseyi: Türkiye Demokrasisi Sınavını Geçti*” başlığı altında yer verdiği bir başka haberde, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan özel bir raporda, Türkiye’nin anayasa ve yasalarda reform sözüne bağlılığını kanıtladığı, dolayısıyla da ülkenin demokratik açıdan eksikliklerinin denetimine artık gerek kalmadığının belirtildiği kaydedilmektedir. Bugün yayımlanmadan önce *Reuters* haber ajansına ulaşan raporda, “Ankara iki yıl içinde önceki 10 yılda yaptığından daha fazla reform gerçekleştirdi” denildiği belirtilen haberde, Strasbourg merkezli İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne atfen, “Türkiye son birkaç yıldır bir Avrupa Konseyi üyesi olarak yasal yükümlülüklerini yerine getirme kararlılığını da kapasitesini de açıkça ortaya koymuştur” ifadesine de yer verilen raporda ayrıca, Türkiye’nin 1996’dan bu yana yer aldığı izlenen ülkeler listesinden çıkarılmasının önerildiğine işaret edilmektedir. Haberde, bu önerinin henüz Avrupa Konseyi tarafından onaylanmadığı, ancak diplomatların, bunun sadece bir formaliteden ibaret olduğunu söyledikleri ve raporu da, Türkiye’nin AB’ye üyelik yolunda önemli bir adım olarak nitelendirdikleri vurgulanmaktadır³⁶⁰.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 14 Nisan 2004 tarihinde “*Chirac’ın Türkiye’nin AB Üyeliğine Desteği Şüpheli*” başlığı altında ve Judy Dempsey-Jo Johnson imzalarıyla yer alan bir haberde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın, Türkiye’nin AB üyeliğine desteğine ilişkin kuşkuvarın, iktidar partisi UMP’nin beklenmedik bir çıkışla sonbaharda görüşmelere başlanmasına karşı olduğunu açıklamasının ardından daha da arttığı belirtilmektedir. Avrupa Komisyonu’nun, Türkiye’nin ekonomik, siyasi ve toplumsal reformlarda kaydettiği ilerlemeyi değerlendirecek olan raporu sunacağı ekim ayında ülkeyle üyelik görüşmelerine başlanması konusunda bir tavsiye kararı almasının beklendiği kaydedilen haberde, Chirac’ın baş danışmanlarından Alain Juppé’nin genel başkanlığını yürüttüğü UMP’nin, Paskalya Yortusu arifesinde, haziran ayındaki

³⁵⁹ *Financial Times*. (26 January 2004). “Bush can strenghten Turkey’s role in Europe”. <http://search.ft.com/iabrelationship> between Turkey and EU

³⁶⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Avrupa Parlamentosu seçimleri sırasında Türkiye ile görüşmelerin başlatılmasına karşı bir kampanya yürüteceğini duyurarak diplomatları şaşkına çevirdiği ifade edilmektedir. Juppé'nin, "UMP Türkiye'nin AB ile üyelik görüşmelerinin başlatılmasını istemiyor. Bir tür imtiyazlı ortaklığa olumlu bakabiliriz; anayasa projesi de bu olanağı tanıyor" dediği belirtilen haberde, kimi gözlemcilerin, UMP'deki bu tavır değişikliğini, Chirac'ın, Türkiye'nin insan hakları alanında yeterince ilerleme kaydedip kaydetmediği konusunda izlediği "bekle gör" stratejisini terk ettiğinin habercisi olarak yorumladıklarına işaret edilmektedir.

Bu durumu, uzun süredir Türkiye'nin üyeliğini destekleyen Chirac'ın, UMP'nin geçtiğimiz ay yapılan bölgesel seçimlerde uğradığı büyük bozgunun ardından kısa vadeli seçim yatırımı olarak belirsiz bir tavır geliştirme çabası şeklinde değerlendirenlerin de olduğu belirtilen haberde, Fransız Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nden Dorothée Schmid'in, "Cumhurbaşkanı Chirac, Türkiye'nin üyeliğini öteden beri desteklediğinden, UMP'nin böyle bir tavır almasına şaşırıldık" dediği, AB'nin genişlemesi ve özellikle Türkiye'nin üyeliği Fransa'da olumlu karşılanmadığından, analistlerin, UMP'nin yeni tavrının, seçimlerde de oy toplaması halinde, resmi politikaya dönüşmesi gibi bir risk olduğunu söyledikleri, ancak hem Cumhurbaşkanlığı hem de Dışişleri Bakanlığı hükümetin tavrının değişmediği iddiasında olduğu kaydedilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun ekim ayında Türkiye hakkında olumlu bir rapor sunması halinde, AB'nin "Üç Büyüklerinin" aralık zirvesinde nihai karar alınırken karşı karşıya gelebileceği öne sürülen haberde, Londra'nın da desteğiyle Berlin'in AB'nin görüşmeleri başlatması için ısrar edenlerin başını çektiği vurgulanmaktadır³⁶¹.

Reuters'in 19 Nisan 2004 tarihinde "*Fransa: Türkiye'nin AB'ye Girişi Uzak Gözüküyor, Fakat Kapıyı Kapatmamalı*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Fransa Dışişleri Bakanı Michel Barnier'in, Türkiye'nin yakın bir zaman içinde Avrupa Birliği'ne giremeyeceğini, ancak Avrupa'nın, Türkiye'nin yüzüne kapıyı kapatmaması gerektiğini söylediği hatırlatılmakta ve AB liderlerinin aralık ayında Türkiye'nin insan hakları konusunda yeterli ilerleme kaydedip kaydetmediğine karar vereceği, Fransa'nın iktidardaki muhafazakar eğilimli Halk

³⁶¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Hareketi Birliği Partisi (UMP) liderlerinin ise, Türkiye'nin AB'ye hızlı katılmasına karşı oldukları kaydedilmektedir. Barnier'in, İrlanda'da AB dışışleri bakanları toplantısının ardından Europe 1 radyosuna verdiği mülakatta, “mevcut şartlar altında ya da kısa vadede Türkiye'nin birliğe katılması söz konusu değil. Katılım görüşmeleri başlamadı. Hiç başlamadı. Birlikte bu görüşmelerin başlayıp başlamayacağına karar vereceğiz. Bu görüşmelerin ne kadar süreceğini söyleyemem ‘muhtemelen çok uzun zaman alacaktır.’” dediği belirtilen haberde, Barnier'in, gelecek ay 15 üyeden 25 üyeye genişleyecek AB'nin, Türkiye'ye sırtını dönmesinin reformları caydırabileceğini söyleyerek, Türkiye'yi reddedersek, bazılarının hemen yapmak istediği gibi kapıyı yüzüne kaparsak, başka bir modele dönme riski var. Bizimle olması, tüm aşırılıklara açık bir şekilde, yalnız başına, yoksulluk içinde, gelişmemiş kalmasından daha iyidir.” şeklindeki ifadesi aktarılmaktadır. Haberde, Türkiye'nin AB'ye katılımının özellikle hassas bir konu olduğu, çünkü UMP'nin haziran ayında Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılacağı ve geçen ay yapılan yerel seçimlerde uğradığı yenilginin ardından bu seçimlerde de bir yenilgiyle karşılaşma riski taşıdığı belirtilmektedir.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 5 Mayıs 2004 “*AB Gecikmeden Türkiye'yi Kabul Etmelidir*” başlığı altında ve Vincent Boland imzasıyla yer alan makalede, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ile Akdeniz'den 10 ülkeye daha kucak açtığı tarihten dört gün sonra yaptığı bir açıklamada, Türkiye'yi üyeliğe kabul etmemesi halinde AB'nin, kendi ilkelerine ihanet etmekle kalmayıp bir küresel güç olarak ağırlığını koyamayacağını ve Türkiye'nin üyeliğinin daha da geciktirilmesinin ”yanlış ve adaletsiz” bir tavır olacağını söylediği belirtilmektedir. AB'nin Türkiye ile üyelik görüşmelerini başlatmaması halinde “Türk halkını düş kırıklığına uğratmakla kalmayıp birliğin insani değerlere dayalı bir kuruluş olarak sahip olduğu temel ilkelere ciddi bir biçimde zarar vermiş olacağını” vurgulayan Erdoğan'ın, Türkiye'nin AB'nin küresel bir güce dönüşmesinde “anamlı bir rol” oynayacağını belirterek “AB Türkiye'nin üyeliğini daha da ertelemeye karar verirse bunun yanlış ve haksız bir karar olacağı inancındayım” dediği belirtilen makalede, aralık ayında AB zirvesinin gündemine hakim olacak tartışmalı “Türkiye'nin üyeliği” konusuyla ilgili bugüne kadarki en sert konuşmasını yapan Erdoğan'ın bu şekilde, hem AB üyeliğinin

şimdi gerçekleşmesinin olası bir hedef olduğu konusunda Türk halkını temin etmeyi hem de Brüksel'e, Ankara'nın üyelik ölçütlerine ulaşmak adına gösterdiği çabayı hatırlatmayı amaçlamış görüldüğü vurgulanmaktadır³⁶².

The Guardian gazetesinde 8 Mayıs 2004 tarihinde “Yunanistan, Türkiye'nin AB Üyeliğine Destek Veriyor” başlığı altında ve Helena Smith imzasıyla yayımlanan bir haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Yunanistan Başbakanı Kostas Karamanlis'in Atina'daki görüşmelerinin ardından Yunanistan'ın, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım arayışlarına destek taahhüdünde bulunduğu belirtilmektedir. Karamanlis'in, iki ülke arasında Kıbrıs konusundaki bölünmüşlüğü sürmesine ve Ege Denizi'ne ilişkin anlaşmazlıklara rağmen, Ankara'nın AB üyeliği arzusuna aktif destek vereceklerini söylediği belirtilen haberde, Karamanlis'in, 16 yıl aradan sonra Yunanistan'ı ziyaret eden ilk Türk lideri olan konuğu ile görüşmesinin ardından, “Yunan Hükümeti'nin ve şahsımın, Türkiye'nin AB yönelimine ve Sayın Erdoğan'ın reform programına desteğini beyan ederim.” dediği aktarılmaktadır. Yunanlı diplomatların, bazı AB devletlerinin, çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'ye muhalefetlerine karşın, Atina'nın Türkiye için mücadele vereceğini söyledikleri ifade edilen haberde, Yunanlı yetkililerin, NATO'nun ikinci büyük ordusuna sahip olan Türkiye'nin üyeliğinin, Atina'nın savunma harcamalarını azaltmasına, son derece ihtiyacı olan dış yatırımı çekmesine, sınır ticaretini geliştirmesine olanak sağlayacağını düşündükleri kaydedilmektedir. Kıbrıs'ın bölünmüş başkenti Lefkoşa'daki bir düşünce kuruluşunun yöneticisi olan James Ker-Lindsay'in, “Yunanistan bilhassa şunun farkına vardı ki, Avrupalı bir Türkiye, daha az tehdit oluşturan bir Türkiye olacaktır. Erdoğan'ın ziyareti, Atina ve Ankara'nın, Kıbrıs'ta onyıllardır oluşturulan zehirli atmosferi ortadan kaldırmak konusundaki kararlılıklarının bir kanıtı olarak görülüyor” dediği aktarılan haberde, her iki ülkeden diplomatların, aralık ayında Kıbrıslı Rumların Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerinin başlamasını veto ederek engellemeye çalışması halinde problem yaşanması olasılığının mevcut olduğunu söyledikleri vurgulanmaktadır³⁶³.

³⁶² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁶³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

The Guardian gazetesinde 15 Mayıs 2004 tarihinde “*Blair, Türkiye ile Dostluk Bağları Kuruyor*” başlığı altında ve Sarah Hall imzasıyla yayımlanan bir haberde, İngiltere Başbakanı Tony Blair’in, Türkiye’ye yapacağı ziyarette, İslam dünyasıyla köprü kurmaya çalışacağı ve Ankara’da Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile gerçekleştireceği görüşmelerde, Kıbrıs, Irak ve Orta Doğu meselelerinin yanı sıra Türkiye’nin AB’ye katılma girişimini de ele alacağı belirtilmektedir. İngiltere’nin, Türkiye’nin AB’ye katılma başvurusunu desteklediği (Fransa ve Almanya ise buna karşı) ve laik Müslüman bir ülkenin AB’ye katılmasının dış dünyaya olumlu sinyaller göndereceğine inandığı belirtilen haberde, Türkiye’nin, Romanya ve Bulgaristan’la birlikte aday ülke statüsüne sahip bulunduğu hatırlatılmaktadır³⁶⁴.

18 Mayıs 2004 tarihinde, *The Daily Telegraph* gazetesinde yayımlanan “*Türkiye’deki dostlarımızın AB’ye girmelerine izin verilmeli*” başlıklı haberde, bir iç kritik yapılmış ve Türkiye karşıtı görüşlerin Avrupa-merkezli perspektiften bağımsız bakılması gerektiği vurgulanmıştır. Haber, *Daily Telegraph*’ın, geleneksel olarak, diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak “Türksever” (*Turcophile*) olduğunu söylemiştir. Haberin başında, AB projesinin eski hasetliklere karşı olma amacı içerdiği fakat Türkiye özelinde bu gerçeğin şaşırttığı yer almıştır. Buna göre, haberde, terörizme karşı yürütülen hareketi destekleyen Tony Blair’in Türkiye’yi destekleyen Avrupalı ender liderlerinden olduğu ve özellikle Fransa’nın Türkiye karşıtı olduğu vurgulanmıştır.

Haberde, Türkiye karşıtlığının çirkin, ırkçı ve dinci bir yaklaşım olduğu vurgulanmış; karşıtlığın Türkiye’nin coğrafi olarak uzak olması, nüfusunun fazlalığı sebebiyle AB karar alma mekanizmasındaki olası üstünlüğü ya da Kopenhag siyasi kriterlerini yeterince yerine getirmediği gibi konulardan kaynaklanabildiği belirtilmiştir. Bu noktada, AB kriterleri ile ilgili bir sorgulama yapan haber, AB bir aday ülke olsa idi bu kriterleri ne kadarını karşılayabileceğini sorulmuştur.

Haber, Türkiye’ye yönelik olan muhalefete cevap vermiş ve öncelikle ‘Türkiye Avrupalı değil’ tezini ele almıştır. Buna göre, bu tezin coğrafi anlamda doğru olmadığı vurgulanmış, Avrupa’nın kurucu simgelerinin Türkiye

³⁶⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

topraklarından çıktığı belirtilmiştir. Buna ek olarak, ‘Müslüman Avrupalı olunamaz mı?’ sorusunu sorarak Arnavut ve Bosnalı ve diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslümanları örnek göstermiştir³⁶⁵.

Bu noktada ise, Türklerin yine ‘biçare’ Türkleri lanetlenmek için birçok sebep bulunabileceği belirtilmiş ve şu ikilem öne sürülmüştür: Türkler Müslüman olduklarını ve dini okullarını gözardı etseler totaliter; yapmazlarsa da İslam toplumu olarak görülürler. Sonuç olarak da, Ankara’nın bu dengeyi iyi kurduğunu ve İslam dünyasına örnek olacak laik bir sistem benimsediğine dikkat çekilmiştir³⁶⁶.

Financial Times gazetesinde 31 Mayıs 2004 tarihinde “*Dini Haklar*” başlığı altında yayımlanan başyazıda, önümüzdeki altı ay içinde Türkiye’nin AB’ye katılım başvurusuyla ilgili tartışmaların muhtemelen giderek artacağı ve Türkiye’nin, en azından nüfusunun büyüklüğü ve ekonomik durumu açısından, AB’nin önündeki en zor genişlemeyi temsil ettiği belirtilmektedir. Türkiye için de AB’ye katılma olasılığının daha şimdiden dramatik bir değişime yol açtığı, sosyal ve ekonomik reformlarla, özellikle insan hakları konusundaki kısıtlamaların hafifletilmesinde bunun çok büyük rolü olduğu, ama bu arada, özellikle güçlü ordu da dahil laik devletin savunucularıyla İslamcı kökenlere sahip Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) arasında -AKP parlamentodaki çoğunluğuyla reform sürecinin başını çekerken- hassasiyet gösterilmesi gereken gerginliklerin de çıktığı vurgulanan başyazıda, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın güç de olsa dengeleri kurması gerektiği, AB üyelerine, Türkiye’nin Birliğe kolayca uyum sağlayacak modern, laik bir ülke olacağı konusunda güvence vermesi ve dindar taraftarlarını da Türkiye’de laikliğin kendilerine karşı ayrımcılık anlamına gelmediğine ikna etmek zorunda olduğu kaydedilmektedir. Başyazıda şöyle denilmektedir: “Ankara’da İmam Hatip mezunu öğrencilerin üniversiteye girmelerini kolaylaştıran eğitim yasının yol açtığı son tartışmanın arka planında bunlar bulunuyor. AKP, bu öğrencilerin haksız bir ayrımcılığa tabi tutulduklarını söylüyor... Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de dahil olmak üzere, Kemal Atatürk’ün kurduğu laik devletin savunucuları, başlangıçta sadece imam ve hatip yetiştirmek için kurulmuş olan dini okulların

³⁶⁵ *The Daily Telegraph*. (18 May 2004). “Our friends in Turkey should be allowed in EU”. <http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2004/05/18/dl1801.xml>.

³⁶⁶ *The Daily Telegraph*. (18 May 2004).

mezunlarına kapıyı açmanın laikliği baltalayacağından kaygı duyuyorlar. Türkiye’de her iki tarafın da mutabık kaldığı görüş ise, AB üyeliğinin her şeyi daha iyi hale getireceği. Atatürkçüler, temelinde laik bir kurum olan AB’nin dinin devlet işlerine karıştırılmasına karşı güvenceleri olacağını düşünürken, Erdoğan’ı destekleyenler de inançlarına daha fazla hoşgörü gösterilmesini teşvik için AB’den medet umuyorlar. İşin tuhafı, her iki taraf da haklı. Erdoğan, Türkiye’nin dini veya kültürüyle değil, reformları ve siyasi değerleriyle değerlendirilmesini istiyor. Aydınlanma çağının değerlerinin önemli bir kısmı, dini hoşgörü ve kilise ile devletin birbirinden ayrılması. Herhangi bir dine öncelik tanınmaması gerektiği gibi laikliğin de dayatılmaması gerekiyor. Türkiye’nin katılmayı arzuladığı Avrupa, böyle bir Avrupa... Türkiye’nin, şu andaki bölünmenin her iki kesiminde de din konusunda rahatlaması gerekiyor, aksi takdirde bölünme bizzat demokrasiyi baltalayacak. AB, İslam’ın laik bir devlette gelişebileceği güvencesini sağlamakta yardımcı olabilir. Bu, Avrupa için de iyi bir ders olur.”³⁶⁷

Reuters’in 2 Haziran 2004 tarihinde, “Türkiye AB Seçim Kampanyasında Fransız ve Alman Seçmenleri Ürkütüyor” başlığı altında ve Mark John-Philip Blenkinsop imzalarıyla yer verdiği bir haberde, 100 milyon Türkün bir gün AB’ye katılma olasılığının seçmenleri ürküttüğü ve bu ay yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerinin Almanya ve Fransa ayağında yürütülen seçim kampanyasında siyasetçileri de birbirine düşürdüğü belirtilmektedir. AB’nin son genişleme dalgasından sadece aylar sonra, aralık ayında AB liderlerinin, pek çok Batı Avrupalının çok büyük, Müslüman ve insan hakları konusunda çok zayıf gördükleri Türkiye’nin müzakerelere başlayıp başlamaması konusunda karar vereceği hatırlatılan haberde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın iktidardaki partisi UMP’nin, Türkiye’nin katılımına karşı olduğunu açıkladığı, Almanya’nın muhalefetteki Hristiyan Demokratlarının da, liderleri Angela Merkel’in de, Türkiye’ye ziyaretinde AB ile “imtiyazlık ortaklık” önerdiği ve Türklerin bunun açıkça kabul edilemez olduğunu belirttikleri kaydedilmektedir. Muhafazakar Bavyera Eyaleti Başkanı Edmund Stoiber’in, Türkiye’nin girişiyle Almanya’nın ezileceğini ve maliyetinin 14 milyon euro olacağını söylediği, kamuoyu

³⁶⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

araştırmalarına göre ekonomik durgunluktan dolayı aşağılarda bulunan Sosyal Demokrat Parti lideri şansölye Gerhard Schröder'in, Türkiye'ye kapıların açılmasını destekleyerek kendini zor bir duruma soktuğu ifade edilen haberde, kamuoyu araştırmalarının, Fransız seçmelerinin geçen ay gerçekleşen genişleme karşısında güvenlerinin sarsıldığını ve Türkiye'yi çok uzak bir köprü olarak gördüğünü gösterdiği belirtilmektedir³⁶⁸.

Aynı tarihte, *BBC*'nin Türkçe yayınında "*Martin Harvey'den BBC'ye zel Deme: Türkiye'den Tam Anlamıyla Mkemmelenmesini Bekleyemeyiz*" başlığı altında ve Emre Temel imzasıyla yer verilen bir haberde, Londra'da Greenwich niversitesi'nde düzenlenen bir konferansta, "Türkiye-AB ilişkilerinin" tartışıldığı ve konferansa Türkiye, İngiltere ve AB'den yetkililer ile farklı disiplinlerden sosyal bilimcilerin katıldığı belirtilmektedir. Konferansa katılanlar arasında Avrupa Komisyonu Türkiye Masası şefi Martin Harvey'in de bulunduğu ve kendisine yöneltilen "Türkiye'de AKP hükümetinin AB yeliği yolunda gerçekleştirdiği reformları nasıl değerlendiriyorsunuz?" şeklindeki bir soruyu, "Bence, Türkiye'de gözlenen reform süreci gerçekten dikkate değer. Yalnız bu süreci sadece mevcut hükümetle sınırlamak istemiyorum. Reform paketleri ilk olarak önceki hükümet döneminde hazırlanmaya başlandı. Özellikle son 2-3 yıla baktığımda, temelde reform sürecini hızlandıran olayın, AB'nin 1999'da Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'ye adaylık statüsü vermesi olduğunu düşünüyorum. Mevcut duruma gelince; Türkiye'de çok sayıda anayasa ve yasa değeriklikleri gerçekleştirildiğini görüyoruz. Bu da gerek hükümetin, gerekse parlamentonun Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmekte kararlı olduklarını gösteriyor" ifadeleriyle cevapladığı aktarılmaktadır. Haberde, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Verheugen'in, geçen hafta ekime kadar tüm kriterleri yerine getirmese de Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine başlanabileceğini söylediği hatırlatılmakta ve Harvey'in bu açıklamaya da dolaylı olarak destek vererek, "Sayın Verheugen'in tam olarak ne söylediği hakkında emin değilim. Ancak onun şunu demek istediğini düşünüyorum: Türkiye'den tam olarak mkemmelenmesini bekleyemeyiz. Avrupa Komisyonu yıllık ilerleme raporlarında tam üyelik müzakerelerine başladıkları dönemde bile,

³⁶⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

aday ülkelerin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirip getirmediği hakkında eleştirel yorumlar yapılmıştı. Türkiye'nin belirli bir noktaya gelip gelmediği konusunda Sayın Verheugen'in bu aşamada önceden hüküm vereceğini düşünmüyorum. Ancak Avrupa Komisyonu'nun tavsiyesiyle Avrupa Konseyi, Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine başlama kararı alabilir, ancak ben de bu noktada önceden hüküm veremem" dediği kaydedilmektedir³⁶⁹.

Financial Times gazetesinde 27 Haziran 2004 tarihinde yayımlanan haberde ise, ABD Başkanı George W. Bush'un AB'nin Türkiye'yi kabul etmesi çağrısı yer almıştır. "*Bush AB'ye Türkiye'yi kabul etmesi çağrısında bulunuyor*" başlıklı haberde, Bush'un Türkiye'nin AB'ye katılmasını uygun bulduğu belirtilerek, bunun Ortadoğu'ya demokratik açılımlar getireceği çağrısında bulunduğu kaydedilmiştir. Haberde, Bush'un "Amerika, Avrupa'nın Türkiye'nin AB'ye ait olursa güçleneceğine inanıyor" sözlerine de yer verilmiştir. Haberde ayrıca, Aralık zirvesinde AB'nin Türkiye ile üyelik müzakerelerini başlatma kararı alabileceğine de dikkat çekilmiştir³⁷⁰.

Financial Times'ta 30 Haziran 2004 tarihinde yayımlanan haberde ise bu kez Bush'un Türkiye'nin üyeliği çağrısına AB'nin kızdığı belirtilmiştir. "*AB, Bush'un Türkiye'nin üyeliği çağrısına kızgın*" başlıklı haberde, Avrupalı liderlerin ABD başkanının AB'ye karışma hakkının bulunmadığına dikkat çekilerek, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın Ankara'nın Birliğe katılım umutlarının Bush'un düşüncesi olabileceğini belirttiği, nasıl ki Avrupa ABD'yle Meksika arasındaki ilişkilere karışmıyorsa, Bush'un da Türkiye'yle AB arasındaki ilişkilere karışmaması gerektiğini söylediği aktarılmıştır³⁷¹.

The Times gazetesinde 12 Ağustos 2004 tarihinde "*Vatikan Türkiye'nin AB Üyeliğine Karşı Çıkıyor*" başlığı altında yayımlanan bir haberde, Vatikan'ın en üst düzeydeki teoloğunun, AB'nin Hıristiyan kimliği hakkındaki tartışmayı alevlendirecek bir ifadeyle, Türkiye'nin Avrupa'ya ait olmadığını, geleceğini

³⁶⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁷⁰ *Financial Times*.(27 June 2004). "Bush calls European Union to admit Turkey". <http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+>

³⁷¹ *Financial Times*. (30 June 2004). "EU anger as Bush calls for Turkish membership". <http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+>

Müslüman ulusların yanında araması gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Roma Katolik Kilisesi'nin öğretilerinden sorumlu en üst düzey yetkilisi Kardinal Joseph Ratzinger'in, Fransa'nın Le Figaro Magazin'e verdiği mülakatta, Türkiye'nin Avrupa'yla sürekli tezat halinde olduğunu ve AB'ye katılmasının hata olacağını kaydettiği ifade edilen haberde, nüfusunun çoğunluğu Müslüman, laik bir ülke olan Türkiye'nin, katılım müzakerelerinin başlatılıp başlatılmayacağına aralık ayında karar verecek olan AB'ye girmek amacıyla bir süredir siyasi reformlar yaptığı hatırlatılmaktadır. Haberde, Kardinal Ratzinger'in, "Türkiye her zaman için, Avrupa'yla sürekli zıt düşen başka bir kıtayı temsil etmiştir." dediği aktarılmaktadır³⁷².

Aynı gün, Reuters'in "*Vatikan Yetkilisi: Türkiye Araplara Katılmalı, AB'ye Değil*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Vatikan'ın üst düzey bir teoloğunun, çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'nin Hıristiyan kökenlere sahip bir Avrupa toplumuna katılmaya çalışmaktan ziyade, geleceğini bir İslam ülkeleri birliğinde araması gerektiğini söylediği ifade edilmektedir. Roma Katolik Kilisesi'nin dini doktrinle ilgili bir numaralı yetkilisi olan Kardinal Joseph Ratzinger'in, Türkiye'nin her zaman "Avrupa ile sürekli bir ters düşme halinde olduğunu" söylediği ve bu ülkeyi Avrupa'ya bağlamanın bir hata olacağını belirttiği kaydedilen haberde, Kardinal Ratzinger'in ayrıca, Fransa'da yayımlanan Le Figaro Magazin'e verdiği demeçte, AB'nin, Hıristiyanlıktan herhangi bir şekilde bahsedilmesinden kaçınan bir anayasanın benimsenmesiyle haziran ayında kapanmış görünen Hıristiyan mirası meselesini tartışmaya devam etmesi gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun bir kere Viyana'yı tehdit ettiğine ve Balkanlar'da savaştığına işaret eden Ratzinger'in, "Tarihte Türkiye her zaman Avrupa'ya sürekli ters düşen farklı bir kıtayı temsil etti. Bu iki kıtayı bir tutmak hata olacaktır. Bu, zenginliğin kaybedilmesi, ekonomi için kültürün yok olması anlamına gelecektir." dediği aktarılan haberde, Almanya doğumlu Kardinalin, Türkiye'nin "komşu Arap ülkelerle kültürel bir kıta oluşturmaya ve kendi

³⁷² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kimliğiyle bir kültürün önde gelen bir figürü haline gelmeye çalışabileceğini” belirttiği vurgulanmaktadır³⁷³.

Yine, *Reuters*’in aynı tarihli “*Reuters’in Kamuoyu Araştırması: AB Türkiye ile Giriş Görüşmelerine 2005’te Başlayacak*” başlığı altında ve Natalie Harrison imzasıyla yer verdiği bir haberde, *Reuters*’in yaptığı bir kamuoyu araştırmasına göre, Türkiye AB’ye katılmak için görüşmelere resmi olarak muhtemelen 2005 yılında başlayacağı, fakat üyelik için gereken reformları tamamlamasının en az 10 yıl alacağı belirtilmektedir. Uzmanların önümüzdeki yıl katılım müzakerelerine başlama şansının iktidardaki merkez sağ Adalet ve Kalkınma Partisi’nin son birkaç ay içinde gerçekleştirdiği siyasal ve ekonomik reformlardan sonra büyük ölçüde arttığını söyledikleri ifade edilen haberde, 9–11 Ağustos’ta yapılan kamuoyu araştırmasının, AB’nin yüzde 70 tahminle Türkiye ile 2005’te görüşmelere başlayacağını gösterdiği, reform hareketlerinin Avrupa Komisyonu’nun ekim ayında yayımlayacağı Türkiye ile ilgili raporunun, AB’nin 25 ülkesinin aralık zirvesinde müzakerelere başlamaya karar vermesini sağlayacağına dair beklentileri artırdığı kaydedilmektedir.

Türkiye’nin son hareketlerinin AB’yi görüşmelere başlama konusunda daha açık hale getirse de üyeliğin hala uzakta olduğu öne sürülen haberde şöyle denilmektedir: “Kamuoyu araştırmasındaki tahminlerin medyayı daha önceki araştırmalardaki gibi Türkiye’nin AB’ye 2015 yılında katılacağını gösteriyor. Tahminler, 2010’da girecekten asla giremeyeceğe kadar değişiyor. Soruları cevaplayan 31 ekonomistin 25’i, Türkiye’nin müzakerelere başlama şartının yeni reformlar yapması olduğunu söyledi. Altısı ise bunun söz konusu olmadığını söyledi. Türkiye insan hakları sicilini de AB’ninkine yakın bir çizgiye getirdi... Türkiye’nin AB’ye 2015’ten önce katılmasını beklemeyen Bank Austria’dan Walter Pudschedl, Türkiye’nin fazla olan nüfusunun üyelik yolunu geciktirebileceğini söyledi. Pudschedl, ‘Nüfusunun büyüklüğü, Türkiye’nin üye olması halinde Fransa ve Almanya gibi diğer ülkelerden politikacıların karar alma sürecindeki güçlerini

³⁷³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kaybedecekleri anlamına geliyor. Türkiye'nin Avrupa Parlamentosu'nda çok sayıda temsilcisi bulunacak.”³⁷⁴

Reuters'in 6 Eylül 2004 tarihinde “*Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Verheugen Türkiye'nin Reformlarını Övdü*” başlığı ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği haberde, Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Komiseri Günther Verheugen'in siyasi reformları yerine getirmede bazı eksiklikler olmasına rağmen Türkiye'nin, uzun süredir ertelenen AB görüşmelerine başlama hedefine yakın olduğuna işaret ettiği bildirilmektedir. Dört gün sürecek gezisinin başında Ankara'nın ilerlemesini iyimser bir bakış açısıyla takdir eden Verheugen'in Türkiye'nin, Başbakan Tayyip Erdoğan'ın hükümeti döneminde çok yol katettiğini söylediği ve ülkenin, AB'ye üyelik girişiminin adil bir şekilde değerlendirileceğine dair söz verdiği aktarılan haberde, Avrupa Komisyonu'nun, AB liderlerinin aralık ayında tam üyelik müzakerelerine başlayıp başlamama yönündeki kararlarını etkileyecek ilerleme raporunu 6 Ekim'de yayımlamasından önce veri toplayan Verheugen'in bu gezisinin, Türkiye'ye gerçekleştirdiği son değerlendirme gezisi olduğu belirtilmektedir³⁷⁵.

Financial Times gazetesinin 9 Eylül 2004 tarihinde “*AB Üyelerinin Hala Kazanılması Gerek*” başlığı ve Daniel Dombey imzalı haberinde, Almanya'da Marshall Amerikan Vakfı tarafından yapılan bir kamuoyu yoklamasına göre, Fransızların sadece yüzde 16'sının, Almanların yüzde 26'sının, İngilizlerin de yüzde 33'ünün Türkiye'nin AB'ye katılmasının iyi olduğuna inandığı bildirilmekte, Türkiye'nin ise, hem AB, hem de ABD'ye kuşkuyla baktığı değerlendirilmesinde bulunmaktadır. Haberde devamla şöyle denilmektedir: “Kamuoyu yoklamasına göre, mevcut AB üyeleri arasında, halkı Türkiye'nin AB üyeliğine en çok destek veren ülke yüzde 45 ile İtalya. Türkiye'de halkın yüzde 73'ü bu fikri desteklerken, ABD'de Türkiye'nin AB'ye katılması gerektiğini düşünenlerin oranı yüzde 43. Ancak AB içinde geniş bir kesimin, daha hala, Türkiye'nin üyeliğinin iyi olacağına ikna edilmesi gerekiyor -bunun ne iyi, ne de kötü olacağını söyleyenlerin oranı yüzde 40 dolaylarında. Türkiye'nin AB üyeliğine muhalefet Fransa'da yüzde 35'ten

³⁷⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁷⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

İngiltere’de yüzde 9 arasında değişiyor. Bizzat Türkiye’de halkın sadece yüzde 40’ı AB’nin ABD gibi bir süper güç olması gerektiğine inanırken Avrupa’da bu oran, yüzde 71. Türkiye aynı zamanda ABD’ye en az yakınlık duyan NATO ülkesi. ABD’ye duydukları yakınlığa 1 ile 100 arasında puan vermeleri istendiğinde, yoklamaya katılan Türklerin verdiği puanların ortalaması sadece 28’de kaldı. Avrupa ortalaması ise 55 puan ve Avrupalıların ABD’ye daha fazla yakınlık duyduklarını gösteriyor. General Marshall Amerikan Vakfı Başkanı William Drozdiak, ‘Türkler hem AB, hem de ABD’ye kuşkuyla bakıyor ve bence bu, çok çirkin bir bölgede yaşıyor olmalarından kaynaklanıyor, üstelik 40 yıldır da AB üyeliği için bekliyorlar’. dedi.”³⁷⁶

Reuters’in 9 Eylül 2004 tarihinde “*AB’nin Türkiye’nin Katılım Müzakereleri İçin Yeşil Işık Yakacağı Garantilendi*” başlığı ve Yves Clarisse ve Paul Taylor imzalarıyla bildirdiği haberde, AB yetkilileri ve diplomatlarının, Türkiye’nin önümüzdeki ay yayımlanacak kritik önemdeki Avrupa Komisyonu raporunda, AB ile katılım görüşmelerine başlanması iznini garantilediğini, ancak ülkenin, AB ile katılım müzakerelerine başlayacağı kesin tarihin halen belirsiz olduğunu söyledikleri bildirilmektedir. AB yetkililerinin, Ankara’nın AB ile zorlu müzakerelere başlaması için, demokrasi, insan hakları ve yasal düzenlemelerle ilgili kriterleri karşılama yönünde yeterli ilerlemeyi kaydettiği yönünde tavsiyede bulunmaya hazırlandıkları belirtilen haberde, kaynakların, nihai tartışmanın müzakerelere en erken gelecek yıl başlanıp başlanmaması ya da müzakerelere başlamadan önce Türkiye’ye insan hakları reformlarını tamamlayabilmesi için altı ay daha süre tanınıp tanınmaması konusunda olduğunu söyledikleri aktarılmaktadır³⁷⁷.

Aynı tarihte, *The Independent* gazetesinin “*Avrupa Şimdi Türkiye’yi Reddetmemeli*” başlığı ve Adrian Hamilton imzasıyla yayımladığı makalede şöyle denilmektedir: “Avrupa Komisyonu’nun Türkiye’nin AB’ye üyelik başvurusu hakkında karar vermesi için herhalde en kötü zaman. Beslen katliamının, Müslüman bir ülkeyi, Batılı ve Hıristiyan bir birliğe dahil etme fikrine kuşkuyla yaklaşan pek

³⁷⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁷⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

çok Avrupalının kuşkularını gidermede pek de etkili olduğu söylenemez. Keza Türkiye'deki İslami hükümetin zinanın suç sayılmasına ilişkin eski yasaları canlandırmaya çalışması ve Türk ordusuyla ayrılıkçı Kürt örgütü PKK arasındaki çatışmaların tekrar patlak vermesi de Avrupa Komisyonu'nun, görev süresi yakında dolacak olan tek pazardan sorumlu üyesi Frits Bolkestein bu hafta, Türkiye'nin AB üyeliğinin beraberinde getireceği dev göç dalgası nedeniyle Avrupa'nın 'İslamlaşma' tehlikesiyle karşılaşacağı yorumunu yaparken ve ardından kibirli bir ifadeyle '1683'te Viyana'nın kurtarılması hiçbir işe yaramamış olur' derken, sadece Komisyon'daki birçok üyenin değil, aynı zamanda Fransa, Almanya, Avusturya ve AB'nin yeni Orta Avrupalı üyelerindeki çoğu politikacının da hislerine tercüman oldu... Türkiye'nin AB'ye katılma başvurusunun can alıcı noktası, Kürtlere karşı davranışlarının sorun yaratmaması değil. Sorun yaratıyor, PKK bildiğini okursa, bu durum iyiye gitmeden önce, kötüye de gidebilir. Bu nokta İslamcı olduğunu açıkça dile getirmekten çekinmeyen yeni hükümetin ülkeyi Avrupa'nın laik kültürüyle çelişkiye düşürecek sosyal ve yasal reformlar yapmayacak olması da değil. Hatta Türklerin, İsveçliler ve Polonyalılarla aynı şekilde 'Avrupalı' sayılmaması bile meselenin özü değil. Meselenin özü şu: Türkiye AB'ye katılmak istiyor, ılımlı bir Müslüman hükümetiyle, laik bir anayasası var ve Birliğe katılmak için Brüksel'e olduğu kadar kendi halkı için de değişiklikler yapmaya hazır. Karşı tarafta da, bütün hatalarına rağmen, ulus devlet kavramının ötesine geçen bir çerçevede her türlü etnik ve dini görüşü birleştirme imkanı sunan bir devletler birliği var. Komisyonun gelecek ay, Türkiye'nin AB'ye katılmaya uygun olup olmadığına dair bir değerlendirme raporu yayımlaması bekleniyor. Ancak müzakerelere başlamakla ilgili kararın alınmasına, daha yıl sonuna kadar vakit var, ondan sonra bile Türkiye'nin AB'ye katılmak için gerekli koşulları yerine getirmesi on yıl sürebilir, yani Kürtlerin haklarından zinaya kadar her şeyi tartışacak bol bol vakit olacak"³⁷⁸.

Reuters'in 10 Eylül 2004 tarihinde "*Avusturya Maliye Bakanı, Türkiye'nin AB Üyeliğine Karşı*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Avusturya Maliye Bakanı Karl-Heinz Grasse'in yaptığı açıklamada, kendisinin AB'nin Türkiye ile

³⁷⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

katılım müzakerelerine başlaması fikrine karşı olduğunu belirttiği ifade edilmektedir. Grasser'in, AB maliye bakanları toplantısının yapıldığı salonun koridorlarında yaptığı açıklamada, "Türkiye'nin AB üyeliğinin bize yardımcı olacağını düşünmüyorum. Avrupa içinde devam eden tartışmalarda kimsenin bunu açıkça ifade etmemesine şaşırıyorum." dediği aktarılan haberde, Türkiye'nin "AB'ye kesinlikle hazır olmadığını" öne süren Özgürlük Partisi mensubu, -aynı zamanda son hükümetin bağımsız üyesi- Grasser, "Katılım müzakereleri yönünde bir taahhütte bulunmanız durumunda bunun anlamı, bir ayağın halihazırda içeride olduğudur. Kapı açıldığında ise üyelik an meselesidir. Prensip olarak, müzakereye hazır kararı gerçek anlamda üye olarak kabul etmeye hazır olduğunuz anlamına gelir. Kişisel olarak bunun yanlış bir yol olduğunu düşünüyorum" dediği kaydedilmektedir. Haberde, "Türkiye'nin nüfusu o kadar kalabalık ve ülke içinde bölgeler arasında gelişmişlik düzeyi o kadar farklı ki, Doğu Avrupa'ya yönelik genişlemenin sindirilmeye çalışıldığı bir zaman da bu ülke 'AB için büyük risk' doğuruyor." denilmektedir³⁷⁹.

The Times gazetesinde 11 Eylül 2004 tarihinde "Türkiye'nin Üyeliğine Saldırı Yenilendi" başlığı altında ve Anthony Browne imzasıyla yayımlanan bir yazıda, Türkiye'nin üyelik emellerine karşı AB'nin en yüksek seviyelerinde gözlenen derin ve duygusal görüş ayrılıklarının, bir Avrupa Birliği temsilcisinin güçlü saldırısıyla yeniden gözler önüne serildiği belirtilmektedir. Ortak tarım politikasından sorumlu Avusturyalı Komiser Franz Fischler'in, diğer AB temsilcilerine gönderdiği dokuz sayfalık mektupta, Türkiye'nin Avrupalıdan ziyade doğulu olduğunu yazdığı ve Türkiye'de İslam köktendinciliğinin yükselişine dikkat çekerek, ülkenin uzun süreden beri var olan laik ve demokratik özelliklerinden şüpheleri olduğunu belirttiği kaydedilen yazıda, Fischler'e göre Türkiye'nin üyeliği başarısızlığın örneği olacağı, bunun, aynı hafta içinde Türkiye'ye karşı ikinci hücum olduğu ve ülkeye yeşil ışık yakması beklenen bir raporun yayımlanmasından üç hafta önce AB Komisyonu'ndaki görüş ayrılıklarını gösterdiği ifade edilmektedir. İç Pazardan Sorumlu Komiser Fritz Bolkenstein'in, Türkiye'nin üyeliğinin Avrupa'nın İslamlaştırılmasına yol açacağını söylediği hatırlatılan

³⁷⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

yazıda, bu konunun önemli olduğu, çünkü neredeyse tamamıyla Asya’da olan Türkiye’nin, AB’nin en kalabalık üyesi olacağı ve bunun da ona diğer ülkelere göre daha fazla oy hakkı sağlayacağı ve anında Birliğin çehresini değiştireceği vurgulanmaktadır. Komisyon’daki görüş ayrılıklarının, 10 yıldan bu yana görülenlerin en derini olduğu ve Hollanda Dışişleri Bakanı Bernard Bot’un Türkiye’nin gösterdiği ilerlemeyi övmesinin, buna mukabil Avusturya Maliye Bakanı Karl-Heinz Grasser’in ise Türkiye’nin üyeliğinin “yardımcı olmayacağını” belirtmesiyle de gözler önüne serildiği ifade edilen yazıda, pek çok ülkedeki şüphelere karşın AB devlet başkanlarının aralık ayındaki zirvede Türkiye’nin üyelik müracaatına son kabul işaretini vermelerinin beklendiği kaydedilmektedir³⁸⁰.

Reuters’in 12 Eylül 2004 tarihinde “*Belçika Dışişleri Bakanı: Türk Zina Yasası AB’ye Üyelik Girişimiyle Örtüşmüyor*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Belçika Dışişleri Bakanı Karel De Gucht’un, Ankara’nın öne sürdüğü yasanın Avrupa Birliği’ne katılma çabalarıyla örtüşmediğini söyleyerek, Türkiye’nin zinayı yasaklama planlarını eleştirdiği belirtilmektedir. Yasa konusunda eleştirilerini dile getiren Gucht’un, ileride bir gün bloğa katılabilecek olan Türkiye’nin planladığı yasanın Avrupa’nın değerlerinin dışında olduğunu söylediği ifade edilen haberde, De Gucht televizyon ağı VRT’ye, “Zinanın hapis cezasını üç yıla çıkarmayı yeniden ileri sürmek istiyorlar. Bu durum İslami yasama eğilimi gösteriyor. Bunu çok ciddi bir sorun olarak görüyorum. Türkiye’ye uzun vadede AB’ye üyelik için çağrıda bulunulacağını düşünüyorum ancak bunun Avrupa ölçütleriyle değerlendirilmesi gerekiyor. Bence bu yasa AB’ye üyelik girişimiyle bağdaşmıyor.” dediği aktarılmaktadır³⁸¹.

BBC’de 25 Eylül 2004 tarihinde yayınlanan “*Garip ilişki: Türkiye ve AB*” başlıklı haberde, ölüm cezasının kaldırılması irdelenmiştir. Haberde, Türkiye’nin AB’ye katılımında kritik öneme sahip ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin reformun 25 üyeli Birlikle Müslüman bir ülke arasındaki ilişkilerin altını çizdiğine dikkat çekilmiştir. İdam cezasının kaldırılmamasının, üyelik müzakerelerine başlamaya doğru ilerleyen Türkiye’nin önünde önemli sorunlardan biri olduğu belirtilmiştir.

³⁸⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁸¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Haberde ayrıca, Türkiye ile ilgili bilgi sahibi kişilerin görüşlerine de yer verilerek, adaylık sürecinde ölüm cezası reformunun nasıl derin bir tartışma yaratacağı sorgulanmıştır³⁸².

Financial Times'ta 27 Eylül 2004 tarihinde yayımlanan “*Türkiye'nin AB rotası dolambaçlı*” başlıklı haberde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın Türkiye'nin AB'ye katılım aşamasında bunu referanduma götüreceğini açıkladığı belirtilmiştir. Haberde, Fransa Dışişleri Bakanı Michel Barnier ile iktidardaki Halk Hareketi Birliği Partisi'nin lideri Nicolas Sarkozy'nin Türkiye'nin Birliğe kabulüne karşı olduğuna dikkat çekilerek, Chirac'ın müzakerelerin tamamlanmasından sonra Türkiye'nin AB üyeliği için referandum yapılması gerektiğini söylediği kaydedilmiştir³⁸³.

Reuters'in 29 Eylül 2004 tarihinde “*AB, Türk Ekonomisindeki Değişimin Lokomotif Olarak Görülüyor*” başlığı altında ve Daren Butler imzasıyla yer verdiği bir haberde, Türkiye'nin AB yönünde kaydettiği ilerlemenin, büyük Müslüman ülkenin 2001 yılında yaşanan mali bir krizin neden olduğu derin durgunluktan kurtulmasına katkıda bulunan bir ekonomik reform sürecine ivme kazandırdığı belirtilmekte, ancak Ankara'nın muazzam kamu borcunun üstesinden gelmesinin, hantal tarım sektörünü iyileştirmesi, bürokrasi ve yolsuzluğu yenmesi ve Türkiye'nin batısı ve yoksul doğusu arasındaki gelir düzeyindeki keskin eşitsizliği çözümlenmesi konusunda yıldırıcı zorluklarla karşı karşıya bulunduğu ifade edilmektedir. Brüksel'in özellikle Ankara'nın üyelik için siyasi kriterleri yerine getirmesine odaklanırken, yatırımcıların AB'ye üye olma çabası içinde olan ülkenin geniş büyüme potansiyelini yakından incelediklerine işaret edilen haberde, IMF'nin bu yıl, 19 milyar dolarlık IMF anlaşması altında gerçekleşen güçlü büyümenin üçüncü yılında, ülke ekonomisinin yüzde 10 oranında genişlemesini beklediği, Türkiye'nin 2005 yılında yeni bir IMF anlaşması yapmaya hazırlandığı ve AB üyeliği ihtimalinin olumlu havanın güçlenmesine katkıda bulunacağı vurgulanmaktadır. Merrill Lynch'de stratejist ve gelişmekte olan piyasa ekonomisti

³⁸² *BBC*. (25 September 2004). “Strange affair: Turkey and the EU”. <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3688918.stm>.

³⁸³ *Financial Times*. (27 September 2004). “Turkey's tortuous route to EU membership”. <http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turk>

olan Mehmet Şimşek'in, "AB'ye katılım süreci Türkiye'nin değişiminde lokomotif görevi görebilir." dediği aktarılan haberde, AB'ye katılmadan önce Türkiye'nin "işleyen piyasa ekonomisi" yaftasını elde etmesi ve tek pazarın rekabetçi baskıları ile başa çıkmayı beceriyor addedilmesi gerektiği ve Türkiye'nin son yıllarda bu doğrultuda güçlü bir ilerleme kaydettiğine dikkat çekilmektedir. AB üyeliği ihtimalinin ayrıca, Türkiye'nin ihtiyaç duyulan doğrudan yabancı yatırımı cezbetme çabası sırasında hızını kaybeden özelleştirme sürecinin ilerlemesine de yardımcı olabileceği kaydedilen haberde, uzmanların, Türk ekonomisinin karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan birinin, geniş tarım sektörünün dönüşümü olduğunu söyledikleri belirtilmektedir³⁸⁴.

BBC'nin internet sayfasında 29 Eylül 2004 tarihinde "*Türkiye'nin Uzun Avrupa Üyeliği Macerası*" başlığı altında ve Oana Lungescu imzasıyla yayımlanan bir haberde, Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'de gözden geçirilmiş Ceza Kanunu'nun kabul edilmesini memnuniyetle karşıladığı ve Ceza Kanunu'nun, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerine başlama teşebbüsünde anahtar niteliğindeki unsurlardan biri olduğu belirtilmektedir. Kanunun, Türkiye ve AB arasında sert tartışmaya neden olan zinanın suç sayılmasına yönelik maddeyi içermediği ifade edilen haberde, kararın, AB'nin 6 Ekim tarihinde Türkiye konusunda olumlu bir rapor yayımlamasının yolunu açsa da, Türkiye'nin gelecekte Birliğe katılmaya hazır olup olmadığına ilişkin soruların hala gündemde olduğu kaydedilmektedir. Ceza Kanunu konusundaki kararın, Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyesi Günther Verheugen'in AB'nin Türkiye ile üyelik görüşmelerine başlayıp başlamaması konusunda net bir öneride bulunmasına imkan sağladığı ve Ankara'ya yeşil ışık yakmasının beklendiği belirtilen haberde, ancak birkaç Avrupalı Komisyon üyesinin, böylesine büyük ve fakir bir ülkenin üyeliğinin sonuçlarına ilişkin endişelerini ifade ettiği ve bu kişiler arasında Tarımdan Sorumlu Komisyon Üyesi Franz Fischler ve Tek Pazardan Sorumlu Komisyon Üyesi Fritz Bolkestein'in bulunduğu, bu endişelerin, Avrupa Parlamentosu'nun, Avrupa Komisyonu'nun gelecekteki üyeleri konusunda devam etmekte olan oturumlarında da gündeme geldiği kaydedilmektedir. AB'nin yıllık bütçesinin üçte birini yönetecek

³⁸⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olan Bölgesel Politikalarından Sorumlu Komisyon Üyesi Danuta Hübner'in, merkez sağ milletvekillerinin Türkiye'nin maliyeti konusunda herhangi bir endişesi olup olmadığına ilişkin sorusu karşısında, herhangi bir maliyet hesabının spekülatif olacağını, zira ülkenin 2013'ten önce Birliğe katılmasının beklenmediğini söyleyerek, "Sonuçlar konusunda düşünmeliyiz ancak rakamlara bu kadar odaklanmamalıyız çünkü bu AB üyelerine bağlı olacak." dediği aktarılmaktadır³⁸⁵.

The Independent gazetesinde 7 Ekim 2004 tarihinde "Avrupa'nın Türklerin İlerlemesini Bir Kez Daha Reddetmesi Aptallık Olur" başlığı altında yayımlanan başyazıda, Türkiye'nin, Ortak Pazar'a ilk başvurduğunda, pop müzik listelerinde Beatles'ın, Beyaz Saray'da da John F. Kennedy'nin olduğu, aradan geçen 40 yılda kulübün kapısının 19 ülkeye daha açıldığı, ama Türklere sıkıca kapatıldığı belirtilmekte ve Avrupa Komisyonu'nun tavsiye kararı ile Türklerin AB üyeliğinin, nihayet uzakta olsa da, gerçekçi bir ihtimal haline geldiğine işaret edilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun katılım müzakerelerinin başlaması yolundaki tavsiyesinin, beklendiği gibi uyarı ve koşullarla dolu olduğu, ancak bu raporla yine de, Türkiye'nin modern, katılımcı bir demokrasi olmak yolunda attığı etkileyici adımların, gecikmeli de olsa takdir edildiği belirtilen başyazıda, üyelik için gerekenleri yerine getirme çabasının, Türkiye'de köklü bir iç değişim; bir anlamda sessiz bir devrim yapılmasını sağladığı ve Türkiye'nin ödülünün, gecikmeli olarak, üyelik müzakerelerinin başlatılması için gerekli siyasi kriterlere "yeterince" uyduğunu duymak olduğu vurgulanmaktadır.

Yıllar boyunca resmi görüşün Türkiye'nin kriterleri günün birinde yerine getirmesi halinde, müzakereler için bir tarih verileceği şeklinde olduğu, şimdi ise Türkiye'nin sınavı geçmek üzere olduğunda, bazı itirazların ardındaki İslam fobisinin de açığa çıktığı ve son zamanlarda Avrupa'nın "kültür ve uygarlığının" tehlikede olduğuna dair açıklamalar yapılmasının bundan kaynaklandığı ifade edilen başyazıda, kaygıların bir kısmının samimi olduğu, İslam dünyasında benzeri olmayan laik bir ülke olmasına karşın, Türkiye'nin henüz bir demokrasi meşalesi olmadığına değinilmekte ve şöyle denilmektedir: "Müzakerelerin 15 yıl kadar sürmesi bekleniyor ve bu bile, bütün güçlükleri ortadan kaldırmaya yetmeyebilir.

³⁸⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Önemli olan, Türkiye'nin fiilen üye olacağı tarih değil, bu noktaya ulaşma süreci ve Türkiye'deki değişimin, geleceğe yönelik bir hedefle bağlantılandırılması... Türkiye'nin üyeliğine destek verenler de, AB'nin uçsuz bucaksız, ekonomik açıdan geri, 70 milyonluk bir ülkeyi özümseyebilmesinin güçlüğünü kabul etmelidir. Ancak bu büyük güçlüğün ödülü de çok büyük: Genç bir işgücü, dev bir pazar ve Türkiye'deki aşırı nüfuzuna rağmen, Avrupa için ortak güvenlik ve dış politikası idealini gerçeğe dönüştürebilecek kadar büyük bir ordu kazanılacak. Üstelik 11 Eylül 2001 sonrasında Batı İslam dünyasına kucak açmış olacak ve AB ülkelerinin, kendi Müslüman nüfuslarıyla aralarındaki bölünmeyi aşmak adına bir fırsat doğacak. Nihayet, Türkiye'nin AB'ye girmeye uygun olup olmadığı konusunda net bir hüküm verildi. Yıllarca görmezden gelinen ve ertelenen bu konu artık çözüme kavuşturulmalı. Türkiye katılma arzusunda olduğunu gösterdi, AB'nin manevi görevi de buna, Ankara'ya erken bir müzakere tarihiyle karşılık vermek. Türkiye bir kez daha reddedilmemeli. Yoksa bunun Müslüman dünyasının geneline vereceği mesajın yol açacağı sonuç, bütün dünyaya tahmin edilemeyecek kadar büyük zarar verebilir.”³⁸⁶

Aynı tarihte, *Reuters*'in “*Türkiye, AB'nin Öne Sürdüğü Koşullar Konusunda Endişeli*” başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avrupa Komisyonu'nun AB'yle üyelik müzakerelerine başlanmasına onay vermesiyle sevinen Türkiye'nin, AB liderlerinin çok fazla önkoşul dayatmaları beklenen aralık zirvesine odaklandığı belirtilmektedir. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, Türkiye'ye ziyareti sırasında İngiliz mevkidaşı Jack Straw ile yaptığı ortak basın toplantısında, “AB liderlerinin aralık ayında açık ve net bir karar alacaklarından ümitliyiz.” dediği belirtilen haberde, Türkiye'nin, Komisyonun yeşil ışık yakmasıyla rahatlamışsa da, tavsiye kararının, Ankara'nın demokrasi alanında gerilemesi halinde müzakerelerin askıya alınabileceği ve Türk işçilerinin AB içinde serbest dolaşımına daimi engeller getirilebileceği ihtimalini de kapsamı sebebiyle umutsuzluğa düştüğü öne sürülmektedir. Bu tür koşulların, bu yılbaşında zengin Birliğe katılan eski Komünist ülkelere gösterilenden farklı bir muamele ile karşılaşılabileceğine işaret ettiğini kaydeden hükümetten yapılan bir açıklamada, “Türkiye için farklı kriterler ve yöntemler benimsemenin yapıcı ve nesnel bir

³⁸⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

yaklaşımı yansıttığını kabul edemeyiz.” denildiği ifade edilen haberde, mayıs ayından beri AB’ye üye olan Kıbrıs’ın, adanın 30 yıldan beri süregelen bölünmüşlük sorununa son verilmesinin de Türkiye’nin müzakereler sırasında önüne sürülebilecek bir koşul olabileceğini söyleyerek Ankara’yı üzebilecek yorumlarda bulunduğu ve Kıbrıs Rum Hükümeti Sözcüsü Kipros Hrisostomidis’in, “AB’nin amacı, Türkiye’nin AB yolunda ilerleyebilmek için Kıbrıs sorununun çözüme kavuşturulmasının bir gereklilik olarak dikkate alınmasını sağlamak olabilir.” dediği aktarılmaktadır. Türkiye’nin üyeliğine muhalefetin müzakereler başlar başlamaz yavaş yavaş azalacağına dair kendisine ev sahipliği yapan ülkenin endişelerini gidermeye çalışan ve ülkesi, Türkiye’nin AB içindeki en büyük destekçilerinden biri olan Straw’ın, ”En önemlisi, sürece hız kazandırmak. Bir süre sonra herkesin ’Tartışma neydi? Tabii ki Türkiye burada olmalı’ diyeceklerini düşünüyorum. Türkiye kıtaların kavşağında büyük bir Avrupa ülkesi.” dediği belirtilen haberde, Jack Straw’ın, Lüksemburg’un ocak ayında AB’nin Dönem Başkanlığı’nı devralmasından sonra müzakerelerin “gecikme olmadan” başlayacağına inandığını söylediği kaydedilmektedir³⁸⁷.

BBC’de 1 Ekim 2004 tarihinde yayınlanan haberde ise bu kez Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın Türkiye’nin üyeliği için referandum düzenleneceği açıklaması yer almıştır. “*Chirac, Türkiye’nin üyeliğinin oylanmasını istiyor*” başlıklı haberde, AB’nin yeni üye alması durumunda Chirac’ın hükümetten anayasa değişikliğini göz önünde bulundurmasını isteyeceğini söylediği yer almıştır. Haberde ayrıca, Chirac’ın Türkiye’nin üyeliğini için yapılacak referandumun on yıldan önce olmayacağını söylediğine dikkat çekilerek, Fransız halkının büyük çoğunluğunun daha fazla genişleme, çok yoksul ve Hıristiyan olmayan Türkiye’nin AB üyeliğine karşı olduğu görüşlerine de yer verilmiştir³⁸⁸.

Reuters’in 10 Ekim 2004 tarihinde “*Fransızların Sadece Dörtte Biri Türkiye’nin AB Adaylığını Destekliyor*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Ankara’da tehlike çanlarının çalmasına neden olacak yeni bir kamuoyu araştırmasına göre, dört Fransız’dan sadece birinin Türkiye’nin AB’ye girmesinden

³⁸⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁸⁸ *BBC*. (1 October 2004). “Chirac seeks vote on Turkey bid”.

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3707332.stm>.

yana olduğu belirtilmektedir. Fransız L'Express dergisinde yayımlanacak olan bir kamuoyu yoklamasında, Türkiye'nin Fransız kamuoyunu ikna etmek hususunda zor bir sınavla karşı karşıya olduğunun ve Fransızların muhalefetinin Türkiye'nin adaylık ümitlerini suya düşürebileceğinin altının çizildiği belirtilen haberde, ancak araştırmada aynı zamanda, hükümetin, Türkiye'nin Birliğe katılımı nedeniyle duyulan korkunun referandumu gölgeleyebileceği ve insanları “hayır” oyu kullanmaya itebileceği endişesine rağmen Fransız halkının muhtemelen gelecek yılki referandumda AB anayasasını destekleyeceğinin belirtildiği kaydedilmektedir. BVA Enstitüsü'nün 4–6 Ekim tarihleri arasında yaptığı araştırmaya katılan 1,020 kişinin yüzde 26'lık kesiminin, Türkiye'nin gelecek yıllarda AB'ye üyeliğinden yana olduğunu, yüzde 61'lik kesim Türkiye'nin üyeliğine karşı olduğunu söylerken, katılımcıların yüzde 13'ünün herhangi bir görüş bildirmediği ifade edilen haberde, BVA Enstitüsü Direktörü Jerome Sainte-Marie'nin, “Türkiye'nin Birliğe katılması fikri gerçek bir infiale neden oldu. Bu konu hakkındaki muhalefet Fransa'daki tüm siyasi bölünmelerin ve toplumsal farklılıkların ötesine geçmiş durumda” dediği aktarılmaktadır³⁸⁹.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 8 Ekim 2004 tarihinde “Türkiye Korkusu” başlığı altında ve Brian Groom imzasıyla yer alan bir haberde, Türkiye'nin AB'ye üyeliğine ilişkin endişelerin sadece insan hakları ve dinden kaynaklanmadığı, geçmişi ekonomik istikrarsızlıklarla dolu, büyük ve yoksul bir ülke olmasının da korkutucu geldiği belirtilmekte ve Türkiye'nin, enflasyonsuz bir büyüme seyrini yakalamasını sağlayacak politikaları destekleyerek durumu değiştirebileceği öne sürülmektedir. Türkiye'nin hala çok ağır yapısal problemlerinin olduğu, ancak aynı zamanda canlı bir, küçük ve orta ölçekli işletme sektörüne de sahip olduğu ifade edilen haberde, kişi başına düşen GSYİH'nin, Avrupa ortalamasının yüzde 28,5'i olduğu ve Türkiye'nin, 2015 yılına dek olması beklenen üyelik öncesinde bu açığı kapatabilmesi durumunda, sözü edilen korkuların çok daha azalacağı kaydedilmektedir³⁹⁰.

³⁸⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Reuters'in 19 Ekim 2004 tarihinde “*AB’li Hıristiyanlar Türkiye’deki Dini Özgürlükler Üzerinde Duruyorlar*” başlığı altında ve Tom Heneghan imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avrupa’daki Hıristiyan kiliseleri ve gruplarının, Brüksel’den, Türkiye’ye, AB üyeliğine hak kazanmak üzere gerçekleştirdiği reformların bir parçası olarak, dini özgürlükler konusundaki yarım yamalak sicilini düzeltmesi için baskı yapmasını istedikleri belirtilmektedir. Bildirinin, vaaz ve mülakatlarda Katolik, Protestan ve Ortodoks liderlerin, Müslümanların hakim olduğu ülkede Hıristiyan yandaşlarına karşı ayrımcılığın özellikle kendileri için bir endişe kaynağı olduğunu söyledikleri ifade edilen haberde, Türkiye’nin laik yasaları dini özgürlüğü garanti altına alsa da gayrimüslim toplumların, yasal statüden yoksun ve mülkiyet edinme hakkı, din adamı eğitimi ve yabancı kiliselerden yardım alma gibi konularda sınırlamalarla karşı karşıya oldukları öne sürülmektedir. AB’nin yeni üyeleri için “Kopenhag Kriterleri”nin din özgürlüğünü de içerdiğine dikkat çeken Almanya Roma Katolik piskoposlarının, “AB’de karar alanların kendi Kopenhag Kriterleri’ni ciddiye alacaklarını varsayıyoruz.” dedikleri belirtilen haberde, Avrupa Parlamentosu’nun Hollandalı Hıristiyan Demokrat milletvekili Camiel Eurlings’in, “Türkiye’de Hıristiyanların kilise yapmasının Müslümanların Hollanda’da cami yapmaları kadar kolay olup olmadığı sorusuna cevap istiyorum.” şeklindeki ifadesine yer verilmektedir³⁹¹.

The Guardian gazetesinin 4 Kasım 2004 tarihinde “*Türkiye’nin İslamcılarını AB Üyelik Girişimini Önceliklerinin Başında Görüyor*” başlıklı ve Owen Bowcott imzalı internetten sağlanan bir makalesinde, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Başkan Yardımcısı ve Türkiye’nin eski BM büyükelçilerinden Yaşar Yakış’ın görüşlerine yer verilmektedir. Yakış’ın, yaptığı açıklamada, partinin Batı’ya yönelişini vurgulayarak, “Hükümette önceliğimiz, Kopenhag kriterleriyle ilgili belgenin ana hatlarını tamamlamak olacaktır. AB’ye, Türkiye’nin kabul edilmeyeceğini söyletecek hiçbir bahane bırakmak istemiyoruz” dediği aktarılan makalede, sözlerinin, Ankara’daki gergin kurulu düzende güven tesis etme eğilimi taşıdığı kaydedilmektedir³⁹².

³⁹¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁹² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Reuters'in aynı tarihte, “*AB Yetkilileri Türkiye’de Köktendincilik Tehlikesi Görmüyorlar*” başlıklı ve Marie-Louise Moller imzalı haberinde, AB’nin genişlemeden sorumlu Yüksek Komiseri, Türkiye’deki genel seçimlerin sonucunu, Müslüman bir ülkede Müslüman demokrat bir partinin, Avrupa’daki Hıristiyan Demokratların üstlendiği rolü üstlenip üstlenemeyeceği konusunda bir sınav olarak gördüğü bildirilmektedir. AB’nin genişlemeden sorumlu Yüksek Komiseri Gunther Verheugen’in, İslamcı kökenlere sahip olan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AK Parti), Türkiye’yi kökten dinci bir yöne sürükleyeceğine dair bir tehlike görmediğini belirttiği aktarılan haberde, ayrıca, “Bizim de AB’de dinci partilerimiz var.

Dine dayanan değerleri olan bir partinin demokratik olamayacağını söyleyemem. Neden demokratik olmasın ki?” dediği ve din meselesinin Türkiye’nin AB üyeliğine gölge düşürmesine izin verilmemesinin “çok önemli” olduğunu sözlerine eklediğine işaret edilmektedir. Verheugen’in, Hıristiyan Demokratlar’ın İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’da olduğu gibi, geleneksel aile değerlerini, sosyal refah politikalarını ve pazar ekonomisini birleştirerek İkinci Dünya Savaşı sonrası politikaya büyük ölçüde egemen olduğu Almanya’dan bir Sosyal Demokrat olduğu kaydedilen haberde şu ifadeler de yer verilmektedir: “AB şimdiye kadar Türkiye’ye, insan hakları, azınlık hakları ve demokrasi sicilinden duyulan endişelerden dolayı katılım müzakerelerine başlayabilmesi için bir tarih vermedi. Ankara, AB liderlerinin önümüzdeki ay Kopenhag’da, Kıbrıs’ın da aralarında bulunduğu 10 aday ülkeyle görüşmelerini tamamlamak için bir araya geldikleri zaman, Türkiye’nin katılım müzakerelerine başlayabilmesi için bir tarih verilmesi konusunda baskı yapıyor. Verheugen, pazar günü yapılan erken genel seçim sonuçlarındaki tek sürprizin, hükümette bulunan partilerin parlamentoya girmek için gereken yüzde 10 barajını aşamamaları olduğunu söyledi. Verheugen, seçim kampanyalarına, Avrupa meselelerinden çok ekonomi, işsizlik, vergiler ve enflasyon gibi sorunların egemen olduğunu ve bu seçimlerin AB üyeliği için bir referandum olmadığını belirtti. Verheugen, ‘Ben, yeni Türk hükümetinin ülkeyi şu anki laik görüşünden saptıracağını ve şu anki laik sistemini kökten dinci bir yöne sürükleyeceğini söyleyemem. Ben, böyle bir şey olacağını sanmıyorum’ dedi”³⁹³.

³⁹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Reuters'in 6 Kasım 2004 tarihinde “*Chirac, Türkiye'nin AB Standartlarını Yerine Getiremeyebileceğini Söyledi*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın yaptığı uyarıda, Türkiye'nin AB üyeliği için gerekli standartlara asla ulaşamayabileceğini ve Birliğin Türkiye'yi Avrupa'ya bağlamak üzere alternatif bir yol bulmak zorunda kalabileceğini belirttiği ifade edilmektedir. Chirac'ın, kendisinin Ankara ile katılım müzakerelerine Avrupa Komisyonu'nun tavsiye ettiği üzere başlanması gerektiği yönündeki görüşünü yeniden onaylarken, Türkiye'nin nihai olarak 25 üyeli AB'ye katılmasını arzuladığı belirtilen haberde, ancak kendisine yönelik desteğin çöküşe geçmesine neden olan Fransa'daki Türkiye'nin üyeliğine yönelik muhalefete boyun eğdiği izlenimi yaratan bir şekilde AB Zirvesi ardından düzenlenen basın toplantısında Chirac'ın, müzakere sürecinin sonucunun kesin olmadığını belirterek, ”Tabiatıyla kimse, Türkiye'nin katılması gereken yolun Avrupa'nın tüm değerlerine uyum sağlamasına imkan tanımadığı gerçeğini birkaç sene zarfında idrak etmemiz olasılığını göz ardı edemez. Böyle bir durumda Avrupa ve Türkiye arasında bir uçurum oluşmaması için, entegrasyon olmaksızın arada güçlü bir bağ kurulmasının yollarını bulmak gerekecektir.” dediği aktarılmaktadır.

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, Chirac'ın sözlerini fazla ciddiye almadan, yapılan açıklamaları Fransa'daki iç politik tablonun bir yansıması olarak niteleyerek, Reuter'e yaptığı açıklamada, ”Cumhurbaşkanı Chirac oldukça erdemli biri, konuyu bilge bir şekilde ele almış büyük bir devlet adamı. Yaptığı açıklamalar yanlış yorumlanmamalı.” şeklindeki ifadesine yer verilen haberde, Gül'ün, Fransa'da Türkiye'nin üyeliği ile ilgili tartışmaları yakından takip ettiğini, konuyu bir iç mesele olarak gördüğünü, ancak bu konunun AB Anayasası'nın onaylanması ile ilgili referanduma yönelik tartışmalardan farklı bir şekilde ele alınmasını umut ettiğini söylediği kaydedilmektedir. Chirac'ın, konunun Türkiye katılım müzakerelerine başladıktan birkaç yıl sonra sakin bir şekilde ele alınması gerektiğini ve iç politika malzemesi olmaması gerektiğini söylediği belirtilen haberde, diplomatların, Chirac'ın yorumlarının, Türkiye ile gelecek yıl katılım

müzakerelerine başlanması yönünde 17 Aralık'ta alınması beklenen karar üzerine kafalarda soru işaretine yol açmadığını belirttikleri kaydedilmektedir³⁹⁴.

Independent'ta 13 Aralık 2004 tarihinde yayımlanan haberde, Başbakan Erdoğan'ın İstanbul Modern Sanat Müzesi'nin açılışındaki sözleri yer almıştır. “*Recep Tayyip Erdoğan: AB'ye katılmak medeniyetlere uyum getirecek. İşte yüzyılın projesi*” başlıklı haberde, Avrupa liderlerinin Türkiye'yle üyelik müzakerelerinin başlatılması konusunda perşembe günü karar vereceği belirtilmişti. Haberde, Erdoğan'ın AB müzakereleri başlatma konusunda olumsuz karar alması durumunda İslam dünyasına olumsuz sinyal verileceği şeklinde elinde güçlü kartı olduğuna dikkat çekilmiş, Başbakanın AB'nin medeniyetler ittifakı açısından bir Hıristiyan kulübü olamayacağı sözlerine yer verilerek, “Huntington medeniyetler çatışması olabileceğini ifade ediyor. Türkiye medeniyetler uyumuna katkı yapabilir. İslam dünyası ile dünyanın geri kalanı arasında köprü olabilir” dediği aktarılmıştır³⁹⁵.

The Daily Telegraph gazetesinde, 18 Aralık 2004 tarihinde “*AB'den Türkiye'ye 'Dünya Barışı ve Hoşgörü İçin Zafer Çağrısı*” başlığı, Ambrose Evans-Prichard ve Andrew Sparrow imzalarıyla yayımlanan haberde, Başbakan Tony Blair'in önemli katkılarıyla AB'nin Türkiye'ye katılım görüşmelerini başlatma önerisi getirdiği, ancak son derece ağır şartların da getirildiği vurgulanmaktadır. Haberde, Türkiye konusunda varılan ve Müslüman bir ülkeye 10 yıl içinde tam üyelik şansı tanıyan uzlaşmanın, Brüksel'de iki gün süren yoğun görüşmelerden sonra sağlandığı ve böylece AB'nin sınırlarının Orta Doğu'ya kadar uzanacağı kaydedilmektedir. AB'nin kapısını 40 yıldır çalan Türkiye ile 3 Ekim 2005'te üyelik müzakerelerine başlama kararı alındığı bildirilen haberde, bölünmüş durumdaki Kıbrıs nedeniyle Brüksel'deki görüşmelerin kopma noktasına geldiği belirtilmektedir³⁹⁶.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 20 Aralık 2004 tarihinde “*Türkiye Çok Farklı Bir Avrupa'ya Katılabilir*” başlığı altında ve Wolfgang

³⁹⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁹⁵ *Independent*. (13 December 2004). “Recep Tayyip Erdogan: ‘Taking part in the EU will bring harmony of civilisations - it is the project of the century’”. <http://news.Independent.co.uk/people/profiles/article24489.ece>.

³⁹⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Munchau imzasıyla yer alan bir makalede şöyle denilmektedir: “Avrupa Konseyi’nin üyelik görüşmelerine başlama yönünde aldığı tarihi kararın ardından Türkiye şimdi, AB’nin tam üyesi olacağına neredeyse emin. Anlaşma metninde yer alan koşullu hükümleri unutun. Önemli olan, AB liderlerinin sağlam bir prosedür oluşturmuş olmaları ve bu prosedürleri nasıl başarılı bir şekilde neticelendireceklerini bilmeleridir. Bu karar, AB’nin geleceği hakkında yaşanan tartışmalarda çıtayı yükselttiği için önemli bir karardır. Esas konu, Türkiye’nin Birliğin çeşitli üyelik koşullarını yerine getirip getiremeyeceği konusu değil. Bu konuda, AB yetkililerinin pek fazla şüphesi yok. Esas önemli sorun, Türkiye’nin sonunda ne çeşit bir Avrupa’ya katılacağıdır: Tutarlı bir Avrupa’ya mı, yoksa her üye devletin, bir menüden Avrupa’nın bütünleşmesinin hangi bölümlerinde yer almak isteyeceğini seçtiği parçalanmış bir Avrupa’ya mı? Bu sorunun cevabı en çok, mevcut 25 AB üyesinin anayasa anlaşmasını onaylayıp onaylamayacağına bağlı olacak. Onaylanması halinde, AB’nin bütünleşmeyi ve aynı anda genişlemeyi sağlamasında bir sorunu olmayacak. Tarih, AB’nin etkinleşmesi ve genişlemesinin karşılıklı olarak kuvvetleneceğini ispatlamıştır.”³⁹⁷

Aynı tarihte, *Reuters*’in “*Türkiye Konusundaki Anlaşma, Blair’in İngiltere’de AB’ye Şüphyle Bakanlarla Mücadelesine Yardımcı Olabilir*” başlığı altında ve Madeline Chambers imzasıyla yer verdiği bir haberde, İngiltere’nin Türkiye-AB müzakerelerinin başlatılmasında alacağı rolün, Başbakan Tony Blair’e, -Birlik anayasasıyla ilgili yapılacak olan referandumun aylar öncesinde- İngiltere’nin Avrupa’ya şüphyle bakan kamuoyunu etkileyebilmesi için bir şans sunabileceği öne sürülmektedir. AB Dönem Başkanlığı’nı 2005 yılının ikinci yarısında üstlenmesiyle birlikte İngiltere’nin, gelecek ekim ayında AB görüşmelerine başlayacak olan 70 milyonluk Müslüman ülkeyle katılım görüşmelerini yöneteceği belirtilen haberde, Türkiye konusunun İngiliz seçmenler için belirleyici bir unsur olmadığını belirten uzmanların, Türklerin davasını savunan Blair’in, geleneksel olarak Brüksel’e ihtiyatla bakan kendi kamuoyuna AB ile ilgili bir mesaj verebileceğini söyledikleri ifade edilmektedir. Essex Üniversitesi profesörlerinden Emil Kirchner’in, “Altı aylık AB Dönem Başkanlığı, eğer iyi idare

³⁹⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

edilirse, anayasa referandumunu ve Türkiye için olumlu olabilir. Bu altın bir fırsat, eminim onlar da bunun farkında.” dediği aktarılan haberde, kamuoyu araştırmalarının, İngilizlerin Türkiye’nin AB’ye üyeliğine karşı çıkmaktan ziyade desteklediğini gösterdiği vurgulanmaktadır³⁹⁸.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 4 Ocak 2005 “Avrupa’yi Sınırlar Değil Değerler Belirler” başlığı altında ve Avrupa Komisyonu’nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn imzasıyla yer alan bir makalede, AB’nin, 2004 yılının sonlarına doğru daha fazla genişleme yönünde büyük adımlar attığı, Bulgaristan ve Romanya ile katılım müzakerelerini sonlandırdığı ve böylece bu ülkelerin 2007 yılında hazır olmaları halinde Birliğe girebilecekleri belirtilmekte ve bu yıl sonlarında Birliğin, Hırvatistan ve Türkiye ile müzakerelere başlayacağı ifade edilmektedir. Avrupa’nın değerleri ve genişlemenin Birliğe katkısının ele alındığı makalede, üyeliği muhtemel bir ülkenin, Avrupa değerlerine saygı göstermesi ve en önemlisi de bunlara göre yaşayabilmesi, bu özellikle hayatın tüm alanlarında hukukun üstünlüğü ile ilgili olduğu ve Türkiye’nin AB üyeliği yolundaki en önemli sınav olduğu kaydedilmektedir. Makalede, “Avrupa’nın sınırları daha çok zihinsel olarak çizilse de, konu Avrupa değerlerini yaymak olduğunda, fiziki coğrafya önem kazanıyor. Hedefim, AB’nin 2009 yılında 27 üyeye ulaşması, Balkanların batısındaki yarım düzine ülkenin AB üyeliği yolunda ilerlemesi ve Türkiye’nin de etkili reformlarla AB üyeliği yolunda olmasıdır. Eğer bu ülkeler, AB ilkelerini bütünüyle benimserlerse, Avrupa’nın barış ve refahı daha güvende olacaktır.” denilmektedir³⁹⁹.

Aynı tarihte, *Financial Times* gazetesinde “Chirac Vergi Kesintisine ‘Mola’ Verileceğini Doğruladı” başlığı altında ve John Thornhill imzasıyla yayımlanan haberde, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın 2005 yılı gündemindeki vergi indirimine, bütçe pozisyonunun yarattığı baskı nedeniyle bir “mola” verileceğini açıkladığı aktarılmaktadır. Bakanlar Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada Chirac’ın ayrıca, hükümeti, AB Anayasası üzerine yazdan önce yapılacak ulusal bir referanduma hazırlanmaya çağırdığı kaydedilen haberde,

³⁹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

³⁹⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

referandumun 5 ya da 12 Haziran tarihlerinde yapılacağı yolunda söylentiler olduğu vurgulanmakta ve Chirac'ın, Sosyalist Parti'nin geçen ay yapılan oylamada AB Anayasası'ndan yana tavır koymasından memnun görüldüğü; ancak anayasa üzerindeki tartışmayı, AB'nin Türkiye ile katılım görüşmelerini 2005'in ikinci yarısında başlatacak olmasının Fransa'da yarattığı sıkıntıdan ayırma konusunda endişeli olduğu kaydedilmektedir. Türkiye'nin katılımının vefalı destekçisi Chirac'ın, Fransız kamuoyu ile çatıştığına dikkat çekilen haberde, AB Anayasası'na şekil veren Avrupa Konvansiyonu Başkanı ve Fransa eski Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing'in, Chirac'ın Türkiye konusundaki hoş karşılanmayan tutumunun referandumu tehlikeye sokabileceği uyarısında bulunduğu ve “Fransızlar, anayasaya ‘evet’ demenin, Türkiye'nin katılımına ‘evet’ demek olduğuna inanırlarsa, o zaman Avrupa referandumunu tehlikeye sokarsınız” şeklindeki sözleri aktarılmaktadır. Haberde, hükümetin, Türkiye'nin AB'ye katılımı konusunda ayrı bir referanduma gidileceği sözünü verdiği belirtilmektedir⁴⁰⁰.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 8 Şubat 2005 tarihinde “Türkiye’den Söz Etmek Rahatsızlık Veriyor” başlığı altında yer alan makalede, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın daha bir ay önce, AB ile üyelik müzakerelerine başlanması konusunda anlaşmaya vararak Brüksel’de bir tarih yazdığına işaret edilmekte, ancak Erdoğan’ın bu zaferinin gölgelenebileceği ve Türkiye’nin üyelik girişimlerinin AB’de gerilim yaratan büyük ülke küçük ülke engeline çarpabileceğine dikkat çekilmektedir. Türkiye ile anlaşmanın, ancak Tony Blair, Jacques Chirac ve Gerhard Schröder gibi büyük ülkelerin patronlarının küçük Kıbrıs adası konusunda baskıda bulduklarında sağlanabildiği belirtilen makalede, diğer küçük devletlerin bunu, AB’nin büyük devletlerinin nüfuzlarını giderek artırdıklarının bir işareti olarak algıladıkları vurgulanmaktadır. Makalede, daha fazla ilerleme kaydedilmeden Erdoğan’ın, planlandığı gibi ekim ayında üyelik müzakerelerine başlamasının zor görüldüğü, ancak müzakerelerin başlamasından sonra, Türkiye’nin AB’nin en büyük üyesi haline geleceğinin küçük devletlerin dikkatlerinden kaçmayacağı öne sürülmektedir⁴⁰¹.

⁴⁰⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁰¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Financial Times gazetesinde 27 Şubat 2005 “Avrupa’nın Türkiye’yi Dışarıda, Soğukta Bırakması Delilik Olur” başlığı altında ve Philip Stephens imzasıyla yayımlanan makalede, Kıbrıs’ta çözüm arayışları ele alınmaktadır. Kıbrıs’ta çözümün, Yunanistan ile Türkiye arasında daha iyi bir ilişki kurulmasından tutun da, ada vatandaşları için daha parlak bir geleceğe dek pek çok sonucu olacağı belirtilen makalede, varılacak bir anlaşmanın, Avrupa’nın 1989 yılında Sovyetler Birliği’nin çökmesinden bu yana karşı karşıya kaldığı en önemli stratejik mücadeleye nokta koyacağı ifade edilmektedir. Makalede şöyle denilmektedir: AB liderleri beş yıl önce, Türkiye’ye görüşmelerde bulunma önerisi getirdi. Avrupa, özgürlük ve demokrasi alanlarında gerekli standartları yerine getiren ve Kıbrıs’ta çözümsüzlüğü aşmaya yardımcı olan bir Türkiye’yi kendi bünyesine kabul edecekti. Karar zamanı 20 Aralık yaklaşırken Ankara hükümeti, verdiği sözleri tutmuş bekliyor. AB de taahhütlerini yerine getirmek durumunda. Türkiye’nin Avrupa kulübüne katılma konusundaki ciddiyeti ile ilgili herhangi bir şüphe kaldıysa, bu şüpheler, Lefkoşa’da süren görüşmelerle ortadan kalkmıştır. Kıbrıslı Türkler, Ankara’nın baskısı altında inatçı Rauf Denktaş’ı daha önce çözüme yönelik çabaları engellemekte kullandığı vetodan mahrum eden bir çerçeve plan üzerinde anlaştılar... Girişimin başarısızlığa uğrama ihtimali halen mevcut, bunun nedeni sadece Kıbrıslı Rumların uzun süredir kendi şüphelerini Denktaş’ın uzlaşmaz tavrının arkasında gizlemeleri olmayabilir. Bu sefer Rum kesimi anlaşmanın önünde bir engel olarak ortaya çıkabilir. Ancak böyle bir sonuç çıkması halinde, AB’nin Türkiye’yi cezalandırması pek de kolay değil... Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan alelacele bir AB üyeliği istemiyor, sadece katılım müzakerelerine -belki de on yıl alabilecek olan- başlamak için bir tarih istiyor.

Bu çabaların batıda takdir toplaması memnuniyet verici. Yine de Avrupa’da Erdoğan’ın reformlarının başarıya ulaşmasından endişe duyanlar var. Türkiye’nin başvurusu, Birliğin kimliği ve amacının yeniden önemli ölçüde sorgulanmasını gerektiriyor. Mevcut durum elverişli değil zira her olasılığı bir risk olarak gören Avrupalı liderler bu yaz, Birliğin 25 üyeden oluşacak şekilde genişlemesini beklerken, AB’nin coğrafi genişlemesi liderlik arzularına su katıyor. Türkiye’nin katılım arzusu, AB’nin sınırlarının ötesinde demokrasiyi geliştirme ve istikrarı sağlama başarısını en güzel şekilde kanıtlamasını sağlayacaktır. Ancak bu

katılım isteği bir tehdit olarak algılanıyor... Stratejik hesaplar ve fırsatçılık, Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'i, Türkiye'nin AB ile nihai müzakerelere başlaması konusunda daha sıkı bir destek vermesi yönünde ikna etti. Schröder, Berlin'in Avrupa Komisyonu'nun tavsiyesine ağırlığını koyacağını söyledi... Avrupalı diplomatlar, Türkiye'nin üyeliğine karşı muhalefetin artmaya başladığını tespit ettiler. Ankara'nın katılımıyla ilgili fikrini değiştirenler arasında Almanya Dışışleri Bakanı Joschka Fischer de bulunuyor. Bir zamanlar Türkiye'nin AB'ye katılımına yoğun bir şekilde karşı çıkan Fischer şimdi, Türkiye'nin stratejik durumunun göz ardı edilemeyeceğini söylüyor. Haklı. AB'ye katılacak demokratik bir Türkiye pahalıya mal olacak. Türkiye aynı zamanda hem bir İslam ve laik devlet yapısına sahip hem de dünyanın en sorunlu bölgelerinden birinin -Kafkaslar, Orta Asya ve Orta Doğu- kavşağında bulunuyor. Türkiye, Avrupa için tehlikeli istikrarsızlığa karşı tampon bölge yaratırken, İslam ülkeleri için de demokratik bir model oluşturuyor. Erdoğan'ın reformist hükümetini küçük görmek, Türkiye'yi, Avrupa'nın Orta Doğu'da yayılmasını istediği özgürlük ve demokrasi yolundan geri dönmesine yol açacaktır. Bu durum, Avrupa'nın misyonunu, İslamcı kalabalığı geride bırakmak amacıyla inşa ettiği Hıristiyan kalesi ile özdeş hale getirecektir. Türkiye'ye modern Avrupa yolunda üyelik haritası vermenin riskli olduğu doğrudur. Ancak asma köprü'nün kaldırılmasının riski çok daha büyük olacaktır⁴⁰².

Reuters'in 28 Şubat 2005 tarihinde “*AB Türkiye'den Reform Hızını Sürdürmesini İstiyor*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, AB'nin Dönem Başkanlığı'nı yürüten Lüksemburg'un, Türkiye'den nihai AB üyeliğine giden yolda reform ivmesini kaybetmemesini istediği belirtilmektedir. Türk basını ve AB'li diplomatların, ekim ayında başlayacak olan AB'ye üyelik müzakerelerine hazırlık için son zamanlarda hükümetin yavaş davrandığı yönünde suçlamalarda bulunduğu ve bu suçlamalarda Ankara'nın geçtiğimiz aralık ayındaki AB zirvesinde bir müzakere tarihi almaktan başka pek bir ilerleme kaydetmediğinin savunulduğu belirtilen haberde, Lüksemburg Dışışleri Bakanı Yardımcısı Nicolas Schmit'in, Ankara'daki temasları sonrasında yaptığı basın toplantısında, Türkiye'nin daha fazlasını yapabileceğini ima ederek, “Sadece arkamıza yaslanıp bir şeylerin olmasını

⁴⁰² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bekleyemeyiz. Çalışmak durumundayız. AB'nin Lüksemburg Dönem Başkanlığı, bizi 17 Aralık tarihinde alınan mutlak karara ulaştıracak bu güçlü hareketin devamlılığı için son derece kararlıdır. Bu canlılığı kaybetmemek içinse daha fazla çaba gösteriyoruz” dediği, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün ise, Ankara'nın AB'ye katılma konusunda gevşek davrandığı iddialarını reddederek, ”Türkiye, AB'ye giriş sürecine önem veriyor... Hazırlık sürecindeyiz ve siyasi reformlar devam ediyor” şeklindeki ifadesine yer verilmektedir⁴⁰³.

Economist dergisinde 26 Mart 2005 tarihinde “Tökezleyerek Brüksel'e...” başlığı altında yayımlanan bir yorumda, “AB liderleri 17 Aralık'ta üyelik müzakerelerini başlatma kararı aldıklarında, Türkiye'nin geleceğinin yıllardır olduğundan çok daha parlak görüldüğü, buna rağmen üç ay içinde ılımlı İslamcı, reformcu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın hevesinin kaçtığı izlenimini ve bazı çevrelerde batı aleyhtarlığının rahatsız edici belirtilerinin olduğu” şeklinde bir değerlendirmeye yer verilmektedir AB diplomatları tartışmalardan kaçınmaya (bunda her zaman başarılı olamıyorlar) çalışsalar da, artık katılım müzakerelerinin söz verildiği gibi 3 Ekim'de başlayabilmesi için Türkiye'nin harekete geçmesi gerektiğini söyledikleri belirtilen yorumda, Türkiye'nin, Ankara'nın tanımadığı Kıbrıs Rum hükümeti de dahil AB'ye geçen mayıs ayında katılan 10 ülkenin hepsiyle ilişkilerini resmileştirmesi gerektiği, Erdoğan'ın, bunu yapmaya söz verdiği, ancak bu değişikliğin bütün ilgili taraflarca (Avrupa ve Türk parlamentoları) onaylanması için zamanın daraldığı ifade edilmektedir. Böyle eleştiriler ne kadar yumuşak bir üslupla yapılırsa yapılsın Türkiye'nin, Batı'nın ikazlarına doğru tepki vermediği ifade edilen yorumda, AB'nin Ankara'daki yetkilisi Hansjörg Kretschmer'in kısa süre önce Türkiye'nin reformlarında “kayma” olduğundan söz ettiğinde, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'den, “Kendini ne sanıyor?” şeklinde öfkeli bir cevap geldiğine işaret edilmektedir⁴⁰⁴.

Reuters'in 22 Nisan 2005 tarihinde “Analizciler: Fransızların AB Anayasası'na 'Hayır' Demeleri Kuvvetle Muhtemel” başlığı altında ve Toni Vorobyova imzasıyla yer verdiği bir haberde, Reuter tarafından 20 siyasi analizcinin

⁴⁰³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁰⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

katılımıyla gerçekleştirilen kamuoyu yoklamasına göre, Fransızların AB Anayasası'nı reddetmelerinin kuvvetle muhtemel olduğu belirtilmektedir. Kamuoyu yoklamalarının, Fransa'nın Anayasa Anlaşması'nı reddeden ilk ülke olabileceğini gösterdiği belirtilen haberde, “akıllardaki en büyük sorunun ise Fransa'nın anlaşmayı reddetmesi halinde ne olacağı sorusunun” olduğu, Brüksel içinden kaynakların bir “B Planı”nın olmadığını, kamuoyu yoklamasına katılan analizcilerin pek çoğunun ise Fransızların “Hayır” oyunun Anayasa'dan büyük olasılıkla vazgeçilmesine yol açacağını söyledikleri kaydedilmektedir. 20 analizciden 14'ünün, Fransa'nın Anayasa'yı reddetmesinin Türkiye'nin AB'ye katılımını zorlaştıracağını söylediği kaydedilen haberde, Oxford Üniversitesi'nden Daniel Keleman'ın, “Pek çok AB lideri, Türkiye'yi dışarıda bırakmak için bahane arıyor. Bu sebeple Anayasa'nın başarısızlıkla sonuçlanmasını tasarlıyor olabilirler.” dediği, ancak diğer uzmanların, Türkiye'nin üyeliğinin gelecekte, Fransa'daki referandumdan etkilenmeyecek kadar uzak bir tarihte söz konusu olacağını ileri sürdükleri, döviz uzmanlarının, “Hayır” oyunun Türk Lirası'nı zayıflatacağını, öte yandan “Evet” oyunun da güçlendireceğini söyledikleri ifade edilmektedir. Haberde, Fransa'da Türkiye'nin üyeliği ciddi anlamda siyasi bir sorun teşkil etmekle birlikte, Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın konuyla ilgili olarak daha sonra ayrı bir referandum yapılacağına dair taahhütte bulunmuş olmasına rağmen, bazılarının Türkiye'nin üyeliğine onay vermediklerini ilan etmek için AB Anayasası oylamasını koz olarak kullanabileceği öne sürülmektedir⁴⁰⁵.

Aynı tarihte, The Economist dergisinin “Charlemagne” sayfasında “*Büyük Çözülme... Fransa'dan Gelecek Bir 'Hayır' AB İçin Tatsız Bir Dönem Başlatacak*” başlığı altında yayımlanan bir yorumda, Fransa'da 29 Mayıs'ta AB Anayasası konusunda yapılacak referandum çerçevesinde Birliğin geleceği ele alınarak, yapılan kamuoyu yoklamalarının “hayır” cephesinin önde olduğunu gösterdiği vurgulanmaktadır. Yazıda, Fransa'da yapılacak referandumdan çıkacak “hayır” yanıtının, daha sonra Hollanda'da yapılacak referandumun sonucunu da etkileyeceği kaydedilerek; Birlik içindeki ülkelerde, geçmişte de bazı anlaşmaların reddedildiği, ancak Fransa'dan gelecek bir reddin çok daha önemli sonuçlar doğuracağı

⁴⁰⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

değerlendirmesi yapılmaktadır. Fransa Ulusal Meclisi'nin 1954'te "Avrupa Savunma Topluluğu" önerisini reddetmesinden sonra bu konunun tekrar gündeme gelmesinin yaklaşık 40 yıl aldığı belirtilen yorumda, AB'nin genişlemesine karşı da benzer bir durum yaşanabileceği, Türkiye'nin ekimde başlaması planlanan üyelik müzakerelerinin askıya alınabileceği, hatta Bulgaristan ve Romanya'nın bile kurban olabilecekleri değerlendirilmesine yer verilmektedir⁴⁰⁶.

Financial Times gazetesinde 5 Mayıs 2005 tarihinde "İngiltere'nin Avrupa'ya Karşı Yükümlülükleri Var" başlığı altında ve Quentin Peel imzasıyla yayımlanan bir yorumda, Fransa'daki AB Anayasası referandumunun olası sonuçları üzerinde durulmaktadır. İngiltere'deki genel seçimlerin, kamuoyu yoklamalarının da gösterdiği gibi Başbakan Tony Blair'in zaferiyle sonuçlanması halinde Avrupa'nın geleceğini pek etkilemeyeceği belirtilen yorumda, bu konuda asıl belirleyici tartışmanın Fransa'da yaşandığına dikkat çekilmektedir. Fransa'da 29 Mayıs'ta düzenlenecek Avrupa Anayasası referandumu öncesinde ibrenin tekrar "evet"e dönmeye başladığı, ancak sonuç ne olursa olsun, seçim kampanyası sırasında Avrupa tartışmasından kaçınmayı başaran Blair için "baş ağrısı" oluşturacağı kaydedilen yorumda, Fransa'da, "Aşırı sağcıların, ulusal egemenliği kaybetme; geleneksel solcuların, Anglo-Saksonların 'Sosyal Avrupa' kavramına tehdit oluşturacağı kaygısı; federalizm yanlılarının, AB entegrasyonunun başarısızlığa uğrayacağı ve Türkiye'nin ileride üye olması da dahil, AB genişlemesinden duydukları korku, toplumun geniş kesimlerinin de Fransa'nın nüfuzunun azalacağı endişesiyle" Anayasa'ya hayır diyebilecekleri; bazılarının da sadece Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'dan bıktıkları için hayır oyu kullanacakları belirtilmekte ve şöyle denilmektedir: "Fransa'dan hayır oyu çıkarsa, bir İngiliz başbakanı ilk kez bu kadar çetin bir dönemde AB Dönem Başkanlığı'nı üstlenmiş olacak. Chirac yenilgiye uğramış ve savunmaya geçmişken, Türkiye ile üyelik müzakerelerini başlatmak mümkün olacak mı? Pek ihtimal dahilinde değil. Liberalleşmeye yönelik ekonomik girişimler söz konusu bile olamayacak. Ortak dış politikalar askıya alınacak."⁴⁰⁷

⁴⁰⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁰⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Aynı tarihte, *Reuters*'in “*Papadopoulos: Türkiye Üyelik Müzakerelerine Başlamadan Adanın Birleşmesi Zor*” başlığı altında ve Brian Williams imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıs Rum kesimi lideri Tasos Papadopoulos'un, Türkiye'nin AB ile üyelik müzakerelerine başlamasından önce Kıbrıslı Rumları ve Türkleri birleştirmeye yönelik bir anlaşmaya varılabileceğinden şüphe duyduğunu belirttiği kaydedilmektedir. Papadopoulos'un, *Reuters*'e verdiği bir mülakatta, Türkiye'nin üyeliğine karşı veto hakkını ancak Türkiye üyeliğinin gereklerini yerine getirmeye kullanacağını ifade ettiği ve Türkiye AB ile üyelik müzakerelerine başlamadan Kıbrıs konusunda bir uzlaşmaya varmanın mümkün olup olmadığı sorulduğunda, “Uzlaşmaya varmak için daima vakit var. Fakat henüz görüşmelere başlamadığımız için, sonucu şimdiden tahmin etmem mümkün değil. Daha önce kötü bir deneyim yaşadık, şimdi de insanlar baskı altındalar. Çoğu teknik çizelgeler ve zaman sınırlamalarıyla köşeye sıkıştırıldıklarını düşünüyor” diye konuştuğu belirtilen haberde, Papadopoulos'un, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olmadığını, üyelik şartlarını yerine getirdiği sürece de Türkiye'ye karşı veto haklarını kullanmak için bir sebepleri olmayacağını, kesinlikle Türkiye'nin üyeliğini engellemek gibi bir amaçları olmadığını belirttiği vurgulanmaktadır⁴⁰⁸.

Yine aynı gün, *Financial Times* gazetesinde “*Türkiye'ye AB Müzakere Tarihi Konusunda Teminat*” başlığı altında ve Vincent Boland-Kerin Hope imzalarıyla yayımlanan bir haberde, Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in, AB'nin, 3 Ekim'de başlayacak katılım müzakerelerini ertelemeyeceği konusunda, böylesi stratejik bir kararın “değişken kamuoyu yoklamaları” ya da Fransızların, AB Anayasası taslağını reddetmesinden etkilenemeyeceğini söyleyerek, Türkiye'ye güvence verdiği belirtilmektedir. Schröder'in bu yorumunun, Fransız seçmenlerin 29 Mayıs'taki referandumda Anayasa'yı reddedebileceğinin ortaya çıkmasından bu yana, Türkiye'nin katılımını destekleyen Avrupalı liderlerden gelen en net destek olduğu vurgulanan haberde, Türklerin çoğunluğunun, Fransa'daki oylamayı, ülkelerinin üyeliği konusunda örtülü bir referandum olarak gördüğü ve bu

⁴⁰⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

tartışmanın, AB üyesi ülkelerde Türk karşıtı düşünceyi körüklediğine inandığına işaret edilmektedir⁴⁰⁹.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 9 Mayıs 2005 tarihinde “Fransa’da Anayasa’ya Hayır Türkiye’ye Hayır Anlamına Gelmemelidir” başlığı altında ve Tony Barber-Brian Groom imzasıyla yer alan bir haberde, İtalya Dışişleri Bakanı Gianfranco Fini’nin, Fransa’da yapılacak olan Avrupa Anayasası referandumdan hayır cevabı çıksa bile AB’nin Türkiye’yi bünyesine katmak için çalışmalarına devam etmesi gerektiğini söylediği belirtilmektedir. Fini’nin, *Financial Times*’a verdiği mülakatta, Fransa’daki referandumunu, ‘evet’ yanlılarının kazanacağından umutlu olduğunu, fakat oylamadan çıkacak ‘hayır’ kararının da Türkiye’nin AB üyeliğini engellememesi gerektiğini söylediği belirtilen haberde, Fini’nin, “Türkiye Birliğe katılmak adına insan hakları da dahil birçok alanda radikal reformlar gerçekleştirdi. NATO üyesi Türkiye, bölgede bir istikrar abidesi ve büyük bir Müslüman ülke. Avrupa gerçekleştirmesini istediği bunca değişiklikten sonra Türkiye’yi reddederse Türkiye köktendinciliğe itilmiş olmaz mı? Sadece Müslüman oldukları için onlara hayır diyemeyiz. Türkiye’nin üyeliğe kabulü, İslam ve demokrasinin uyumunun bir göstergesi olacaktır.” dediği aktarılmaktadır⁴¹⁰.

The Financial Times gazetesinin internet sayfasında 21 Haziran 2005 tarihinde “Zayıf Balkanlar İçin Bir Tehdit Olan Almanya’daki Seçimler, AB Üyeliği Umutları İçin Önemli Olabilir” başlığı altında ve Bertrand Benoit imzasıyla yer alan makalede, son 30 yılda, art arda gelen genişleme dalgalarının bir zamanlar altı üyeden oluşan ve Fransa’nın baskın olduğu Avrupa Birliği’nin büyük bir değişim yaşamasını sağladığı ve ancak şimdi genişlemeye yönelik bir tepki oluştuğu belirtilmekte, bu durumun, Türkiye ve Ukrayna gibi AB’ye katılmayı ümit eden iki büyük devlet için kötü haber olduğu kaydedilmektedir. AB Komisyonu’nun Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn’in, “Şimdiden sınırlarına ulaşmış olan mevcut genişleme planını sağlamlaştırmalıyız.” dediği ve AB’nin Romanya ve Bulgaristan’ı Birliğe kabul etme, Türkiye ve Hırvatistan ile üyelik müzakerelerine başlama ve batı Balkanların sorunlu ülkelerine üyelik umudu verme taahhütlerini

⁴⁰⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴¹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

yerine getirmesi gerektiğini belirttiği kaydedilen makalede, geçen haftaki başarısız Brüksel zirvesi ile birlikte, Fransız ve Hollandalıların Avrupa Anayasası'nı reddetmelerinin, Avrupa'nın gelecekteki şeklinin nasıl olacağını mesajını verdiği işaret edilmekte ve bir Fransız politika uzmanının, "Gittiğim her referandumda, insanlar bana 'Sınırlarını bilmediğimiz bir şey için nasıl oy kullanabiliriz?' diye sordular. AB'nin sınırları ile ilgili bu soruyu geçiştiremeyiz ve bu şartlar altında ne Türkiye ne de Ukrayna AB'ye girebilir" dediği aktarılmaktadır.

Makalede şöyle denilmektedir: "Türkiye'ye gelince; İngiltere, Türkiye ile müzakerelerin planlandığı gibi 3 Ekim'de başlamasını istiyor, fakat Ankara'nın üyeliği, geçen süre zarfında çok daha fazla riskli hale geldi. Kısa bir süre sonra, Almanya ve Fransa'da Türkiye için 'imtiyazlı ortaklık' öneren Angela Merkel ve Nicolas Sarkozy yönetimi ele alabilirler. Üst düzey bir AB yetkilisi, 'Hem Sarkozy, hem de Merkel yönetiminde olursa, imtiyazlı ortaklığın daha fazla gündeme geleceğini söylemek dürüst bir gerçekçilik olur. Müzakereler başladığında, insan hakları konusunda önemli bir sorun yaşanmadıkça Türkiye'nin üyeliğe kabulü hakkında bir karar verebiliriz.' diye ekledi. Müzakereler üyelikle sonuçlansa bile, Türkiye yine de AB'ye yeni üye olan bütün ülkeler gibi Fransa'da referandum oylamasıyla karşılaşabilir. Türkiye'nin kaderi, martta üyelik müzakerelerine başlaması gereken ancak AB'nin, savaş suçlusunu Ante Gotovina'nın yerini saptamak için işbirliği yapmadığını söyleyerek müzakerelere başlamayı reddettiği Hırvatistan'a da bağlı olabilir... Eğer Hırvatistan ile üyelik müzakereleri başlamazsa, Zagreb'e yakın ama Ankara'ya karşı soğuk olan Avusturya ve diğer ülkeler, Türkiye ile müzakerelerin başlamasına engel olmaya çalışabilirler. Türk yetkililer, AB üyeliğinin batı Balkanlar için Türkiye'den daha fazla ölüm kalım meselesi olduğunu kabul ediyorlar..."⁴¹¹

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 19 Temmuz 2005 tarihinde "Brüksel'in Kamuoyu Araştırması Türkiye'nin Üyelik Umutlarına Darbe Vuruyor" başlığı altında ve Daniel Dombey-George Parker imzalarıyla yer alan makalede, yayımlanan yeni bir kamuoyu araştırmasının, AB vatandaşlarının yarısından fazlasının Türkiye'nin girişine karşı olduğu ve sadece üçte birinin ülkenin üyeliğini

⁴¹¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

desteklediğini ortaya koymasının, Ankara'nın AB'ye katılma arayışında karşılaştığı engellerin bir göstergesi olduğu belirtilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun yaklaşık 30 bin kişi üzerinde yapılan araştırmasının, AB ve Türkiye'nin planlandığı üzere 3 Ekim'de üyelik görüşmelerine başlamak için mücadele verdiği sırada yapıldığı belirtilen makalede, araştırmanın aynı zamanda, büyük ölçüde genişlemeye karşı bir darbe olarak görülen Avrupa Anayasası'nın, Fransızlar ve Hollandalılar tarafından reddedilmesinin akabinde yapıldığı ve referandumların öncesi ve sonrasında yapılan kamuoyu araştırmasında katılımcıların sadece yüzde 35'inin Türkiye'nin üyeliğini desteklediği, yüzde 52'sinin ise karşı çıktığı kaydedilmektedir. Avusturya'da verilen destek yüzde 10 iken yüzde 80'inin karşı çıktığı, Fransa'da ise yüzde 21'i destek verirken yüzde 70'inin karşı olduğuna işaret edilen makalede, her iki ülkenin de Türkiye ile yapılacak bir üyelik anlaşmasının referanduma sunulacağına dair söz verdikleri ifade edilmektedir⁴¹².

Financial Times gazetesinin 8 Ağustos 2005 tarihinde “*Türkler, Brüksel'in Çifte Standart Uyguladığından Şüphe Ederken, Üyeliğe İlişkin Gerilim Artıyor*” başlığı altında Vincent Boland, Michael Kuser ve Raphael Minder imzalarıyla yer alan makalede, Türkiye'de AB üyeliği konusundaki görüşmeler için yürütülen hazırlıklardan sorumlu üst düzey bir diplomatın istifasının, ülkenin katılımına ilişkin gerilimi tırmandırdığı ifade edilmektedir. Türkiye'nin AB Genel Sekreteri Murat Sungar'ın görüşmelerin başlaması için belirlenen 3 Ekim tarihine sadece iki ay kala istifasını sunduğu, istifanın, katılım görüşmelerini, başlamadan raydan çıkarma tehdidinde bulunan Fransa ile yaşanan diplomatik ihtilafın tam ortasında geldiği kaydedilen makalede, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Fransız mevkidaşı Dominique de Villepin'in Türkiye'nin görüşmelere başlamadan önce Kıbrıs'ı tanınması yönündeki çağrısından dolayı çok rahatsız olduğu, Villepin'in yorumlarının Ankara tarafından AB'nin Türkiye'ye uyguladığı çifte standardın başka bir kanıtı olarak görüldüğü belirtilmektedir. Brüksel'in Fransa Başbakanı'nın müdahalesiyle mesafesini korumak için büyük mücadele verdiği ve Türkiye'ye, AB'nin müzakerelerin başlaması için yeni koşullar getirmek niyetinde olmadığı yönünde garanti verdiği belirtilen makalede, Fransa'nın görüşmelerin başlamasını tek başına

⁴¹² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

engelleyebileceği, çünkü müzakereleri 25 üye ülkenin oy birliği ile onaylaması gerektiği ifade edilmektedir⁴¹³.

22 Ağustos 2005 tarihinde, Reuters'ın "*Alman Muhafazakarlar, AB Üzerinde Türk Hakimiyetinden Endişe Duyuyor*" başlıklı haberinde şu ifadelerde Alman muhafazakarlarının önde gelenlerinden biri olan Bavyera eyaleti İçişleri Bakanı Günter Beckstein'in, Alman muhafazakarlarının, nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu Türkiye'nin AB'ye katılması halinde, Birliğin Türkiye hakimiyetine gireceğinden endişe ettiklerini, ancak muhafazakarların konuyu seçimler öncesi, gündeme taşımayacaklarını söylediği yer almıştır. Beckstein'in ifadeleri şu şekildedir: "Türkiye, AB içerisinde en önemli ikinci ülke konumuna gelecek... Türkiye, Fransa, İtalya, Hollanda, Portekiz veya Yunanistan'ın hepsinden daha çok başı çeken bir ülke olacak". Ayrıca Beckstein, Türkiye'nin tam üyeliğine karşı olmasına rağmen AB'nin Ankara ile ilişkileri güçlendirmeye ihtiyacı olduğu ifadeleri de yer almıştır⁴¹⁴.

29 Ağustos 2005 tarihinde, Reuters'ın "*Barroso: Orta Doğu'da Yaşanan Sıkıntılar Türkiye'yi AB'ye Almak Gerektiğini Gösterdi*" başlıklı haberi şu şekilde olmuştur⁴¹⁵:

Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso, yaptığı açıklamada, Orta Doğu'da yaşanan krizin Türkiye'yi AB üyesi yapmanın ne denli önemli olduğunu ortaya çıkardığını söyledi. Barroso, Fransız iş adamlarıyla bir araya geldiği bir toplantıda, 'Türkiye'ye hayır demenin muazzam bir bedeli olacağını düşünüyorum. Bu, Türkiye'de, modern, Avrupalı ve demokratik bir ülke isteyen herkesin hevesini kıracaktır.' dedi. Türkiye AB'ye üyelik müzakerelerine başladı, ancak Fransa da dahil olmak üzere bazı ülkeler, ülkenin kolayca hazmedilemeyecek kadar büyük ve kültürel açıdan farklı olduğunu kaydederek, çoğunluğu Müslüman bir ülkeyi AB'ye kabul etme konusuna şüpheyle yaklaşıyor. Barroso, Türkiye'nin üyelik girişiminin, ülkenin Avrupa kamuoyunun desteğini alması halinde kabul edilebileceğini söyledi ve 'Orta Doğu'da tanık olduğumuz gelişmeler Türkiye'yi

⁴¹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴¹⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴¹⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

AB'ye kabul etmenin stratejik önemine dikkatimizi yönetmemizi sağlayacaktır' diye vurguladı.

The Daily Telegraph gazetesinde, 2 Eylül 2005 tarihinde yayımlanan haberde, Türkiye'nin 3 Ekim'de görüşmelerin başlayıp başlamaması ile ilgili Dışişleri Bakanlarının görüşmesine yer verilmiştir. Bu görüşmede, Türkiye ile ilgili teknik bir konu olan Türkiye'nin üyesi olmak istediği AB'ye üye Kuzey Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanımaması tartışılmıştır. Haberin devamında, Türkiye'nin yarı Üçüncü Dünya ülkesi, Müslüman ve sallantıda bir demokrasisi olan bir ülke olduğu ve Türkiye'nin katılımının AB tarihinde denenen en zor şey olduğu vurgulanmıştır⁴¹⁶.

14 Eylül 2005 tarihinde, *The Guardian*'ın "*Avusturya, Türkiye'nin AB Üyeliği Yolunu Kesiyor*" başlıklı haberinde Avusturyalı yetkililerin, Ankara ile üyelik müzakerelerine başlanmasının yanlış olacağı yönündeki beyanlarıyla birlikte Türkiye'nin bugün, AB hedefi önünde yeni bir engelle karşı karşıya kalacağı ön görülmüştür. Avusturya'nın konuya müdahil olma zamanlamasının önemli olduğu vurgulanan haberde, Hırvatistan ile ilgili kararın, 26 Eylül'deki "olağanüstü" toplantıdan bir kaç gün önce açıklaması beklendiği ve Hırvatistan'a "yakılacak yeşil ışık, hem Müslüman hem de Katolik ülkelerle eş zamanlı olarak sembolik bir başlangıç olasılığını artıracaktır" dile getirilmiştir⁴¹⁷.

Yine aynı tarihte, *Reuters*'in "*Schröder Türk Seçmenlerin Oyları İçin Risk Alıyor*" başlıklı haberinde Şansölye Gerhard Schröder'in Almanya'nın "kalabalık Türk cemaatinin oylarını elde etmek amacıyla giriştiği cesur teşebbüsü" pazar günü yapılacak seçimleri kazanmasına ya da kaybetmesine neden olabileceği bildirilmiştir⁴¹⁸.

The Independent'ta 30 Eylül 2005 tarihinde yayımlanan haberde, Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlamak için formül aradığı aktarılmıştır. "*Avrupa rüyasını kurtarmada Türkiye krizi tartışılıyor*" başlıklı haberde, Türkiye'nin üyelik müzakerelerini başlatabilmeyi kurtarmak için Avrupa Dışişleri

⁴¹⁶ *The Daily Telegraph*. (2 September 2005). "Threats and bickering as EU ministers meet to talk Turkey". <http://www.telegraph.co.uk/global/main.jhtml?xml=/global/2005/09/02/weu02.xml>.

⁴¹⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴¹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Bakanlarının Brüksel’de acil toplandığı belirtilmiştir. Haberde Dışişleri Bakanlarının bir önceki gün Avusturya’nın anlaşmayı bloke eden kararını kaldırmak için “kriz oturumu” denen 11 saatlik toplantısından saatler sonra Lüksemburg’da bir araya gelerek Ankara’yla tarihi müzakerelere başlatma kararı aldığı vurgulanmıştır⁴¹⁹.

Haberde, Avusturya’nın Hırvatistan’la müzakereleri başlatma kararı alınan kadar Türkiye’nin başlama kararını veto edeceği yolundaki kararının altı çizilerek, Avusturya’nın AB elçisinin Ankara’ya tam üyelik dışında başka seçenekler de sunulması gerektiğini söylediği aktarılmıştır. Haberde ayrıca Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün 25 üyeli Birliğin Dışişleri Bakanlarının kararını havaalanında beklediği kaydedilerek, Gül’ün durumu müzakerelerin başlaması öncesinde “ciddi sorun” olarak nitelendirdiği aktarılmıştır.

Haberde ayrıca, Avusturya’nın vetosuna konu olan Hırvatistan’ın savaş suçlusunu generali Ante Gotovina’yı Uluslararası Adalet Mahkemesi’ne teslim etmek için yeterince işbirliği yapmadığı, bunun da BM’nin savaş suçları başsavcısı Carla Del Ponte’nin raporunda yer aldığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca, diplomatların bu durumun müzakerelerin başlamasını zorlaştıracağına dikkat çektiği de aktarılmıştır. Haberde Başbakan Erdoğan’ın AB’nin Hıristiyan kulübü olmadığını kanıtlaması gerektiği sözlerine yer verilerek, “AB’nin nüfusunun yüzde 99 Müslüman olan Türkiye’yi kabul etmekle ne kazanır? 1,5 milyarlık güçlü İslam dünyasıyla AB arasında köprü olursunuz. Medeniyetler ittifakı başlayacak” dediği aktarılmıştır⁴²⁰.

The Guardian gazetesinde katılım müzakerelerinin başlangıcından bir gün önce, 2 Ekim 2005’te bu kez Türkiye’den izlenimler yer almıştır. “*Gururlu Türkiye AB kavşağından çekinmiyor*” başlıklı haberde, Haliç’e hakim bir tepenin üzerindeki İstiklal Caddesi’ndeki bir sanat galerisindeki resim sergisinden yola çıkılarak, Batı değerleri ve çağdaşlıktan yana olana Türkiye’nin AB’yle karmaşık “aşk-nefret” ilişkisi irdelenmiştir⁴²¹.

⁴¹⁹*TheIndependent*. (30 September 2005). “Turkey crisis talks to salvage European deram”. <http://news.Independent.co.uk/europe/article316098.ece>.

⁴²⁰*TheIndependent*. (30 September 2005).

⁴²¹*TheGuardian*. (2 October 2005). “A proud Turkey hesitates at the EU crossroads”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1582964,00.html>.

Aynı gün, *Independent*'ta tarihinde yayımlanan haberde, İngiltere'nin AB dönem başkanlığında en kritik anları o hafta sonu yaşadığı ve Türkiye'nin "tutkulu" Birlik üyeliği görüşmeleri başlamazsa AB ile Müslüman dünyası arasında tahmin edilemez kriz yaşanacağı uyarısında bulunduğu yer almıştır. "*İngiltere Türkiye üzerindeki tartışmaların medeniyetler çatışmasına yol açacağı uyarısında bulunuyor*" başlıklı haberde, Türkiye'yle müzakerelerin bir gün sonra başlayacağına dikkat çekilerek, Avusturya'nın vetosunu kaldırmak için Dışişleri Bakanlarının Lüksemburg'da geç saatlere kadar acil toplandığı belirtilmiştir.

The Daily Telegraph gazetesinde 3 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan haberde, Türk medyasının Türkiye'nin üyeliğine muhalefetin büyümesi sonucu oluşan Avrupa'nın antipatik yönünü suçladığı belirtilmiştir. "*Türk medyasının AB'yle aşkı bitti*" başlıklı haberde, Zaman gazetesinden bir örnek verilerek, "Türkiye'nin AB üyeliği Prens Charles'la Prenses Diana'nın evliliklerindeki başarısızlık gibi" dediği aktarılmıştır. Haberde ayrıca, Avusturya'nın Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlatmasını bloke ettiği anımsatılarak, Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin Türkiye ile AB arasındaki ilişkiyi 'gerginlik savaşı'na benzettiğine dikkat çekilmiştir⁴²².

Ayrıca haberde, Avusturya'nın reddetmesine karşın Türkiye'ye müzakerelerde ikinci bir statü verilemeyeceği kaydedilerek, iki AB ülkesinin üyelik öncesi Ankara'nın katılımını halkoylamasına götüreceği vurgulanmıştır. Haberde İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw'ın Türkiye'nin reddedilmesinin jeopolitik sonuçları konusunda uyardığı, "*Medeniyetler çatışması hakkında kaygılıyız*" dediği aktarılmıştır⁴²³.

The Guardian'da 6 Ekim 2005 tarihinde yayımlanan haberde ise AB'nin süper devlete nasıl dönemeyeceği tartışmaya açılmıştır. Haberde, AB'nin dikkat çekici bir biçimde Troya kabusunun Avrupa süper devletinin parçası değil de Avrupa ulusuna dönüşmeyi seçtiğine dikkat çekilmiştir. Türkiye'yle 10–15 yıl sonra AB üyelik garantisiyle müzakerelerini tartışmalı başlamanın başarısının da bu olduğuna

⁴²²*The Daily Telegraph*. (3 October 2005). "Turkish media fall out of love with EU". <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2005/10/03/uturkop.xml>

⁴²³*The Independent*. (02 October 2005). "Britain warns of clash of civilisations in row over Turkey". <http://news.Independent.co.uk/europe/article316611.ece>.

dikkat çekilen haberde, genişlemedeki en önemli başarının güney batının garantisiyle güneydoğu Avrupa'yı içine alan AB'nin belki de en önce Türkiye'yle bütünleşmesi gerektiği vurgulanmıştır. “Heybetli süper devlet nasıl Avrupa uluslar topluluğu oldu” başlıklı haberde ayrıca, zamanında Balkanların çoğunu işgal eden Osmanlı yüzünden Türkiye'nin Hıristiyan Kulübü'ne kapalı olduğunun altı çizilerek, bugün Avrupa kapısını açanların eski sömürgeleri olduğu ironik olarak ortaya konduğu belirtilmiştir⁴²⁴.

11 Mart 2006 tarihinde, *The Spectator*'ın “Avrupa Kabalığı” başlıklı haberinde şu ifadeler yer almıştır: “İngiltere'nin AB Dönem Başkanlığı üzerine hazırlanan üç bölümlük ‘Inside the British Presidency (İngiltere Dönem Başkanlığı’nda)’ adlı belgeselin 27 Şubat’ta *BBC Radio 4*’te yayımlanan ‘Talking Turkey’ adlı ilk bölümüyle ilgili değerlendirmelere yer verilmektedir. Programın sunucusu Edward Stourton’un ‘Yeni AB Anayasası’nın geçen yaz Fransa ve Hollanda’da reddedilmesi ve haziran ayında yapılan AB zirvesinin bütçe konusundaki tartışmalardan dolayı kesintiye uğraması, gerçekten de sıkça kullanılan kriz sözcüğünü doğruladı’ şeklindeki yorumuna yer verilen yazıda, Stourton’un, ‘Türkiye’nin AB’ye tam üyeliğine bazı devletlerin karşı çıkmasını konu alan ilk programının, başta Fransa olmak üzere Avusturya’nın arkasına saklanan AB’nin şu andaki siyasi liderler grubunun omurgasızlığını gösterdiğini belirtmek zorundayım.’ ifadelerine aktarılmaktadır. İki ülkenin de, Türkiye’nin AB üyeliğine karşı çıkmasının nedenlerinin anlatıldığı yazıda, Türklerin 17. yüzyılda Viyana’yı kuşattığı, Avusturya’da bu olayın etkisinin hala güçlü olduğu ve Fransızların bir İslam ülkesinden gelecek göçün tehlikelerini iyi bildiği kaydedilmektedir.

Programa katılan eski Fransa Başbakanı Giscard d’Estaing’in, Fransa’daki referandumda, AB Anayasası’na ‘hayır’ denmesine Türkiye’nin AB’ye girme ihtimalinin neden olduğunu ve Fransızların yüzde 70’inin buna karşı çıktığını vurguladığına dikkat çekilen yazıda, İngiltere’nin, Avrupa’nın vizyonunu kötü yönde değiştirecek bu büyük İslam ülkesinin AB’ye alınmasını desteklemesinin şaşırtıcı olduğu kaydedilmektedir. *Talking Turkey* adlı bu program, Stourton’un

⁴²⁴ *The Guardian*. (6 October 2005). “How the dreaded superstate became a commonwealth”. <http://www.Guardian.co.uk/Columnists/Column/0,,1585806,00.html>.

tabiriyle ‘gerilla mücadelesi’ yapar gibi, sadece küçük Avusturya’yı tek başına bırakıncaya kadar katılım müzakerelerine muhalif olan bütün ülkeleri diğer tarafa çekmeye çalışan Jack Straw ve çalışma arkadaşlarının, uzlaşmaya varılması için tavrını yumuşatması konusunda Avusturya’ya nasıl kararlılıkla baskı kurduğunu gösterdi. İzolasyon her Avrupalının bildiği korkunç bir kelime ve Avusturya nihayet tek başına. Sanırım asıl sorun, siyasetçilerimizin masalarından ötesini görememesi ve bu yüzden Türkiye’nin üyeliğinin sonuçlarının düşünülmemesi. Elbette bir gün bunun bedelini hep birlikte ödeyeceğiz’ ifadelerine yer verilen yazıda, Kıbrıslı Rumların kendi nedenlerinden ötürü Türkiye’nin üyeliğine karşı çıkmasıyla meselenin daha da karmaşık bir hal aldığı kaydedilmektedir. Türkiye’ye tam üyelikten daha azının verilmesi ve müzakerelerin Avrupa’nın böylesine büyük Müslüman bir ülkeyi hazmetme kapasitesi göz önünde bulundurularak yapılması durumunda Avusturya’nın daha önceden uzlaşmaya yanaşacağına dikkat çekilen yazıda, Jack Straw’un krizin aşılması için çok uğraştığı ve hatta Türklere, sabırlarını yitirmemelerini ve İngilizlerin onların tarafında olduğunu söylemesi için patronu ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice’ı aradığının bile ortaya çıktığı belirtilmektedir.”⁴²⁵

6 Nisan 2006 tarihinde, *Reuters*’ın “*Mandelson: AB Yeni Üyelere Kapılarını Kapatmamalı*” başlıklı haberinde AB Komisyonu’nun Ticaretten Sorumlu Üyesi Peter Mandelson’un, Birliğin, yeni üyelere kapılarını kapatmaması gerektiği ifadeleri yer almıştır. Mandelson, Doğu Avrupa’da yeni bir serbest ticaret alanı yaratılmasına yönelik görüşmelerin başlatıldığı Romanya’nın başkenti Bükreş’te, iş adamlarına hitaben yaptığı konuşmada ‘Genişleme ihtimalinin giderek daha çok sorgulandığı bir dönemdeyiz’ dediği vurgulanmıştır. Mandelson bu sözleriyle Batı Avrupa’da genişlemeye yönelik bıkkınlıktan ve AB adayı Türkiye ve Batı Balkan ülkelerinin 25 üyeli Birliğe katılımına karşı artan hoşnutsuzluğa işaret ettiği dile getirilmiştir⁴²⁶.

⁴²⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴²⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Yine aynı tarihte, Reuters'ın "AB Komisyonu, Türkiye'deki Kürtlere Daha Geniş Haklar Tanınması Çağrısında Bulundu" başlıklı haberindeki ifadeleri şunlardır⁴²⁷:

AB Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu üyeleri, Türkiye'ye, ülkedeki Kürtlere daha geniş ekonomik ve kültürel haklar verilmesi çağrısında bulundu ve Güneydoğu'da yaşanan şiddet olaylarından kaygı duyulduğunu ifade etti. Sağlık İşlerinden Sorumlu AB Komisyonu Üyesi Markos Kipriyanu, Avrupa Parlamentosu üyelerine hitaben yaptığı konuşmada, 'Komisyon şiddet olaylarının ve terör saldırılarının artmasından kaygı duymaktadır.' dedi. Komisyon adına söz alan Kipriyanu, PKK'nın, Birliğin terör örgütleri listesinde bulunduğunu hatırlattı, ancak Türk Hükümeti'ne Kürtlerin haklarını geliştirme taahhüdünü yerine getirme çağrısında bulundu. Avrupa Parlamentosu sosyalist grup üyesi Emine Bozkurt İse, 'Kürtlerin haklarının korunması AB üyeliği için mutlak bir ön koşuldur. Şayet şiddet son bulduysa tankların Güneydoğu Türkiye'deki kentlerin ve köylerin sokaklarından çekilmelidir' dedi.

The Guardian'da 29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan haberde bu kez İngiliz Dışişleri Bakanı Margaret Beckett'in Türkiye'yi ziyaretinin başarısızlığa uğradığına dikkat çekilmiştir. "Osmanlı mirası" başlıklı haberde, Türkiye'nin AB'ye katılımındaki en güçlü haklı nedenin, bir zamanlar Osmanlıların Doğu Avrupa'ya hükmettiği, mutfağının, mimarisinin ve müziğinin tüm bölgenin canlı mirası olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde, 2005 yılında Londra'da Kraliyet Sanat Akademisi'nde açılan "Türkler" sergisinin başarısının ilişkilerde yakınlaşmaya neden olduğu belirtilmiştir⁴²⁸.

29 Haziran 2006 tarihinde, Reuters'ın "Olli Rehn: AB Türkiye'nin Müzakerelerini Durdurabilir" başlıklı haberindeki ifadelerde AB'nin genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn'in, Birliğin, Kıbrıs meselesi konusunda ilerleme olmaması halinde Türkiye'nin müzakerelerini durdurabileceği yer almıştır⁴²⁹.

⁴²⁷Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴²⁸*The Guardian*. (29 June 2006). "Ottoman legacy".

<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1808164,00.html>.

⁴²⁹Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

5 Ağustos 2006 tarihinde, *Reuters*'in: “*Rehn... Aday Üye Türkiye İslamla Köprü Oluşturacak*” başlıklı haberinde AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn'in “Orta Doğu'daki savaşın, Birlik ile İslam arasında köprü görevi görebilecek Türkiye'nin AB'ye katılım emelinin önemini artırdığını” ifade ettiği belirtilmiştir. Buna göre haberde, Rehn'in “*ılımlı ve demokratik*” Türkiye'nin Avrupa açısından stratejik önem taşıdığını ve katılım kriterlerini yerine getirmesi durumunda 25 üyeli Birliğe katılımına izin verilmesi gerektiği ifadesi yer almıştır⁴³⁰.

3 Eylül 2006 tarihinde, *The Sunday Telegraph*'in “*Türkiye İslam Dünyasına Işık Tutabilir... Bu Nedenledir ki AB'ye Kabul Edilmelidir*” başlıklı haberinde “Türklerin pek çoğunun kafasında modernleşme yolculuğunun nihai durağı daima AB üyeliği olmuştur” ifadesi yer almıştır. Haberde, Türk halkının AB'deki ana unsurların Türkiye'nin üyeliği elde etmesine izin vermeye “hiç niyetleri olmadığına” inadıkları belirtiliyor. Buna göre haberde, “Avrupa için Türkiye'nin AB'ye katılımı, Birliğin değişen dünyaya ayak uydurup uyduramayacağı veya giderek daha da içine kapalı hantal bir hal mi alacağını sınındığı bir test olacaktır” ifadeleri yer almıştır⁴³¹.

8 Eylül 2006 tarihinde, *Financial Times*'in: “*Türkiye ile Müzakerelerin Başarısı 'Tüm Dünya için Hayati Önemde'*” başlıklı haberindeki ifadeler şunlar olmuştur⁴³²:

Ankara'nın Brüksel ile müzakerelerini yürüten Başmüzakereci Ali Babacan, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin çökmesi halinde, AB'nin Müslüman dünyaya tehlikeli bir sinyal gönderme riski alacağı uyarısında bulundu. Babacan, Türkiye'nin üyelik görüşmelerinin sadece Türkiye ve AB için değil 'dünyanın geleceği için de' çok önemli bir olay olduğunu vurgulayarak, müzakerelerin çökmesinin 'yıkıcı' sonucu olacağını söyledi. Babacan, Financial Times'a verdiği mülakatta, Türkiye'nin AB'ye üyeliği meselesinin, 'AB'nin değerleri ve ilkelerinin Müslüman nüfuslu bir ülke tarafından da paylaşılacağı savı açısından bir sınav niteliğinde' olduğunu söyledi. Ali Babacan, pek çok Avrupalı diplomatın Türkiye ile

⁴³⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴³¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴³² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Arap dünyası arasındaki ilişkiden şüphe duymasına rağmen, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Kafkaslardaki ülkelerin, Türkiye müzakerelerinin gelişimini takip ettiklerini söyledi. Babacan'ın açıklamaları, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn'in Türkiye ile müzakerelerde Kıbrıs sorunu yüzünden bir 'tren kazası' yaşanabileceği yönündeki uyarılarda bulunduğu bir döneme denk geldi. Pek çok diplomat önümüzdeki birkaç ayda bu meselenin Türkiye'nin üyelik girişimini bir daha asla çıkamayacağı bir bataklığa sürükleyebileceğinden endişe duyuyor. Babacan, Kıbrıs'ın, AB'nin Türkiye ile müzakerelerini durdurmak için veto hakkını kullanma sorumluluğunu üstleneceğine inanmadığını söyledi, ancak uluslararası toplumdaki, eşige kadar gitmemesi konusunda Lefkoşa'ya baskı yapmasını istedi. Babacan, 'Veto Avrupa'ya uygun bir yöntem değil.' dedi. Babacan, müzakerelerin askıya alınmış olması halinde Türklerin bunu AB'nin inancını kaybettiği şeklinde yorumlayacaklarını ve Kıbrıs konusunun sis perdesinde kalacağını söyledi.

Independent gazetesinde 17 Eylül 2006 tarihinde yayımlanan haberin konusu bu kez Müslümanların Papa'nın sözlerine tepkisi olmuştur. "Müslümanlar Papa'nın 'haçlı' zihniyeti konusunda özür dilememesini protesto ediyor" başlıklı haberde, Müslümanların Papa 16. Benedictus'un Hz Muhammed konusunda sarf ettiği sözler hakkında özür dilemesini istediği belirtilmiştir. Haberde, Batı Şeria'de bir kilisenin bombalandığı, Fas hükümetinin Vatikan elçisini çağırıp nota verdiği, Papanın Türkiye ziyareti öncesi Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın "Hatasını derhal düzeltmeli" çağrısı yer almıştır. Haberde, Erdoğan'ın İslam dünyası açısından Papanın çirkin sözlerini geri alması ve özür dilemesinin önemine dikkat çektiği kaydedilmiştir. Haberde, Papanın Bizans İmparatoru Manuel Paleologos II'nin Hz. Muhammed hakkında söylediği sözleri Almanya'da konuşmasında kullandığı da aktarılmıştır⁴³³.

8 Kasım 2006 tarihinde, *Financial Times*'in: "Çıkmaz Sokak mı? Türkiye'nin Batı'ya Olan Uzun Yolculuğu Neden Tehlikede" başlıklı haberinde Türkiye Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, AB'deki muhataplarıyla son kez görüştüğünde, bu görüşme, "Ankara'nın AB'ye katılma umutlarını suya düşüren

⁴³³*The Independent*. (17 September 2006). "Muslims protest 'Crusades' mentality as Pope fails to apologise". <http://news.Independent.co.uk/world/politics/article1604106.ece>.

bölünmeyi en yalın şekilde gösteriyordu” ifadeleri yer almıştır. Habarede, Lüksemburg’da yapılan toplantıda, “inançlı bir Müslüman” olan Gül’ün Ramazan ayında oruç tutuyor olmasına rağmen, çalışma yemeği olarak ilan edilen etkinlikle başladı bilgisi yer almış, ve orada “her şeyin tepe taklak olduğu” vurgulanmıştır. Buna göre, AB temsilcileri Türkiye’yi, Türkiye’nin üyelik hazırlıkları konusunda bugün açıklanacak olan kritik AB raporu öncesinde, “sözde kusurlarından dolayı azarladıkları” belirtilmiştir⁴³⁴.

8 Kasım 2006 tarihinde, *Reuters*’ın: “*Merkel, AB Müzakereleri Konusunda Türkiye’yi Uyardı*” başlıklı haberinde Almanya Başbakanı Angela Merkel’in, Ankara’nın Birliğe karşı yükümlülüklerini yıl sonuna kadar yerine getirmese Türkiye ile AB arasındaki üyelik müzakerelerinin çabuk ilerleyemeyeceği uyarısında bulunduğu belirtilmiştir⁴³⁵.

14 Kasım 2006 tarihinde, *The Guardian*’ın “*ABD, AB’nin Türkiye’ye Verdiği Son Tarihi Sorguluyor*” başlıklı haberindeki ifadeler şu şekildedir⁴³⁶:

ABD, Avrupa’nın temel bir talebini sorgulayarak Türkiye’nin AB üyelik müzakereleriyle ilgili tartışmaya karıştı. Türkiye ile AB arasındaki beklenen karşılaşmadan haftalar önce Washington, AB’nin Ankara’ya limanlarını yıl sonuna kadar Kıbrıs Rum gemilerine açması için yaptığı çağırışı sorguladı. Avrupalı liderlerin, gelecek ay, Ankara AB Gümrük Birliği’ni Kıbrıs’a genişletme yükümlülüğünü yerine getirmeyi reddederse Türkiye’nin üyelik müzakerelerinin bazı bölümlerini askıya alması bekleniyor. Türkiye’nin uzun süredir AB üyelik girişimini destekleyen sıkı müttefiki Washington, AB’nin bir son tarih verip vermediğini sorgulayarak Ankara’ya biraz destek oldu. ABD’nin Avrupa’dan Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Matthew Bryza, AB’nin Türkiye’den, Kıbrıs konusunda harekete geçmesini talep ederken açık olduğunu söyledi, ama açık bir tarih vermediğinde de ısrar etti. (...)

⁴³⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴³⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴³⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

20 Kasım 2006 tarihinde, *Reuters*'ın “*AB Uyarısı Türk Piyasalarını Vurdu*” başlıklı haberinde AB Dönem Başkanı Finlandiya'nın Türkiye'nin talepleri karşılamaına ilişkin son tarihi kesinleştirmesinin ardından Türk Lirası bu ayki en düşük seviyesine gerilediği belirtilmiştir⁴³⁷.

1 Aralık 2006 tarihinde, *Reuters*'ın “*Sarkozy: AB İçinde Türkiye'ye Yer Yok*” başlıklı haberinde merkez sağın Fransız başkan adayı Nicolas Sarkozy'nin, AB ile Ankara arasındaki katılım müzakerelerinin tamamen askıya alınması çağrısında bulunduğu vurgulanmış ve Türkiye'nin AB içinde yeri olmadığını ifadesi yer almıştır⁴³⁸.

1 Aralık 2006 tarihinde, *The Guardian*'ın “*Avrupa Kapıyı Kapatıyor*” başlıklı haberinde Türkiye'nin AB'ye tam üyelik müzakerelerini resmen başlatmasının seçmenlerine yönelik güçlü ve olumlu çağrılarla sık sık desteklemeleri beklenmiş olabileceği vurgusu yapılmıştır. Fakat sınırlı sayıda istisna dışında bunu yapan olmadığı dile getirilmiştir. Haberde şu ifadeler yer verilmiştir: “Sızlanmalar başlamadan önce hoş karşılama konuşmaları hemen hemen hiç yapılmadı. Fransa, Almanya, Avusturya, daha az da olsa Danimarka, Hollanda ve diğer küçük ülkelerdeki politikacılar, bunun yerine seçmenlerine, Türkiye'nin üyeliğine karşı olduklarının ya da en azından buna sadece çok sıkı koşullar altında izin vereceklerinin işaretini verdiler. Böyle yaparak, çok sayıdaki vatandaşlarının Türk, Müslüman ve göçmen karşıtı olarak addettikleri hislerine oynuyorlardı.” Böyle bir davranış siyasi açıdan anlaşılabilir olsa da olmasa da, kesinlikle zaten zor olacak görüşmelerin yürütülebileceği bir ortam yaratmadığı vurgulanmıştır⁴³⁹.

8 Aralık 2006 tarihinde, *Financial Times*'ın “*Türkiye AB Üyeliğine Bir Şans Tanıdı*” başlıklı haberi şu şekildedir⁴⁴⁰:

Türkiye'nin AB'ye, AB'nin de Türkiye'ye ihtiyacı var. Bu o denli önemli ki, ufak tefek sorunların Ankara'yla Avrupa'yı ayırmasına izin verilmemeli. İşte bu nedenle Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Kıbrıs konusundaki tartışmalara

⁴³⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴³⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴³⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁴⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

son vermek için bir zeytin dalı uzattı. Avrupa hükümetleri bu şansı değerlendirmeli ve cömertçe karşılık vermeli. Aksi takdirde Avrupa, dar bir zihniyetle gelecek hafta düzenlenecek zirvede müzakerelerin büyük bölümünü askıya alacak. AB, Türkiye'nin, uluslararası olarak tanınan Kıbrıs Rum Hükümeti'ne limanlarını açma konusunda başarısız olduğunu söylüyor. Türkiye ise, kuzeydeki Kıbrıs Türk tarafına uygulanan izolasyona son verilmesi hususunda AB'nin Kıbrıslı Rumların sürekli olarak karşı çıkması nedeniyle verdiği sözü tutmadığını ifade ediyor. Her iki taraf da birbirini kötü niyetli olmakla suçluyor.

The Guardian'da 15 Aralık 2006 tarihinde “Blair Ortadoğu gezisinin ilk ayağı olan Türkiye’de” başlıklı haberde, İngiliz Başbakanı Tony Blair’in Türkiye ziyareti yer almıştır. Haberde, Blair’in Ortadoğu gezisinin ilk ayağı olarak Türkiye’yi ziyaret ettiği Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’la görüşeceği, laik demokratik bir ülkenin bölgedeki aşırı uçlara karşı “bir çağdaşlık kıvılcımı” olarak anahtar rol oynayabileceği söylerine yer verilmiştir⁴⁴¹.

The Guardian'da 18 Aralık 2006 tarihinde yayımlana haberde bu kez, Türkiye'nin AB'ye katılımı İngiliz Başbakanı Tony Blair'in Türkiye ziyaretindeki açıklamalarına odaklanmış olduğu vurgulanmıştır. “Dindar topluluğun umutlarına karşın Türkiye AB'ye giremeyecek” başlıklı haberde, Blair'in Ortadoğu'ya barış getirme misyonun başarısızlıkla geçen gezisinin ilk durağı Türkiye’de yaptığı açıklama eleştirilmiştir. Haberde, Blair'in Türkiye AB'ye katılmayacak yerine, “Türkiye’yle katılım işlemlerinin sürmesi bizim için önemlidir” sözlerinin dikkat çektiği vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, Türkiye'nin AB'ye gelecekte katılmasının çok zor olacağını bilmesine karşın böyle konuşmasının dikkat çektiği de vurgulanmıştır⁴⁴².

20 Aralık 2006 tarihinde, *The Daily Telegraph*'ın “AB Ödülleri” başlıklı haberinde, “Noel Baba ideal bir Avrupalı girişimciydi ve AB tarafından kıtada yenilikçi ticari düşüncenin geliştirilmesi için kullanılmalıdır. Finlandiyalı yetkililer, Avrupa'nın ilk ticaret ödülüne ev sahipliği yapmayı planlıyorlar. Plan, AB çapında

⁴⁴¹*The Guardian*. (15 December 2006). “Blair heads to Turkey on first leg of Middle East tour”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1973141,00.html>.

⁴⁴²*The Guardian*. (18 December 2006). “Despite the chorus of pious hope, Turkey is not going to join the EU”. <http://www.Guardian.co.uk/comment/story/0,,1974356,00.html>

ve Bulgaristan, Romanya, Türkiye, İzlanda ve Norveç'te 'girişimci ruhu ve yenilikçiliği' geliştirmeyi amaçlıyor. Söz konusu ödül önümüzdeki yıl Finlandiya'nın AB dönem başkanlığı sırasında verilecek. Noel Baba efsanesi, MS 280 yılında, Demre yakınlarında Patara'da doğan ve dindarlığı ve iyilikseverliğiyle takdir toplayan keşiş Aziz Nichola'ya kadar uzanır" ifadeleri kullanılmıştır⁴⁴³.

11 Eylül sonrası değişen uluslararası sistemde oluşan söylem ile Müslümanların ötekileştirilmesi, AB-Türkiye ilişkileri çerçevesinde de gözlenmiş fakat bu yaklaşıma karşı direnenlerin olduğu görülmüştür. İngiltere basını bu direnci haber yorumlarında göstermiştir.

Sonuç olarak, 11 Eylül ve sonrasında meydana gelen terörist faaliyetler, siyasi kaos ve korku ortamı yaratmış ve uluslararası ilişkilerde teröre karşı şiddet üzerinden bir bütünleşme gerçekleşmiş ve kimlik politikası ile siyaset, kişilerin ve ulusların kültürel ve dini kimlikleri üzerinden yeniden tanımlanmıştır. Bu noktada, AB'ye aday olan tek Müslüman ülke Türkiye'ye karşı da bu tür bir siyaset izleyen gruplar olmuştur. İngiltere basını ise, yine teknik bir konu olmayan ve demokrasi ve insan haklarını içeren böylesine bir konuda Türkiye'nin bu şekilde eleştirilmesine karşı bir tavırda olduğu söylenebilir.

Fakat Türkiye'ye kültürel ve dini değerler çerçevesinde karşı olan bu grupların basını araç olarak kullanması ister istemez söz konusu grupların kullandıkları dilin söylem olarak aktarılmasına sebep olmaktadır. Örneğin, Türksever olduğu söylenen *Daily Telegraph* "Türkiye AB'ye girmek zorunda değil" başlığını kullanırken Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak AB'de yer olmadığına inanan grupların söylemlerini dile getirmiş olmaktadır.

Buna karşın, Türkiye'nin Müslüman olduğu fakat Batı değerlerini benimsediğini belirten haberlerde, eşitlik hakkı ve Avrupa'nın ne kadar demokratik olduğu sorgulamaları yapılmaktadır. Örneğin, *The Independent* "Müslümanlar Hıristiyan Avrupa'ya dahil olamazlar mı?" sorusunu sormaktadır.

Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin 11 Eylül sonrası Ortadoğu ülkelerine ve bir İslam Cumhuriyetine kaymasını engelleyebileceği dile getirilen haberlerde Avrupalı Müslümanların da dışlanması olasılığına dikkat çekilmiştir.

⁴⁴³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Sonuç olarak, Türkiye'nin AB üyeliği, 11 Eylül sonrası güvenlik, risk ve korku kavramları ile oluşturulan söylem siyaseti sürecinde İngiltere basınında eşitlikçi düzeyde tartışılmaya çalışılmış ve Türkiye'nin reformları yerine getirdiği sürece AB'ye dahil olması gerektiği ve kültürel ve dini sebeplerle dışlanmasının AB'ye de zarar verebileceği vurgulanmıştır.

5.3.İngiltere Basınında Konu Olan Diğer Muhtelif Haberler

7 Mart 2003 tarihli *Reuters*'in “*Bush: ABD'nin, Türklerin Yardımı Olmaması Halinde Devreye Girecek Olasılık Planları Var*” başlıklı haberinde, Başkan Bush'un, ABD'nin, Türk Parlamentosu'nun komşu Irak'a yönelik muhtemel bir işgal için Amerikan askerlerini kabul etmeme kararına sadık kalması halinde, yerine geçecek olasılık planlarının devrede olduğunu söylediği kaydedilmektedir. Haberde, Başkan Bush'un, ABD'nin, Türkiye'ye AB üyeliği konusunda verdiği desteği geri çekebileceği yönündeki düşüncelere karşın, “Türkiye'nin AB'ye girmesini destekliyorum. Türkiye bir dost ve bir NATO müttefikidir. Türkiye ile çalışmaya devam edeceğiz. Türkiye'nin birliklerimize geçiş izni vermemesi ihtimaline karşı, olasılık planlarımız devrede. Bu durum, birliklerimiz için sıkıntı yaratmayacak. Buna güvenim tam” dediği aktarılmaktadır⁴⁴⁴.

Reuters'in 9 Mart 2003 tarihli “*Lahey Zirvesi, Birleşmiş Bir Kıbrıs İçin ‘Ya Hep Ya Hiç’ Olacak*” başlığı altında ve Michele Kambas imzasıyla yer verdiği bir haberde, Kıbrıslı Türk ve Rum liderlerin BM Genel Sekreteri Kofi Annan ile bölünmüş Kıbrıs Adası'nı birleştirmek için gösterdiği “ya hep ya hiç” tarzı gayret çerçevesinde Lahey'de masaya oturacakları belirtilmektedir. Birleşme olsun ya da olmasın, Kıbrıs Rum kesiminin AB'ye üye olacağı, bunun da, Türkiye'nin AB'ye katılma umutları için kritik öneme sahip olduğu vurgulanan haberde, Türk ordusunun desteklediği Denктаş'ın, planın, üzerinde önemli değişiklikler yapılmadan kabul edilemez olduğunu çoktan açıkladığı, Türklerin elindeki bir kısım toprakları Rumlara, Rumların elindekilerin bir kısmının da Türklere transfer edilmesi sonucunu doğuracak planı temel alan bir anlaşmanın sağlanamamasının, Türkiye'nin AB'ye katılma arzusuna da darbe indirebileceği kaydedilmektedir. Uluslararası toplumca

⁴⁴⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

tanınan Kıbrıs Rum Hükümeti'nin, AB ile önümüzdeki ay üyelik anlaşması imzalayacağı, Kıbrıslı Türklerin, Kıbrıs sorununa çözüm bulunamazsa dışarıda kalacağı belirtilen haberde, Türkiye'nin AB'ye üye olma arzusunun önüne devasa bir engel olarak dikileceğine dikkat çekilmektedir. Haberde, AB'den bir diplomatik kaynağın, "Anlaşma sağlanamazsa, bu, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini, neredeyse bu doğrultuda atılacak her adımı inanılmaz ölçüde zorlaştıracak" dediği, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Gunther Verheugen'ın, bir süre önce yaptığı açıklamada, "Bu koşullar altında Türkiye ile üyelik görüşmelerinin başlamasının nasıl mümkün olduğunu kavramak zor" şeklindeki sözleri hatırlatılmaktadır⁴⁴⁵.

Reuters'in 31 Ekim 2003 tarihli "Türkiye AB'ye Katılım Yolunda İlerleme Gösteriyor, Ancak Daha Önünde Uzun Bir Yol Var" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Avrupa Komisyonu'nun *Reuters* ajansı tarafından ele geçirilen bu yılki raporunda, Türkiye'nin AB'ye giriş için politik ve ekonomik alanda reformlar gerçekleştirdiği, ancak daha gitmesi gereken uzun bir yol olduğunun belirtildiği kaydedilmektedir.

Raporda "Türkiye, gözden geçirilmiş katılım ortaklığında yer alan ve AB'ye giriş için gerekli görülen öncelikleri yerine getirmeye başladı. Dahası bu konuda ilerleme sağlandı, ancak 2003–2004 döneminde öngörülen ödevlerin tamamlanması için önemli çabalar sarf edilmesi gerekiyor" şeklinde ifadelerin yer aldığı belirtilen haberde, Türkiye'nin birliğe katılım konusunda sağladığı ilerlemelerle ilgili olarak hazırlanan yıllık raporun, bu yıl 5 Kasım'da yayımlanacağı ve raporda, Ankara'nın AB'ye katılım görüşmelerine başlamak için gerekli görülen reformları ne derece uyguladığının kapsamlı şekilde gözden geçirildiği, şayet gelecek yıl sonunda yayımlanması planlanan buna benzer bir incelemenin, Türkiye'nin AB tarafından konan tüm hedefleri karşıladığını gösterirse, Birliğin liderlerinin katılım görüşmelerine başlanması için bir tarih saptanması konusunda karar verebileceklerine işaret edilmektedir. Bu yılki raporun Ankara'nın reform gerçekleştirmedeki istekliliğini övdüğü, yine de uygulamanın geriden gittiği konusuna açıklık getirdiği vurgulanan haberde, raporda, insan hakları ihlallerinin Türkiye'nin AB'ye katılımı konusunda engel oluşturmaya devam ettiği, işkencenin

⁴⁴⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ise hala endişe duyulan bir konu olduğu ifadelerine yer verildiği kaydedilmekte, AB-Türkiye ilişkilerinde önemli bir diğer sorunun da, Kıbrıs konusu olduğuna dikkat çekilmektedir⁴⁴⁶.

BBC News'in internet sayfasında 31 Ekim 2003 tarihinde “*AB, Türkiye’den Reformları Hızlandırmasını İstedi*” başlığı altında yer alan bir haberde, AB’nin Türkiye’den insan hakları reformlarını geliştirmesini ve ordunun politikadaki rolünü kısıtlamasını isteyeceği öne sürülmektedir. Türkiye ile ilgili yıllık ilerleme raporu taslağının, son reformların sınırlı pratik etkileri olduğunu gösterdiği belirtilen haberde, çarşamba günü yayımlanması beklenen Avrupa Komisyonu raporunun, Türkiye’nin 2005 yılında üyelik görüşmelerine başlayabilmesi için çok önemli bir adım olduğu, fakat Ankara’dan çeşitli ve karışık tepkiler geldiği ve yetkililerin reformların uygulanmasının önümüzdeki yıl daha da hızlanacağını söyledikleri kaydedilmektedir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, AB’nin üyelik görüşmelerini ertelemek için sudan bahaneler yarattığını iddia ettiğine işaret edilen haberde, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün ise, uygulama sürecindeki eksikliklerin farkında olduğunu söyleyerek, “*Elbette bu konuyla ilgili yapılması gerekenler var. Kanunları çıkarmanın önemli olduğunu fakat daha da önemlisinin bu kanunların uygulanmasını sağlamak olduğunu biliyoruz*” dediği aktarılmaktadır⁴⁴⁷.

The Times gazetesinde 02 Aralık 2003 tarihinde “*Terör ve Sempati AB’nin Kararına Etki Edebilir*” başlığı altında ve Justin Keay imzasıyla yayımlanan bir makalede, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün bu yıl başlarında, Avrupa Konseyi’nin Ankara ile katılım görüşmelerine başlanıp başlanmaması konusunda karar vereceği 2004 yılının Aralık ayının, ülkesi için önemli bir tarih olacağını belirttiği kaydedilmektedir. Gül’ün, “*Türkiye’nin attığı adımlar yeterli kabul edilmelidir*” dediği ve böyle olmasının AB’nin ortak bir dinden ziyade ortak değerler üstünde durduğunu kanıtlayacağını da sözlerine eklediği belirtilen makalede, Başbakan Tayyip Erdoğan’ın AKP hükümetinin, AB’ye üyeliği gerçeğe dönüştürmek için kesinlikle elinden geleni yaptığına işaret edilmektedir. AB yanlısı bir gündem takip eden AKP hükümetinin, parlamentodan önemli reform paketleri çıkardığı ve pek çok alanda açık bir biçimde görevini yerine getirdiği vurgulanan makalede, Londra’da

⁴⁴⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁴⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

gelişmekte olan piyasalar analisti Alex Garrard'ın, “*Erdoğan önemli reformları uygulamada kimsenin beklemediği kadar çabuk davrandı. Dış politika gündeminin en başına AB'ye katılım konusunu oturttu*” dediği, “*Bu Türkiye'nin üyeliğini sağlamak için yeterli mi?*” soruya karşılık olarak, Garrard'ın aynı fikirde olmadığı ve AB'nin 1999'da hayati bir hata yaptığını ve daha sonra Ankara'nın Kopenhag Kriterleri'ni karşılamadaki hızı karşısında ne yapacağını şaşırduğuna inandığı kaydedilmektedir. Bazılarının İstanbul'da son günlerde meydana gelen bombalama olaylarının, Türkiye'ye karşı sempati duyulmasına yol açacağına ve böylelikle Türkiye'nin AB'ye üyelik ihtimalini artırabileceğine inandığı, halihazırdaki AB üyelerinin, Irak, İran ve Suriye sınırında bulunan bir ülke ile aralarında mesafe olmasını isteyebilecekleri ifade edilen makalede, Fransa ve diğer ülkelerin Türkiye'nin AB'ye katılımına karşı çıktıkları göz önüne alındığında, Aralık 2004'te Türkiye'ye özel bir statü verilmesi ve katılım müzakerelerinin de yine belirsiz bir tarihe ertelenmesinin olası görüldüğü, Brüksel'in bu gecikmeyi haklı göstermek için Türkiye'ye daha fazla reform gerçekleştirme çağrısında bulunabileceği öne sürülmektedir. Makalede şöyle denilmektedir: “*Avrupa Komisyonu, Kıbrıs sorununun çözümlenmesi konusunu üyelik için bir ön şart olarak göstererek, kısa süre önce bu yönde bir adım attı. Türkiye'deki bazı çevreler, bunun Kopenhag Kriterleri'nin bir parçası olmadığını savunmalarına ve durumdan şikayet etmelerine rağmen, AB ayağını yere sağlam basıyor: Üye ülkeler ile iyi ilişkiler kurulması, AB üyeliği için bir ön koşuldur. Türk ordusu AB'ye üye bir ülkeyi -Kıbrıs, Mayıs ayından sonra AB üyesi olacak- işgal ediyorken, Türkiye AB'ye üye olmayı bekleyemez.*”⁴⁴⁸

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 06 Mayıs 2004 tarihinde “*Türkiye Avrupa'nın Sözüünü Tutacağından Emin Değil*” başlığı altında ve Vincent Boland imzasıyla yer alan makalede, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, TBMM'de anayasa değişikliklerinin ezici bir çoğunlukla kabulünü güvence altına almaya kararlı olduğu, ancak Erdoğan için reform programını genel olarak heyecanla destekleyen Türk halkını, söz verdiği gibi Türkiye'nin AB'ye üyelik görüşmelerine başlama tarihinin alınacağına ikna etmenin daha güç olacağı belirtilmektedir. Kimi analistlere göre, Türk halkının genelinin, AB'den kendi

⁴⁴⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

lehlerine karar çıkacağından umutsuz ve üyeliğin elde edilememesi ya da ertelenmesi halinde önemli siyasi, anayasal, yasal, toplumsal ve ekonomik değişiklikleri içeren reform sürecinin yavaş yavaş duracağı ve hatta gerileyeceği inancında olduğu belirtilen makalede, üyelik kuyruğunda Türkiye'nin çok gerisinde bulunan 10 üye adayının AB'ye kabul edilmesinden birkaç gün sonra yaptığı bu konuşmada Başbakan Erdoğan'ın, AB'nin üyelik talebini geri çevirmekle “yanlış ve haksız” bir karar vereceği, hatta bu tavrıyla kendi ilkelerine de ihanet etmiş olacağını söyleyerek, Türkiye ve Türk halkı için doğru olduğundan zorunluluk arz eden reformların, üyelik görüşmeleri başlasın ya da başlamasın her koşulda sürdürüleceğini ifade ettiği kaydedilmektedir⁴⁴⁹.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 06 Mayıs 2004 tarihinde “AB'nin Yeni Üyeleri Ankara'nın Kulübe Katılması Konusunda Kayıtsız” başlığı altında ve Stefan Wagstyl imzasıyla yer alan makalede, AB'ye yeni katılan üyelerin, Türkiye'nin üyelik girişimini desteklemekle birlikte bir an önce Birliğe girmesi konusunda pek de hevesli olmadıkları belirtilmektedir. Brüksel merkezli düşünce kuruluşu CEPS'den (Avrupa Siyasi Çalışmalar Merkezi) üst düzey araştırmacı Michael Emerson'un, “Türklerin kriterleri karşılması halinde kabul edileceğini söyleyerek adil ve doğru bir tutum sergiliyorlar. Ancak bunun ötesinde bir heyecan yok” dediği belirtilen makalede, yeni üyelerin kendi üyelik telaşı arasında Türkiye hakkında ayrıntılı bir çalışmaya ayıracak zamanlarının da olmadığı, bu 10 ülkenin çoğunun, AB'nin, “Türkiye ile üyelik görüşmeleri konusunda, ülkenin katılım hazırlıklarına ilişkin Avrupa Komisyonu raporu temelinde bu yılın sonunda karar vereceği” şeklindeki resmi tavrının ötesinde bir görüş bildirmediklerine işaret edilmektedir. Polonya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Boguslaw Majewski'nin, Türkiye'nin insan hakları alanında ilerleme kaydetmesi halinde başvurusunun değerlendirilmesi gerektiğini ifade ederek, “Avrupa Türkiye'ye sırtını dönmemelidir” dediği ve Doğu Avrupa ülkelerinin çoğunda kamuoyunun, tıpkı Batı Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'nin katılımına kayıtsız kaldığı vurgulanmaktadır. Makalede, İngiliz araştırma kuruluşu Avrupa Reform Merkezi'nin Direktör Yardımcısı Heather Grabbe'nin, “Orta ve Doğu Avrupa'da, Türkiye ile üyelik görüşmelerine başlanmasını engelleme kararı aldığı Jacques Chirac'ın arkasında

⁴⁴⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

yer almaktan mutluluk duyacak pek az ülke olacağı kanısındayım” dediği aktarılmaktadır⁴⁵⁰.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 29 Mayıs 2004 tarihinde “Avrupa’nın Kapısındaki Bulmaca” başlığı altında ve Christopher Caldwell imzasıyla yer alan bir makalede, AB önümüzdeki aralık ayında Türkiye’ye katılım müzakereleri için bir tarih vermezse ne olur diye Adalet Bakanı Cemil Çiçek’e sorulduğunda, bakanın “Dereyi görmeden paçayı sıvamayın” atasözüyle cevap verdiği ve bunun, köprü başına gelmeden geçmekle aynı anlama geldiği belirtilmektedir. Çiçek’in, merkez sağda yer alan Anavatan Partisi’nde yıllar boyu verdiği hizmetin ardından, kökü geçmişte yasaklanan dini içerikli iki partiye dayanan Adalet ve Kalkınma Partisi’nde (AKP) hizmet etmeye başladığı hatırlatılmakta ve “AB üyeliğine aday en önemli ülkede hükümeti, uzun zamandır kendilerini İslamcı olarak nitelendiren kişiler yönetiyor. Şu da bir gerçek ki, aynı hükümet AB üyeliği konusunda kendi içinde neredeyse muhalefetsiz bir tavır sergiliyor...” denilmektedir. Başbakan Erdoğan’ın popülaritesinin giderek artması ve AKP’nin yükselişi ile ilgili değerlendirmelerde de bulunulan makalede şöyle denilmektedir: “Erdoğan, hem demokrat bir reformcu hem de İslamcı. AB’nin Türkiye için ön koşul olarak koyduğu Kopenhag Kriterleri -insan haklarının, demokratik yönetimin ve ordu üzerinde sivillerin kontrolünün sağlanması- Erdoğan’ın bu iki yönünü tek bir yoldan, yani ülkede laikliğin sert savunucusu olan ordunun siyasi etkisini geniş çapta kısıtlayarak gerçekleştirilmesini kolaylaştırıyor... Kopenhag Kriterleri, orduyu, Türkiye’nin AB üyeliğinin potansiyel bir düşmanı konumuna itti. Bu yüzden Erdoğan’ın hükümeti, giderek artan bir oranda kamu kuruluşlarında türban takılmasına destek verebilir. Aslında bu, Türk halkının yüzde 59’nun onaylayacağı bir hareket olur ancak böyle bir şeye bundan birkaç yıl önce teşebbüs edilmiş olsa ordudan buna gayet sert bir tepki gelebilirdi. Erdoğan’ın imam-hatip liselerine yönelik getirdiği son yasa değişikliği teklifi ise orduda Avrupa Birliği’nin nazikçe kınadığı büyük bir homurdanmaya neden oldu. AB’nin gümrük birliği uygulamasının dahilinde olan Türkiye’nin dış ticaret hacminin yüzde 60 kadarını Avrupa ile yapılan alışveriş oluşturuyor. Durum böyle olunca, ülkenin AB üyeliğine ‘ihtiyacı’ olup olmadığı tartışılır hale geliyor... AB’nin kendi

⁴⁵⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kültüründen farklı bu kültür hakkında endişe duymak hakkı tabii ki var, ancak bu endişelerini aralık ayında müzakereler başlamadan evvel dile getirmeli. Çünkü o tarihten sonra Türkiye'nin üyelik başvurusunu reddetmek için elinde hiçbir şey kalmayacak. Ama Türkiye'deki halihazırdaki demokratikleşme trendi devam ederse, ülkenin üyeliğini demokrasiye ilişkin nedenlerden dolayı reddetmek kültürel bir hor görme ve kirliliğe hile anlamına gelecek. Kopenhag gündemi hem demokratikleşme hem de İslamlaşmayla uyumlu. Şu ana kadar Erdoğan hükümeti açısından taahhütlerini yerine getirmek kolay olurken Avrupalılar ise, bunların sonucunda nasıl bir toplumun ortaya çıkacağını görmekte zorlanıyorlar. Bundan 10 yıl sonra Türkiye, siyasi olarak daha demokratik, kültürel olarak da daha Müslüman bir ülkeye dönüşebilir. Eğer Avrupalılar 100 milyon nüfuslu Müslüman bir ülkeyle AB'yi paylaşmaktan ürküyorlarsa bunu ya hemen dile getirsinler ya da sessizliklerini sonsuza dek korusunlar.”⁴⁵¹

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 28 Mayıs 2004 tarihinde “AB Türkiye ile Müzakereler Konusunda Adil Davranılmasını İstiyor” başlığı altında ve Judy Dempsey imzasıyla yayımlanan bir makalede, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Günther Verheugen'in, üye ülkeleri, aralık ayında verecekleri Ankara ile üyelik müzakerelerine başlayıp başlamama kararı öncesinde Türkiye'ye çifte standart uygulamasına karşı uyardığı belirtilmektedir. Laik Müslüman ülkenin AB'ye alınmasından yana olan tavrını en açık şekilde ortaya koyan Günther Verheugen'in, Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin müzakerelere başlamaya hazır olup olmadığına ilişkin ekim ayında açıklanacak raporunun, “aynı metodolojiyi ve ölçütleri, aynı kriteri ve aynı kuralları kullanacağını” söylediği ve “Türkiye için standartlarımız ne yüksek ne de aşağı olmalı” dediği belirtilen makalede, Komisyon yetkililerinin ve AB diplomatlarının, bazı üye ülkelerin müzakerelerin başlamasını ertelemek amacıyla Türkiye için “kale direklerini oynatmaya” ya da hatta görüşmeleri erteleyebilecek bir şart ileri sürmeye çalışabileceklerini beklediklerini söyledikleri kaydedilmektedir. Verheugen'in, “Çifte standartlarımız olamaz. Yüzde yüz uygulama olamaz. Bunu kendi ülkelerimizle bile yapmıyoruz” diyerek, Türkiye'nin Avrupa Parlamentosu seçim kampanyasında ne kadar hassas bir mesele haline gelmekte olduğunun farkında olduğunu belirttiği ve “Türkiye'nin

⁴⁵¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olası katılımı konusunu vatandaşlarla tartışmak kesinlikle meşru hatta gerekli. Bu tartışılmalı” şeklinde konuştuğu ifade edilen makalede, “Tartışmaya katılmak isteyen herkes dogmamızı bilmeli. Türkiye’de siyasi reform sürecini ve Avrupa entegrasyonunu çözemeyiniz. Biri olmadan diğerini gerçekleştiremezsiniz. Eğer öyle olursa, her ikisinde de başarısız olursunuz” dediğine işaret edilmektedir⁴⁵².

BBC’nin Türkçe yayınında 4 Haziran 2004 tarihinde “AB, Türkiye’ye Kopenhag Zirvesi’nde Çizilen Perspektifin Arkasında Durduğunun Sinyalini Verdi” başlığı altında ve Zeynel Lüle imzasıyla yer verilen bir haberde, AB’nin, Türkiye’ye, Kopenhag Zirvesi’nde çizilen perspektifin arkasında durduğunun sinyalini verdiği ve Birliğin 17–18 Haziran tarihlerinde Brüksel’de yapılacak yaz zirvesinin taslak sonuç bildirgesinin, Türkiye açısından olumlu ifadeler içerdiği belirtilmektedir. Taslağa göre, Avrupa Komisyonu’nun Türkiye hakkında yayınlacağı ilerleme raporunun, Ankara’nın Kopenhag Siyasi Kriterleri’ni yerine getirdiği yönünde olursa, Aralık 2004’te üyelik müzakerelerine gecikmeden başlanacağına işaret edilmektedir. Taslakta ayrıca, Türkiye’nin Kıbrıs’la ilgili yapıcı tavrından da övgü ile bahsedildiği belirtilen haberde, Türkiye’de son dönemlerde AB’ye uyum konusunda reformların ve özellikle mayıs ayındaki son anayasa değişikliğinin memnuniyet verici olduğunun da belirtildiği, ayrıca reformlarla ilgili uygulamaların, bürokrasinin bütün seviyeleri ile Türkiye’nin bütününde hayata geçirilmesi çağrısının da yapıldığı ve bu sürecin hızlandırılmasının istendiği ifade edilmektedir⁴⁵³.

Yine aynı tarihte, BBC’nin internet sayfasında “Almanya... Türkiye Merkezi Rol Alıyor” başlığı altında ve Ray Furlong imzasıyla yer verilen makalede, Almanya’da, muhafazakar muhalefetin (CDU/CSU), iktidardaki Kırmızı-Yeşil Koalisyon hükümetine yönelik azalan desteğinin, kendi menfaatine çevirmesinin beklendiği ve bu durumun, ekonominin zorda olmasından kaynaklandığı, kamuoyu araştırmalarına göre CDU’nun, seçimlerde oyların çoğunu alarak zafer kazanacağı öne sürülmektedir. Bu koşullar altında, muhafazakarların hükümete darbe niteliğinde başka bir olayla da gündeme geldikleri belirtilen makalede, Türkiye’nin AB üyeliğine karşı olduklarını açıklayarak onlarca yıldır uygulanan politikayı alt

⁴⁵² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁵³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

üst ettikleri ve konunun, Avrupa'nın en kalabalık Türk nüfusuna sahip -2,5 milyon- bu ülkede şiddetli tartışmalara yol açabileceği işaret edilmekte, pek çok Almanın, AB'nin son genişlemesinin bile oldukça fazla olduğunu düşündüğü ve Türkiye'nin AB'ye katılımını desteklemediği kaydedilmektedir⁴⁵⁴.

Yine *Reuters*'in aynı tarihte “*Türkiye'nin AB Adaylığına İlişkin Taslak Bildiride Kullanılan Dilin Değiştirilmesi Talebi Reddedildi*” başlığı altında ve Paul Taylor imzasıyla yer verdiği bir haberde, diplomatların bildirdiğine göre, Avusturya'nın, Türkiye'nin adaylığına ilişkin bir taslak bildiride kullanılan dilin değiştirilmesi yönündeki talebinin AB ülkelerince reddedildiği belirtilmektedir. AB tarafından hazırlanan taslak metinde “siyasi kriterleri karşılama koşuluyla Türkiye ile müzakerelere ‘erteleme olmaksızın’ başlanmasının” taahhüt edildiği ifade edilen haberde, Avusturya bu itirazının, AB büyükelçilerinin, 25 üyeli bloğun 17–18 Haziran'da gerçekleştirecekleri ilk zirvede yayımlanacak olan taslak bildiri üzerine başlayan görüşmeleri sırasında dile getirdiği belirtilen haberde, AB Dönem Başkanı İrlanda'nın taslak metinde, “*Avrupa Konseyi'nin, Aralık 2004'te Komisyonun tavsiye ve raporunu esas alarak Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ni karşıladığına karar vermesi durumunda Birlik, AB'nin Türkiye ile erteleme olmaksızın müzakerelere başlayacağına dair verdiği sözü tekrar teyit etmiştir.*” şeklindeki standart ifadeyi kullandığı kaydedilmektedir. Diplomatların, Viyana'nın, AB'nin müzakerelere “erteleme olmaksızın” başlanması yönündeki ifadelerin kaldırılarak metnin tamamen yeniden formüle edilmesini talep ettiğini; fakat yeterli destek bulamadığını söyledikleri ifade edilen haberde, bir diplomatın, “Avusturyalılar ifadenin değiştirilmesini istediler; fakat üzerinde anlaşılan bir ifade olduğundan bu girişim baştan kaybedilmiş bir davaydı. Yazılı ifadelerin kendi güçleri vardır. Genişlemeyle ilgili verdiğimiz bir sözden asla geri adım atmadık. Diğer ülkeler arasında, önceden kabul edilen bildiride herhangi bir değişiklik talebi yok.” dedi⁴⁵⁵.

Reuters'in 10 Eylül 2004 tarihinde “*Hollanda Türkiye'nin 'Olağanüstü' AB İlerlemesini Övdü*” başlığı altında ve Paul Gallagher imzasıyla yer verdiği bir haberde, Hollanda Dışişleri Bakanı Bernard Bot'un, Türkiye'nin AB'ye katılma girişiminde “olağanüstü” bir ilerleme kaydettiğini söylediği ve AB Komisyonu'nun

⁴⁵⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁵⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

üyelik müzakerelerine başlanması için yeşil ışık yakması halinde bunun ayrımcılığa karşı bir tokat olacağını belirttiği kaydedilmektedir. Bot'un, AB liderlerinin, meselenin yeni Avrupa anayasası konusunda yapılması planlanan referandumları etkileyebileceğine ilişkin korkuların, üyelik müzakerelerinin başlamasını ertelemesine izin vermemeleri gerektiğini söylediği ifade edilen haberde, 1986–89 yılları arasında Hollanda'nın Türkiye büyükelçisi olan ve 1970'de Türkiye-AB ortaklık anlaşması sürecinde yer alan Bot'un, "Olağanüstü bir ilerleme kaydettiler. Geçtiğimiz iki yıl boyunca yaptıkları hayret verici.

Her zaman ayrımcılık yapmadığımızı söylediğimiz için Türkiye'nin dışarıda bırakılması halinde herkes bunun Müslüman olmalarından kaynaklandığını söyleyecek çünkü kriterleri yerine getiriyorlar." dediği aktarılmaktadır. AB yetkilileri ve diplomatların, Türkiye'nin kritik Komisyon raporunda üyelik müzakerelerine başlamak için onay almasının kuvvetle muhtemel olduğunu ancak tam başlangıç tarihinin belirsizliğini koruduğunu çünkü bazı üyelerin Türkiye'ye reformları uygulaması için daha fazla zaman verilmesinden yana olduklarını belirttikleri kaydedilen haberde, Bot'un, görüşmelere hazırlık dönemi nedeniyle Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlayabilmek için altı aya kadar beklemesi gerekebileceğini belirttiği, ancak AB liderlerinin, seçmenlerin yeni Avrupa anayasası konusunda yapılacak referandumları Türkiye'nin üyeliği konusunda bir seçime dönüştürmeleri endişeleri nedeniyle daha fazla ertelemeye gitmemeleri gerektiğini vurguladığı, müzakerelerin sekiz yıla kadar sürebildiği, onaylanmasının bir iki yıl daha sürdüğü ve bu dönemi, Türkiye'den işçilerin serbest dolaşımına uygulanacak geçici kısıtlamaların olacağı birkaç yıllık bir dönemin izleyebileceği göz önüne alındığında Türkiye'nin tam AB üyesi olmasının 2020'ye kadar sürebileceğini ifade ettiği belirtilmektedir⁴⁵⁶.

Reuters'in 01 Ekim 2004 tarihinde "*Türkiye Artık Çok da Zayıf Değil*" başlığı altında ve Lesley Wroughton imzasıyla yer verdiği bir haberde, IMF Avrupa Masası Direktörü Michael Deppler'in, Türkiye'nin IMF destekli kredi programı çerçevesindeki ekonomik performansının beklentileri aştığını ve ekonomisinin artık "çok zayıf" olmaktan uzak olduğunu söylediği belirtilmektedir. Deppler'in,

⁴⁵⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

“Türkiye’nin bir başarı örneği olduğunu düşünüyoruz ve bu başarısını sürdürmesine yardım etmek istiyoruz” dediği belirtilen haberde, Deppler’in, AB’nin üyelik müzakereleri konusunda bir karara varmasını bekleyen Ankara’nın yerinde bir ekonomik strateji belirlemeye istekli olmasına rağmen, yeni kredi anlaşmasını tamamlamada “önemli bir ivediliğin” olmadığını söyleyerek, Türkiye’nin açıkça AB üyeliğinden faydalanacağını ve bunun daha fazla şeffaflık ve reform yapılmasını sağlayacağını belirterek, “AB geçmiş yıllardan beri, Doğu ve Orta Avrupa’daki iyi politikalar için bir kutup yıldızı niteliğinde ve AB adaylığı da Türkiye’yi bu konuma yerleştirecektir” dediği aktarılmaktadır⁴⁵⁷.

Reuters’in 02 Ekim 2004 tarihinde “*Verheugen: AB Raporu Türkiye Açısından ‘Son Derece Eleştirel’ Olacak*” başlığı altında ve Nick Antonovics imzasıyla yer verdiği bir haberde, AB yetkililerinin yaptıkları açıklamalarda, Avrupa Komisyonu’nun gelecek hafta yayımlayacağı İlerleme Raporu’nda, “Türkiye’nin reform girişimlerine” son derece eleştirel yaklaşacağı, ancak bunun, AB liderlerinin Ankara ile katılım müzakerelerine başlanması yönündeki görüşlerine bir engel teşkil etmeyeceğinin kaydedildiği belirtilmektedir. AB’nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Gunther Verheugen’in, Almanya’nın Bild am Sonntag gazetesine yaptığı açıklamada, Türkiye’nin katılım için yeterince “olgunlaşmadığını” belirttiği ifade edilen haberde, Verheugen’in açıklamalarına yer verilen haberde, “Türkiye’deki reformların durumuna dair rapor son derece eleştirel olacak, diğer gözlemcilerin beklentilerinden çok daha eleştirel olacak. Türkiye’nin yazılan her şeyi kabul etmesi oldukça zor olacak” denildiği kaydedilmektedir. Verheugen’in, Komisyon’un 6 Ekim tarihli raporunda Türkiye ile müzakerelerin başlanmasının desteklenip desteklenmeyeceği konusunda herhangi bir açıklamada bulunmadığı kaydedilen haberde, Verheugen’in, “Seçebileceğim en ihtiyatlı formülü seçtim. Amacım Türkiye’deki reformların devamının sağlanacağı bir ortam yaratmak. Aynı zamanda toplumumuzu Türkiye konusunda ikiye bölecek bir karardan kaçınmak istedim” dediği aktarılmakta ve yine de pek çok analistin AB liderlerinin aralık ayında

⁴⁵⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

alacakları kararda, Ankara'ya nihai üyeliğe uzanan katılım müzakerelerine başlanması için yeşil ışık yakılacağını umduğuna işaret edilmektedir⁴⁵⁸.

Financial Times gazetesinde 02 Ekim 2004 tarihinde “*Türkiye'nin AB Sınavı*” başlığı altında ve Christopher Caldwell (*The Weekly Standard* kıdemli editörü) imzasıyla yayımlanan bir yorumda, Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin AB adaylığıyla ilgili tavsiyelerini açıklamasına birkaç gün kala herkeste hem iyi, hem kötü haberler alınacağı beklentisinin hakim olduğu belirtilmektedir. Kötü haber beklentisiyle kastedilen, Avrupa Komisyonu üyelerinin Ankara'nın yasa ve normlarını AB'ye uydurmakta ne derece başarılı olduğu konusunda zor bir kararlar karşı karşıya kalmaları olasılığı olduğu ve bu endişeye gerek kalmadığı belirtilen yorumda, Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Komiseri Günther Verheugen'in Türk Parlamentosu'nun geçen hafta sonu iddialı bir ceza kanununu kabul etmek üzere toplanmasından bu yana, raporun açıklanacağı çarşamba günü Türkiye'ye yeşil ışık yakılacağı yolunda imalarda bulunduğu, ancak beklenen iyi haberlerin de henüz çıkmadığı kaydedilmektedir.

Yorumda şöyle denilmektedir: “Şimdiye kadar, Türkiye'nin sorumluluklarının açıklığa kavuşacağı sanılıyordu. Tam üyeliğe giden yolun zahmetli olması ancak çözülmesi gereken sorunların giderek azalması bekleniyordu. Aksine, bunlar arttı. Avrupa bağlayıcı taahhüt aşamasına girerken, Türkiye konusu kamuoyu önünde daha önce hiç yapılmadığı kadar ince elenip sık dokunuyor... Avrupa'nın Türkiye ile müzakereleri başlarken, Avrupa hakkında, özellikle de Fransızların ve Almanların Avrupa liderliği konusundaki emelleri, yeni Avrupa Anayasası ve AB'nin ABD'yle ilişkileri gibi konularda önemli ve çetin sorular gündeme geliyor. Türkiye ile ilgili huzursuzluk giderek artıyor. Hazirandaki Avrupa seçimlerinde, hepsi de Türkiye'nin üyeliğine soğuk bakan; İngiltere'deki Bağımsızlık Partisi'nden (UKIP) Fransa'daki egemenlik yanlısı parti (Souveranistes) ve Polonya'daki Aileler Birliği'ne kadar, AB karşıtı partilerin başarılı olmaları bunun göstergesi...

Dolaylı olarak, Avrupa'nın ABD ile ilişkileri de gündeme geliyor. Türkiye'nin Avrupa'daki siyasi sınıflara belki de en cazip gelen tarafı, Amerikan

⁴⁵⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

modeline karşı kendi ulusal devlet dönemi sonrası dış politika modellerini sına ma şansını elde etmeleri. Türkiye'nin AB'ye giriş hikayesi, aslında bu yüzyılı hangi uluslararası düzenin, yani ABD'nin mi, Avrupa'nın mı tanımlayacağı konusunda bir sınav niteliği taşıyacak. Türkiye'nin AB'ye katılma gayreti ve ABD'nin kuşkulu tavrına bakılırsa Avrupa kazanıyor... Avrupa vatandaşlarını ve sağ görüşlü partilerini giderek rahatsız etmeye başlayan unsur, Avrupa projesinin evrenselci yanının, Avrupa'nın kendini nasıl gördüğüne dair hoş bir tablo çizmesine karşın, Türkiye'nin ve belki de bizzat Avrupa'nın derin kültürel gerçeklerini göz ardı etmek anlamına gelebileceği.”⁴⁵⁹

Financial Times gazetesinde 15 Ekim 2004 tarihinde “*Raffarin Türkiye ile İlgili Endişeleri Gidermeye Çalıştı*” başlığı altında ve John Thornhill imzasıyla yayımlanan bir haberde, Fransa Başbakanı Jean-Pierre Raffarin'in, “Gelecek henüz yazılmadı” diyerek, Türkiye'nin AB üyeliği ihtimalinin Fransa'da yarattığı endişeleri gidermeye çalıştığı belirtilmektedir. Fransa Parlamentosu'ndaki Türkiye konulu özel oturumun ele alındığı haberde, Raffarin'in, Fransa'da son sözü, halkın söyleyeceği, Avrupa'nın da Türkiye'nin de henüz bu üyeliğe hazır olmadığı, ancak “istikrarlı, modern ve demokratik bir ülke olma yolunda ilerleyen Türkiye'yi, 2015'e kadar üyeliğe hazır olabilecekken, zamanından önce geri çevirmenin de yanlış olacağı” yolundaki sözleri aktarılmaktadır. Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın, üyelik müzakerelerinin başlamasını desteklediği, bununla birlikte Fransa'da bu konuda referandum düzenleme vaadinde bulunduğu hatırlatıldıktan sonra, İngiltere Başbakanı Tony Blair'in de, Türkiye'nin AB üyeliğine verdiği desteği bir kez daha teyit ettiği ifade edilen haberde, Fransız halkının görüşünün gelecek 10 yıl içinde Türkiye'deki gelişmelere göre değişebileceği belirtilmekte, halkın yüzde 63'ünün gerekli siyasi ve ekonomik reformları yapması halinde Türkiye'yi AB üyesi olarak “hayal edebileceklerini” söyledikleri kaydedilmektedir⁴⁶⁰.

Reuters'in 16 Ekim 2004 tarihinde “*Hollandalılar, Türkiye'nin AB Üyeliği Konusundaki Endişelerini Tartışmaya Açmalılar*” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Hollanda kabinesinden yapılan bir açıklamada, Türkiye'nin AB üyeliği

⁴⁵⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁶⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

konusundaki endişelerin, AB liderlerinin Ankara'nın katılım müzakereleri hakkında bir karar alacakları aralık ayındaki zirveden önce tartışmaya açılarak mutlaka dile getirilmesi gerektiğinin belirtildiği kaydedilmektedir. Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin üyelik görüşmelerinin başlaması doğrultusunda verdiği tavsiye kararına tepki gösteren Hollanda kabinesinin ne var ki katılım müzakereleri konusunda görüş bildirmekten kaçındığı ve açıklamada "... Hollanda ve diğer üye ülkelerde, Birliğin Türkiye'yi üyeliğe kabul etmesi konusunda, örneğin serbest dolaşım ve üyeliğin yükleyeceği maliyetler gibi, ciddi endişeler ve soru işaretleri mevcut" denildiği kaydedilmektedir. Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanı Gerrit Zalm'ın, ülkesinin tarafsız aracılık imajının sarsılmaması için dikkatli konuşmak durumunda olduğunu söylediği belirtilen haberde, Zalm'ın, "Bu konuda Hollanda'nın ağız mühürlenmiştir" dediği ifade edilmektedir⁴⁶¹.

The Sunday Times gazetesinde 17 Ekim 2004 tarihinde "*Paniğe Gerek Yok, AB Süper Devleti Öldü*" başlığı altında Jasper Gerard'ın AB Komisyonu eski Başkanı Romano Prodi ile yaptığı mülakatla ilgili olarak bir yorum yayımlanmıştır. Yorumda, Prodi'nin başkanlığı döneminde AB'nin ortak para birimi euroya geçtiğine, AB Anayasası'nın hazırlandığına ve 10 yeni ülkenin AB'ye katıldığına değinilmekte, Irak savaşının İngiltere Başbakanı Tony Blair ve Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac arasında gerginliğe neden olduğundan ve AB ekonomisinin bu tartışmadan kötü etkilendiğinden bahsedilmektedir. Yorumun devamında, çoğunluğu eskiden komünist olan 10 ülkenin AB'ye katılmasından ve bu bağlamda Türkiye'nin de AB üyeliğinden söz edilmektedir. Türkiye'nin yılda 18,4 milyar sterlin mali desteğe ihtiyacı olduğuna dikkat çeken bir soruya Prodi'nin, gerekli araştırmaları yaptıkları ve Türkiye'nin katılımının AB kaynaklarını zorlamayacağına inanmaları için bazı nedenler olduğu cevabını verdiği yorumda, bu tarz endişelerin 30 yıl önce İrlanda için de duyulduğu ancak İrlanda'nın Müslüman bir ülke olmadığı yolundaki ifadenin ardından Türkiye'nin Müslüman bir ülke olmasının bütünleşmeyi daha da zorlaştırıp zorlaştırmayacağı sorulduğu, Prodi'nin bu soruyu, "Medeni bir toplumda farklı inançlara sahip insanlarla birlikte yaşamalıyız" şeklinde cevaplandığı, Türkiye'nin zinayı neredeyse suç sayacağı hatırlatıldığında, Prodi'nin gülümseyerek bunun doğru olduğunu, ancak bir rapora

⁴⁶¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

göre Amerika Birleşik Devletleri'nde 23 eyalette zinanın hala suç olduğunu söylediği aktarılmaktadır⁴⁶².

Reuters'in 17 Ekim 2004 tarihinde "*Fischer, AB'nin Türkiye ile Müzakerelere Başlayacağını Düşünüyor*" başlığı altında yer verdiği bir haberde, Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in yaptığı açıklamada, AB liderlerinin büyük bir ihtimalle Türkiye ile müzakerelerin başlaması yönünde karar vereceklerini söylediği belirtilmektedir. Der Spiegel dergisine verdiği mülakatta yaptığı açıklamada Fischer'in, AB liderlerinin Avrupa Komisyonu'nun Türkiye ile müzakerelere başlanması yönünde verdiği tavsiye kararını yerine getireceğine inandığını söylediği kaydedilen haberde, Fischer'in, kendisine AB liderlerinin Türkiye'nin AB üyeliğini geri çevirip çevirmeyecekleri sorusuna karşılık, "Sonuç açık... kanımca aynı şekilde gün sonunda cevap 'evet' olacak" cevabını verdiği vurgulanmaktadır⁴⁶³.

The Guardian gazetesinin internet sayfasında 26 Ekim 2004 tarihinde "*Avrupa'nın Kapısını Çalmak*" başlığı altında yayımlanan, Helena Smith imzasıyla, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile yapılan bir röportajı içeren bir makalede, Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Berlin'de Almanya Başbakanı Gerhard Schröder ve Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ile görüşmelere oturduğunda açık konuşmaya kararlı olduğu belirtilmekte, Başbakan Erdoğan'ın "Bu ülkelerle olan tarihi bağlarımızın öneminden söz edeceğim. Ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel ilişkilerimizin derinliğini vurgulayacağım" dediği aktarılmaktadır. Başbakan Erdoğan'ın Türkiye'nin AB'ye üyeliği ihtimali karşısında Fransa ve Almanya'nın düşmanca bir tavır almasından düş kırıklığına uğradığı, Chirac ve Schröder'in Türkiye'nin AB'ye üyelik girişimini desteklerken, geçen hafta yapılan bir kamuoyu yoklamasının Fransız halkının büyük bir kısmının -bu konuda oy vermeleri istenmesi halinde- Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkacağını gösterdiği belirtilen makalede, Almanya'da da muhalefetteki Hıristiyan Demokrat Angela Merkel, Türkiye'nin üyeliğine kesin olarak karşı çıktığı kaydedilmektedir. Başbakan Erdoğan'ın, "*Halkımın rencide olduğunu görüyorum. Bu olumsuz tepki beklenmiyordu. Fransa'nın Türkiye'de 5,5 milyar dolar değerinde yatırımı var. Bu*

⁴⁶² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁶³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

da yaklaşık olarak Almanya'nın yatırım oranı ile aynı. Her iki ülkenin de burada fabrikaları var ve fabrikalarda Türkler çalışıyor. Mimarimizde bile Fransız etkilerini görebilirsiniz ve dilimizde de Fransızca sözcükler var.” şeklindeki ifadelerine yer verilen makalede şöyle denilmektedir: Görüşmeler, Türkiye'nin İslami yönelimli hükümetinin AB'ye üyelik girişimi için destek toplamak üzere kampanya başlattığı bir sırada yapılıyor. Avrupa'nın kapısında 40 yıl kadar bekletildikten sonra Türkiye, AB'yi bir karar aşamasına taşıyacak bundan sonraki yedi haftayı son derece önemli kabul ediyor. Bu arada Erdoğan, Türkiye'nin üyelik konusundaki kaderinin, Fransa'da yapılacak bir referanduma bağlı olması ihtimalinden dolayı son derece hayal kırıklığına uğramış hissettiklerini söylüyor. Erdoğan ‘Şuna inanıyorum ki, Avrupalılar bizi yeterince tanımadıkları için bazı önyargılar ortaya çıktı. Belki de aramızda bir çeşit bağlantısızlık oldu’ dedi. Bir zamanlar Avrupa'nın kenarlarında yoksul bir ülke ve bir yarı-demokrasi durumundaki Türkiye, yeni İslamcılarının iktidara gelmelerinin ardından çok büyük bir değişime uğradı. Erdoğan'ın partisi eski yönetici sınıfı bir köşeye iterek beklenmedik bir zaferle iktidara yürüdüğünde, yıllardır sürüncemede kalmış yüzlerce kanun ve reform Parlamento'dan geçti.

Erdoğan şöyle söyledi: ‘Son iki yıl içinde AB uyum yasaları konusundaki çalışmalarımızda bir saniye bile durmadık. Bu değişimlerin hiçbiri beş yıl önce kabul veya hayal edilemezdi.’ dedi... Türkiye’de laik elitlerin çoğu halen, yasaklanan iki İslamcı partinin kalıntılarından oluşan bu partiye şüpheyle bakıyor. Elitler, Erdoğan'ın Avrupa'yı destekleyen reformist tutumunun ardında gizli bir gündeminin olmasından endişe ediyorlar... Uzmanlar, AB üyeliği havucu Türkiye üzerinde asılı olduğu sürece, Erdoğan'ın ılımlı politikaları benimsemeye ve muhafazakar gelenekçilerle arasına mesafe koymaya devam edeceğine inanıyorlar. Erdoğan, ‘Türkiye’ye üç yıl verin, tamamen farklı bir ülke olacaktır. Ne olursa olsun değişmeye devam edeceğiz’ diyor.”⁴⁶⁴

Reuters'ın 26 Ekim 2004 tarihinde “Türkiye'nin AB Üyeliği Fransız-Alman Zirvesi Gündeminde” başlığı altında ve Noah Barkin imzasıyla yer verdiği haberde, Türkiye ile üyelik müzakerelerinin iki büyük destekçisi Fransa Cumhurbaşkanı

⁴⁶⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Jacques Chirac ve Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in gündeminde Türkiye'nin de olacağı, ancak gözlemcilerin, iki ülke kamuoyunun muhalif tavrı dolayısıyla bu iki liderin tavırlarını henüz netleştiremedikleri görüşünde oldukları ifade edilmektedir. Zirve sırasında Türkiye Başbakanı Tayyip Erdoğan'la da görüşecek olan Chirac ve Schröder'in, AB liderlerinin, Ankara'yla üyelik müzakerelerine başlayıp başlamama kararında oldukça önemli rol oynayacakları, iki liderin, AB Komisyonu'nun tavsiye kararını desteklemeleri halinde, kendi kamuoylarını karşılarına almış olacakları belirtilmektedir⁴⁶⁵.

Financial Times'da yer alan 18 Aralık 2004 tarihli “*Türkiye, AB'ye Katılım Müzakerelerine Başlayacak*” başlıklı Daniel Dombey ve George Parker'ın Brüksel'den, Vincent Boland'ın da Ankara'dan bildirdiği haberde, Türkiye'nin AB ile üyelik müzakerelerine başlama yönündeki, hem birliği hem de çoğunluğu Müslüman olan 70 milyon nüfuslu ülkeyi dönüşüme sokacak tarihi teklifi kabul ettiği belirtilmektedir. Haberde, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından alınan kararın, Erdoğan'ın Kıbrıs meselesi üzerine daha önce yapılan teklifi reddetmesiyle ve Ankara'ya döneceği tehdidiyle, Brüksel zirvesinde 24 saat süren gerginlikten sonra geldiği kaydedilmektedir. Sorunun, İngiltere Başbakanı Tony Blair ve Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in öncülüğünde, AB liderlerinin araya girmesiyle çözüldüğünün anlatıldığı haberde, Blair'in, “*Bu Avrupa için son derece önemli bir gün*” şeklindeki sözlerine yer verilmektedir.

Haberde, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu engellerin, son derece kuşkulu Avusturya'nın konuyla ilgili referanduma gideceğini açıklamasıyla daha da belirginleştiği, ancak referandumun muhtemelen, gelecek ekim ayında başlayacak ve 10 yıl sürebilecek katılım müzakerelerinden sonra yapılacağı kaydedilmekte, Başbakanın ve silahlı kuvvetlerin, kendilerini Kıbrıs Rum Hükümeti'ni fiilen tanımaya götürecek perşembe günü ilk teklife karşı olduklarının anlaşıldığı, muhalefet liderlerinin de ayrıca, Başbakan Erdoğan'ı zirveyi terk etmeye çağırdığı belirtilmektedir.

Haberde, Başbakan Erdoğan'ın, Kıbrıs'taki bölünmeye son verecek uluslararası bir anlaşma yapılmadan önce, Kıbrıs'ın tanınmasının yerinde

⁴⁶⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

olmayacağıının altını çizdiği ve diplomatik tanınmanın, Kuzey Kıbrıslı Türklerin ve Güney Kıbrıslı Rumların arasında bir çözüme gidilmesi için Türklerin elindeki bir koz olduğu değerlendirilmesinde bulunmaktadır⁴⁶⁶.

Gazetenin 18 Aralık 2004 tarihli “*Ankara Sınır Savaşının Ardından Anlaşmayı Kabul Etti*” başlığıyla, George Parker ve Daniel Dombay’ın imzalı bir başka haberinde, zorlu müzakerelerin içine girmiş bir Avrupalı liderin, “uçanın motorlarını çalıştırın, gidiyorum” taktiğini kullanmasının ilk kez yaşanmadığı, ancak Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın dün yaptığı çıkışta bunu gerçekten kastedip kastedmediğinden kimsenin emin olmadığı kaydedilmektedir. Haberde, AB için, Türkiye ile yapılan dünkü tarihi müzakerelerin yeni ve sınır bozucu bir deneyim olduğunun altı çizilmektedir. Başbakan Erdoğan’ın kendisine verilen metni ilk okuduğunda, Türkiye’nin kalıcı olarak, serbest dolaşım ve tarım sübvansiyonları gibi AB’nin bazı imkanlarının dışında tutulacağı şeklindeki bir dizi şartla karşılaştığı belirtilen haberde, Erdoğan’ın, Hollanda Başbakanı tarafından taslak metne eklenen ve taktik olarak Kıbrıs Cumhuriyeti’nin tanınması anlamına gelen anlaşmayı imzalamasının istendiği kaydedilmekte, ulusal basından ve muhaliflerden gelen eleştirilerden sonra Başbakan Erdoğan’ın bu metne imza atmasının mümkün olmadığı anlatıldığı, Erdoğan’ın, Hollanda Başbakanı Balkenende ile yaptığı iki saatlik görüşmede, “70 milyon Türk’e karşı 600 bin Rum’u tercih ediyorsunuz. Bunu halkıma açıklayamam.” dediği aktarılmaktadır. Bu görüşmenin ardından, Balkenende’nin AB’nin üç büyük üyesi, İngiltere, Almanya ve Fransa’yı iki tarafa da baskı uygulamaya çağırdığı, Yunanistan Başbakanı Kostas Karamanlis’ten de ayrıca, Kıbrıs Rum lider Tassos Papadopoulos’u ikna etmesinin istendiği kaydedilen haberde, Papadopoulos’un, Türkiye’nin AB ile yaptığı 1963 anlaşmasını, Kıbrıs’ın da içinde olduğu 10 yeni üye ile genişleterek, Kıbrıs’ı da tanıdığını belgelemesini istediği bildirilmektedir. Uzun süren çabaların ardından, dün öğleden sonra uzlaşmanın sağlandığı kaydedilen haberde, Erdoğan’ın, müzakerelerin başlama tarihi olan 3 Ekim’den önce 1963 anlaşmasını Kıbrıs’ı da içine alacak şekilde genişleteceği yolundaki açıklamayı yapmayı kabul ettiği

⁴⁶⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

bildirilmekte, ancak Kıbrıs'a bir propaganda zaferi vermemek için zirvede hiçbir şeyi imzalamadığı vurgulanmaktadır⁴⁶⁷.

The Guardian gazetesinde, 18 Aralık 2004 tarihli “Anlaşma Türkiye’yi AB üyeliğine Götürecek” başlığıyla, Nicholas Watt ve David Gow imzasıyla yayımlanan haberde, Türkiye’nin, dünyanın en büyük ticari grubuna katılmak için yaptığı ilk başvurudan 41 yıl sonra, kendisini AB üyeliği yoluna sokacak tarihi kararı aldığı kaydedilmekte, Türkiye Başbakanı Erdoğan’ın kendisine sunulan ilk teklifi reddettiği ve zirveyi terk edeceğini söylediği 24 saat süren zorlu müzakerelerin ardından bu tarihi kararın alındığı belirtilmektedir. Türkiye’nin kendilerini resmen tanıması yolunda Kıbrıs’tan gelen istek üzerinde yoğunlaşan sıkıntının, Avusturya’nın Türkiye’nin üyeliği hususunda referanduma gideceğini açıklamasıyla daha da arttığı vurgulanan haberde, Kıbrıs’ın Türkiye’yi gümrük birliği anlaşmasını, AB’nin 25 üyesinin hepsiyle imzalamaya zorlamasına ve bunun, adanın Türkiye tarafından resmen tanınması gibi bir sonuç doğuracağına dikkat çekilmekte, diğer liderlerin de araya girmesiyle sorunun aşıldığı ve Türkiye’nin müzakerelerin başlama tarihinden önce bir gün, gümrük birliği anlaşmasını imzalamayı kabul ettiği bildirilmektedir. Haberde ayrıca, Türkiye’nin, Türk işçilerin AB ülkelerinde serbest dolaşımı gibi AB’nin sağladığı bazı imkanlara sahip olmasının engellenmesine itiraz ettiği ancak “kalıcı korumalar” oluşturulması hakkında kilit bir cümlenin metnin içinde bırakıldığı belirtilmektedir.

The Independent gazetesinde, aynı tarihte, “Tarihi Dönemeç: AB Türkiye’nin Katılımı İçin Yolu Açtı” başlığıyla ve Stephen Castle imzasıyla yayımlanan Brüksel çıkışlı haberde, Türkiye’nin AB’ye katılım müzakerelerine başlamak için 41 yıl süren bekleyişinin, AB’nin müzakerelere gelecek yıl başlama teklifini kabul etmesiyle sona erdiği belirtilmekte, ancak anlaşmada zor koşullar olduğunun altı çizilmektedir. Türkiye’nin, AB’ye katılım müzakerelerinin 3 Ekim’de başlayacağı belirtilen ve bunun İngiltere’nin dönem başkanlığına denk geldiğine dikkat çekilen haberde, AB’nin, müzakerelerin en az 10 yıl süreceğini ve başarısızlıkla sonuçlanabileceğini vurguladığı ve daha önceki genişlemelere nazaran Türkiye’nin önüne daha zor koşullar getirildiği ifade edilmektedir. Avusturya’nın da

⁴⁶⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Fransa'ya katılarak, Ankara ile üyeliğin, referanduma gidilmeden onaylanmayacağını açıklamasının, ülkenin AB'ye katılma şansı konusundaki şüpheleri artırdığına dikkat çekilen haberde, Türkiye'nin üyeliği konusunda her ülkenin bir veto hakkı bulunduğu belirtilmektedir. Haberde, fakir, çoğunluğu Müslüman olan 70 milyon nüfuslu ve sınırları Irak, İran ve Suriye'ye dayanan bir ülkeyi kabul etme konusundaki endişelerin göz ardı edildiği anlatılarak, muhalif ülkeler Fransa, Almanya, Avusturya ve Hollanda'ya rağmen, AB liderlerinin, Türkiye'ye hayır demenin, onu Birliğin içine almaktan daha riskli olduğuna karar verdikleri vurgulanmıştır. Haberde, müzakerelerin amacının Türkiye'nin tam üyeliği olduğu, ancak Türkiye'nin üyeliğine şüpheyle yaklaşan ülkelerin ısrarları üzerine karar metninde, sürecin “açık uçlu” olduğu yani sonucun ne olacağının önceden garanti edilemediğinin vurgulandığı kaydedilmekte, ayrıca, müzakerelerin başarısızlığa uğraması durumunda, Türkiye ile ilişkileri düzenleyen başka bir alternatifin oluşturulabileceğinin de metinde yer aldığı ifade edilmektedir⁴⁶⁸.

Financial Times gazetesinde 13 Mart 2005 tarihinde “*En İyi Fırsatlar AB Sınırlarının Ötesinde*” başlığı altında ve Phil Davis imzasıyla yayımlanan makalede, Avrupa'nın resmi olmayan sınırları hızla genişlediği, Türkiye ve Ukrayna gibi gelecekteki katılımcıların yatırımcıların ilgisini çektiği belirtilmektedir. Sermayenin Batı Avrupa'dan Orta Avrupa ve ötesine akarken Orta Doğu, Kuzey ve Güney Afrika yatırımcıların listelerinde özellikle ön plana çıktığı ve uzman fon yöneticisi RAB'ın, geçtiğimiz iki yılın büyüme alanlarının dışında fırsatlar gördüğü belirtilen makalede, AB'ye 2007'de katılacak olan Bulgaristan ve Romanya ile Ukrayna'nın muhtemelen ekonomik açıdan AB standardına yaklaşılması bağlamında gelecek vadeden ülkeler olduğu ve RAB'ın, kalabalık nüfusu ve yeni demokratik referansları nedeniyle Ukrayna'dan da umutlu kaydedilmekte, ancak Fas, Türkiye, Mısır ve Körfez ülkeleri gibi “sınır” ülkelerinin, Rusya ve Ukrayna'ya yönelik ilgiyi geride bırakabileceği öne sürülmektedir. Makalede, öte yandan yatırımcıların Türkiye'nin konumunun AB standardına yaklaşmak mı yoksa uzaklaşmak mı şeklinde olduğunu tam olarak söyleyemedikleri, ancak yatırım yöneticisi Leila Kardouche'nin, verimlilik kazanımlarına, ücret sınırlandırmalarına ve büyüyen tüketici piyasalarına işaret ettiği

⁴⁶⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ve “Şimdiye kadar bu pozisyondan uzak olduğu için insanlar Türkiye’nin yakınlaşmakta olduğunu görmek konusunda isteksizlerdi, ancak kesinlikle öyle.” dediği aktarılmaktadır⁴⁶⁹.

Reuters’in 24 Mayıs 2005 tarihinde “Türkiye Zorlu AB Görüşmeleri İçin Baş müzakerecisini Seçti” başlığı altında ve Gill Tudor imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avrupa’da, AB üyeliğini zora sokma ihtimali taşıyan bir oylama yaklaşırken cesareti kırılan Türkiye’nin, Birlik ile zorlu üyelik görüşmeleri için önde gelen ekonomi reformcusu Devlet Bakanı Ali Babacan’ı baş müzakereci yaparak üyelik arzusuna yeni bir itici güç sağladığı belirtilmektedir. Başbakan Erdoğan’ın AKP grup toplantısında yaptığı konuşmada, “Gençliği ve dinamizmi ile başarılı olacağına inanıyorum.” dediği ve söz konusu açıklamanın, 3 Ekim’de başlaması planlanan üyelik müzakereleri için baş müzakerecisini belirlememiş olmasından dolayı rahatsızlığını dile getiren mali piyasalar ve AB tarafından da beklendiğine işaret edilen haberde, analist Tim Ash’ın, “Hükümetin gerçekten de AB reform cephesinde yakaladığı ivmeyi yeniden ele geçirmesi lazım ya da hem Fransız-Hollanda AB referandumlarının hem de Almanya’da yaklaşmakta olan seçimlerin etkisi altında ezilme riski ile karşı karşıyalar. Hükümet üyelik sürecine yeniden enerji kazandırmak gerektiğini anlamış olmalı ki sonunda baş müzakereci olarak Babacan’ı atadı.” dediği aktarılan yazıda, teknik olarak Türkiye’nin AB üyeliği ve AB Anayasası üzerindeki oylama arasında doğrudan bir bağlantı olmadığı, ancak Türkiye’nin Fransa’dan çıkacak bir “Hayır” oyunun, AB içerisinde en azından kendi müzakerelerini geciktirecek bir krize yol açmasından endişe ettiği, AB’nin ne olursa olsun Ankara’ya verdiği ekim sözünü yerine getirmeye çalışacağını açıkladığı kaydedilmektedir⁴⁷⁰.

The Daily Telegraph gazetesinin internet sayfasında 24 Mayıs 2005 tarihinde “Almanya’daki Seçim Yenilgisi Türkiye Piyasalarını Sarstı” başlığı altında ve Ambrose Evans-Pritchard imzasıyla yer alan bir haberde, Türkiye’nin AB üyeliğini tehlikeye sokuyor gibi görünen Almanya’daki seçim yenilgisinin ardından Türk piyasalarının olumsuz bir seyir gösterdiği, yatırımcıların Başbakan Gerhard

⁴⁶⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁷⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Schröder'in hafta sonundaki bölgesel seçimlerde uğradığı yenilgiye tepki göstermeleri sonucunda İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının yüzde 4,6 oranında düştüğü ve Türk Lirası'nın euro karşısında 0,8 oranında değer kaybettiği belirtilmektedir. Türkiye'nin, son dönemde AB'nin üyelik kriterlerini karşılama çabası çerçevesinde yaptığı reformlarla yatırımcılar için önemli bir pazar haline geldiği belirtilen haberde, piyasaların, Schröder'in Sosyal Demokratlarının verdiği güçlü destek sayesinde ekim ayında üyelik müzakerelerine başlanmasını çok az şeyin tehlikeye atabileceğini varsaydığı, ancak Almanya'daki muhalefetin sonbaharda yapılacak seçimlerde iktidara gelme ihtimalinin bu siyasi manzarayı birdenbire değiştirdiğine işaret edilmektedir⁴⁷¹.

Yine aynı gün, *Reuters*'in “‘Medeniyetler Çatışması'nın Yazarı Türkiye'ye AB'ye Sırtını Dönmesi Çağrısında Bulundu” başlığı altında yer verdiği bir haberde, Batı ve İslam dünyası arasındaki çatışmaya dair öngörülerde bulunan ve en çok satan “Medeniyetler Çatışması”nın yazarı Amerikalı Samuel Huntington'un, Türkiye'den Avrupa'ya sırtını dönmesi ve Müslüman komşularına doğru yönelmesini istediği belirtilmektedir. Avrupa ve Asya arasında köprü olan İstanbul şehrine gerçekleştirdiği ziyaret sırasında CNN Türk televizyonuna konuşan Samuel Huntington'un, Türkiye'nin AB'ye katılma girişiminin başarısızlığa mahkum olduğunu söyleyerek, “Avrupalılar Türkiye'yi istemediği için Türkiye'nin AB'ye üye olacağını zannetmiyorum. Bu sebeple, Türkiye'yi AB dışında tutmak için ellerinden gelen her şeyi yapacaklardır.” dediği belirtilen haberde, Huntington'un, Türkiye'nin, aralarında pek çok ülkenin İstanbul'dan yönetilen Osmanlı İmparatorluğu'nun bir zamanlar bir parçası olduğu İslam dünyasında daha aktif bir rol üstlenmesi gerektiğini söyleyerek, “Türkiye Müslüman kimliğine geri dönmeli ve fanatik laikliği geride bırakmalıdır.” şeklindeki ifadesine yer verilmektedir⁴⁷².

Reuters'in 12 Mayıs 2005 tarihindeki “Fransızların ‘Hayır’ Oyu, AB'nin 2007'den Sonraki Genişlemesini Yavaşlatabilir” başlığı altında ve Toni Vorobyova imzasıyla yer verdiği bir haberde, *Reuters* haber ajansı tarafından yapılan bir anketin, Fransızların Avrupa Anayasası'nı reddetmelerinin, AB'ye katılmak için

⁴⁷¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁷² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

henüz müzakerelere başlamayan Türkiye'nin, Sırbistan ve Ukrayna gibi ülkelerin işini daha da zorlaştırabileceğini ortaya koyduğu belirtilmektedir. Son yapılan kamuoyu yoklamalarının, Fransızların oylamasının çok heyecanlı geçeceğini, "hayır" oyunun büyük olasılıkla euroya geçmek isteyen yeni AB üyelerinin para birimlerinin değer kaybetmesine neden olacağını ve dolayısıyla AB'nin daha çok bütünleşme yolundaki ilerlemesine gölge düşürebileceğini gösterdiği belirtilen haberde, SEB Merchant Banking'den Mats Olausson'un, Anayasa'nın reddedilmesinin Birliğin Doğu'ya doğru daha fazla ilerlemesine engel olabileceğini, zira Nice Anlaşması'nın, Birliğin 27 üyeye -daha fazlasına değil- kadar genişleyebileceğini şart koştuğunu söyleyerek, "Nice Anlaşması Romanya ve Bulgaristan'ı AB'ye kabul etmeye hazır, ancak Anayasa'nın onaylanmaması halinde diğer adaylar için durum farklı olacaktır." dediği ifade edilmektedir. 26 analizciye göre yeni Anayasa olmadan diğer ülkelerin üye olmalarının daha fazla çaba gerektirebileceği, en fazla kaybedenin Türkiye olabileceğine işaret edilen haberde, ancak bazı AB ülkelerinde Türkiye'nin üyeliğine karşı güçlü bir muhalefetin söz konusu olduğu ve bazı Fransız seçmenlerin protestolarını dile getirmek için AB referandumunu pekala kullanabileceği öne sürülmekte ve Köln'deki Oppenheim Research'den Dagmar Alpen'in, "Fransız seçmenlerin 'hayır' oyu Türkiye'nin AB üyesi olarak kabulüne karşı bir ret olarak yorumlanabilir. Hala, Türkiye ile müzakerelerin referandumun başarısız olması sonucunda iptal edileceğinin olası olmadığını düşünüyoruz, ancak bu durum AB Komisyonu'nun Türkiye'nin ilerlemesini değerlendirirken toleranslı olmasını kesinlikle zorlaştıracaktır." dediği aktarılmaktadır⁴⁷³.

31 Mayıs 2005 tarihinde, *The Times* gazetesinde "*Negatif Nasıl Pozitif Olur*" başlığı altında yayımlanan başyazıda, Fransa'da yapılan referandumdan çıkan "hayır" sonucunun, Başbakan Tony Blair için, artık varlığı ortadan kalkan anayasanın olumlu ve olumsuz yanlarının tekrar değerlendirilmesi yönünde bir fırsat teşkil ettiği kaydedilmiş, temmuz ayında AB dönem başkanlığını devralacak İngiltere'nin, Fransa referandumundan çıkan olumsuz sonucu olumluya çevirmesinin önemi vurgulanarak, Birliğe yeni katılacak ülkelerin eski üyelerle eşit

⁴⁷³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

muamele görmesi, Doğu Avrupalılara ikinci sınıf vatandaş ve ucuz işgücü muamelesi yapılmaması ve Türkiye'ye de kapıların açılması gerektiği belirtilmektedir⁴⁷⁴.

Yine aynı tarihte *The Times* gazetesinde “Ortalığı Temizlemek İngiltere'ye Düşecek” başlığı altında ve Peter Riddell imzasıyla yayımlanan bir yorumda, Fransa'dan gelen “hayır” yanıtından sonra, Birliğin genişlemesi ve Türkiye'nin üyeliği de dahil olmak üzere, Başbakan Tony Blair'in Avrupa stratejisinin riske girdiği değerlendirildiği yapılmaktadır. Yorumda, İngiltere'den de güçlü bir destek gören ve Müslüman dünya ile köprü teşkil edecek Türkiye'nin AB üyeliğinin de, bugün gelinen noktada yeni karşıt görüşler ve engellerle karşılaşacağı belirtilmektedir⁴⁷⁵.

Aynı gün, *The Daily Telegraph* gazetesinde “Avrupa'ya Daha Gerçekçi Bir Bakış Fırsatı” başlığı altında yayımlanan başyazıda, Fransa'nın Avrupa Anayasası'na “hayır” demesinin, savaş sonrası Avrupa tarihinde dönüm noktası olduğuna işaret edilmektedir. Hayır oyunun, AB içinde öncü bir rol üstlenen Fransa'nın bu konumundan feragat edeceğinin habercisi olduğu kaydedilen başyazıda, bu gelişmeyle AB'nin ağırlık merkezinin Doğu'ya kaydığı değerlendirildiği yapılmaktadır. Fransızların Anayasa'yı reddetmelerinde Türkiye'nin büyük Müslüman nüfusuyla AB'ye katılımından duyduğu endişelerin de etken olduğu belirtilen başyazıda, hem Fransız hem de Alman liderlerin Türkiye'yi desteklediklerini, ancak bu meselenin Fransa'da “hayır” oylarını artırmasından sonra, sadece Türkiye'nin değil, Romanya ve Bulgaristan'ın AB üyeliklerini de eskisi kadar savunamayacakları değerlendirilmesine yer verilmektedir⁴⁷⁶.

Yine aynı gün, *Financial Times* gazetesinde “Genişleme, Oylamanın En Büyük Kurbanı Olmaya Aday” başlığı altında ve Daniel Dombey imzasıyla yayımlanan bir haberde, genişleme sürecinden duyulan kuşkuların hem Fransa hem de Hollanda'da Anayasa'ya muhalefeti tetikleyen başlıca unsur olduğu, sadece

⁴⁷⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁷⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁷⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Türkiye'nin üye olmasına muhalefetin değil, geçen yılki genişlemenin sosyal ve ekonomik etkilerinin de bunda rolü olduğu belirtilmiş, bunun sonucunda, Hırvatistan, Türkiye ve Arnavutluk ve eski Yugoslav devletleri ile katılım müzakerelerinin kuşkuya düştüğü bildirilmektedir⁴⁷⁷.

Reuters'in aynı günkü haberinde “*AB Temsilcisi, Türkiye’yi Elindeki İşe Odaklanmaya Teşvik Ediyor*” başlığı altında ve Gareth Jones imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilcisi Hans-Jörg Kretschmer'in, *Reuters*'e verdiği mülakatta, Türkiye'nin Fransa'dan gelen “hayır” oyunun Avrupa'da yarattığı kargaşayı göz ardı ederek AB'ye üye olmak için gereken reformları hızla gerçekleştirmeye odaklanması gerektiğini ifade ettiği bildirilmektedir. Anayasa'nın, Türkiye'nin AB üyeliğine doğrudan atıfta bulunmadığı, fakat “hayır” oyu için kampanya yürütenlerin, çoğunluğu Müslüman olan, Irak ve İran'a komşu büyük ve fakir Türkiye'nin AB'ye alınması yönündeki endişelerden faydalandıkları belirtilen haberde, Kretschmer'in, “Türkiye ev ödevini doğru yaparsa, üyeliğin gereklerini yerine getirmediği yönünde Avrupa'dan gelecek eleştirileri de engellemiş olur. Türkiye'nin tek hedefi reformlara odaklanmak olmalıdır. Eğer Türkiye sorumluluklarının tamamını yerine getirirse, bu süreci (AB üyeliği) durdurmaya yönelik herhangi bir girişimin gündeme geleceğini sanmıyorum. Birçok AB ülkesinde görülen Türkiye'ye yönelik şüpheleri gidermenin en iyi yolu, Türkiye'nin hukukun üstünlüğünü savunan ve azınlık haklarına saygı gösteren bir Avrupa ülkesi olduğunu herkese göstermektir.” dediği aktarılmaktadır⁴⁷⁸.

The Guardian'ın 26 Kasım 2005 tarihinde “*Bombalama Olayı Türkiye'nin AB Nezdindeki Güvenilirliğini Sınıyor*” başlıklı haberinde şu ifadeler kullanılmıştır⁴⁷⁹:

Türkiye’de, askeri istihbarat görevlilerince gerçekleştirildiği öne sürülen bombalama olayını araştırmak üzere başlatılan soruşturmalar, Avrupalı yetkililerin, adaletin yerini bulması çağrısıyla, Türkiye’nin reform sürecine yönelik bir sınava

⁴⁷⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁷⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁷⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

dönüşecek gibi görünüyor. AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn komuyla ilgili olarak, 'Böyle bir provokasyonun sorumlularına karşı sert yaptırımlar uygulanmalıdır.' dedi. Skandal, Türkiye'nin güneydoğu ilçesi Şemdinli'deki bir kitapevinde, bir kişinin ölümüne neden olan bombanın patladığı 9 Kasım tarihinde başladı. Bu son olay, ülkenin ücra Kürt bölgesinde son iki ay içinde meydana gelen 17. bombalı saldırıydı. Geçen yaz beş yıllık ateşkesi sona erdirdiğini açıklayan ayrılıkçı PKK'nın sorumlu tutulduğu diğer saldırılar çözümsüz kaldı. (...) Gözleri AB'de olan Türk yetkililer, çoğu kişinin Türkiye'nin AB üyeliği yolundaki ilerleyişini istikrarsızlaştırmak isteyen anti-demokratik güçler tarafından yapıldığını düşündükleri olayın üzerindeki perdeyi kaldırmaya kararlı olduklarını söylüyorlar.

29 Kasım 2005 tarihinde *Financial Times*'ta "Kendisiyle Daha Barışık Bir Ülke" başlıklı haberinde, "Son birkaç haftadır Türklerin yüzyıllardır Avrupa ile ticari ilişkilerini sürdürdüğü İstanbul'daki devasa büyüklükteki Kapalı Çarşı'nın tepesinde, AB ile Türkiye'nin bayrakları yan yana dalgalanıyor ifadesi yer almıştır. Başbakan Erdoğan'ın Türkiye'nin AB'ye üye olması girişimlerine yönelik arzusunu dini terimlerle dile getirdiği belirtilen haberde bu yaklaşımının beyanatlarında -her zaman ikna edici olmasığdı dile getirilmiştir. Türkiye'nin katılımıyla Hıristiyan ve İslam medeniyetlerinin bir araya geleceğinden söz ederek ve AB'nin bir Hıristiyan kulübü olarak kalmasını ağır dille eleştirerek yansıttığı belirtilen haberde ekonominin istikrara kavuşmasıyla ve AB sürecinin yolunda gitmesiyle Erdoğan'ın Türkiye için yeni bir vizyon oluşturması gerekeceği vurgulanmıştır⁴⁸⁰.

The Guardian'ın 6 Nisan 2006 tarihli "Türkiye, Katı Taktiklerin AB Müzakerelerini Yoldan Çıkarabileceğine Dair Uyarıldı" başlıklı haberinde Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinde güven telkin etmediği için, 40 yıllık AB hayalini tehlikeye attığı konusunda Brüksel tarafından açıkça uyarıldığı yer almıştır. Haberde, Türkiye'nin destekçilerinin, Ankara'nın uyguladığı "katı taktiklerden"

⁴⁸⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

rahatsızlık duyuyorlar ifadesi ile “bu taktiklerin AB içinde Türkiye karşıtlarının ekmeğine yağ sürdüğü” belirtilmiştir. Haberde ayrıca şu ifadeler kullanılmıştır⁴⁸¹:

AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, geçen hafta AB ve Türkiye arasındaki ilişkilerin 'sekteye uğradığı' konusunda uyarıda bulunurken, Türkiye'ye duyulan kızgınlığı da vurgulamış oldu. AB büyükelçilerinden biri ise, 'Müzakereler gerçekten de iyi gitmiyor.' dedi. Bir başka üst düzey Brükselli yetkili ise, 'Üyelik müzakereleri on yıl değil, on yıllar alacak ve hatta o zaman Türkiye bunu başaramayabilir de.' dedi. Yapılan bu uyarılarsa, Türkiye'nin geçen yıl Kıbrıs Rum gemi ve uçaklarına, Türk deniz ve hava sahasının açılmasına izin vermemesinden kaynaklanıyor. Kıbrıs, kendisi de dahil olmak üzere 25 AB üyesi ülkenin Türkiye'yle ticaret yapabilmesine izin veren 'Ankara Protokolü'nü imzalamasından sonra Türkiye'nin AB üyeliğine onay vereceğini belirtti. Ankara şimdi de, AB'nin Kıbrıs Türk kesimine uyguladığı ticaret ambargosunu kaldırması gerektiğini savunuyor. Türkiye'nin katı tutumu uzun üyelik müzakerelerinin istikrarını bozuyor. Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, üyelik müzakerelerinin sekteye uğrayabileceğinden endişe ediyor.

Yine aynı gün, Reuters'ın “AB'nin Türkiye Raporu 8 Kasım'a Ertelendi” başlıklı haberinde: “Avrupa Komisyonu, Türkiye ve Balkan ülkelerinin ilerleme raporunu 8 Kasım'da yayımlayacağını açıkladı. Bu erteleme sayesinde AB ve Türkiye, bölünmüş Kıbrıs adasıyla ilgili anlaşmazlıklarını bir sonuca bağlama fırsatı da bulabilir. Bir Türk yetkili, Reuters'e yaptığı açıklamada, raporun sunulması öncesinde, 17 Ekim'de AB'den üst düzey yetkililerin, Türkiye'nin ilerlemesi ve birincil sorunlarıyla ilgili temaslarda bulunmak üzere Türkiye'ye geleceğini bildirdi. Ziyaret edecek AB troykasında, Finlandiya ve Almanya dışişleri bakanları ile Genişlemeden Sorumlu Komiser Olli Rehn olacak. Aynı yetkili, bu görüşmelerde hazır bulunacak Türk heyetine Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün

⁴⁸¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

başkanlık edeceğini de belirterek ‘Bu, meseleleri en üst düzeyde tartışmak için önemli bir fırsat olacak’ diye konuştu” ifadeleri yer almıştır⁴⁸².

8 Mayıs 2006 tarihli *Financial Times*’ta “*Türkiye’nin AB Üyeliği Yolunda Yeni Bir Tehdit Belirliyor*” başlıklı haberde Türkiye’nin AB’ye katılım yolunda bir “kriz” beliriyor ifadeleri yer almıştır. Birçok sıkıntının ardından ilgili protokolün, üyelik müzakerelerinin 3 Ekim tarihinde başlamasına imkan verecek şekilde tam zamanında imzalandığı belirtilen haberde Türkiye birden bire protokole tek yanlı ilan edilen bir deklarasyon eklediği vurgulanmıştır. Bu deklarasyonla Gümrük Birliği’nin genişletilmesinin Türkiye’nin Kıbrıs Cumhuriyeti’nin resmen tanıdığı anlamına gelmeyeceği belirtilen haberde Türkiye’nin bu açıklamasının “Ankara’nın uzun süredir takındığı tutumun sürdüğünü” gösterdiği dile getirilmiştir. Ayrıca, bu sebeple Türkiye’nin “dostları tarafından dahi kışkırtıcı olarak kabul edildiği” vurgulanmıştır. Yine haberde, hükümetin Türkiye’de demokrasinin giderek daha da güçlendiği iddialarında haklı olduğu vurgulanmış ve adli sistemin “zorlu” reformlar gerçekleştirdiği dile getirilmiş ve “eski tabuların” artık günlük yaşamda tartışma konusu haline geldiği belirtilmiştir⁴⁸³.

9 Mayıs 2006 tarihli *Reuters*’ın “*Hans-Gert Poettering: AB, Avrupa Kamuoyundaki Türkiye’nin Üyeliği Konusundaki Endişeleri Göz ardı Edemez*” başlıklı haberinde üst düzey bir AB milletvekilinin yaptığı açıklamaya yer verilmiş ve Ankara’nın, AB üyeliği için bütün resmi kriterleri yerine getirmesi halinde bile AB’nin, Türkiye’nin üyeliği konusunda gelecekte alacak kararında vatandaşlarının görüşlerini dikkate alması gerektiğini söylediği vurgulanmıştır. Avrupa Parlamentosu’ndaki en büyük siyasi grubun başkanı olan ve Türkiye’nin üyelik ihtimaline öteden beri şüpheyle yaklaşan Hans-Gert Poettering’in AB kamuoyunda çoğunluğun daha fazla genişlemeden endişe duyduğunu ve özellikle eski Yugoslavya’dan çıkan ülkelerin uzun vadedeki üyelik amaçları konusuna şüpheyle baktığını söylediği dile getirilmi ve ‘İnsanlar Avrupa’nın çok büyümesinden endişe

⁴⁸² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁸³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ediyorlar. Romanya ve Bulgaristan tamam, ancak Türkiye, Hırvatistan ya da diğer Balkan devletlerine şüpheyle bakılıyor' diye ekledi" ifadeleri yer almıştır⁴⁸⁴.

BBC'nin 14 Haziran 2006 tarihindeki "Türkiye'nin AB'ye Giden Uzun Yolu" başlıklı haberinde "bardağın yarısı boş, yarısı dolu mu? Bardağa nasıl baktığımız, Türkiye nihayet AB ile ayrıntılı üyelik müzakeresine başladığında Lüksemburg'da ne olup bittiğine yönelik düşüncenizi farklı kılıyor" tartışması yer almıştır. Buna göre, 'Yarısı dolu' diyenler tarafının işaret edebileceği somut şeyler olduğu ve Türkiye'nin AB ile müzakerelerin ilk faslını açıp kapatmayı başarabildiği vurgulanmıştır⁴⁸⁵.

The Times'ın 24 Ağustos 2006 tarihli "Güç Kadar Korku da Bir Gerçek" başlıklı haberi şu şekildedir⁴⁸⁶:

Her ne kadar Tahran nükleer çalışmalarından taviz vermese de, Rusya'nın, ABD ve İngiltere'nin müeyyideler konusunda kendisinin desteğini almak için çaba göstermesi gerektiğini açıklamasıyla, İran nükleer çalışmaları konusunda uzun süren bir tartışma sonunda, bir adım öne geçmiş oldu. Bununla birlikte, İngiltere'deki önde gelen bir düşünce kuruluşu olan Chatham House, İran'ın Rusya ve diğer komşularıyla olan karmaşık ve güçlü ilişkilerinin Tahran'a güven verdiğini öne sürüyor. Chatham House'un yayımladığı rapor bölgesel bir güç olan İran'ın bu güven duygusunun nereden kaynaklandığına ve diğer ülkelerle olan ilişkilerine ne denli özen gösterdiğine kesin olarak işaret ediyor. Rusya ve Çin ortak menfaatler güdüyor. Her iki ülke de İran'ın Türkiye ile olan karmaşık ilişkileri konusunda oldukça kurnaz ve de 'Türkiye'nin AB üyeliğinin sekteye uğraması halinde, İran'ı da içine alan, daha bağımsız ve milliyetçi bir politika uygulayabileceğini' savunuyorlar.

12 Eylül 2005 tarihinde, *Reuters*'ın "Türkiye'nin AB'ye Üyelik Girişimi Konusunda İlerleme Sağlanmaya Başlandı" başlıklı haberinde Türkiye'nin 3 Ekim tarihinde başlayacak olan AB ile üyelik müzakereleri konusundaki son engellerin

⁴⁸⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁸⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁸⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

ortadan kaldırılması konusundaki diplomatik girişimlerde, Fransa'nın -kilit bir öneme sahip olan- Kıbrıs'ın tanınması konusunda bir formül üzerinde mutabakata varmasının ardından ilerleme kaydedilmeye başlandığı belirtilmiştir. AB Dönem Başkanı İngiltere'nin, Fransa ile özel bir anlaşmaya vararak bu konudaki engellerin sona erdirilmesi için fırsatları çoğaltmaya çalıştığı vurgulanan haberde Kıbrıs'ın şimdi söz konusu Fransız-İngiliz formülünü kabul etmesi gerektiği dile getirilmiştir⁴⁸⁷.

BBC'nin 19 Eylül 2006 tarihli "TBMM 9. Reform Paketini Yasalaştırmak Amacıyla Olağanüstü Toplanıyor" başlıklı haberi şu şekildedir⁴⁸⁸:

Müzakerelere yaklaşık bir yıl önce başlayan Türkiye ile AB ilişkilerinin görünen yüzünde Kıbrıs konusu var. Ancak Türkiye'de reform sürecinde yavaşlama, hatta durağanlaşma yaşandığı, hem ülke içinde hem de AB ülkelerinin sıkça dile getirdiği eleştirilerden anlaşılıyor. Avrupa Komisyonu, ekim ayının sonlarına doğru yayınlayacağı ilerleme raporunda, Türkiye'nin Birlik üyeliğine doğru kat ettiği ilerlemeleri ve eksiklikleri irdelenecek. Raporun yayınlanması arifesinde, Türkiye'de de hükümet, yeni bir reform paketini yasalaştırmak üzere TBMM'yi bugün olağanüstü toplantıya çağırdı. Hükümetin, Meclis'i olağanüstü toplamaktaki amacı, Avrupa Komisyonu tarafından ekim ayında yayınlanacak ilerleme raporunu olumlu yönde etkilemek. Meclis Genel Kurulu'nda, ilk olarak özel öğretim kurumları kanun tasarısının ele alınması bekleniyor. Tasarı, özel okullarda okuyan öğrencilere her ders yılı için bin yeni lira tutarında devlet yardımı yapılmasını öngörüyor. Hükümetin hedefi 9. reform paketini en kısa zamanda yasalaştırmak.

The Daily Telegraph'ın 22 Eylül 2006 tarihli "Kardinal Türkiye'yi Gücendirebilir" başlıklı yazısında İngiltere ve Galler'in Katolik Kardinali Cormac Murphy-O'Connor'un, Türkiye'nin AB'ye üye kabul edilip edilmemesi konusunu irdelerken Müslümanlarla yeni bir çatışma ortamına sebebiyet verebileceği vurgulanmıştır. Buna göre, Katolik Kardinal, çoğunluğu Müslüman olan bir ülkenin kültürel açıdan Avrupa'nın parçası olmadığını ifade ederken Papa 16. Benedict'in

⁴⁸⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁸⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

açıklamalarını anımsattığı dile getirilmiştir. Kardinal'in ayrıca, Papa'nın son açıklamalarıyla ilgili çıkan tartışmaları da fazla ciddiye almadığı ve Kuran'da 'şiddeti Körükleyecek' nitelikte yorumlanabilecek metinler olduğunu kabul ettiği vurgulanmıştır. *BBC*'nin Radio 4 Today programına mülakat veren Kardinal, şöyle demiştir: 'Kültürlerin karışımının iyi bir fikir olmadığı yönünde bir başka görüş de olabilir. Sanırım esas soru: Türkiye'nin AB'ye kabulü faydalı bir diyalog sağlayacak bir şey mi, yoksa çoğunluğu Müslüman olan çok büyük bir ülkenin özünde Hıristiyan olan bir kıtayla bütünleşmesi midir?''⁴⁸⁹

Reuters'ın 22 Eylül 2005 tarihinde yayımlanan "*Türkiye'nin AB Macerası Orta Doğu'da Destek Görüyor*" başlıklı haberindeki ifadelerde Türkiye'nin Orta Doğu'da genel yapıdan farklı tek ülke olduğu vurgulanmış ve Türkiye'nin AB'ye katılma girişiminin, ülkenin, Arap ve Müslüman komşularına ayak uydurmasının çok daha zor bir hale gelmesine yol açabileceği ön görülmüştür. Ancak Türkiye'nin başarılı olmasının bu ülkeler tarafından alkışlanacağı vurgulanmıştır. Bazı Avrupalılar gibi pek çok Müslüman, AB'yi bir 'Hıristiyan kulübü' olarak gördüğü belirtilen haberde bu imajın ortadan kaldırılmadığı durumda, 72 milyonluk nüfusa sahip, çoğunluğu Müslüman ülke Türkiye'yi kabul etme girişiminin zarar göreceği dile getirilmiştir⁴⁹⁰.

Financial Times'ın 22 Eylül 2005 tarihindeki "*AB-Türkiye Müzakereleri Zamanında Başlayacak*" başlıklı haberi şu şekildedir⁴⁹¹:

AB'nin 25 hükümetinin sorunlu iki meseleden birini çözmesi, diğerinde ise anlaşmaya yakınlaşmasının ardından, Birlik, Türkiye ile üyelik müzakerelerine zamanında başlayacak gibi görünüyor. 3 Ekim tarihinde başlaması planlanan üyelik müzakerelerinin akıbeti, AB'nin genişlemesine gösterilen güçlü tepkiler ve Fransa, Yunanistan, Kıbrıs ve Avusturya tarafından ortaya koyulan çeşitli endişeler nedeniyle haftalardır belirsizliğini koruyordu. Brüksel'de AB büyükelçileri toplantısında varılan anlaşmayla, Türkiye'nin Kıbrıs Hükümeti ile ilişkilerini normalleştirilmesi yönünde çağrıda bulunularak, Kıbrıs ve Yunanistan'ın, asıl

⁴⁸⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁹⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁹¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

taleplerinin yerine getirilmesi sağlandı. Anlaşma ayrıca, AB'nin yeni üyeleri kabul etme kapasitesinin sınırlarını vurgulayarak, Fransa'nın AB'nin genişlemesiyle ilgili endişelerini de yatıştırdı. Diplomatlar, AB'den Türkiye'ye tam üyelik dışında başka bir alternatifte bulunmasını isteyen Avusturya'nın yalnız kaldığını söylüyorlar. Diplomatlar ayrıca, AB'nin müzakerelerin zamanında başlaması için zaruri olan asıl görevlerini, hala Viyana'nın onayına ihtiyaç duyulsa da, başarıyla yerine getirdiğini belirttiler. Avusturya, Müzakere Çerçeve Belgesi'nde Türkiye ile AB arasında 'ortaklığın' alternatif bir amaç olarak belirtilmesini isterken; aralarında İspanya, İtalya, Finlandiya, İsveç ve Belçika'nın da bulunduğu pek çok ülke Avusturya'nın önerilerini eleştirdi.

BBC'de 29 Eylül 2006 tarihinde yayımlanan "*Türkiye-AB İlişkileri*" başlıklı haberde, "Almanya Başbakanı Merkel, Berlin'in Türkiye için gerçek bir ortak olduğunu söyleyerek, Türkiye için başka seçenekler olduğunun düşünülmesine rağmen, hükümetinin AB'ye katılım müzakereleriyle Türkiye'ye verdiği desteğin süreceği sözünü verdi. Türkiye'ye gelecek hafta yapacağı ziyaretten önce Alman televizyonuna mülakat veren Merkel, partisi Hıristiyan Demokratların Türkiye'ye AB'ye tam üyelik yerine, imtiyazlı ortaklık verilmesini tercih edeceğini hatırlatarak, kendisinin de bunu tercih edeceğini kaydetti. 2007 yılının ilk yarısında AB dönem başkanlığını Finlandiya'dan devralacak olan Almanya'nın Başbakanı, kendisinden önceki hükümetin Türkiye'nin Birliğe katılım müzakereleri için taahhütte bulunduğunu vurgulayarak, 'bunun için katılım görüşmeleri devam edecek, görüşmelerin nerede biteceği açık bir soru ama süreç adil biçimde sürecek' diye konuştu. Merkel, İslam dünyasıyla köprü işlevi görmesi dikkate alındığında, Türkiye'nin önemli bir ortak olduğunu da kaydetti. (...) Türkiye'nin AB Baş müzakerecisi Ali Babacan, İtalya temaslarını tamamladı ve bugün görüşmelerini sürdürmek üzere dönem başkanı Finlandiya'nın başkentine gitti. Babacan, İtalya Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Massimo D'Alema ile yaklaşık bir saat süren görüşmesi ardından düzenlenen ortak basın toplantısında, Kıbrıs konusunda kapsamlı çözümü arzu ettiklerini belirtti, D'Alema da, 'limanlar açılmalı, ancak Kuzey Kıbrıs için meşru gereklilik konumundaki tecride son vermenin yolu da bulunmalı.' Babacan, İtalya'nın AB İlişkileri ve Dış Ticaretten Sorumlu Bakanı Emma Bonino ile de görüştü. İtalyan Bakanın makamından yapılan açıklamaya göre

Bonino görüşmede, reformlara devam ettiği ve Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirdiği sürece, Türkiye'nin AB üyelik hakkını hiç kimsenin yadsıyamayacağını söyledi. ifadeleri kullanılmıştır⁴⁹².

Aynı gün, *Reuters*'ın “*Olli Rehn, Türkiye'yi Reformlarını Hızlandırması İçin Uyardı*” başlıklı haberinde ise Rehn'in şu ifadelerine yer verilmiştir: “Reformları hızlandırmak, AB ve Türkiye arasında yaşanacak olası bir çatışmayı ve müzakere sürecini dondurmaya ya da durdurmayı önlemenin en iyi yoludur”. Türkiye'nin hava ve deniz limanlarını Kıbrıs'a açmayı reddetmesi, halen AB sürecine yönelik büyük bir engel olduğunu vurgulayan Rehn'in Türkiye'ye “AB yolunda bir çarpışmadan kaçınmak için çok önemli bir etken olan bu fırsata hiçbir şekilde hayır dememeleri” mesajı yer almıştır. Haberde ayrıca, Rehn'in özellikle din ve ifade özgürlüğü ve azınlık hakları konusunda Türkiye'nin reform adımlarına yönelik eleştirilerini yinelemesine rağmen, Türkiye'nin AB ortağı olarak önemli bir ülke olduğunu da vurguladığı belirtilmiştir⁴⁹³.

The Guardian'ın 4 Ekim 2006 tarihinde yayımlanan “*Blair Katılım Müzakerelerini Kurtarmak için Türkiye Başbakanı ile Buluştu*” başlıklı haberi ise şu şekildedir⁴⁹⁴:

Tony Blair ile Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin AB'ye katılım arzusunun gelecek ay bir kazaya uğramasını önlemek için uzlaşma sağlanması konusunu görüştiler. AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, insan hakları konusunda geniş kapsamlı reformları gerçekleştirmesi ve liman ile havaalanlarını Kıbrıs Rum gemi ve uçaklarına açması için Türkiye'ye bir ay süre tanıdı ve aksi takdirde katılım müzakerelerinin başarısızlığa uğrayacağı uyarısında bulundu. Ankara'da yaptığı konuşmada Rehn, katılım müzakerelerindeki bir 'tren kazasını' önlemek için hala zaman olduğunu, ancak Komisyon 8 Kasım'da raporunu yayımlamadan önce 'yeni reformların gerçekleştirilmesinin ve elle tutulur bir ilerleme kaydedilmesinin' son derece önemli olduğunu söyledi. Katılım müzakereleri başladığından bu yana Avusturya, Almanya ve Fransa, Türkiye'nin

⁴⁹² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁹³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁹⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

AB'ye katılım ihtimaline giderek daha kuşkulu yaklaşımaya başladılar. Blair, kısmen AB'nin bir Hıristiyan kulübü olduğu yönündeki eleştirilere karşı Birlikte Müslüman bir ülkenin yer almasını savunduğu için, Türkiye'nin Avrupa'daki en önemli destekçisi oldu. (...)

Aynı gün, Reuters'ın “Rehn: Türkiye ile İmtiyazlı Ortaklık Sözleri AB'nin Güvenilirliğine Zarar Veriyor” başlıklı haberinde şu ifadeler yer verilmiştir: “AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn, Avrupalı politikacıları, tam üyelik yerine Türkiye ile ‘imtiyazlı ortaklığı’ savunmanın bloğun güvenilirliğini zayıflattığı ve reformlara zarar verdiği konusunda uyardı.” Sarkozy'nin Türkiye'nin üyeliğine muhalefetini ilan ettiğini ve nüfusunun büyük bir bölümü Müslüman olan ülkenin Kıbrıs konusundaki yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde AB'nin görüşmeleri askıya alması gerektiğini söylediği aktarılan haberde Merkel'in vurguladığı imtiyazlı bir ortaklık fikrine atıfta bulunulmuştur. Buna karşın, Rehn'in şu sözlerine yer verilmiştir: “Sürekli imtiyazlı ortaklıktan bahsetmek sadece AB'nin güvenilirliğine zarar vermektedir. Bu da reformlara yönelik siyasi güdüyü zayıflatıyor ve sıradan Türkler arasında güçlü bir tepkiye neden oluyor.” dedi. Reformları hızlandırması yönünde hükümete baskı yapmak üzere ziyarette bulunan Rehn, Avrupa ve Türkiye arasındaki bağların, diğer pek çok nedenin yanı sıra gümrük birliği ve Türkiye'nin NATO üyeliği nedeniyle, zaten imtiyazlı ortaklığın ötesinde olduğunu söyledi. Bilkent Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada Rehn, ‘Üyelikten başka AB ne teklif edebilir? AB içerisinde imtiyazlı ortaklık ile ilgili olarak kendimizi kandırmayı bırakmalıyız.’⁴⁹⁵

Yine aynı gün, Reuters'ın “Merkel Türkiye'ye Sıkı Ama İnce Bir Mesaj Gönderecek” başlıklı haberi şu şekildedir⁴⁹⁶:

Başbakan Angela Merkel, bu hafta Ankara'ya yapacağı ziyarette, Almanya ile Türkiye arasındaki sağlam ekonomik ve insani bağlara dikkat çekecek ve ülkenin AB girişimine muhalefeti üzerinde durmamaya çalışacak. Yaklaşık bir yıl önce iktidara geldiğinden beri Türkiye'nin girişimi konusundaki açıklamalarını

⁴⁹⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁹⁶ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

yumuşatan Merkel, çoğunluğu Müslüman bu ülkenin Birliğe katılma çabalarını destekleyen Sosyal Demokrat koalisyon ortaklarını uzaklaştırmaktan kaçınıyor. Merkel'in bu konudaki kendi kişisel muhalefeti ve tam üyelik yerine 'ayrıcalıklı ortaklığa' verdiği destek ise değişmedi. Ancak Almanya gelecek yılki dönem başkanlığı sırasında bu mesele konusunda anlaşmazlık yaşamaktan kaçınırken, Merkel'in Türkiye ziyareti sırasında kendi görüşlerini açıklamayı muhtemel değil. Merkel'in Hıristiyan Demokratlarının Başkan Yardımcısı Juergen Ruetters, 'Reformlarda ciddi ilerleme görmezsek Ankara ile AB arasındaki müzakerelerin ocak ayından itibaren dondurulması gerektiğini düşünüyorum.' dedi. Merkel'in Erdoğan'a, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn'inkine benzer, ince ama sıkı bir mesaj vermesi bekleniyor.

Reuters'ın 18 Ekim 2006 tarihli "Orgeneral Özkök: Türkiye AB'ye Girerse Yunanistan İle Aramızdaki Sorunlar Çözülür" başlığıyla yer verdiği bir haberde, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün Elefterotipia gazetesine verdiği demeçte, Yunanistan ile Türkiye'nin uzun süredir süregelen problemlerini, Ankara'ya AB için yeşil ışık yakılması durumunda bir haftada çözebileceklerini açıkladığı belirtilmekte ve şöyle denilmektedir: "AB gelecek ay Türkiye'nin birliğe katılımına yönelik bir ilerleme raporu yayımlayacak. Genişlemeden Sorumlu AB Komiseri Günther Verheugen dün yaptığı açıklamada, ilerleme raporunda Türkiye'de kaydedilen ilerlemelerin önemle vurgulayacağını, ancak gelecek yıl mayıs ayında birliğe katılacak olan Kıbrıs'a yönelik süregelen görüş ayrılıklarının devam ettiğini belirtti... Kasım ayında yayımlanacak ilerleme raporu sonrasında AB, 2004'ün sonlarında son bir rapor daha yayımlayacak; Ankara'nın ekonomik, siyasi ve insan hakları alanındaki ciddi hedefleri yakalayabilmesi durumunda, AB katılım müzakereleri için başlangıç tarihi belirleyebilir."⁴⁹⁷

Reuters'ın 19 Ekim 2006 tarihinde Gökhan Tezgör imzası ve "Kıbrıs'ın Yeniden Bir Bütün Olması İhtimali Türk Yerleşimcileri Korkutuyor" başlığıyla yer verdiği haberde, Kıbrıs'taki Bahçeli köyünden izlenimler aktarılmakta ve "Denктаş, BM'nin sunduğu planı çoktan reddetti. Fakat ABD ve AB yetkilileri, Türkiye'yi, deneyimli liderin müzakere masasına tekrar dönmesini sağlaması yönünde etkisini

⁴⁹⁷ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

kullanması için sıkıştırıyor. Varılacak bir uzlaşma, adayı bir bütün olarak AB'ye sokacak. Anlaşma olmazsa, uluslararası camia tarafından tanınmış Kıbrıs Rum Hükümeti her halükarda Birliğe katılacak. Bu da adadaki iki parçalı yapıyı kuvvetlendirecek ve Kıbrıs Türk tarafının yalıtılmışlığını daha da artıracak" denilmektedir⁴⁹⁸.

Reuters'in 30 Ekim 2006 tarihinde "Avusturya: AB'nin Türkiye Metni Alternatiflere Açık Olmalı" başlığı altında ve Marcus Kabel imzasıyla yer verdiği bir haberde, Avusturya Hükümeti'nin, Avusturya'nın, AB liderlerinin aralık zirvesinde Ankara ile üyelik müzakerelerinin başlayıp başlamaması konusunda karar verirken Türkiye'ye tam üyelikten daha azını önermeye açık olmayı sürdürmeleri gerektiği konusunda ısrar ettiğini bildirdiği kaydedilmektedir. 25 üyeli Birliğin Türkiye'nin üyeliğine şüpheyle yaklaşanlardan biri olan Başbakan Wolfgang Schuessel'in, 16-17 Aralık zirvesi için hazırlanan taslak metinde, görüşmelerin Türkiye için AB üyeliğine varmayan bir statüyle sonuçlanabileceğinin açıkça ifade edilmesi gerektiğini söylediği, Fransa'da iktidarda bulunan muhafazakarların da AB'nin Türkiye'ye "özel bir ortaklık" önermesini talep ettikleri, ancak AB Dönem Başkanlığı'nı yürüten Hollanda'nın bunu reddediyor görüldüğü ve İngiltere ile birlikte Türk liderlerin daha önceki AB adaylarına uygulanmayan herhangi bir özel koşula karşı çıktıkları ifade edilmektedir. Zirve öncesinde dağıtılan metinde, Türkiye'nin adaylığına karşı açık bir alternatiften söz edilmediği, ancak müzakereler için katı koşullar öne sürüldüğü belirtilen haberde, Schuessel'in gazetecilere yaptığı açıklamada, "AB zirvesi için hedefi açık bırakan nihai bir metin istiyoruz. Müzakerelerin açıklığının metinde en iyi şekilde ifade edilmesi önemli" dediği, Aşırı sağcı Özgürlük Partisi'nden Başbakan Yardımcısı Hubert Gorbach'ın, bu koşulun kesinlikle gerekli olduğunu eklediği ve "Kesinlikle metinde tek olasılığın AB'ye katılmak ya da katılmamak olmadığının, bu ikisi arasında bir olasılığa da açık olacağını belirtmesini istiyoruz" şeklinde görüş belirttiği kaydedilmektedir⁴⁹⁹.

⁴⁹⁸ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁴⁹⁹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

31 Ekim 2006 tarihinde *Financial Times*'ın “Katılım Müzakereleri Konusunda Riskli Bir Karar İşleri Kötüye Götürebilir” başlıklı haberinde AB'nin Türkiye ile üyelik müzakerelerini başlatma kararının “çok riskli bir karar” olduğu dile getirilmiş ve konuyla ilgili başarılı bir sonuca varılamayabilecek gibi görüldüğü vurgulanmıştır. Haberde, AB'nin Aralık ayında yapılacak zirvesinde karar alınması muhtemel konular, Türkiye'nin geleceği ve Batı ile ilişkilerinden daha azı olmayacağı dile getirilmiş ve olumsuz bir hava çizilmiştir⁵⁰⁰.

The Guardian'ın 14 Kasım 2006 tarihinde yayımlanan “ABD, AB'nin Türkiye'ye Verdiği Son Tarihi Sorguluyor” başlıklı haberi şu şekildedir⁵⁰¹:

ABD, Avrupa'nın temel bir talebini sorgulayarak Türkiye'nin AB üyelik müzakereleriyle ilgili tartışmaya karıştı. Türkiye ile AB arasındaki beklenen karşılaşmadan haftalar önce Washington, AB'nin Ankara'ya limanlarını yıl sonuna kadar Kıbrıs Rum gemilerine açması için yaptığı çağrıyla sorguladı. Avrupalı liderlerin, gelecek ay, Ankara AB Gümrük Birliği'ni Kıbrıs'a genişletme yükümlülüğünü yerine getirmeyi reddederse Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin bazı bölümlerini askıya alması bekleniyor. Türkiye'nin uzun süredir AB üyelik girişimini destekleyen sıkı müttefiki Washington, AB'nin bir son tarih verip vermediğini sorgulayarak Ankara'ya biraz destek oldu. ABD'nin Avrupa'dan Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Matthew Bryza, AB'nin Türkiye'den, Kıbrıs konusunda harekete geçmesini talep ederken açık olduğunu söyledi, ama açık bir tarih vermediğinde de ısrar etti.

Financial Times gazetesinin internet sayfasında 29 Kasım 2006 tarihindeki “Taslak Metinde, Türkiye'nin Katılımı Halinde Yapılacak AB Reformları Yer Alıyor” başlığı altında ve Daniel Dombey imzasıyla yer alan makalede, AB üyesi ülkelere gönderilen bir taslağa göre, AB'nin, Türkiye'yi üye olarak kabul etmesi öncesinde, bütçe sisteminde reform yapma ihtiyacı duyacağı ve işçilerin serbest dolaşımına sınırlama getirmek zorunda kalabileceği belirtilmektedir. AB'nin Hollanda Dönem Başkanlığı tarafından hazırlanan taslağın, 16–17 Aralık

⁵⁰⁰ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁵⁰¹ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

tarihlerinde yapılacak tarihi AB zirvesinin muhtemel sonuçlarını kabaca ortaya koymayı amaçladığı belirtilen makalede, taslak metinde, Birliğin, 2014 sonrası bütçesi üzerinde mutabakata varana kadar görüşmelerin sonuçlandırılmayacağı belirtilmiştir, ayrıca AB'nin "özellikle serbest dolaşım konusunda olmak üzere güvenliğe dair daimi tedbirler almasının" gerekliliğinden söz edildiği ifade edilmektedir. Almanya gibi ülkelerin, Türkiye'nin üyeliğinin büyük çaplı göçlere yol açacağına dair endişe duyması ve Ankara'nın, AB'nin temel özgürlüklerinden birine sınırlama getirilmesinin Türkiye'yi ikinci sınıf bir üye halinde getireceğine dair rahatsızlık hissetmesi nedeniyle, koruyucu tedbirler alınması düşüncesinin, bilhassa hassas bir konu olduğu vurgulanan makalede, herhangi bir AB üyesi ülkenin piyasasında ciddi bir aksaklık yaşanması riskinin, koruyucu tedbirlerin uygulanmaya başlanmasına yol açabileceğine işaret edilmektedir. Makalede, AB büyükelçilerinin taslak sonuç metnini tartışmaya hazırlandıkları, ancak en hassas meselelerde zirveye dek çözüme ulaşılamayacak gibi görüldüğü ve bu hassas meseleler arasında, -önümüzdeki yılın ikinci yarısında başlaması beklenen- müzakerelerin başlama tarihi, Türkiye'nin Kıbrıs ile ilişkisi ve müzakerelerin başarısızlığa uğraması halinde gidilebilecek muhtemel diğer yollar bulunduğu kaydedilmektedir⁵⁰².

Reuters'ın 30 Kasım 2006 tarihinde: "AB: Türkiye'yi Müzakerelerden Uzaklaştırmak İstemiyoruz" başlıklı haberindeki ifadeler şu şekildedir⁵⁰³:

Brüksel'in, Ankara'nın Birliğe katılım müzakerelerinin kısmi olarak askıya alınmasını önermesinin ardından, Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso, yaptığı açıklamada, Avrupa'nın isteğinin, Türkiye'yi müzakere masasından uzaklaştırmak olmadığını söyledi. Barroso şöyle dedi: 'Bu, Türkiye'yi müzakere masasından uzaklaştırmak için yaratılmış bir fırsat değil.' Barroso ayrıca, Avrupa Komisyonu'nun isteğinin de bu yönde olmadığını sözlerine ekledi. Barroso, Birliğin 25 üyesinin gelecek ay bir araya geldiklerinde, tavsiyeyi, çok küçük değişikliklerle yahut hiçbir değişiklik olmadan onaylamasını beklediğini söyledi. Barroso, 'Yükümlülüklerini yerine getirme konusunda ne kadar istekli olduğunu göstermek

⁵⁰² Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁵⁰³ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

Türkiye'ye kalmış. ' dedi. Financial Times'ın 7 Aralık 2006 tarihinde: "Türk Lokumu" başlıklı haberinde Türkiye'nin üyelik süreci yatırımcılar açısından nasıl bir önem arz ettiği sorulmuş ve Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde gerileme yaşandığı vurgulanmıştır. Ayrıca şu ifadelere yer verilmiştir: "AB üyesi bazı ülkelerle Kıbrıs meselesi dolayısıyla yaşanan tartışma neticesinde Ankara'nın üyelik müzakerelerinin bir kısmının askıya alınması tavsiye edildi ve bu karar gelecek hafta yapılacak olan AB zirvesinde kesinlikle onaylanacak." Yine haberde, Kıbrıs meselesinin Türkiye'nin üyeliğinde bir "tren kazasına" yol açması durumunda bunun aynı zamanda piyasalar açısından da olumsuz sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir.⁵⁰⁴

Financial Times'ın 8 Aralık 2006 tarihli haberinde "Türkiye AB Üyeliğine Bir Şans Tanıdı" başlığı altında şu ifadelere yer verilmiştir⁵⁰⁵:

Türkiye'nin AB'ye, AB'nin de Türkiye'ye ihtiyacı var. Bu o denli önemli ki, ufak tefek sorunların Ankara'yla Avrupa'yı ayırmasına izin verilmemeli. İşte bu nedenle Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Kıbrıs konusundaki tartışmalara son vermek için bir zeytin dalı uzattı. Avrupa hükümetleri bu şansı değerlendirmeli ve cömertçe karşılık vermeli. Aksi takdirde Avrupa, dar bir zihniyetle gelecek hafta düzenlenecek zirvede müzakerelerin büyük bölümünü askıya alacak. AB, Türkiye'nin, uluslararası olarak tanınan Kıbrıs Rum Hükümeti'ne limanlarını açma konusunda başarısız olduğunu söylüyor. Türkiye ise, kuzeydeki Kıbrıs Türk tarafına uygulanan izolasyona son verilmesi hususunda AB'nin Kıbrıslı Rumların sürekli olarak karşı çıkması nedeniyle verdiği sözü tutmadığını ifade ediyor. Her iki taraf da birbirini kötü niyetli olmakla suçluyor.

⁵⁰⁴ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

⁵⁰⁵ Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Arşivi. <http://www.byegm.gov.tr/>.

SONUÇ

Bu çalışma, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalardan farklı olarak, İngiliz kamuoyunun Türkiye'ye yönelik ilgisinin yoğun olduğunu gözlemlemiştir. Çalışmanın 1999–2006 yılları arasındaki dönemi incelemesi bu noktada bir tür seçme yanlılığı (*selection bias*) yarattığı düşünülebilir. Fakat çalışmanın amacı, özellikle Türkiye'nin AB'ye aday olması ve müzakerelerin başlamasının ardından olası AB üyeliğinin İngiltere basınında nasıl bir kamuoyu yarattığının incelenmesidir. Böyle bir yanlılığın tesadüfi olduğu, bu anlamda, AB-Türkiye ilişkilerinin her dönem olduğu gibi, belirlediğimiz dönemler arasında de yoğun, inişli ve çıkışlı olduğu ve sadece üyelik ile ilgili değil; hem AB hem Türkiye hem de dünya kamuoyunu etkileyen olayların da bu yoğunluğa sebep olduğu söylenebilir.

Çalışmada, AB-Türkiye ilişkilerini şekillendirdiği anlaşılan ve etkileyen dört farklı alanda İngiltere basınındaki yansımalar incelenmiştir. Bu alanlar, diplomatik ve askeri ilişkiler, Kıbrıs meselesi, Yunanistan ile ilişkiler, demokrasi ve insan hakları ile 11 Eylül sonrası gelişmelerdir.

İncelenen İngiliz yayım organları *The Daily Telegraph*, *Financial Times*, *BBC*, *The Guardian*, *The Independent* ve *Reuters*'tir. Söz konusu yayınlarda incelenen haber sayısı *The Daily Telegraph*'tan 103, *Financial Times*'tan 118, *BBC*'den 430, *The Guardian*'dan 163, *The Independent*'tan 159 ve *Reuters*'tan 157 haberdir.

1999-2006 yıllarını kapsayan zaman diliminde, yıllara göre dağılım açısından incelenen haberlerin 132'si 1999; 81'i 2000; 75'i 2001; 136'sı 2002; 82'si 2003; 244'ü 2004; 156'sı 2005 ve 125'ni 2006 yıllarına aittir.

11 Eylül sonrasında uluslararası ilişkilerde bir paradigma değişimi olmuştur. Yapılandırmacı (*constructivist*) yaklaşım çerçevesinde söylenecek olursa, uluslararası kuruluşların varlığı hiçe sayılmış, bir kimlik siyaseti güdülmeye başlanmış ve Müslümanlar ile teröre karşı savaş açmayanlar düşman ilan edilmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren tek taraflı (*unilateral*) bir dünya düzeni içinde bu tür bir yapılaşma siyasetin güvenlik ve korku üzerinden oluşturulmasını beraberinde getirmiştir. ABD, AB ülkelerinden bazılarında Irak Savaşı'nı meşru kılmak için destek almış ve ABD'nin savaşını insanlığa karşı işlenmiş suçlar ile bir savaşmış gibi

göstermek istemiştir. Söz konusu siyaset mekanizmalarının amaçlarını gerçekleştirmelerinin ortaya attıkları söylemler ile meydana geldiği söylenebilir.

Bu çerçevede, bu çalışmada iki temel sonuç ortaya çıkmaktadır:

1. İngiltere basını kendi içinde hem AB'ye hem de Türkiye karşı yaklaşımlarda farklılık ve çeşitlikler içermektedir ve tek, homojen bir İngiltere basınından söz etmek mümkün olmamaktadır.

İngiltere basını ile AB arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı çalışmalarda, Euroskeptik ve Europhile ayrımları yapılmış ve basın kuruluşları Avrupa yanlısı, tedbirli Avrupa yanlısı ve Avrupa karşıtı olarak tanımlanmıştır. Buna göre, *Financial Times*, *The Independent* ve *The Guardian* tedbirli Avrupa yanlısı olarak tanımlanmıştır.

Fakat Euroskeptik olarak bilinen *The Daily Telegraph*'ın Türkiye konusunda kendini Türksever olarak ifade etmesi söz konusu ayrımın Türkiye konusunda farklılaşabileceğini göstermektedir.

Yine, tedbirli Avrupa yanlısı gazetelerin de Türkiye konusunda tedbirli olduğu kadar bazı konularda Türkiye'ye karşı olduğu söylenebilir.

Genel anlamda, *BBC*'nin olumlu, objektif, tarafsız ve teknik bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. *The Guardian*'ın ise, Türkiye'yi güçlü bir savunma ortağı olarak görmekle birlikte aynı zamanda Türkiye'ye karşı şüpheli ve güvensiz olduğu da görülmektedir. *The Independent*'ın ise, Türkiye'yi yine savunma alanında önemseyen, pragmatik bir yaklaşım ile hem olumlu hem de zaman zaman dışlayıcı bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. *Financial Times*'ın da, teknik bir yaklaşıma sahip, tarafsız ve nisbeten objektif olduğu var sayılabilir.

2. Türkiye'ye karşı genel yaklaşımın belirli konular söz konusu olduğunda farklılık gösterdiği ve dolayısıyla gazetelerin de kendi içinde çeşitlilik ortaya koyduğu görülmektedir. Buna göre, genel diplomatik ve askeri ilişkilerin objektif; Kıbrıs meselesi ve Yunansitan ile ilişkilerin teknik; demokrasi ve insan haklarında Türkiye'ye karşı tavizsiz ve sert; 11 Eylül sonrası gelişmelerde ise Türkiye yanlısı ve yumuşak bir tutum sergilenmektedir.

Buna göre, diplomatik ve askeri ilişkilerde Türkiye'nin üyeliği stratejik açıdan önemli bulunmaktadır. Türkiye'nin reformları gerçekleştirdiği sürece üyeliğinin gerçekleşeceğine inanılmakta fakat bu noktada AB'nin kendi içinde teknik ve kurumsal problemleri öne çıkmaktadır.

Kıbrıs meselesi ve Yunanistan ile ilişkilerde yaşanan problem ve gerginliklerin, Türkiye'nin üyeliğinde teknik sorunlar olarak görüldüğü söylenebilir. Ayrıca, tarihi süreçte Türkiye'nin Kıbrıs'ta işgalci olarak algılanması metinlere yansımamakta fakat Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti resmi söylemde tanınmamaktadır.

Demokrasi ve insan hakları Türkiye aleyhine ve Türkiye karşıtı algılamaların ortaya çıkmasında itici bir sebep olmaktadır. Demokrasi kriterinin Türkiye'nin üyeliği için koşulsuz bir şart olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

11 Eylül ve sonrası olaylarda ise, Türkiye'nin lehine algılamaların ortaya çıkmasında itici bir sebep olmaktadır. Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak 11 Eylül olaylarında batının yanında yer alması, İngiltere basınında tam tersine Türkiye'yi destekler yaklaşımların ortaya çıkması gibi bir etki yaratmıştır.

Basının hükümetlerin ve siyasetlerinin çalışmalarını izlediği ve bunun üzerine kamuoyuna yansıttığı bir gerçek olduğu düşünüldüğünde; basın kuruluşlarının herhangi bir konudaki önerilerinin aynı zamanda kendi eğilimlerinden kaynaklanan bir yorum ve yargılama içermesinin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Bunun ötesinde, bu yorum ve yargılamalar olumsuz bir eleştiriye ya da bir kabullenmeye de dönüşebilmektedir. Basının hükümet ile siyaset yapıcıları ve siyaset hakkında yaptıkları haberler diğer haberlere göre farklılık arzeder. Bu yüzden yazılı ve görsel basın bir siyasi argümanın seslendirildiği bir siyaset forumuna dönüşebilir. Ayrıca, hükümetler basını bir güç olarak da kullanabilir. Bu anlamda, siyasetin basından ve basının da siyasetten bağımsız olması hayli zordur. Dolayısıyla, İngiliz basınının da İngiliz siyasetinin yansımaları olarak kabul edilebileceği gibi; İngiliz basınının da İngilteredeki siyaset yapıcıları etkilediği kuşkusuzdur. Bu açıdan basının takip edilmesi ile Türkiye AB ilişkilerinin seyrini bir ölçüde anlamak mümkündür.

KAYNAKÇA

ESERLER

- Anderson, J. Peter- Weymouth, Tony., *Insulting the public ”:The British Press and The European Union”*, Addison Wesley ,1999.
- Armaoğlu, Fahir. , “20. Yüzyıl Siyasi Tarihi”, Ankara,2001.
- Averoff-Tossizza,Evangelo.,”*Lost Opportunities,The Cyprus Question*”, 1986.
- T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı. , “AB ve Türkiye”, Ankara,2002.
- Bilgin, Mustafa Sıtkı; Morewood, Steven ,”*Turkey's reliance on Britain*”,2004.
- Bilici, Nurettin., “*Türkiye AB İlişkileri*”, Ankara,2004.
- Çevikel, Nuri., ” *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası*”, İstanbul,2006.
- Devlet Planlama Teşkilatı., “*Türkiye-AB İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu*”,Ankara,2000.
- Dinan, Desmon., “*Ever Closer Union An Introduction to the European Community*”, Londra,1994.
- Gürün, Kamuran .,”*Savaşan Dünya ve Türkiye*”, Ankara,1986.
- IFJ – International Federation of Journalists *Media Power in Europe: “The Big Picture of Ownership”*, Belçika,2005.
- Üstek, Melike., “*Türk Basını İle İngiliz Basınının Tekelleşme Ve Sahiplik Kavramları Altında İncelenmesi Ve Karşılaştırması*”, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Basın Ekonomisi ve İşletmeciliği Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul ,2007.
- Karluk, Rıdvan., ‘*AB ve Türkiye*’, İstanbul,1996.
- Kirişçi, Kemal, “*The Enduring Rivalry’’Can “Democratic Peace”between Greece and Turkey Break it ? Alternatives:Turkish Journal of International Relations* , cilt.1,sayı.1,2002, <http://www.alternativesjournal.net/volume1/number1.htm>
- Meram, Ali Kemal.,‘*Belgelerle Türk-İngiliz İlişkileri Tarihi*’, İstanbul,1969.
- Öke, Mim Kemal.,”*Belgelerle Türk-İngiliz İlişkilerinde Musul ve Kürdistan Sorunu‘1918-1926’*”, Ankara, 1992.
- Stephens, Robert., *Cyprus:” A Place of Arms”*, Londra,1969.

Seymour-Ure, Colin., "The British Press and Broadcasting since 1945",
Londra, 1999.

Yılmaz, Mustafa., "İngiliz Basını ve Atatürk'ün Türkiye'si", Ankara, 2002.

INTERNET SİTELERİ

ABGS. Basında AB. İç Basın. (14 Kasım 2001).

<http://www.euturkey.org.tr/index.php?p=20445&l=1>.

AB Genel Sekreterliği Resmi İnternet Sitesi, 2007.

www.abgs.gov.tr/index.php?4&l=1. 15.10.2008. 14:34.

AB Resmi İnternet Sitesi ,AB Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu ,2004.

<http://www.europa.eu.int/comm/enlargement> report

Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi,

<http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/arsiv/bulten=TRABGunluk>.

Bayraktar, Fulya (2001) "AB'ye Üyelik Sürecinde Türkiye tarafından Kaydedilen Gelişmeler ve AB ile olan Mâli İlişkiler"

<http://www.tkb.com.tr/data/file/raporlar/ESA/GA/2001-GA/GA-01-06->

[11_ABye_Uyelik_Surecinde_Turkiye.pdf](http://www.tkb.com.tr/data/file/raporlar/ESA/GA/2001-GA/GA-01-06-11_ABye_Uyelik_Surecinde_Turkiye.pdf) .

BBC. (21 February 1999). "Turkish PM criticises EU for interference in the Ocalan affairs". <http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/283622.stm>.

BBC. (22 February 1999). "EU urges fair Ocalan trial".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/283810.stm>.

"BBC. (22 February 1999). "Turkey calls Greece an outlaw state".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/284321.stm>.

BBC. (21 April 1999). "Nationalist question Turkey's EU bid".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/325138.stm>.

BBC. (4 June 1999). "EU opposes German proposal on Turkey".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/361395.stm>.

BBC. (21 July 1999). "German FM visits Turkey".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/399801.stm>.

BBC. (2 September 1999). "Turkey's EU rebuff warning".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/436847.stm>.

BBC. (5 September 1999). "EU approves Turkish quake aid".

<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/438975.stm>

BBC. (5 September 1999). "EU to discuss relation with Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/438587.stm>

BBC. (6 September 1999). "Greece warms to Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/439014.stm>

BBC. (12 September 1999). "Analysis: Shifting attitudes towards Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/445405.stm>

BBC. (13 September 1999). "EU changes tack on Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/445993.stm>

BBC. (18 November 1999). "Turkey, Greece meet at summit".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/525683.stm>

BBC. (26 November 1999). "Turkish court Court upholds Ocalan death sentence".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/536840.stm>

BBC. (1 December 1999). "Cook calls for faster EU expansion".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/545566.stm>

BBC. (1 December 1999). "Turkey to consider appeal on Ocalan".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/544008.stm>

BBC. (8 December 1999). "Ocalan calls for Turkish EU membership".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/555628.stm>

BBC. (8 December 1999). "Turkish appeal to EU".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/555871.stm>

BBC. (10 December 1999). "EU ministers to consider Chechenya action".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/557780.stm>

BBC. (11 December 1999). "Summit to focus on EU reform".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/559640.stm>

BBC. (11 December 1999). "Turkey makes death penalty pledge".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/560086.stm>

BBC. (11 December 1999). "Turkey welcomes landmark EU invite".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/558240.stm>

BBC. (12 December 1999). "'New era' for Greece and Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/560840.stm>

BBC. (13 December 1999). "EU optimistic after Helsinki".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/563219.stm>

BBC. (15 December 1999). "Ocalan on trial again"
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/5657880.stm>.

BBC. (13 January 2000). "Ocalan execution suspended".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/600294.stm>.

BBC. (17 January 2000). "Turkey pledges reforms for EU entry".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/607331.stm>.

BBC. (28 February 2000). "Greece helps Turkey over EU membership".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/659781.stm>

BBC. (6 April 2000). "German president warns Turkey about EU".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/703329.stm>.

BBC. (11 April 2000). "Turkey holds formal EU talks".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/709390.stm>

BBC. (14 July 2000). "EU says Turkey making progress".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/831174.stm>

BBC. (7 September 2000). "Turkey criticises EU membership criteria".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/914549.stm>.

BBC. (2 February 2001). "Turkey: Angry man of Europe".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1150522.stm>.

BBC. (8 March 2001). "EU adops plan for Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1209879.stm>

BBC. (20 March 2001). "Turkey launches sweeping reforms".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1230851.stm>.

BBC. (3 October 2001). "Turkey aims for EU membership".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1578004.stm>.

BBC. (24 January 2002). "France seeks to heal rift with Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/1779363.stm>.

BBC. (5 August 2002). "Analysis: Is Turkey ready for Europe?".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2173555.stm>.

BBC. (9 October 2002). "Turkey's EU membership argument".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2313155.stm>.

BBC. (10 October 2002). "EU accession report: Excerpts".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2317403.stm>.

BBC. (16 October 2002). "Europe's moment of truth".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2334779.stm>.

BBC. (14 November 2002). "The changing face of the EU".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2471789.stm9>

BBC. (14 November 2002). "Turkey parliament holds first session".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2471863.stm>.

BBC. (27 November 2002). "Turkey hits EU with mailshot".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2520059.stm>.

BBC. (4 December 2002). "'Clear signal' for Turkey's EU entry".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2544649.stm>.

BBC. (4 December 2002). "EU's tough balancing act on Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/programmes/analysis/2542805.stm>.

BBC. (5 December 2002). "Turkey demands EU talks date".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2545569.stm>.

BBC. (12 December 2002). "Blair presses for Turkey's EU membership".
http://news.BBC.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2567451.stm.

BBC. (18 December 2002). "Turkey rejects EU Cyprus plan".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2588089.stm>.

BBC. (26 May 2003). "Vatican doubt over Turkey EU bid".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/2937464.stm>.

BBC. (3 September 2003). "European press review".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3076594.stm>.

BBC. (29 October 2003). "Headscarf row goes to Turkey's roots".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3225651.stm>.

BBC. (6 November 2003). "Turkish press bristles at EU report".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3246393.stm>.

BBC. (23 January 2004). "Turkey considers Cyprus proposal".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3422307.stm>.

BBC. (21 February 2004). "Greek Cypriots hold key to reunification".
http://news.BBC.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/3507769.stm

BBC. (24 April 2004). "Analysis: Cyprus result adds to EU woes".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3656553.stm>.

BBC. (25 April 2004). "Analysis: Turkey's Cyprus gamble".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3656919.stm>.

BBC. (28 June 2004). "Turkey's unrequited EU love".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3847373.stm>.

BBC. (6 September 2004). "Clashes erupt Turkey protest".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3630860>.

BBC. (25 September 2004). "Strange affair: Turkey and the EU".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3688918.stm>

BBC. (1 October 2004). "Chirac seeks vote on Turkey bid".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3707332.stm>.

BBC. (20 October 2004). "Turkey EU entry as big as 'D-Day'".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/3758592.stm>.

BBC. (16 December 2004). "Athens and Ankara strengthen ties".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4100871.stm>.

BBC. (17 December 2004). "Blair hails Turkey-EU talks deal".
http://news.BBC.co.uk/2/hi/uk_news/politics/4105731.stm.

BBC. (17 December 2004). "Deal struck over Turkey-EU talks".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4103931.stm>.

BBC. (17 December 2004). "More Euro expansion".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/programmes/breakfast/4103769.stm>.

BBC. (18 December 2004). "Europe press cool on Turkey".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4106957.stm>.

BBC. (20 June 2005).
http://www.BBC.co.uk/turkish/pressreview/story/2005/06/050620_pressreview.shtml

BBC. (3 October 2005). "Deadlock delays EU Turkey talks".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4303550.stm>.

BBC. (27 November 2006). "Cyprus row halts EU-Turkey talks".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6187178.stm>.

BBC. (3 October 2006). "Turkish PM seeks Blair's support".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/5402036.stm>.

BBC. (5 October 2006). "Merkel presses Turkey over Cyprus".
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/5410392.stm>.

BBC. (9 October 2006). “France warned over ‘genocide’ law”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6033713.stm>.

BBC. (6 November 2006). “Turkish Cypriots spurn EU plan”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6114410.stm>.

BBC. (6 November 2006). “Turks cool towards ‘unfaithful’ Europe”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6121106.stm>

BBC. (29 November 2006). “EU urged to freeze Turkey talks”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6194492.stm>.

BBC. (30 November 2006). “Cyprus ‘may veto’ EU-Turkey talks”.
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/6160637.stm>.

Cyprus Conflict (2007), <http://www.cyprus-conflict.net>

Expatica (2004) “UK relief at French referendum decision”,
<http://213.159.10.107/fr/articles/news/uk-relief-at-french-referendum-decision--9508.html> .

Financial Times. (25 October 2002). “EUROPE: Turkey warns on admission of divided Cyprus”

<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=021025000642&page=9>.

Financial Times. (29 October 2002). “France pushes enhanced military role for EU force”.

<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+> *Financial Times*. (14 January 2004). “EU to offer carrot if Türkiye helps Cyprus unite”.

<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=040114009217&page=7>.

Financial Times. (26 January 2004). “Bush can strengthen Turkey’s role in Europe”.

<http://search.ft.com/iab?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+yüzde>

Financial Times. (27 June 2004). “Bush calls European Union to admit Turkey”.

<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=040627004646&page=7>.

Financial Times. (30 June 2004). "EU anger as Bush calls for Turkish membership".
<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=040630000828&page=7>.

Financial Times. (27 September 2004). "Turkey's tortuous route to EU membership".
<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=040927007550&page=7>

Financial Times. (2 October 2004). "Turkey's test for the Union"
<http://search.ft.com/ftArticle?sortBy=gadatearticle&queryText=Relationship+between+EU+and+Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=041002001179&page=6..>

Guardian. (11 December 1999). "Helsinki's dreamworld".
<http://www.Guardian.co.uk/leaders/story/0,,246537,00.html>.

Guardian. (11 December 1999). "Turkey embroiled in EU membership crisis".
<http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,244684,00.html>.

Guardian. (13 December 1999). "Turkish success boosts Solan's role".
<http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,244656,00.html>.

Guardian. (14 January 2000). "Fiery protests greet Ocalan's reprieve".
<http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,236164,00.html>.

Guardian. (11 November 2000). "Nato tensions delay plans for EU force".
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,396849,00.html>.

Guardian. (24 November 2000). "Europe's rapid force: supporters and doubters".
<http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,402254,00.html>.

Turkey&y=4&aje=true&x=9&id=021029001395&page=8

Guardian. (15 December 2000). "Turkey blocks Nato on EU force".
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,411723,00.html>.

Guardian. (16 December 2000). "Turkey resists demands for EU deal with Nato".
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,412076,00.html>.

Guardian. (22 December 2000). "Turkey gets a roasting in EU application bid".
<http://www.Guardian.co.uk/elsewhere/journalist/story/0,,414948,00.html>.

Guardian. (1 November 2002). "Turkish hope of joining EU grows".
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,823673,00.html>.

Guardian. (5 November 2002). “Guarded reaction from EU”.
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,830108,00.html>.

Guardian. (21 November 2002). “The big invitation”.
<http://www.Guardian.co.uk/cyprus/story/0,,844615,00.html>.

Guardian. (27 November 2002). “Turkey demands talk on joining EU”.
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,848560,00.html>.

Guardian. (3 December 2002). “US hawk wants Turkey in EU”.
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,852594,00.html>.

Guardian. (3 April 2003). “Denktash tries a new unity attack”.
<http://www.Guardian.co.uk/cyprus/story/0,,928554,00.html>.

Guardian. (22 March 2005). “Turkish journalists condemn new law”.
<http://www.Guardian.co.uk/international/story/0,,1443154,00.html>.

Guardian. (30 June 2005). “Commission keeps Turkish EU hopes alive”.
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1517801,00.html>.

Guardian. (8 August 2005). “France tells Turkey: accept Cyprus or no EU”.
<http://www.Guardian.co.uk/cyprus/story/0,,1544607,00.html>.

Guardian. (6 October 2005). “How the dreaded superstate became a commonwealth”.
<http://www.Guardian.co.uk/Columnists/Column/0,,1585806,00.html>.

Guardian. (2 October 2005). “A proud Turkey hesitates at the EU crossroads”.
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1582964,00.html>.

Guardian. (22 June 2006). ““Europe must keep its word””.
<http://business.Guardian.co.uk/turkeyrevisited/story/0,,1803703,00.html>.

Guardian. (29 June 2006). “Ottoman legacy”.
<http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1808164,00.html>.

Guardian. (15 December 2006). “Blair heads to Turkey on first leg of Middle East tour”. <http://www.Guardian.co.uk/eu/story/0,,1973141,00.html>.

Guardian. (18 December 2006). “Despite the chorus of pious hope, Turkey is not going to join the EU”.
<http://www.Guardian.co.uk/comment/story/0,,1974356,00.html>

Horsley, William (2006) “Churchill speech a lesson for the present”,
<http://news.BBC.co.uk/2/hi/europe/4776444.stm> .

Independent. (10 February 2000). "PKK renounces arms and turns to party politics".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article285268.ece>.

Independent. (17 February 2000). "Europe to offer Nato seats on defence bodies".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article285261.ece>.

Independent. (20 February 2000). "Why EU is now the only show in town".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article285228.ece>.

Independent. (23 February 2000). "Turks crush over arrest of mayors".
http://news.Independent.co.uk/world/middle_east/article285337.ece.

Independent. (24 February 2000). "Turkey expands crackdown against Kurdish party".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article285184.ece>.

Independent. (11 April 2000). "Socialist win puts Greece on course for early euro entry".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article279787.ece>.

Independent. (05 December 2000). "Germany at center of battle over voting power".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article156994.ece>.

Independent. (14 December 2000). "French slapped down over Nato threats".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article156986.ece>.

Independent. (15 December 2000). "Cook accuses Turks in Nato defence row row fire over defence stand".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article156958.ece>.

Independent. (29 May 2001). "Turkey demands role in EU reaction forces".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article246321.ece>.

Independent. (05 December 2001). "Prospect of talks boost hope for peace in Cyprus".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article147367.ece>.

Independent. (13 December 2002). "Turkey fails to win date for membership talks".
<http://news.Independent.co.uk/europe/article135863.ece>.

Independent. (16 December 2002). "Do Muslims not belong in this Christian Europe?".
http://comment.Independent.co.uk/columnists_a_l/yasmin_alibhai_brown/article136152.ece.

Independent. (23 January 2003). "The EU is utterly godless. Let's keep it that way".
http://comment.Independent.co.uk/columnists_m_z/joan_smith/article125545.ece.

Independent. (23 January 2004). "Philip Robins: Another year of frustration for Turkey".
<http://comment.Independent.co.uk/commentators/article74951.ece>.

Independent. (02 April 2004). "Greek Cypriots should vote yes reunification". http://comment.Independent.co.uk/leading_articles/article38242.ece.

Independent. (26 April 2004). "Cyprus casts a shadow over EU expansion". <http://news.Independent.co.uk/europe/article57622.ece>.

Independent. (13 December 2004). "Recep Tayyip Erdogan: 'Taking part in the EU will bring harmony of civilisations - it is the project of the century'". <http://news.Independent.co.uk/people/profiles/article24489.ece>.

Independent. (17 December 2004). "EU sets date for talks on Turkish entry". <http://news.Independent.co.uk/europe/article25252.ece>.

Independent. (18 December 2004). "Historic breakthrough: way clear for Turkey to join EU". <http://news.Independent.co.uk/europe/article25397.ece>.

Independent. (30 June 2005). "EU keeps door open for Turkey but predicts 'difficult' talks ahead". <http://news.Independent.co.uk/europe/article295733.ece>.

Independent. (30 September 2005). "Turkey crisis talks to salvage European deram". <http://news.Independent.co.uk/europe/article316098.ece>.

Independent. (02 October 2005). "Britain warns of clash of civilisations in row over Turkey". <http://news.Independent.co.uk/europe/article316611.ece>.

Independent. (08 February 2006). "Fight halts Turkish journalists' trial". <http://news.Independent.co.uk/europe/article343939.ece>.

Independent. (24 May 2006). "Daniel Howden: Ankara's EU Project is in danger of collapse". <http://comment.Independent.co.uk/commentators/article570909.ece>.

Independent. (17 September 2006). "Muslims protest 'Crusades' mentality as Pope fails to apologise". <http://news.Independent.co.uk/world/politics/article1604106.ece>.

The Daily Telegraph. (22 October 2000). "Turkey's worries that plans for a Euro-force could weaken Nato". <http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2000/11/22/dt01.xml>.

The Daily Telegraph. (20 June 2001). "Britain must ease US fears on Euro army, says Cook". <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2001/02/07/weu07.xml>

The Daily Telegraph. (1 August 2001). "European court backs Turkey's ban on Islamists".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1336071/European-court-backs-Turkeys-ban-on-Islamists.html>.

The Daily Telegraph. (18 January 2002). "Talking, at last".

<http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2002/01/18/d11802>.

The Daily Telegraph. (24 October 2002) "Pressure grows on Berlin to repair rift with Washington".

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2002/10/24/wirq224.xml>.

The Daily Telegraph. (9 October 2002). "'Asiatic' Turkey is threat to EU, warns Giscard".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1412703/Asiatic-Turkey-is-threat-to-EU-warns-Giscard.html>.

The Daily Telegraph. (13 December 2002). "Turkey must not join the Christian EU".

<http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2002/12/13/do1301>.

The Daily Telegraph. (13 March 2003). "Ocalan wins £68,000 for unfair trial".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1424528/Ocalan-wins-68000-for-unfair-trial.html>.

The Daily Telegraph. (18 March 2003). "Kurds hope their dream of statehood will at last come true".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/1424975/Kurds-hope-their-dream-of-statehood-will-at-last-come-true.html>.

The Daily Telegraph. (2 September 2003). "Rebel Kurds call off ceasefire with Turkey".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1440475/Rebel-Kurds-call-off-ceasefire-with-Turkey.html>.

The Daily Telegraph. (17 December 2004). "The key to global power".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1479237/The-key-to-global-power.html>.

The Daily Telegraph. (21 January 2004). "Turkey and Greece plan army cuts".

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/1452228/Turkey-and-Greece-plan-army-cuts.html>.

The Daily Telegraph. (18 May 2004). "Our friends in Turkey should be allowed in EU".

<http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2004/05/18/dl1801.xml>
ml
The Daily Telegraph. (2 September 2005). “Threats and bickering as EU ministers meet to talk Turkey”.

<http://www.telegraph.co.uk/global/main.jhtml?xml=/global/2005/09/02/weu02.xml>.
The Daily Telegraph. (2 October 2005). “Austria sabotages Turkish EU talks”.

http://watch.windsofchange.net/2005/05_0926_1002.htm.
The Daily Telegraph. (3 October 2005). “Turkish media fall out of love with EU”.

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2005/10/03/uturkop.xml>
The Daily Telegraph. (4 October 2005). “Britain persuades the EU to talk Turkey”.

<http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?xml=/opinion/2005/10/04/dl0401.x>.
The Daily Telegraph. (4 October 2005). “EU waits on Ankara’s entry talks decision”.

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2005/10/03/uturkey2.xml>.
The Daily Telegraph. (6 August 2006). “Deported Kurd family will fight to return”.

<http://www.telegraph.co.uk/global/main.jhtml?xml=/global/2003/08/06/nkurd06.xml>.
The Daily Telegraph. (5 September 2006). “Seven years on and Turkey finds itself at war with the Kurds again”. <http://www.telegraph.co.uk/news/1528026/Seven-years-on-and-Turkey-finds-itself-at-war-with-the-Kurds-again.html>.

Yetkin, Münir Nuri., “*Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi Ve Değerlendirilmesi*”, 2006, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/turk-abozsay.doc> .

Wikipedia. (2008). http://tr.wikipedia.org/wiki/The_Guardian.

Wikipedia. (2008). http://tr.wikipedia.org/wiki/The_Independent.

Wikipedia. (2008). http://tr.wikipedia.org/wiki/The_Daily_Telegraph.

Wikipedia. (2008). http://tr.wikipedia.org/wiki/Financial_Times

ÖZGEÇMİŞ

Aslı KURTOĞLU

Kişisel Bilgiler :

Doğum Tarihi : 20.07.1973
Doğum Yeri : İstanbul
Medeni Durumu : Bekar

Eğitim :

Lise 1987-1991 Özel Kadıköy Kız Koleji
Lisans 1991-1995 İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi
Yüksek Lisans 2005- Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve
İnkılap Tarihi Enstitüsü

Çalıştığı Kurumlar :

2003- İstanbul Aydın Üniversitesi İngilizce Hazırlık Okulu
Öğretim Görevlisi ve Koordinatörü
2001-2003 Tarabya Cent Koleji İngilizce Öğretmeni
1997-2001 İstek Vakfı Özel Semiha Şakir Lisesi İngilizce Öğretmeni